

فہرست

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مناقب چہار یار کبار رضی اللہ عنہم

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مناقب چہار یار کبار رضی اللہ عنہم

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

حمد

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مناقب چہار یار کبار رضی اللہ عنہم

در مناقب امامین رضی اللہ تعالیٰ عنہما گوئید

مدح حضرت فرید الدین گنج شکر رحمۃ اللہ

فرمائش یاراں در عشق مجازی گوئید

در بیان تعریف تخت ہزارہ

در بیان صفت موجو چو ہد ری

در بیان فوت شدن موجو چو ہد ری پدر را نجھا

در بیان طلبیدن برادران را نجھا قاضی را برائے تقسیم زمین

در بیان طعنہ کردن برادران را نجھا را

در بیان کار کشت کردن را نجھا گوئید

شروع نمودن قلبہ رانی میاں را نجھا

در بیان غصہ شدن را نجھا ہمراہ بیگلہ

مسخری کردن بیگلہ بار را نجھا

در بیان جواب وہی کردن را نجھا با ینگه
سخت جواب کردن ینگه صاحبہ بارانجھا
جواب دادن را نجھا ینگه صاحبہ را
جواب را نجھا با ینگه
جواب ینگه برانجھا
از رده شدن را نجھا از ینگه خود
جواب دادن ینگه صاحبان را نجھا دھید و را
جواب کردن را نجھا ہمراہ ینگه صاحبہ
روانہ شدن را نجھا از تخت ہزارہ
خبر شدن برادران از رفتن را نجھا
کلام دھید و
منت کردن را نجھا پیش ینگه صاحبان
تعریف مسجد
کتاب بہائے فارسی نظم و نثر
اشیاء کتب کو دکاں
کلام ملاں بارانجھا
جواب را نجھا با ملاں
خوشامد را نجھا پیش ملا
جواب ملا
سوال را نجھا
جواب ملا
طعنہ زدن را نجھا ملا را

جواب ملا

مقولہ شاعر

روانہ شدن را بنحھا از مسجد

منت را بنحھا پیش ملاح

جواب ملاح بارانحھا

آرزو شدن را بنحھا

شناوری کردن را بنحھا در دریا

در دریا رفتن را بنحھا

نشاندن را بنحھا در کشتی

پرسیدن را بنحھا حقیقت پلنگ

مقولہ شاعر

پرسیدن مردمان از را بنحھا

جواب را بنحھا

خبر کردن شبانان در شہر جھنگ

در تعریف دختران

آمدن ہیر

وصف جمال ہیر

در تعریف ہیر

در بیان آمدن دختران بر دریائے چناب

آمدن ہیر نزد پلنگ و خشم گرفتن بر ملاح

رنجیدہ شدن بیوی ہیر

کلام کردن ہیر بارانحھا

جواب رانجھا باہیر سیال

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا باہیر

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا باہیر

کلام رانجھا

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا

قسم خوردن ہیر پیش رانجھا

جواب رانجھا

جواب ہیر بارانجھا

تعریف کردن ہیر خاصیت رانجھا پیش پدر

پرسیدن چو چک از ہیر خاصیت رانجھا

کلام چو چک

جواب ہیر باید رخود چو چک

باز جواب دادن پدر ہیرا

جواب ہیر و مقولہ شاعر

منظور کردن پدر ہیر شایانی رانجھا

آمدن ہیر پیش مادر مہربان

باز آمدن ہیر پیش رانجھا

مقولہ قسم ہائے گیاه

رفتن رانجھا برائے چہانیدن گاؤ میشان

در تعریف گاو میشاں

آمدن ہیرنزد رانجھا

آمدن ہیرنزد رانجھا در چراگاہ

جواب رانجھا با ہیر

جواب ہیر بارانجھا

نصیحت کردن ہیر میاں رانجھا

جواب نوشتن مہر چو چک برادران رانجھا

خط ننگہ صاحبہ بطرف ہیر

آمدن خط نزد ہیر

شکایت رانجھا از برادران

جواب خط ہذا

نامہ نوشتن ہیر

جواب خط ہیر از طرف ننگہ بطرف ہیر

جواب ہیر

مشغول شدن ہیر در عشق رانجھا

رسوا شدن ہیر در خلقت

جواب ہیر با مادر

جواب مادر با ہیر

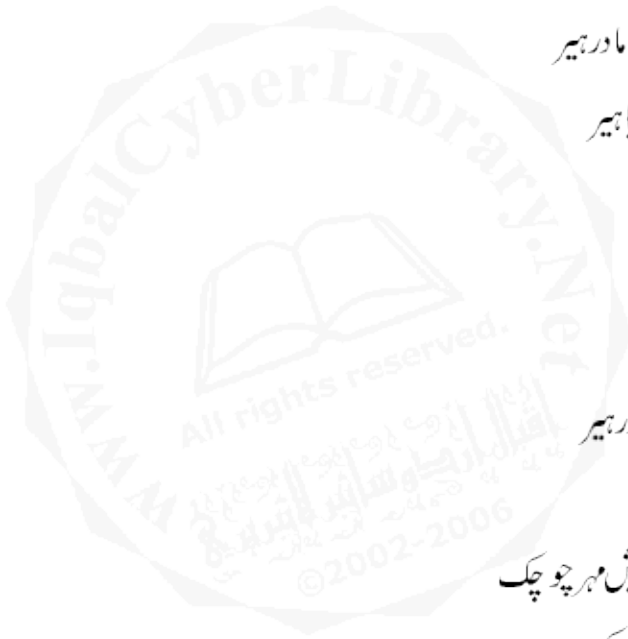
گاہ گاہ آمدن ہیرنزد رانجھا

سوال کید و پیش رانجھا

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا با ہیر

جواب ہیر بارانجھا
ترسانیدن کیدو را
گر بیختم شدن کیدو پیش مہر چو چک
انکار کردن چو چک پیش کیدو
طعنہ زدن زناں مادر ہیر را
غمازی کیدو پیش مادر ہیر
غصہ ملکی مادر ہیر با ہیر
جواب ہیر!
کلام مادر ہیر
جواب ہیر
سرزنش کردن مادر ہیر
جواب ہیر
شکوہ کردن ملکی پیش مہر چو چک
غصہ شدن مہر چو چک
جواب رانجھا
رفتن رانجھا از خانہ مہر چو چک
حیرانگی رانجھا
بیان کلام کردن ہیر با مادر خود از اندوہ
جواب چو چک با مادر ہیر
پرسیدن ملکی رانجھا را
دلاسہ دادن ملکی رانجھا را
در بیان کلام رانجھا با ہیر سیال گویند

منظور کردن را بجھا حکم ملکی
پند دادن پیران ہیر و رانجھا را
آمدن قاضی برائے فہمائش ہیر

جواب ہیر با پدر خود

کلام چو چک بالکی مادر ہیر

جواب ملکی مادر ہیر

کلام ہیر با پدر و مادر و قاضی

کلام قاضی شمس الدین با ہیر پر تدبیر

جواب ہیر با قاضی!

جواب قاضی با ہیر

جواب ہیر با مادر و قاضی

کلام مادر با ہیر و قاضی

فہمائش سلطان برادر ہیر

جواب ہیر با برادر

کلام قاضی با ہیر

کلام ہیر با قاضی

تا امید شدن قاضی از ہیر

مقولہ شاعر

جلیس فرستادن ہیر نزد رانجھا

رسیدن پیغام ہیر نزد رانجھا

یاد کردن پیران را میاں رانجھا

خوش شدن پیران بر رانجھا

دعاء پیران در حق رانجھا
در یافت نمودن رانجھا حقیقت عشق از مٹھی حجام زادی

احوال عاشقان سلف
تجویر نمودن در خانہ مٹھی

نشان دادن خانہ حجامان

شناوی کردن ہیر و رانجھا معہ جلیساں در دریائے چناب

غمازی کردن کید و نرذدگی

جواب ملکی با کید و شیطان

رفتن مردمان بطلب ہیر

آمدن ہیر نزد مادر

غدر بیوی ہیر

جواب ہیر

خاموش شدن ملکی

مخاطب شدن کید و باسیالاں

باز کلام کید و

خبر یافتن ہیر از شکایت کید و

تجویر نمودن ہیر با ہمنشینان

کلام ہیر با ہمنشینان

گرفتن جلیساں ہیر کید و را

زد و کوب کردن جلیساں کید و را

ویران کردن دختران خانہ کید و را

گریہ زاری کردن کید و

زجر دادن چو چک کیدورا

جواب کیدو پیش چو چک

کلام چو چک با کیدو

فریاد کردن کیدو پیش برادران

پرسیدن رئیسان از جلیسان هیر

جواب دختران پیش رئیسان

فریاد کیدو بار دوم پیش آنها

جواب هیر و جلیساں او باید رهیر

فریاد کردن کیدو بار سوم

تشنی دادن رئیسان کیدورا

تنبیه دادن مهر چو چک کیدورا

آمدن کیدو نزد هیر

مقوله شاعر

کلام هیر با کیدو

جواب کیدو

کلام کیدو

جستجو کردن کیدو هیر و رانجھا

با ہم خفتن هیر و رانجھا در چراگاه

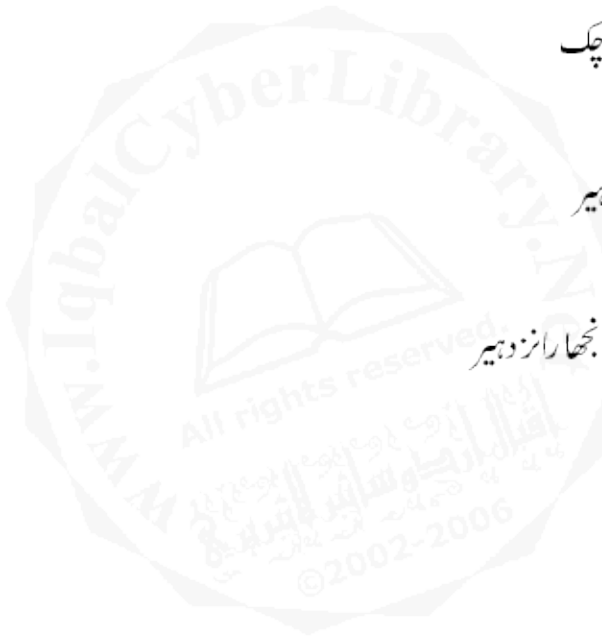
رفتن چوک در چراگاه و دیدن هیر و رانجھا

دیدن مهر چو چک هیر و رانجھا

عذر کردن هیر پیش پدر

مصلحت نمودن چو چک با برادران

جواب دادن برادران
مجلس آراستہ کردن چو چک برائے شادی ہیر
غصہ شدن ہیر با مادر خود
صلاح نمودن ہیر بارانجھا
جواب رانجھا
تیاری کردن مہر چو چک
جواب رانجھا با ہیر
آمدن جلیسان نزد ہیر
جواب دادن ہیر
آوردن دختران رانجھا را نزد ہیر
جواب ہیر بارانجھا
جواب رانجھا با ہیر
جواب ہیر بارانجھا
جواب رانجھا با ہیر
جواب ہیر بارانجھا
مقرر کردن روز شادی
بیان نکتہن طعام
مقولہ شاعر
اقسام برنجھا
تعریف زیورت
شمار پارچات جہیز ہیر
ایضاً

شمارظروف ہائے جہیز
آمدن مردمان برشادی کتخدائی ہیر
متفق شدن مردمان ہر جنس بر شادی ہیر

آمدن برات

دشنام دادن دختران مردمان برات

آمدن بران و نمگین شدن رانجھا

آمدن برات در جھنگ

ملاتی شدن سیالان با کھیڑیاں

ایضاً

روشن شدن آتشبازی برات

کلام تمسخر نمودن مطربانی!

گفتگو کردن خسر اچیاں با سیدا پسراجو

کلام سیدا

در بیان تشریف آوری قاضی شمس الدین برائے نکاح ہیر

کلام ہیر با قاضی صاحب

رنجیدہ شدن ہیر

کلام قاضی با ہیر

کلام ہیر با قاضی شمس الدین صاحب

جواب قاضی صاحب با ہیر

کلام ہیر با قاضی

کلام قاضی

کلام ہیر با قاضی

کلام قاضی باہیر
کلام قاضی باہیر
کلام قاضی باہیر بے نظیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر

ایضاً

کلام ہیر با قاضی
کلام ہیر با قاضی
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر

ایضاً

کلام چوچک با قاضی
کلام قاضی باچوچک

ایضاً

جواب ہیر بارانجھا

کلام رانجھا

مقولہ شاعر

گفتگوئے قاضی بامہر چو چک

جواب نوشتن رانجھا!

خط رانجھا بطرف ینگھا

صلاح کردن خسراچیاں ہیر

گرفتارشدن ہیر بخانہ خسراچیاں

دیگر

کلام ہیر باسہتی

رفتن سیدابر چارپائی ہری

غسل کردن ہیر

احوال دوازده ماہ (بیان ماہ ساون)

ماہ بھادوں

ماہ اسوج

ماہ کتک

ماہ مگھر

ماہ پوہ

ماہ مانگھ

ماہ پھاگن

ماہ چیت

ماہ بیساکھ

ماہ جیٹھ

ماہ ہاڑ

پیغام دادن ہیر

پیغام دادن بسمت رانجھا

آمدن عروس درخانہ خسر اچیاں بہ جھنگ

جواب دختران ہمراہ او گوید

آمدن دختران نزد رانجھا

آمدن رانجھا پئیس ملا

مضمون خط

جواب خط روانہ کردن ہیر بطرف رانجھا

مقولہ شاعر

نامہ نوشتن ہیر بطرف رانجھا

رسیدن خط ہیر نزد رانجھا دہیرو

پیغام دادن ہیر قاصدرا

رسیدن خط ہیر نزد رانجھا

خواندن خط ہیر میاں رانجھا

خط رانجھا بجواب خط ہیر!

مضمون خط میاں رانجھا

صلاح کردن رانجھا بدل خود کجبت دیدار ہیر

ایضاً

روانہ شدن رانجھا بخدمت بالناتھ

صدائے نمودن را، نچھا برائے فقیر شدن

ملاقی شدن را، نچھا بابا لنا تھ

عرض را، نچھا بخدمت بابا لنا تھ

ایضاً

جواب بابا لنا تھ

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام نا تھ

کلام نا تھ بار، نچھا

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام نا تھ

ایضاً

ایضاً

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام بابا لنا تھ

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام بابا لنا تھ

کلام را، نچھا

کلام نا تھ بار، نچھا

ایضاً

ایضاً

مقولہ شاعر

کلام را، نچھا با میدان بابا لنا تھ

کلام مریدان بارانجھا
کلام رانجھابا تھہ و مریدان او
مقولہ شاعر

کلام رانجھابا مریدان تھہ
کلام بالنا تھہ با خادمان خود
قبول کردن مریدان فرمان تھہ
جوگی شدن رانجھا

حاضر شدن رانجھا بخدمت بالنا تھہ
نصیحت کردن بالنا تھہ رانجھارا
کلام رانجھابا بالنا تھہ

باز نصیحت کردن بالنا تھہ رانجھارا
کلام رانجھابا بالنا تھہ
کلام تھہ

ایضاً

کلام رانجھابا جوگی

کلام تھہ بارانجھا

کلام رانجھابا تھہ

کلام تھہ بارانجھا

کلام رانجھا

ایضاً

متردہ وادان بالنا تھہ رانجھارا

تیار شدن رانجھا بطرف رنپورا از خدمت بالنا تھہ

حسد بردن میدان بر جوگ رانجھا
کلام میدان ناتھ بارانجھا
مقولہ شاعر

روان شدن رانجھا بطرف رنگپور
کلام ایضاً

تبدیل کردن رانجھا لباس خود
آمدن رانجھا در حد بست رنگپور

کلام چوپان بارانجھا
کلام رانجھا با چوپان

کلام چوپان بارانجھا جوگ
کلام رانجھا با چوپان

کلام رانجھا

کلام چوپان بہ منت پیش رانجھا جوگی
کلام رانجھا با چوپان و تعریف سگان او

توضیح نمودن چوپان بارانجھا
مقولہ شاعر

کلام چوپان

کلام رانجھا با چوپان

کلام چوپان بارانجھا

منع کردن رانجھا چوپان را از گفتگو

کلام چوپان

ایضاً

اطلاع نمودن چوپان میاں رانجھا را

مقولہ شاعر

کلام چوپان بارانجھا

داخل شدن رانجھا در شہر کھیڑیاں

مقولہ شاعر

بیان کردن خواہر سیدا پیش ہیر از حال جوگی

زاری کردن ہیر از شنیدن خبر رانجھا را

افسوس کردن ہیر از جوگی شدن رانجھا پیش دختران

گفتن ہیر دختران را کہ بکسے حیلہ جوگی را بیارید

رفتن دختران برائے آوردن جوگہ بطرف ہیر

افسوس کردن دختران بر احوال جوگی

ایضاً

عاجزی کردن دختران نزد جوگی

کلام جوگی بزبان نخریہ در لباس خود

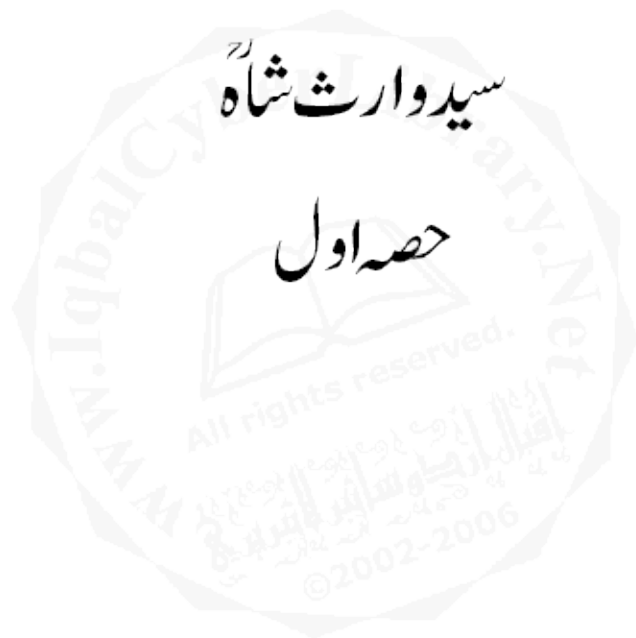
مقولہ شاعر

تعریف جوگہ بزبان دختران

ہمیرانجا

سید وارث شاہؒ

حصہ اول

فہرست

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مناقب چہار یار کبار رضی اللہ عنہم

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مناقب چہار یار کبار رضی اللہ عنہم

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

حمد

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

مناقب چہار یار کبار رضی اللہ عنہم

در مناقب امامین رضی اللہ تعالیٰ عنہما گوئید

مدح حضرت فرید الدین گنج شکر رحمۃ اللہ

فرمائش یاراں در عشق مجازی گوئید

در بیان تعریف تخت ہزارہ

در بیان صفت موجو چو ہد ری

در بیان فوت شدن موجو چو ہد ری پدر را نجھا

در بیان طلبیدن برادران را نجھا قاضی را برائے تقسیم زمین

در بیان طعنہ کردن برادران را نجھا را

در بیان کار کشت کردن را نجھا گوئید

شروع نمودن قلبہ رانی میاں را نجھا

در بیان غصہ شدن را نجھا ہمراہ بیگلہ

مسخری کردن بیگلہ بار را نجھا

در بیان جواب وہی کردن را، نجا با ینگہ
سخت جواب کردن ینگہ صاحبہ بار، نجا
جواب دادن را، نجا ینگہ صاحبہ را
جواب را، نجا با ینگہ
جواب ینگہ بر، نجا
از رده شدن را، نجا از ینگہ خود
جواب دادن ینگہ صاحبان را، نجا دھید و را
جواب کردن را، نجا ہمراہ ینگہ صاحبہ
روانہ شدن را، نجا از تخت ہزارہ
خبر شدن برادران از رفتن را، نجا
کلام دھید و
منت کردن را، نجا پیش ینگہ صاحبان
تعریف مسجد
کتاب بہائے فارسی نظم و نثر
اشیاء کتب کو دکاں
کلام ملاں بار، نجا
جواب را، نجا با ملاں
خوشامد را، نجا پیش ملا
جواب ملا
سوال را، نجا
جواب ملا
طعنہ زدن را، نجا ملا را

جواب ملا

مقولہ شاعر

روانہ شدن را بنحھا از مسجد

منت را بنحھا پیش ملاح

جواب ملاح بارانحھا

آرزوہ شدن را بنحھا

شناوری کردن را بنحھا در دریا

در دریا رفتن را بنحھا

نشاندن را بنحھا در کشتی

پرسیدن را بنحھا حقیقت پلنگ

مقولہ شاعر

پرسیدن مردمان از را بنحھا

جواب را بنحھا

خبر کردن شبانان در شہر جھنگ

در تعریف دختران

آمدن ہیر

وصف جمال ہیر

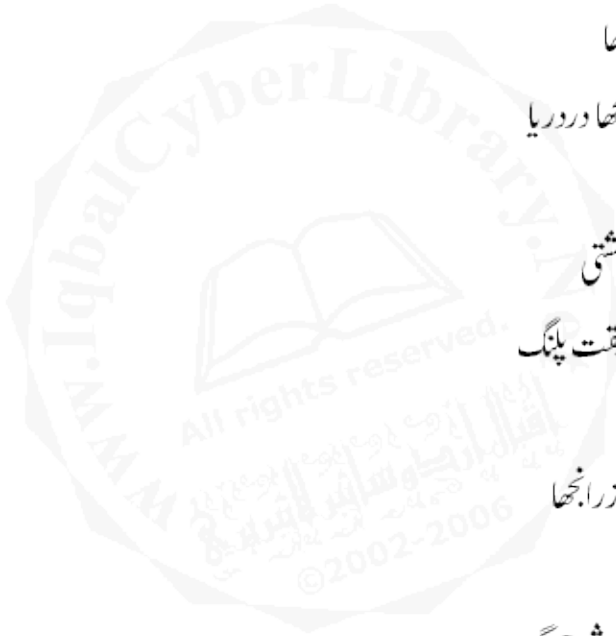
در تعریف ہیر

در بیان آمدن دختران بر دریائے چناب

آمدن ہیر نزد پلنگ و خشم گرفتن بر ملاح

رنجیدہ شدن بیوی ہیر

کلام کردن ہیر بارانحھا

جواب رانجھا باہیر سیال

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا باہیر

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا باہیر

کلام رانجھا

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا

قسم خوردن ہیر پیش رانجھا

جواب رانجھا

جواب ہیر بارانجھا

تعریف کردن ہیر خاصیت رانجھا پیش پدر

پرسیدن چو چک از ہیر خاصیت رانجھا

کلام چو چک

جواب ہیر باید خود چو چک

باز جواب دادن پدر ہیرا

جواب ہیر و مقولہ شاعر

منظور کردن پدر ہیر شایانی رانجھا

آمدن ہیر پیش مادر مہربان

باز آمدن ہیر پیش رانجھا

مقولہ قسم ہائے گیاه

رفتن رانجھا برائے چہ انیدن گاؤ میشان

در تعریف گاو میشاں

آمدن ہیرنزد رانجھا

آمدن ہیرنزد رانجھا در چرا گاہ

جواب رانجھا با ہیر

جواب ہیر بارانجھا

نصیحت کردن ہیر میاں رانجھا

جواب نوشتن مہر چو چک برادران رانجھا

خط یتگہ صلابہ بطرف ہیر

آمدن خط نزد ہیر

شکایت رانجھا از برادران

جواب خط ہذا

نامہ نوشتن ہیر

جواب خط ہیر از طرف یتگہ بطرف ہیر

جواب ہیر

مشغول شدن ہیر در عشق رانجھا

رسوا شدن ہیر در خلقت

جواب ہیر با مادر

جواب مادر با ہیر

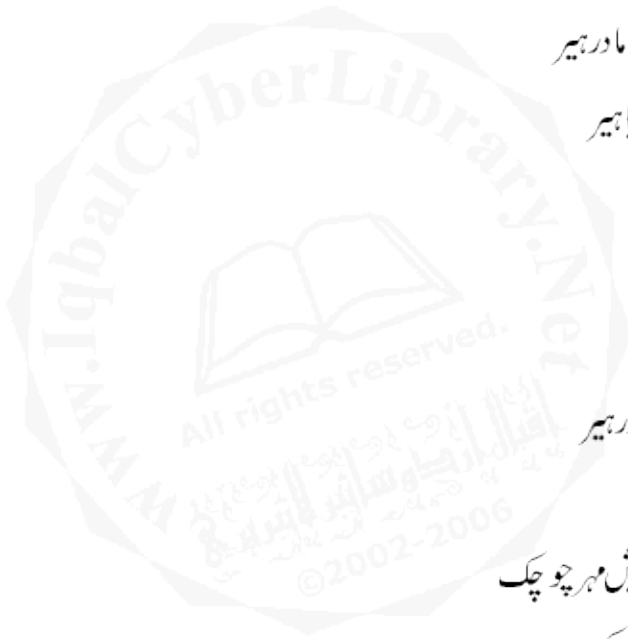
گاہ گاہ آمدن ہیرنزد رانجھا

سوال کید و پیش رانجھا

جواب ہیر بارانجھا

جواب رانجھا با ہیر

جواب ہیر بارانجھا
ترسانیدن کیدو را
گر بیختم شدن کیدو پیش مہر چو چک
انکار کردن چو چک پیش کیدو
طعنہ زدن زناں مادر ہیر را
غمازی کیدو پیش مادر ہیر
غصہ ملکی مادر ہیر با ہیر
جواب ہیر!
کلام مادر ہیر
جواب ہیر
سرزنش کردن مادر ہیر
جواب ہیر
شکوہ کردن ملکی پیش مہر چو چک
غصہ شدن مہر چو چک
جواب رانجھا
رفتن رانجھا از خانہ مہر چو چک
حیرانگی رانجھا
بیان کلام کردن ہیر با مادر خود از اندوہ
جواب چو چک با مادر ہیر
پرسیدن ملکی رانجھا را
دلاسہ دادن ملکی رانجھا را
در بیان کلام رانجھا با ہیر سیال گویند

منظور کردن را بجھا حکم ملکی
پند دادن پیران ہیر و رانجھا را
آمدن قاضی برائے فہمائش ہیر

جواب ہیر با پدر خود

کلام چو چک با ملکی مادر ہیر

جواب ملکی مادر ہیر

کلام ہیر با پدر و مادر و قاضی

کلام قاضی شمس الدین با ہیر پر تدبیر

جواب ہیر با قاضی!

جواب قاضی با ہیر

جواب ہیر با مادر و قاضی

کلام مادر با ہیر و قاضی

فہمائش سلطان برادر ہیر

جواب ہیر با برادر

کلام قاضی با ہیر

کلام ہیر با قاضی

تا امید شدن قاضی از ہیر

مقولہ شاعر

جلیس فرستادن ہیر نزد رانجھا

رسیدن پیغام ہیر نزد رانجھا

یاد کردن پیران را میاں رانجھا

خوش شدن پیران بر رانجھا

دعاء پیران در حق رانجھا
در یافت نمودن رانجھا حقیقت عشق از مٹھی حجام زادی

احوال عاشقان سلف
تجویر نمودن در خانہ مٹھی

نشان دادن خانہ حجامان

شناوی کردن ہیر و رانجھا معہ جلیساں در دریائے چناب

غمازی کردن کید و نرذدگی

جواب ملکی با کید و شیطان

رفتن مردمان بطلب ہیر

آمدن ہیر نزد مادر

غدر بیوی ہیر

جواب ہیر

خاموش شدن ملکی

مخاطب شدن کید و باسیالاں

باز کلام کید و

خبر یافتن ہیر از شکایت کید و

تجویر نمودن ہیر با ہمنشینان

کلام ہیر با ہمنشینان

گرفتن جلیساں ہیر کید و را

زد و کوب کردن جلیساں کید و را

ویران کردن دختران خانہ کید و را

گریہ زاری کردن کید و

زجر دادن چو چک کیدورا

جواب کیدو پیش چو چک

کلام چو چک با کیدو

فریاد کردن کیدو پیش برادران

پرسیدن رئیسان از جلیسان هیر

جواب دختران پیش رئیسان

فریاد کیدو بار دوم پیش آنها

جواب هیر و جلیساں او باید رهیر

فریاد کردن کیدو بار سوم

تشنی دادن رئیسان کیدورا

تنبیه دادن مهر چو چک کیدورا

آمدن کیدو نزد هیر

مقوله شاعر

کلام هیر با کیدو

جواب کیدو

کلام کیدو

جستجو کردن کیدو هیر و رانجھا

با ہم خفتن هیر و رانجھا در چراگاه

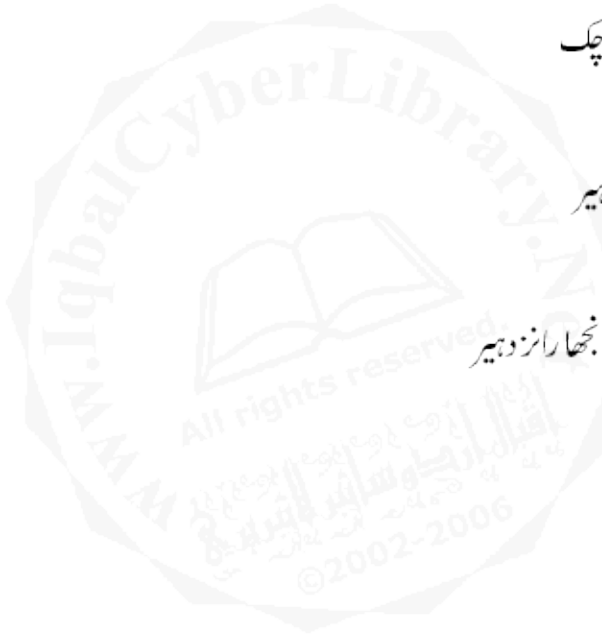
رفتن چوک در چراگاه و دیدن هیر و رانجھا

دیدن مهر چو چک هیر و رانجھا

عذر کردن هیر پیش پدر

مصلحت نمودن چو چک با برادران

جواب دادن برادران
مجلس آراستہ کردن چو چک برائے شادی ہیر
غصہ شدن ہیر بامادر خود
صلاح نمودن ہیر بارانجھا
جواب رانجھا
تیاری کردن مہر چو چک
جواب رانجھا با ہیر
آمدن جلیسان نزد ہیر
جواب دادن ہیر
آوردن دختران رانجھا را نزد ہیر
جواب ہیر بارانجھا
جواب رانجھا با ہیر
جواب ہیر بارانجھا
جواب رانجھا با ہیر
جواب ہیر بارانجھا
مقرر کردن روز شادی
بیان نکتہن طعام
مقولہ شاعر
اقسام برنجھا
تعریف زیورت
شمار پارچات جہیز ہیر
ایضاً

شمارظروف ہائے جہیز
آمدن مردمان بر شادی کتخدائی ہیر
متفق شدن مردمان ہر جنس بر شادی ہیر

آمدن برات

دشنام دادن دختران مردمان برات

آمدن بران و نمگین شدن رانجھا

آمدن برات در جھنگ

ملاتی شدن سیالان با کھیڑیاں

ایضاً

روشن شدن آتشبازی برات

کلام تمسخر نمودن مطربانی!

گفتگو کردن خسر اچیاں با سیدا پسراجو

کلام سیدا

در بیان تشریف آوری قاضی شمس الدین برائے نکاح ہیر

کلام ہیر با قاضی صاحب

رنجیدہ شدن ہیر

کلام قاضی با ہیر

کلام ہیر با قاضی شمس الدین صاحب

جواب قاضی صاحب با ہیر

کلام ہیر با قاضی

کلام قاضی

کلام ہیر با قاضی

کلام قاضی باہیر
کلام قاضی باہیر
کلام قاضی باہیر بے نظیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر

ایضاً

کلام ہیر با قاضی
کلام ہیر با قاضی
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر باہیر
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر
کلام ہیر با قاضی
کلام قاضی باہیر

ایضاً

کلام چوچک با قاضی
کلام قاضی باچوچک

ایضاً

جواب ہیر بارانجھا

کلام رانجھا

مقولہ شاعر

گفتگوئے قاضی بامہر چو چک

جواب نوشتن رانجھا!

خط رانجھا بطرف ینگھا

صلاح کردن خسر اچیان ہیر

گرفتار شدن ہیر بخانہ خسر اچیان

دیگر

کلام ہیر باسہتی

رفتن سید ابر چار پائی ہری

غسل کردن ہیر

احوال دوازده ماہ (بیان ماہ ساون)

ماہ بھادوں

ماہ اسوج

ماہ کتک

ماہ مگھر

ماہ پوہ

ماہ مانگھ

ماہ پھاگن

ماہ چیت

ماہ بیساکھ

ماہ جیٹھ

ماہ ہاڑ

پیغام دادن ہیر

پیغام دادن بسمت رانجھا

آمدن عروس درخانہ خسر اچیاں بہ جھنگ

جواب دختران ہمراہ او گوید

آمدن دختران نزد رانجھا

آمدن رانجھا پئس ملا

مضمون خط

جواب خط روانہ کردن ہیر بطرف رانجھا

مقولہ شاعر

نامہ نوشتن ہیر بطرف رانجھا

رسیدن خط ہیر نزد رانجھا دہیرو

پیغام دادن ہیر قاصدرا

رسیدن خط ہیر نزد رانجھا

خواندن خط ہیر میاں رانجھا

خط رانجھا بجواب خط ہیر!

مضمون خط میاں رانجھا

صلاح کردن رانجھا بدل خود کجبت دیدار ہیر

ایضاً

روانہ شدن رانجھا بخدمت بالناتھ

صدائے نمودن را، نچھا برائے فقیر شدن

ملاقی شدن را، نچھا بابا لنا تھ

عرض را، نچھا بخدمت بابا لنا تھ

ایضاً

جواب بابا لنا تھ

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام نا تھ

کلام نا تھ بار، نچھا

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام نا تھ

ایضاً

ایضاً

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام بابا لنا تھ

کلام را، نچھا بابا لنا تھ

کلام بابا لنا تھ

کلام را، نچھا

کلام نا تھ بار، نچھا

ایضاً

ایضاً

مقولہ شاعر

کلام را، نچھا با میدان بابا لنا تھ

کلام مریدان بارانجھا
کلام رانجھانا تھہ و مریدان او
مقولہ شاعر

کلام رانجھابا مریدان تھہ
کلام بالنا تھہ با خادمان خود
قبول کردن مریدان فرمان تھہ
جوگی شدن رانجھا

حاضر شدن رانجھا بخدمت بالنا تھہ
نصیحت کردن بالنا تھہ رانجھارا
کلام رانجھابا بالنا تھہ

باز نصیحت کردن بالنا تھہ رانجھارا
کلام رانجھابا بالنا تھہ
کلام تھہ

ایضاً

کلام رانجھابا جوگی

کلام تھہ بارانجھا

کلام رانجھابا تھہ

کلام تھہ بارانجھا

کلام رانجھا

ایضاً

مترده و ادان بالنا تھہ رانجھارا

تیار شدن رانجھا بطرف رنپورا از خدمت بالنا تھہ

حسد بردن میدان بر جوگ رانجھا
کلام میدان ناتھ بارانجھا
مقولہ شاعر

روان شدن رانجھا بطرف رنگپور
کلام ایضاً

تبدیل کردن رانجھا لباس خود
آمدن رانجھا در حد بست رنگپور

کلام چوپان بارانجھا

کلام رانجھا با چوپان

کلام چوپان بارانجھا جوگ

کلام رانجھا با چوپان

کلام رانجھا

کلام چوپان بہ منت پیش رانجھا جوگی

کلام رانجھا با چوپان و تعریف سگان او

توضیح نمودن چوپان بارانجھا

مقولہ شاعر

کلام چوپان

کلام رانجھا با چوپان

کلام چوپان بارانجھا

منع کردن رانجھا چوپان را از گفتگو

کلام چوپان

ایضاً

اطلاع نمودن چوپان میاں رانجھا را

مقولہ شاعر

کلام چوپان بارانجھا

داخل شدن رانجھا در شہر کھیڑیاں

مقولہ شاعر

بیان کردن خواہر سیدا پیش ہیر از حال جوگی

زاری کردن ہیر از شنیدن خبر رانجھا را

افسوس کردن ہیر از جوگی شدن رانجھا پیش دختران

گفتن ہیر دختران را کہ بکسے حیلہ جوگی را بیارید

رفتن دختران برائے آوردن جوگہ بطرف ہیر

افسوس کردن دختران بر احوال جوگی

ایضاً

عاجزی کردن دختران نزد جوگی

کلام جوگی بزبان نخریہ در لباس خود

مقولہ شاعر

تعریف جوگہ بزبان دختران

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

دوئی نعت رسول مقبول والی جیندے حق نزول لولاک کیتا
خاکی آکھ کے مرتبہ ڈادنتہ سبھ خلق دے عیب تھیں پاک کیتا
سرور ہوکے انبیاں اولیاں وال اگے حق دے آپ نوں خاک کیتا
کرے امتی روز محشر خوشی چھڈے کے جیو غمناک کیتا
ہو یا حق نوں شوق جد ملن سندا ڈھویا نذر براق چالاک کیتا
تے سلام پیغام تائیں قاصد وحی سردار املاک کیتا
نبی اہل قریش وچہ جرم پایا خوشی خویش تمیلوا سناک کیتا
شامعی عاصیاں دا حامی مجرماں دا اتے محرماں دادر دناک کیتا
کے نور رسول دے چمک ماری قلعہ محل نوشیرواں چاک کیتا
ایہ بھی معجزہ نبی کریم دا ائے نال انگلی چین دوپھاک کیتا
معراج رسول دا حق ہے جی جوڑا الودا پہن پوٹاک کیتا
انبیاں ہورناں دھرت معراج ہوئے حضرت ونج معراج لولاک کیتا
جتھے وبہم ادراک دی پہنچی ناہیں نبی صاحب واقف اوہجوں تاک کیتا
وارث شاہ سبھ سرخزنایاں دے رب بنی نوں چاہو شناک کیتا

مناقب چہاریار کبار رضی اللہ عنہم

دوئی نعت رسول مقبول والی جیندے حق نزول لولاک کیتا
خاکی آکھ کے مرتبہ ڈادنتہ سبھ خلق دے عیب تھیں پاک کیتا
سرور ہوکے انبیاں اولیاں وال اگے حق دے آپ نوں خاک کیتا
کرے امتی روز محشر خوشی چھڈے کے جیو غمناک کیتا
ہو یا حق نوں شوق جد ملن سندا ڈھویا نذر براق چالاک کیتا
تے سلام پیغام تائیں قاصد وحی سردار املاک کیتا

نبی اہل قریش وچہ جرم پایا خوشی خویش تمیلوا ساک کیتا
 شامعی عاصیاں دا حامی مجرماں دا اتے محرماں دادر ناک کیتا
 مکے نور رسول دے چمک ماری قلعہ محل نوشیرواں چاک کیتا
 ایہ بھی معجزہ نبی کریم دا ائے نال انگلی چن دوپھاک کیتا
 معراج رسول دا حق ہے جی جوڑا الودا پہن پوشاک کیتا
 نبیاں ہورناں دھرت معراج ہوئے حضرت ونج معراج لولاک کیتا
 جتھے وبہم ادراک دی پہنچی ناہیں نبی صاحب واقف اوجھوں تاک کیتا
 وارث شاہ سبھ سرخزناں دے رب بنی نوں چاہو شناک کیتا

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

دوئی نعت رسول مقبول والی جیندے حق نزول لولاک کیتا
 خاکی آکھ کے مرتبہ ڈادتہ سبھ خلق دے عیب تھیں پاک کیتا
 سرور ہوکے انبیاں اولیاں وال اگے حق دے آپ نوں خاک کیتا
 کرے امتی روز محشر خوشی پھڈے کے جیو غمناک کیتا
 ہو یا حق نوں شوق جد ملن سندا ڈھویا نذر براق چالاک کیتا
 تے سلام پیغام تائیں قاصد وحی سردار املاک کیتا
 نبی اہل قریش وچہ جرم پایا خوشی خویش تمیلوا ساک کیتا
 شامعی عاصیاں دا حامی مجرماں دا اتے محرماں دادر ناک کیتا
 مکے نور رسول دے چمک ماری قلعہ محل نوشیرواں چاک کیتا
 ایہ بھی معجزہ نبی کریم دا ائے نال انگلی چن دوپھاک کیتا
 معراج رسول دا حق ہے جی جوڑا الودا پہن پوشاک کیتا
 نبیاں ہورناں دھرت معراج ہوئے حضرت ونج معراج لولاک کیتا
 جتھے وبہم ادراک دی پہنچی ناہیں نبی صاحب واقف اوجھوں تاک کیتا

وارث شاہ سبھ سرخزانیوں دے رب بنی نوں چاہو شناک کیتا

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

دوئی نعت رسول مقبول والی جیندے حق نزول لولاک کیتا
خاکی آکھ کے مرتبہ ڈاوتہ سبھ خلق دے عیب تھیں پاک کیتا
سرور ہو کے انبیاں اولیاں وال اگے حق دے آپ نوں خاک کیتا
کرے امتی روز محشر خوشی چھڈے کے جیو غمناک کیتا
ہو یا حق نوں شوق جد ملن سندا ڈھویا نذر براق چالاک کیتا
تے سلام پیغام تائیں قاصد وحی سردار املاک کیتا
نبی اہل قریش وچہ جرم پایا خوشی خویش قیلوا ساک کیتا
شامعی عاصیاں دا حامی مجرماں دا اتے محرماں دادر ناک کیتا
کے نور رسول دے چمک ماری قلعہ محل نوشیرواں چاک کیتا
ایہ بھی معجزہ نبی کریم دا ائے نال انگلی چین دوپھاک کیتا
معراج رسول دا حق ہے جی جوڑا الوردا پہن پوشاک کیتا
انبیاں ہورناں دھرت معراج ہوئے حضرت ونج معراج لولاک کیتا
جتھے وبم ادراک دی پہنچی ناہیں نبی صاحب واقف اوچوں تاک کیتا
وارث شاہ سبھ سرخزانیوں دے رب بنی نوں چاہو شناک کیتا

مناقب چہار یار کبار رضی اللہ عنہم

دوئی نعت رسول مقبول والی جیندے حق نزول لولاک کیتا
خاکی آکھ کے مرتبہ ڈاوتہ سبھ خلق دے عیب تھیں پاک کیتا
سرور ہو کے انبیاں اولیاں وال اگے حق دے آپ نوں خاک کیتا
کرے امتی روز محشر خوشی چھڈے کے جیو غمناک کیتا
ہو یا حق نوں شوق جد ملن سندا ڈھویا نذر براق چالاک کیتا

تے سلام پیغام تائیں قاصد وحی سردار املاک کیتا
 نبی اہل قریش وچہ جرم پلایا خوشی خویش قہیلوا ساک کیتا
 شامعی عاصیاں دا حامی مجرماں دا اتے محرماں دادرد ناک کیتا
 مکے نور رسول دے چمک ماری قلعہ محل نوشیرواں چاک کیتا
 ایہ بھی معجزہ نبی کریم دا ائے نال انگلی چین دوپھاک کیتا
 معراج رسول دا حق ہے جی جوڑا الوردا پہن پوشاک کیتا
 نبیاں ہورناں دھرت معراج ہوئے حضرت ونج معراج لولاک کیتا
 جتھے وبہم ادراک دی پٹنچی ناہیں نبی صاحب واقف اوہموں تاک کیتا
 وارث شاہ سبھ سرخزاناں دے رب بنی نوں چاہو شناک کیتا

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

دوئی نعت رسول مقبول والی جیندے حق نزول لولاک کیتا
 خاکی آکھ کے مرتبہ ڈاوتہ سبھ خلق دے عیب تھیں پاک کیتا
 سرور ہوکے انبیاں اولیاں وال اگے حقدے آپ نوں خاک کیتا
 کرے امتی روز محشر خوشی چھڈے کے جیو غمناک کیتا
 ہو یا حق نوں شوق جد ملن سندا ڈھویا نذر براق چالاک کیتا
 تے سلام پیغام تائیں قاصد وحی سردار املاک کیتا
 نبی اہل قریش وچہ جرم پلایا خوشی خویش قہیلوا ساک کیتا
 شامعی عاصیاں دا حامی مجرماں دا اتے محرماں دادرد ناک کیتا
 مکے نور رسول دے چمک ماری قلعہ محل نوشیرواں چاک کیتا
 ایہ بھی معجزہ نبی کریم دا ائے نال انگلی چین دوپھاک کیتا
 معراج رسول دا حق ہے جی جوڑا الوردا پہن پوشاک کیتا
 نبیاں ہورناں دھرت معراج ہوئے حضرت ونج معراج لولاک کیتا

جنتے وبہم ادراک دی پہنچی ناہیں نبی صاحب واقف اوتھوں تاک کیتنا
وارث شاہ سبھ سرخز انیاں دے رب بنی نوں چاہو شناک کیتنا

حمد

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ط

اول حمد خدا داورد کچے عشق کیتا سو جگ داموں میاں
پہاں آپ ہی رب نے عشق کیتا معشوق ہے نبی رسول میاں
عشق فعل ہے رب دی ذات فاعل عاشق اوسدے سبھ مفعول میاں
بسی عشق ظہور ہے عشق سارا عشق ہوسیا سدا معمول میاں
عشق پیر فقیر دا مرتبای مرد عشق دا بھلا رنجول میاں
عشق واسطے رب حبیب اُتے کیتا آپ فرقان نزول میاں
پڑھ پڑھ علم قضا پئے کرن قاضی باجہ عشق دے رہن مہول میاں
پڑھیاں علم نہ رب دی تم ہووے اکو عشق دا حرف معقول میاں
درجہ عشق ہے عاشقاں صاد قائدا کردے عشق نی مرد قبول میاں
منزل عشق دی وچہ مقصود ملدا جھیرے ہورنی طول فضول میاں
بھاویں زہد عبادتاں لکھ ہوون عشق باجہ نجات نہ مول میاں
عاشق سدا زندہ خوشیاں نال رہندے کدی ہو نہ بہن ملوں میاں
عشق عاشقاں دا سردار ہے جی عاشق عشق نوں کرن قبول میاں
خاطر عشق دی زمیں آسمان بنیاں لوح قلم دا عشق اصول میاں
کھلے تہاندے باغ قلوب اندر جہاں کیتا ہے عشق قبول میاں
وارث عاشقاں تے کرم رب دائے جہاں کیتا ہے عشق حصول میاں

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ۔ الحمد للہ رب العالمین یاد رہے کہ اللہ جل شانہ فرماتا ہے کہ فاذا
اقرات القرآن فاستعذ باللہ من الشیطن الرجیم یعنی سب سے اول شیطان مردود
سے بچنے کیلئے خداوند تعالیٰ کی پناہ لی جائے پھر قرآن شریف جو کہ کلام الہی ہے پڑھا
جاوے اور چونکہ حدیث شریف میں آیا ہے کل امر ذی بال لم یبدء بسم اللہ فهو ابر یعنی

اگر کوئی عمدہ کام بسم اللہ پڑھ کر شروع نہ کیا جاوے تو وہ ناقص اور ردی ہو جاتا ہے اسلئے اول اعوذ باللہ پھر بسم اللہ پڑھ کر کتاب یا کام شروع کیا جاوے تو خداوند تعالیٰ اس کام کو ٹھیک اور درست کریگا اسلئے شاہ صاحب نے اول حمد خدا اور دیکھئے سی کتاب شروع کی ہے انسان کا فرض ہے کہ الحمد للہ رب العالمین ہر وقت زبان پر جاری رکھے عشق یعنی محبت شوق یا پیار کو جگ یعنی جہان کاموں یعنی اصل کیا ہے چونکہ عشق ہر ایک چیز کا اصل ہے اسلئے خداوند تعالیٰ نے اپنا معشوق محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کو پیدا کیا۔ اور اسی سبب سے اپنے حبیب پاک پر قرآن مجید نازل کیا اور پ۴۴ ع میں فرمایا ہے لقد من اللہ علی المؤمنین از بعثت فیہم رسولا من انفسہم الی لایہ۔ یعنی اللہ تعالیٰ نے مومنوں پر احسان کیا جو اس نے ان میں سے ان میں رسول بھیجا جو ان پر ان کی آستیں پڑھتا ہے اور انکو سنوارتا ہے اور کتاب اور حکمت سکھاتا ہے اگر چہ پہلے صریح گمراہی میں ہے کسی نے کیا اچھا شعر کہا ہے شعر

ہزار سال عبادت کند نمازی نیست
 کسیکہ عشق ندارد خدائے راضی نیست

یعنی حدیث قدسی کی طرف اشارہ ہے لولاک لما خلقت الافلاک یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اگر آپ نہ ہوتے تو میں زمین و آسمان پیدا نہ کرتا۔

نعت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

دوئی نعت رسول مقبول والی جیندے حق نزول لولاک کیتا
 خاکی آکھ کے مرتبہ وڈا دتہ سبھ خلق دے عیب تھیں پاک کیتا
 سرور ہو کے انبیا اولیاں واگے حقدے آپ نوں خاک کیتا
 کرے امتی روز محشر خوشی چھڈ کے جیو غمناک کیتا
 ہویا حق نوں شوق جد ملن سندا ڈھویا نذر براق چالاک کیتا
 تے سلام پیغام پہنچان تا میں قاصد وحی سردار املاک کیتا

نبی اہل قریش وچہ جرم پایا خوشی خویش قبیلو اساک کیتا
 شامعی عاصیاں واحامی مجرماں دا اتے محرماں دا دردناک کیتا
 مکے نو رسول دے چک ماری قلعہ محل نو شیروں چاک کیتا
 ایہ بھی معجزہ بنی کریم دا اے نال انگلی چن دو پھاک کیتا
 معراج رسول دا حق ہے جی جوڑا نوردا پہن پوشاک کیتا
 نبیاں ہورناں دھرت معراج ہوئے حضرت وچ معراج لولاک کیتا
 جتھے ونہم ادراک دی پہنچ ناہیں نبی صاحب واقف اوجھوں تاک کیتا
 وارث شاہ سبھ سرخزنایاں دے رب نبی نوں چاہو شناک کیتا

مناقب چہاریا رکبار رضی اللہ عنہم

چارے یار رسول دے چار گوہر سبھے اک تھیں اک چڑھندڑے نی
 ابو بکرؓ تے عمرؓ عثمانؓ علیؓ آپو اپنے گنیں سو ہندڑے نی
 جنہاں صدق یقین تحقیق کیتا راہ رب دے سیس وکندڑے نی
 ذوق چھڈ کے جنہاں نے زہد کیتا واہ واہ اوہ رب دے بندڑے نی
 صوبے چارنی شرع محمدی دے ملک دین اندر نبی اندڑے نی
 پانی فتح کر کے جنگ کافراں تے کیتے تم کفار دے دھندڑے نی
 نگہبان ہوئے سر امتاں دے جھولن نبی کریم دے جھنڈے نی
 بازو بند رسول دے ڈلک مارن سچے چار موتی لڑی گندڑے نی
 جنہاں فرق انہاں وچہ کیمہ جاتا اوہ دھروں حضور دے گندڑے نی
 وارث شاہ مدد چار یار دی جی ربا رکھ لیں فعل جو مندڑے نی

در مناقب امامین رضی اللہ تعالیٰ عنہما گویند

حضرت حسن حسینؓ دی ذات عالی شیر خدا دے شیر دونویں
 لخت جگر رسول تبوئل جائے عاشق رب دے مرد دلیر دونویں

دوہتروان حبیب خدا دے نی اپی جد دے وڈوڈیر دونوں
 رب پاک آیت قدسی بھیجتی ہوئے شرک توں پرے پر پر دونوں
 جنہاں کدی سوال نہ رد کیتا وکے راہ مولے کئی ویر دونوں
 منزل عشق دی جنہاں ثبوت کیتی مڑے ذرہ ناہیں قدم پھیر دونوں
 تیغ عشق دی نال شہید ہوئے کٹھے ظالماں موڈیاں گھیر دونوں
 گنج ظاہری باطنی دولتیاں دے ہوئے وچہ میدان دے ڈھیر دونوں
 درجے پاک شہادت دے رب بخشے عالی قدر تے چنگ چنگیر دونوں
 روز حشر دے امتی عاصیاں دی بخش واسطے ہون اگیر دونوں
 مہربان تمامیاں مومناں دے مددگار نے سنج سویر دونوں
 حل مشکلاں وارثا کل کر دے ہتھوہتھ نہ لاوندے دیر دونوں
 مدح پیران محبوب رب قدیر محی الدین قدس اللہ سرہ
 مدح پیر دی حب دے نال کچے جیندے خادماں دیوچہ پیر یا ننی
 باجہ اوس جناب دے پار ناہیں لکھاں ڈھونڈ دے پھرن فقیر یا ننی
 جیہڑے پیر دی نظر منظور ہوئے گھریں تنہاندے پیریاں میر یا ننی
 روز حشر دے پیر دیاں طالبان نوں ہتھ سچے ملن گیاں چیر یا ننی
 کھیتی نبی دی غفلتاں نال اٹی مڑکے اگیاں دین پیریاں نی
 بنے لاوندے ڈہیاں بیڑیاں نوں کرامات دے نال زنجیر یا ننی
 مہربان ہو کے چور قطب کیتا بخش دتیاں ملک جاگیر یاں نی
 کاہندے کل اقطاب دے قدم دھریا پایاں قرب حضور ڈیریاں نی
 اوہ تاں خاص محبوب اللہ دے تلماں لکھیاں جس لکیریاں نی
 وارث محی الدین ہے پیر ساڈا سوہنے نام دیاں سانوں دھیریاں نی

مدح حضرت فرید الدین گنج شکر رحمۃ اللہ

مودودوالا ڈلا پیر چشتی شکر گنج مسعود بھر پور ہے جی
 بایاں قطباں دے وچ ہے پیر کامل جیندی عاجزی زہد منظور ہے جی
 خاندان وچہ چشت دے قابلیت شہر فقرہ دا پٹن معمور ہے جی
 شکر گنج نے آن مکان کیتا دکھ درد پنجاب دا دور ہے جی
 سونا صبر دا ماریا نفس موذی بھر بھن کیتا چکنا چور ہے جی
 نال شوق خدادے شمع جاگی دین دنی اندر نور نور ہے جی
 گنج کھوکے دولتیاں وندیاں نے فیض آپ دا فیض گنجور ہے جی
 نال اک نگاہ دے خادماں نوں ہو یا تر ت لقا حضور ہے جی
 زہد الانبیا ء نام دھرایا سو آپ صبری وچہ صبور ہے جی
 وارشاہ فرید الدین اتے رحم رب دا فضل ونور ہے جی
 چیریاں چھٹیاں بمعنی اعمال نامے بمعنی گرد آلود کھیتی جو کہ زیادہ ہونیسے رک جاوے یا
 ایسی کوئی صورت کہ جس سے اسکی حالت تغیر ہو جاوے پیریاں بمعنی پودے اشارہ
 بطرف پیر صاحب ہونہار پودا ہوا یعنی بحر سلوک کو تیر کر کنارہ پر پہنچنا بغیر امداد
 حضرت قدس اللہ سرہ کے مشکل ہے وڈیریاں بزرگیاں دھیریاں بمعنی امید ظاہر
 و باطنی خولجہ مودود ایک چشتی بزرگ کا نام ہے جو کہ باوا صاحب کے سلسلہ کے فقیر
 ہیں۔

فرمائش یاراں در عشق مجازی گوئید

جدوں عشق دے کم نوں ہتھ لائے پہلاں ربدانام دھیاے جی
 پھیر نبی رسول پیغمبراں نوں دم دم درود پہنچائے جی
 یاراں اساں نوں آن سوال کیتا قصہ ہیر دا نوں بنائے جی
 ایس پریم دی جھوکداسہ قصہ چھہ سوہنی نال سنائے جی
 حرص توڑ کے بودنا بودوالی درجہ آپ فناہ دا پائے جی

تہوں شعر دی شاعری ول ہووے جدوں اذن حضور توں پائے جی
 پلے دولتیاں ہون تے وند دینے گندھی چھوڑیے نہ سدا پئے جی
 بلبل ہوکے چہکے باغ اندر سخن رمزدے نال آلا پئے جی
 کانواں وانگ اڈار ہیریاں دی اینویں کوڑنہ مغز کھپائے جی
 کرکے کالیاں بگیاں کاغذاں نوں ایویں شعر نوں لیک نہ لائے جی
 لکھدار رنگیلوا شعر کرکے چٹیک عام تے خاص نوں لائے جی
 رمزاں معنیاں وچہ خوشبو ہووے عشق مشک نوں کھول وکھائے جی
 نال عجب بہار دے شعر کرکے رانجھے ہیر دا میل ملا پئے جی
 یاراں نال مجالساں وچہ بیکے مزہ ہیر دے عشقا پائے جی
 رانجھے ہیر دے عشق دی گل سنی نویں سرے توں پھیر جگائے جی
 وارشاہ رل نال پیاریاں دے نویں عشقی گل ہلا پئے جی
 در بیان قبول کردن فرمائش یاراں یکدل
 حکم منکے جہاں پیاریاں قصہ عجب بہار دا جوڑ یا نی
 فقرہ جوڑ کے خوب درست کیتا نوں پھل گلاب دا توڑ یا نی
 بہت جیودے وچہ تدبیر کرکے فرہاد پہاڑ نوں پھوڑ یا نی
 سبھا دین کے زیب بنا دتا جیہا عطر گلاب نچوڑ یا نی
 ڈبہ ایس وجود قلوب والا اساں لہ سر پوش اکھوڑ یا نی
 کوئی دغا ناہیں کیتا وانگ چوراں دن دیویاں جندڑا توڑ یا نی
 تازی طبع تے عشق اسوار کرکے کبھی چاہڑ میدانوچہ چھوڑ یا نی
 وارشاہ فرما یا پیاریاں دا اساں نیامول نہ موڑ یا نی

یعنی پیغمبر زاهدان اشارہ بطرف بابا فرید شکر گنج مصرعہ ترجمہ بسم اللہ ول بمعنی ٹھیک
 درست اس شعر کا مطلب یہی ہے کہ جس طرح کو ابیگانہ چیزوں کو دیکھ کر دیواروں پر

اڑتا اور بولتا ہے اسی طرح چور شاعر کا حال ہے کہ دوسروں کے شعر پر جھپٹنا اور چھین لے جانے کا حیلہ کرتا ہے مگر بیگانی چیز آخر بیگانی ہے مراد حکایت حکایت خفتہ را بیدار کردن یعنی گذشتہ بات کو از سر نو بیان کرنا شعر کا ملکہ اور لیاقت ندادا دو ہو تو شاعر بنکر تصنیف بنانا مناسب ہے ورنہ بیکار مضامین اور اشعار کی چوری کرنا ایسا ہے جیسے لوگوں کی گرہ کا لکر بدنام ہونا۔

در بیان تعریف تحت ہزارہ

اک تحت ہزار یوں گل کچے جتھے رانجھیاں رنگ مچائی
 چھیل گبھرو مست ارنیلوینے سندراک تھیں اک سویائی
 والے کو کھلے مندرے مجھ لنگی نواں ٹھاٹھ تے ٹھاٹھ چڑھائی
 کوئی حسدی کان گمان سندراک دو بے داننت نہ آئی
 پھل ڈال تے باغ بہار نہراں چھانواں ٹھنڈیاں ناں نال سہلانی
 عقلمند تے لوک سلوک والے رائھ جگ دے وجہ سدایائی
 ایس ندی چناب دے ملک اندر تحت نگر دا نام دھریائی
 وارث کی ہزارے صفت آکھاں گویا بہشت زمیں تے آئی

در بیان صفت موجو چوہدری

موجو چوہدری پنڈی پاڈوالا چنگا بھایاں دا سردار آبا
 اٹھ پترو بیٹیاں تسدیاں سن وڈا اہراتے پروار آبا
 بھلے بھایاں وچہ پرتیت اوہدی نیاں چوہدری وچہ سرکار آبا
 دولت مال دینال خوشحال و سے ہور مجلساں وچہ اعتبار آبا
 حکم وچہ شریک سبھ اوسدے سن عذر کسے نہ کجیا انکار آبا
 وارشاہ ایہ قدرتاں ربدیاں نی دھمید و نال اس بہت پیار آبا
 در بیان عداوت کردن برادران رانجھا

باپ کرے پیارتے ویر بھائی ڈر باپ دے تھیں پئے سنگدینی
 گجھے مہنے مار کے سپ وانگوں اوہدے کالجے نوں پئے ڈنگدینی
 کوئی وس نہ لگنے کڈھ چھڈن دیندے مہنے رنگ برنگدینی
 کائی گل کرہجے بے وچہ بھایاں اوہدی گل نوں چالنگدینی
 پاء تیوڑیاں متھے تے گل کردے بولن بول او لڑے جنگدینی
 وارشاہ ایہ غرض ہے بہت پیاری ہور ساک نہ سین نہ انگیدینی

در بیان فوت شدن موجودی پدر رانجھا

تقدیر سیتی موجودت ہويا بھائی رانجھے دینال کھہیردینی
 کھائیں رچکے گھوردا پھریں نال کڈھ رکتاں دھید نوں چھیڑدینی
 نت سبھرا گھا کلچرے دا اگلاں تر کھیاں نال اوچیر دے نی
 بھائی بھایاں ویر دیاں گردن گلاں نت جھنجٹ ایہ نیڑدے نی
 منہ جوڑ کے نت گرمتے کردے بول بولدے اڈنکھیردے نی
 دیکھو چال دمانے دی الٹ گئی سکے سکیاں ویر سہیردے نی
 گلاں سچیاں جھوٹیاں میلکے تے دامن پاک آلودلویردے نی
 وارشاہ جہان تے غرض مٹھی آپو اپنی جوگ نوں گیردے نی
 اونگ بمعنی کسی چیز کے اوپر سے گذرنا اسجگہ مرادنا چیز سمجھنا ہے یعنی اونچی قوم والا بننا
 ہے کھہیردے یعنی اسکو دکھ پہنچانے کی کوشش کرتے ہیں

در بیان طلبیدن برادران رانجھا قاضی رابرائے تقسیم زمین

حضرت قاضی تے پیچ سدا سارے بھایاں نوں زمین نوں کچھ پویائی
 وڈھی دیکے زمین دے بنے وارث بنجر زمین رانجھیے نوں آئیائی
 کچھاں مارشریک مزانج کردے بھائیاں رانجھنے دے باب بنائیائی
 گل بھایاں ایہ بنا چھڈی مگر جٹ دے بھکوی لائیائی

سدھا کرناٹیں ایس اچکڑے نوں بھنڈی نت توں نت سو اٹھائی
وارشہاہ جے نفس دے کبے لگوں ایویں رایگاں عمر گویائی

دربیان طعنہ کردن برادران رانجھارا

پنڈ اچھنڈ کے آری نال ویکھن تنہاں ڈھنگ کیما بل داہنائی
تن پاکے چوڑے پٹے جہاں کسے رن کی انہانتوں چاہنائی
کتے آپ منہ ہاریاں نکلا جاسی موہوں آکھنا نہیں اکھا ہنائی
کوئی ڈنگ لنگھالے پنڈ ساڈے گلوں اساں بھی کویں چالاہنائی
ہن بھونیں دے جھڑے کرے منڈا اوس توڑ نہ مول نباہنائی
دینہہ وکھلی واہے تے رات گاویں اساں ایہ نہ مول ویا ہنائی
کم واہی دے وچہ نہ ذراویہلک دارے پٹھیاں ایس دن لاہنائی
دنیا داریاں دے جھیڑے عمر دے فی دن چار نہ ایس نباہنائی
اوہنوں ویلیاں بہن دی پئی وادی چت کم نوں ایس نہ ڈاہنائی
گلیاں ویہڑیاں دیوچہ لٹ بھوندا کسے ورجنا نہیں تراہنائی
غصے ہویاں نوں مول نہ جان داے نہ ایہ پیار دے نال وساہنائی
وارشہاہ کی جائیے ایہ نڈھا کسے روز دا ایہ پراہنائی

دربیان کارکشت کردن رانجھا گوئید

کرئی ہر نالی سی رانجھنے نے بل واہن نوں ترت تیار ہویا
وچہ زمیں دے جا کے بل جتانال دھپ دے بہت لاچار ہویا
روروماں تے باپ نوں یاد کردا بل واہن تھیں بڑا بیزار ہویا
خوشی نال سی کھیڈ دادنے راتیں پھرے دائریاں وچہ بیکار ہویا
پیگئے ہن ریشے گلیں سارے دکھ روونے وچہ درکار ہویا
وارث ماں تے باپ دینال خوشی رل بھایاں دے نال خوار ہویا

اڈ۔ یعنی علیحدہ کرنا چاہیے فی قلوبہم مرض فزاوہم اللہ مرضاً ولہم عذاب الیم کسی کے باب بنانا کسی کو مصیبت میں ڈالنا ظلم کرنا۔ مارنا پنڈا چھنڈ کے بدن صاف کر کے یعنی جو لوگ بائکپن میں رہتے ہیں ان سے محنت کا کام نہیں ہو سکتا منہ ہارا۔ بد لگام۔ آزاد۔ کسی کی نصیحت نہ ماننے والا ایک وقت کے کھانے کو ڈنگ کہتے ہیں۔ ڈنگ لنگھانا یعنی چند روز گزارا کرنا بری عادت کو وادی کہتے ہیں

شروع نمودن قلبہ رانی میاں رانجھا

رانجھا جو تراواہ کے تھک رہیا لاہ ارلیاں چھاں نوں آوندائی بھتا آنکے بھابی نے کول دصیا حال اپنارووکھا وندائی چھالے پے تے ہتھ پیر پھٹے سانوں واہی داکم نہ آوندائی بھابھی آکھیا لا ڈلا باپ اسپں اتے کھرا پیار ڈا ماوندائی راتیں دکھاں دینال نہ نیند پوندی دن روونے وچہ و ہاوندائی وارثشاہ میاں فعل بند یاندے رب قدرتاں نال ازماوندائی

در بیان غصہ شدن رانجھا ہمرادہ بنگہ

رانجھا آکھدا بھابیو ویرو نوں نی تساں بھایا نالوں چھوڑیا جے خوشی روح نوں بہت دلگیر کر کے تساں پھل گلا بداتوڑیا جے سکیاں بھایاں نالوں و چھوڑ مینوں کنڈا وچہ کیجے دے پوڑیا جے بھائی جگر تے جان ساں اسپں اٹھے وکھو کھ ہی چار چھوڑیا جے تساں فکر کینا ساڈے کڈھنے دا بھایا نالوں و چھوڑ کے موڑیا جے نال قہر دے اکھیاں کڈھ بھابی ویکھو مہنا ہور کی جوڑیا جے دن رات ساں مست میں وچہ یاراں بولی مار کے چار اجوڑیا جے جدوں صفاں ہوڑن گیاں طرف جنت وارثشاہ دی واگ نہ موڑیا جے

مسخری کردن بینگہ بارانجھا

کریں کھا کے آکڑاں دودھ چاول ایہ رچکے کھان دیاں مستیاں نی
آکھن دیوراں نال نہال ہویاں سانوں سبھ شریکناں ہسدیاں نی
یہ رانجھے دے نال نے گھیو شکر پر جیودا بھیت نہ وسدیاں نی
رناں ڈگدیاں نی وکھ چھیل منڈا جویں شہد وچہ کھیاں ہسدیاں نی
اک توں کو لٹک ہیں اساں لگا ہور سب سوکھالیاں وسدیاں نی
گھروں نکلیں تے پیا مریں بھکھا جے بل جانیں خرمستیانی
ہتھ پکڑ کر کمان طوفان والی تیر مہنیاں دے سانوں کسدیاں نی
وچہ ویٹریاں بہندیاں ڈا چرنے نت ساڈیاں گلانتوں ہسدیاں نی
من بھاوند اکھائیے جگ آگے گلاں ملک نوں بھاندیاں رسدیاں نی
وارث جہا نئوں عادتاں بھینڈیاں نی سبھ خلقتاں اوستوں نسدیاں نی
یعنی ناجائز تعلق کی بدنامی دینی بدنامی کا داغ یہ کہاوت ہے من بھاوند اکھائیے تے
جگ بھوند ہنڈائیے۔ یعنی کھانا تو وہ کھاؤ جو دل چاہے اور لوگوں کی رسوم کے موافق
عملدار آمد کرنا چاہیے جیسے لباس رسوم وغیرہ

در بیان جواب دہی کردن رانجھا بینگہ

تساں چھترے مرد بناد تے سپ رسیاں دے کروڈار یونی
راجے بھوج دے مکھ لگام دیکے چٹھ دوڑیاں ہوٹونے ہار یونی
کیرو پانڈواں دی صفا گال سٹی ذرا گل دے نال ہر یار یونی
راون لٹک لٹائیے گرد ہو یا کارن تساندے ای ہتھیار یونی
تساں پیرولی غوث قطب مارے مگراں نال سبھے بریار یونی
وارث رن دی ذات بیوفا ہوندی پوری نال نہ کسے اتار یونی

سخت جواب کردن ینگہ صاحبہ بارانجھا

بھابی آکھدی گنڈیا منڈیاوے ساڈینال کی رکتاں چپائنی
اسیں شرم دیاں ماریاں ڈب مرینے ساڈے بھاتوں کہیاں بنایانی
ولی جیٹھ تے جنہا ندے فتودیور ڈب مویاں اوہ بھر جلیاں نی
لکندڑا ویٹریاں وچہ پھر دارناں پنڈیاں تده بھرمایاں نی
گھر وگھری وچاردے لوک سارے سانوں کہیاں پھاپھیاں پایاں نی
سانوں چھڈیا کسے نہ لو جو گالیکاں چکے اساں نوں لیاں نی
تیری گل نہ بنے گی نال ساڈے پرناہ لیا سیالندیاں جلیاں نی
وارشہاہ انموڑاں نوں موڑناہیں جنہاں وادیاں توڑنابھیاں نی

جواب دادن رانجھاینگہ صاحبہ رانجھا

منہ براد سینڈڑا بھاپینے نی سڑے ہوئے پتنگ کیوں ساڈنی نہیں
تریے گوچراکم کی پیا میرا سانوں بولیاں نال کیوں مارنی نہیں
اتے چاہڑ کے پوٹریاں لاه لوں کہے گلاندے محل اسارنی نہیں
اساں نال کی معاملہ پیا تیرا پرپیکیاں ولوں گورانی نہیں
اینویں غیب دیاں تہمتاں جوڑ کے تے کجہ سچ نہ جھوٹھنارنی نہیں
وارشہاہ بیفاندہ عمر بازی جا کے روز قیامتے ہارنی نہیں
غصہ شدن ینگہ صاحبہ بارانجھا
سدھا ہو کے روٹیاں کھا جئا آکاہے نوں ایڈیاں چپاں نی
تیری پنگھاندے اوتے گل ہووے دھماں وچہ ترنخناں پاپائنی
وہیں رات خراب اوہ مگر تیرے ایس عشق نے بہت اکلیاننی
گھر باروسارخوار ہویاں جھوکاں پریمدیاں جنہاں نوں لایاننی
زلفاں کالیاں کنڈیاں ہو منگو جھوکاں ہک تے آن بہلیاں نی

وارثشاہا یہ جنہاں داچند دیور ڈب مویاں اوہ بھر جایاں نی
 بدنام کرنیکی باتیں سر پر مصیبت لانا جو روکنے سے نہیں رکتے انکو روکنانہ
 چاہیے جنہوں نے بری عادتوں کو خیر تک پہنچانا ہے۔ گو چرا۔ اختیار کا کام جو
 سوائے اسکے دوسرا نہ کر سکے کلو او اثر بوا (ترجمہ) کھاؤ اور پوروزی اللہ کی
 اور پھر و ملک میں فساد مچاتے یعنی پانی کے گھاٹوں پر شہرت اور عورتوں کے
 کاتنے کی جگہوں پر مشہوری

جواب راجھا بائنگہ

راجھے آکھیا بھایو ویرنوں نی بولو سخن حیا شرم دے نی
 دنیا خواب خیال دی بات ساری کچھ نہیں وساہ ایس دم دے نی
 جھوٹھ غپتاں وچہ غلطان رہو حکم نہیں ہوئے ایس کم دے نی
 وارث فعلیاں دے نال خوار ہوندے بندے پاک گناہ تھیں جم دے نی

جواب بنگہ برا بھجا

اٹھکھیلیا اہل دیوانیاں دے تھکاں موہڈ ہیاندے اتوں سنٹا نہیں
 چیرا بنھ کے بھڑے وال چوڑ وچہ ترنجاں پھیریاں گھنٹا نہیں
 روٹی کھاندیاں لون جے پوے تھوڑا چا انگنہ وچہ پلٹا نہیں
 کریں کم ناہیں اچھا کھائیں پہنیں جڑھ اپنے آپ دی پٹنا نہیں
 وانگ آہدیاں ڈیا سالا بہیں کچھ کم نہ کاج نہ کھنٹا نہیں
 وارث غفلتاں وچہ نابود جہڑے تنہاں آکھ کی کھنٹا ڈنا نہیں

ازردہ شدن راجھا از بنگہ خود

بھل گئے ہاں وڑے ہاں آن ویڑے سانوں بخش لئے ڈرائیے واسطائی
 ہتھوں تیریوں دیس میں چھڈ جاساں رکھ لے ہنساء ییے واسطائی

دن رات توں ظلم تے لک بدہامڑیں روپ سنگارینے واسطائی
 نال حسن دے پھریں گمان لدی سمجھ مست ہنکارینے واسطائی
 کدی کسیدینال گل کریں کبروالنے مارینے واسطائی
 وارشاہ نوں مارنہ بھاگ بھریںے انی مندی پیارینے واسطائی

جواب دادن بینگہ صاحبان رانجھا دھیدورا

ساڈا حسن پسند نہ لیا ونائیں جاہیر سیال ویاہ لیاویں
 واہ ونجھلی پریم دی گھت جالی کائی گڈھی سیالاں دی پھاہ لیاویں
 وہیں رات پھریں اوہدے مگر لگا جویں دا لگاتویں لایاویں
 تیتھے ول ہے رناں ولادنے دارانی کوکلاں محل توں لاہ لیاویں
 دنے بوہیوں کڈہنی ملے ناہیں راتیں کندھ پکچھوڑیوں ڈہالیاویں
 وارشاہ نوں نال لے جائیکے تے کوئی دم دے کھسکالیاویں
 تیری زلفیں بھینسوں کے عملہ کی طرح سینہ پر آن چڑہیں قل ان اللہ تو کہہ
 اللہ حکم نہیں کرتا غیب کے کام کیوں جھوٹ بولتے ہیں اللہ پر جو علم نہیں
 رکھتے بگڑی ہوئی طبیعت والے کو کہتے ہیں عورتوں کے ورغلانے کا طریقہ
 تجھے خوب یاد ہے گردن کو نکالنے کا موقعہ نہ ملے

جواب کردن رانجھا ہر اہ بینگہ صاحبہ

گڈھی سیالاں دی ویاہ کے لیاوساں میں کریں بولیاں تے اٹھھولیاں
 نہیے گھت پہیڑا وانگ مہر یاندے اگے تساں جیہاں ہون گولیاں
 مجوداہ وچہ بوڑھینے بھابیاں نوں ہون تساں جیہاں بڑبولیاں
 بس کرو بھابی اسی رج رہے بھر دتیاں جے سانوں جھولیاں
 نقلاں نت کرو وچہ ویڑیاندے بھنڈاں کنجھاندیاں جویں ٹولیاں
 وارث عاقبت تنہاں توں اجر ملسی پورے پاوئے جنہاں تو لیاں

تمسخرینگہ
 بارانجھا
 کیہا بھیڑ مچائی کچیاوے متھا ڈاہیائی سوکناں وانگ کیہا
 چاہ سجراکم گواناہیں ہو جا سیا جوہناں پھر بیہا
 رانجھے کھا غصہ سر دھول ماری کبھی چڑی ان نوں جویں لیہا
 تسیں دیس رکھو اسیں چھڈ چلے لاہ جھڑا بھائیے گل ایہا
 رانجھا ہو غصے اٹھ رواں ہو یا بھائی رکھ رہی اوہ تاں ناں ریہا
 ہتھ پگڑ کے جتیاں مال بکل رانجھا ہوڑ یا وارشاہ جیہا

روانہ شدن رانجھا از تخت ہزارہ

روح چھڈ قلبوت جوں وداع ہوندا توں ایہ درویش بسد ہاریائی
 ان پانی ہزارے دانتم کر کے قصد جھنگ سیالاں دا دہاریائی
 کیتا رزق نے آن اور داس رانجھا چلو چل ای جیو پکاریائی
 کچھے ونجلی مار کے رواں ہو یا وارث دیس تے وطن وساریائی

خبر شدن برادران از رفتن رانجھا

خبر لوکاں نے بھایاں نوں جا دتی دھیدورس ہزاریوں چلیا جے
 بل واہنا اوس تھیں ہووے ناہیں مار بولیاں بھایاں گھلیا جے
 پگڑراہ ٹریا بنجوں نین روون جویں ندی دانیر اچھلیا جے
 دھیدو کھو بجیا نال بھر جایا ندے اوہدا کسے نہ جی تسلیا جے
 آگوں ویر دے واسطے بھایاں نے ادھ واٹیوں راہ آملیا جے
 وارث حق دے نوں جدوں رنج کرینے تدوں عرش اللہ داہلیا جے

کلام دھیدو

رانجھے آکھیا اٹھیا رزق میرا میتھوں بھائیوتسیں کی منگدے او

نام لینا میں جدوں توں جاویندا آسیں ہنجر ورتدیاں رونیاں ہاں
 جان وچہ انبیاں آگئی تے تیرے درد فراق چا بھنیاں ہاں
 جان مال قربان ہے تہہ اتوں اتے آپ بھی چھوکنے ہنیاں ہاں
 سانوں صبر قرار آرام ہیں جس ویلوے تیتھوں وچھنیاں ہاں
 وارثشاہ کہیا من ولی دیوار آسیں سبھ مراد تے پنیاں ہاں

منت کردن رانجھا پیش ینگہ صاحبان

بھائی رزق اداس جان ہو ٹریا ہن کاسنوں گھیر کے ٹھگدیاں ہو
 پہلے ساڑ کے جیو نما نڑے نوں پکھوں بھلیاں لاؤ نے لگدیاں ہو
 بھائی ساک سن سوتساں وکھ کیتے تسیں ساک کی ساڈیاں لگدیاں ہو
 آسیں وانگ سواہ دے ہو رہے تسیں کولیاں دے وانگ وگدیاں ہو
 آسیں کو جھڑے روپ کروپ والے جو بنے دیاں نہیں وگدیاں ہو
 آساں آپ تے معلوم کیتا تسیں ٹھگنیاں ای سارے جگدیاں ہو
 کھری مت دی گل کھلار کے تے پھیر پھوسیاں مار کے بگدیاں ہو
 وچہ شرع نہ عقل نہ قول تساں قاضی مفتیاں نال کیوں لگدیاں ہو
 اسی نس آئے تسیں مگر پیاں چچھا چھڈو سا ڈاتا نہیں وگدیاں ہو
 وارثشاہ اکلڑے کی کرناں تسیں ست اکھیاں وگدیاں ہو
 بھائی ہماری والدہ کا جنا ہو اپاس رہنے والوں کالاکھ پردہ اور بڑی امید
 ہوتی ہے جس طرح بازوؤں کی مدد سے کام کیا جاتا ہے اسی طرح بھائی بھی
 کام کرتے ہیں۔

روانہ شدن رانجھا از برادران
 واہ لارہے بھائی بھایاں بھی رانجھا رس ہزاریوں دہلایائی
 بھکھ ننگ نوں جھاگ کے پنہدہ کر کے راتیں وچہ مسیت دے آئیائی

تھ وکھلی پکڑ کے رات ادھی رانجھے مزہ بھی خوب بنایائی
 اک ہو بے سرت بیہوش گئے اکناں اگ اتے چت لایائی
 رن مرد نہ پنڈوچہ رہیا کوئی سب گرد میت دے آئی
 وارشاہ میاں پنڈ جھٹڑیاں دی پکھوں ملاں میت دا آئی

تعریف مسجد

مسجد بیت العتیق مثال آہی خانہ کعبیوں ڈول اتاریانے
 گویا اقصے دے نال دی بھین دوئی شاید صندلی نورا ساریانے
 معمار اصول تے فقہ والے تھم دین دے نال کھلھاریانے
 ثابت نفس حدیث دے نال کر کے چھت کعبہ دی خوب اتاریانے
 پڑھن فاضل درس درویش مفتی خوب کڈھ الحان پرکاریانے
 مہرے داروستاراں تے تھ ماصے کدی جھوٹھ لاف نہ ماریانے
 وچہ فقہ اصول دے خوب کامل نال علم دے عمر گزاریانے
 وارشاہ اصیل استاد لڑکے خو علم دی کدی نہ ہاریانے
 نام کتاب حاسے علم عربی فقہ و اصول
 تعلیل میزان نے صرف بہانی صرف میری یاد پکاریانے
 قاضی قطب نے کنز انواع باراں مسعودیاں جلد سوار یانے
 خانی نال مجموعہ سلطانی دے اتے حیرت الفقہ نواریانے
 معارج البتوت خلا صیاں نوں روضہ نال اخلاص پساریانے
 زرا دیاں دے نال شرح ملاں زنجبیاں خونٹاریانے
 فتاویٰ بر ہنہ منظوم شاہاں نال زبدياں حفظ قرار یانے
 کرن حفظ قرآن تفسیر دوراں غیر شرح نوں دریاں ماریانے
 حزب البحر تے حرز بیاباں دے دوراں وچہ دن رات گزاریانے

اٹھے پہر گرداناں داوارد کردے علم عربی دی عمر سوار یانے
وارشہاہ سب علم دے وچہ کامل جو کچھ پڑھے سو سبھ نتاریانے

کتاب بہائے فارسی نظم و نثر

اک انظم دے درس ہر کرن پڑھ دے نام حق تے خالق باد یاننی
گلستان بوستان نال بہار دانش طوطی نامہ تے رزاق باد یاننی
منشیاب نصاب تے ابوالفصلاں شاہنامیوں واحد باریاں نی
قران السعدین دیوان حافظ شیریں خسرواں لکھ سواریاں نی
بہار دانشاں اتے محمود نامہ کشف اللغات بھی کھول اکھاڑیاں نی
بدرچاچ کریماتے پندنامہ آمد نامیاں تے اللہ باریاں نی
درمجالس پڑھدے نالے جنگنامہ نان حلواتے شیخ عطاریاں نی
نجات المؤمنین تے اروشدل پڑھدے چارچمن بھی خوب پکاریاننی
طب اکبر تے یوننی پڑھن لڑکے قصہ یوسف دا کڈھ ہکاریاں نی
زلیخا نال بلند آواز پڑھدے نلدمن تے اعظم باریاں نی
ہدایہ کلی قرابا دین پڑھدے نافع انسان نہ منوں وساریاں نی
تعویذات سیفی نال فال نامہ تے نگار دانش لکھاں تاریاں نی
سکندر نامہ تے نال انوار سہیلی حاتم نامہ تے صادق باریاننی
آمین اکبر اتے نگارنامہ وارث ہور متفرقہ ساریاں نی

اشیاء مکتب کودکاں

تقدان دوات دغین پٹی نانویں ایملی ویکھ دے لڑکیاں دے
لکھن نال مسودے سیاق خسرے سیاہی اور بے لکھ دے ورقیاں دے
اک بھل کے عین دا عین چن ملاں چند کڈھن نال کڑکیاں دے
اک آوندے شوق جزدان لیکے وچہ مکتباں دے نال تڑکیاں دے

اک نال بھربات دے آ جان دے مارے خوف دریاں ڈرکیاں دے
وارشاہ دھن بھاگ سہاگ تنہاں جھلے دکھ استاد اندے پھڑکیاں دے

کلام ملاں بارانجھا

ملاں آکھیا چونڈیاں ویکھیاں ای غیر شرع تو کون ہیں دور ہواوے
اتھے لُجیاں دی کائی تھان ناہیں پٹے دور کر حق منظور ہواوے
کوئی بدعتی توں نظر آونائیں ایسے وقت ہی دور ضرور ہواوے
خرابا تیاں دی نہیں جاگھ اتھے یاد رب دی نت مذکور ہواوے
انالحق کہا ونا کھر اوکھا اوڑک مریں گا وانگ منصور ہو اوے
وارشاہ نہ ہنگدی باس چھپے بھانویں رکھئے وچہ کافور ہواوے

جواب رانجھا بلاں

داہڑی شیخ دی عمل شیطان والے کیہارانیوں جانیاں رسیاں نوں
اگے کڈھ قرآن تے بہیں منبر کہیا اڈیو مگر دیاں بھاپیاں نوں
اس پلید تے پاک وار کرو واقف اسی جان دے شرح گواہیاں نوں
جیہڑی تھانا پاک ہے وچہ وڑیوں شکر رب دیاں بے پرواہیاں نوں
کیہا حرص دا جال کھاریاں ڈھونڈیں اڈیاں چھڈ کے پھاپیاں نوں
نائب پاک رسول دے تسیں ہو جی واقف کرو چارہ گمراہیاں نوں
اساں جیسے فقیر تے مہر کچے کرو دعا چاپا ہندیاں راہیاں نوں
کھوتی بھید بلی کتی ضرب کڈھو چھڈ و کواریاں نہ ویاہیاں نوں
جیہڑا نور متے دار محرب میاں توں تاں ٹھکنا میں چاندیاں راہیاں نوں
لئیں رشوتاں رب توں ڈریں نائیں اگے اجلدے کریں اکڑاہیاں نوں
تسیں کرو تقصیر معاف میری کیوں پیا میسیں عیب بریاہیاں نوں
وارشاہ وچہ حجریاں نعل کردے ملاں جو ترے لاوندے واہیاں نوں

ذمن اظلم (ترجمہ) اس سے ظالم کون ہے جس نے منع کیا اللہ کی مسجدوں میں کہ پڑھے وہاں نام اسکا اور دوڑانکے اجاڑے کو ایسوں کو نہیں پہنچتا کہ بیٹھیں ان میں مگر ڈرتے ہوئے کیا حکم کرتے ہو لوگوں کو نیک کام اور بھولتے ہو آپ کو اور تم پڑھتے ہو کتاب پھر کیا نہیں سوچتے ترجمہ آیت اتامرون الناس وہی ہے ہے جس نے بنایا تم کو خاک سے پھر پانی کی ایک بوند سے پھر لہو جنے ہوئے سے پھر تم کو نکالتا ہے لڑکے پھر جب تک پہنچوا اپنی جوانی کو پھر جب تک ہو جاؤ تم بوڑھے پھنسی ہوئی کو چھوڑ کر اڑتے ہوئے کے پیچھے جاتے ہو یعنی حرص ۱۲۔

خوشامد رانجھا پیش ملا

وچہ مسجدیں بیٹھے کے صبح ویلے تسیں ذکر تے شغل کماوندے او جیکر عاصی تہا ڈڑی کرے زیارت عیب اوسدے چا ونجھاوندے او غیر شرع تے ہو رحرانوراں نال دریاں چا کو ہاوندے او شرع بڑا سر پوش بنایا جے تسیں شرع دے لوک کہاوندے او رات اسان گذارنی وچہ مسجد جیکر تسی بھی روارکھا وندے او وارشاہ فقیر تے مہر کر یوتسی سچ دی بات پچھاوندے او

جواب ملا

گھر رب دے مسجدیں ہوندیاں نے اتھے غیر شرع نہیں واڑینے اوئے پابند ہو صلوة دا پئے رکھے لبان والیاں مار پچھاڑینے اوئے نیواں کپڑا ہووے تاں پاڑسیئے لبان ہون درازتے ساڑینے اوئے جیہڑا کھائے حرام تے جھوٹھ بولے کافر اوس نوں آپکاریئے اوئے کرے جتھاں آنکے نال ساڈے اوہنوں مارکے چا اجاڑے اوئے کتا اتے فقیر پلید ہووے نال دریاں منہ کے مارینے اوئے

جہیز افتخار دے عمل دانہیں واقف اوہنوں چاسولی اتے چاٹھینے اوئے
 وارشاہ خدا دے دشمنان نوں دوروں کتیاں وانگ درکارینے اوئے

سوال راجھا

سانوں دس نماز ہے کاسدی جی کاس نال بنا کے ساریانے
 کن تک نماز دے ہین کتنے متھے کنہاندے دھروں ایہ ماریانے
 لہجے قد چوڑی کس ہان ہوندی کس چیز دے نال سواریانے
 وارث کلیاں کتیاں ایس دیاں نی جس نال ایہ ہنھ کھلاریانے

جواب ملا

اساں فقہ اصول صحیح کیتا غیر شرع مردودنوں مارنائیں
 اساں دسنے کم عبادتاں دے پل صراط توں پارا تارنائیں
 فرض سنتاں واجباں نفل و تراں نال جائزاں سچ نتارنائیں
 وارشاہ نماز دے تارکاں تازیانیاں دریاں مارنائیں

طعنہ زدن راجھا ملارا

تسیں وچہ خدا دے خانیاں دے ڈھلی جھڈ کے گوزکیوں مار دے او
 جھوٹھ غیبتاں اتے حرام کرناں بدظنی دے کم کیوں سار دے او
 اٹھے پہر مسیت وچہ بیٹھ کے تے پے برے خیال چتار دے او
 انھے کوہڑیاں لوہلیاں وانگ بیٹھے قرعہ مرن جہان دی دھار دے او
 بانس حلویاں دی خبر مردیاں دی جیوندے نال دعایاں دے مار دے او
 شرع چاسرپوش بنایا جے روادار وڈے گنہگار دے او
 کچھلی رات جان بھکھ دا وقت ہوندا اٹھ حال ای حال پکار دے او
 وارشاہ مسافر آیاں نوں چلو چل ای پے ونگار دے او

جواب ملا

ملاں آکھیانا معقول جٹا فرض کج کے رات گزار جائیں
فجر ہوئی توں آگے ہی اٹھ ایتھوں سر کج کے مسجدوں نکل جائیں
صبح وقت جے وچہ مسیت ڈٹھوں چار سد چو بر تیرے مگر لائیں
توں تاں بیوقوف مجہول جٹارل چگیوں ڈنگراں وچہ گائیں
گھر رب دے نال نہ نہ تھہ تھہیرا زغیب دیاں محبتاں چھیڑنا ہیں
وارشہاہ خدا دے خانیاں نوں ایہ ملاں تے چڑے ہین بلائیں

مقولہ شاعر

رانجھے لڑدیاں بھڑدیاں رات کئی فجر ہوئی تاں اٹھ کے دہلایئی
کوئیں ہیر دا جاویدار پائی نے دل وچہ ایہ متا پکایئی
بھایاں بولیاں مار کے کڈھ دتا اسماں دیس تے وطن بھلایئی
وارث رب ہے بے پرواہ ڈاڈا جس عاجزاں نوں وخت پایئی

روانہ شدن رانجھا از مسجد

چڑی چو بکدی نال جاں ٹرے پاندھی پیاں دودھ دے وچہ مدہانیاں نے
صبح صادق ہوئی جدوں آن روشن تدوں لالیاں آن چچلنیاں نے
اکناں اٹھ کے ریڑ کا پادتا اک ڈھونڈ دیاں پھرن ودہانیاں نے
اک اٹھ کے بلیں تیار ہوئے اک ڈھونڈ دے پھرن پرانیاں نے
لیاں کڈھ ہرنالیاں ہالیاں نے سنیاں بھوئیں نوحہانے لایاں نے
گھر بار نال چکلیاں جھوتیاں نی جنہاں تاؤ نال گنہ پکانیاں نے
کاروبار وچہ رجھا جہان سارا چرنے کتدیاں اٹھ سوانیاں نے
اٹھ غسل دیواسطے جان دوڑے سیجاں جنہانے رات نوں مانیاں نے

راجھے کوچ کیتا آئی دی اتے ساتھ لڈیا پار مہانیاں نے
 وارشاہ میاں لٹن وڈا کپن کیا شہد بھریا جویں بانیاں نے
 تازیانہ اور درے سے مارینگے مقعد سے ہوانکالتے ہو۔ (پنچا پی پد) اپنا مقولہ شاہ
 صاحب کہتے ہیں کہ مسجدوں کو ملا لوگ بلائیں لگی ہیں۔ ترجمہ آیت اور کھاتے ہو مرد
 کمال سمیٹ کر اور محبت کرتے ہو مال کو جی بھر کر

منت رانجھا پیش ملا حال

راجھے آکھیا پار لنگھا ابا مینوں چاہڑلے ربدے واسطے تے
 تسی چاہڑ لو مینوں وچہ بیڑی چپا دکساں ربدے واسطے تے
 ہتھ جوڑکے متاں کرے رانجھا ترلہ کراں جھدے واسطے تے
 وراث رس آیانال بھایا ندے منت کراں سبب دے واسطے تے

جواب ملاح بارانجھا

لہ واسطے بیڑی دیوچہ بیٹھے پے پارہی پار پکارنے ہاں
 چوردھاڑ وی آنکے لہ دیوے پردہ اوسداناہ اکھاڑنے ہاں
 پیسہ کھو ککے تلی تے دھرے جیہڑا گودی چاکے پار اتارنے ہاں
 اتے ڈھیکیا مفت جے کن کھائیں چا بیڑیوں زمیں تے مارنے ہاں
 جیہڑا کپڑا دے تے نقد سانوں سبھو اوسدا کم سوارنے ہاں
 زور اوری جے آنکے چڑھے بیڑی ادھ واٹھوے ڈوب کے مارنے ہاں
 ڈوماں اتے فقیراں تے مفت خوراں دوروں کتیا نوانگ درکارنے ہاں
 وارشاہ جیہاں پیرزادیاں نوں ڈھوں بیڑی دیوچہ نہ واڑنے ہاں

آرزوہ شدن رانجھا

رانجھا متاں کر کے تھک رہیا انت ہار کنڈھے اپر جا بیٹھا

چھڈا گ بیگانہ ہو گوشت پریم ڈھانڈری وکھ جگا بیٹھا
 گانویں سد فراق دینال رووے اتے وکھلی شبدو جا بیٹھا
 جو کوئی آدمی تریتاں مردلسین پتن چھڈ سبھ اوس تے آبیٹھا
 رنلڈن جھیل دیاں بھرن مٹھیں پیردوہاں دیوچہ ٹکا بیٹھا
 غصہ کھانیکے لئے جھیل جھیاں اتے دوہانوں ہاک بلا بیٹھا
 پنڈا باہوریں جٹ لیجاگ رناں کیسا شغل ہے آن مچا بیٹھا
 وارشاہ اس موہے نے مردناں نہیں جانڈے کون بلا بیٹھا

شناوری کردن رانجھا در دریا

رانجھا رہے نہ ورجیا کسے حیلے وچہ ندی دے جا کے پیر پائے
 لوک آکھ رہے میاں نھل ناہیں تیری جان جائے جویں سر جائے
 رناں لڈن جھیلدیاں پگڑرہیاں رانجھا رہے نہ ورجیا پیر پائے
 لوکاں آکھیا مور کھا ڈب مرسیں جنڈ وکھ جھناں دی لہر جائے
 رانجھا آکھدا دکھی نوں مرن بھلا سکھی کون جیہڑا چھڈ شہر جائے
 حیلے رزق بہانڈے موت ہونڈی گھر پٹھیاں نوں کیہڑا خیر پائے
 پیادخت جاں ماں تے باپ ہو یا یوسف وانگ بھراواں نے ویر پائے
 وارشاہ نوں آسرا رب دائے بندہ کت ول اوس بغیر جائے
 جو عورتوں سے ہم صحبت ہوئے ملاح کا نام اور کپن بڑے پیٹ والے کو
 کہتے ہیں اس کی تمثیل آگے دیتا ہے ادھ واٹھوے نصف دریا یعنی منجہار
 کے اندر گاؤں والو مدد کو پہنچو جاٹ عورتوں کو نکال لے جائے گا ورنہ لائے
 ہیں۔

در دریا رفتن رانجھا

رانجھا بٹھ کے وائل تیار ہو یا کیتا پاردا چاسامان میاں

خضر پیر تے اللہ نوں یاد کر کے چھڈ خوشی تے شان گمان میاں
 ڈرموت داموں نہ عاشقاں نوں نہ کجھ اپنا شوق تے شان میاں
 وارث سبھ دنیا دے باز ہے جی رکھ ربدی طرف دھیان میاں
 منع کردن رانجھا از عبور دریا
 لوکاں دوڑ کے رانجھے نوں پگڑ آندانہ کرزورتوں ٹھل نہ جنا او
 متاں کردیاں تے پریں پوندیاں نوں جائیں سٹ کے گل نہ جنا او
 سین وں نہیں جہناں دا انت ناہیں ڈب مریں گا ٹھل نہ جنا او
 چاہڑ موہڈیاں تے تینوں اسیں ٹھلاں کوئی جان توں ڈھل نہ جنا او
 ساڈا عقل شعور توں کھس لتا رہیا کو کھڑا بل نہ جنا او
 ہتھ بدھیاں اسیں غلام تیرے بھوویں ویچ پر ٹھل نہ جنا او
 ساڈیاں اکھیاں دیوچہ ونگ دھیری ڈیراگھت بھول نہ جنا او
 وارشاہ میاں تیرے چوکھے ہاں ساڈا کالجہ سل نہ جنا او

نشانیدن رانجھا در کشتی

دوہاں باہاں تو پگڑ رانجھیڑی نوں مڑ آن بیڑی وچہ چا ہڑیا نے
 تفسیر معاف کر آدمی دی نوں سرے بہشت وچہ واڑیا نے
 گویا خواب دیوچہ عزایل ڈھا اوہنوں پھیر مڑ عرش تے چا ہڑیا نے
 وارشاہ ترت نوہانیکے تے بیوی ہیر دے پلنگ تے چا ہڑیا نے

پرسیدن رانجھا حقیقت پلنگ

یارو پلنگ کہیا سنے تیج استھے لوکاں آکھیا اک حٹیڑی دا
 ایہ اوسدی ہے آرام گاہا عشق متک دے بستر ہے لٹیڑی دا
 شاہ پری پناہ نت لئے جستوں ایہ تھاں ہے متک لٹیڑی دا
 بادشاہ سیالاں دے ترنجناں دی مہر چوچک خان دی مٹیڑی دا

پرسیدن مرد ماں از رانجھا

لوکاں پچھیاں میاں توں کون ہوتا میں ان کسے نہ آن کھوایائی
تیری صورت بہت ملوک دے ایڈا جناتوں کاسنوں جالیائی
انگ ساک کیوں چھڈ کے نس آیوں بڑھی ماں تے باپ نوں گالیائی
اوبلے اکھیاں دے تینوں کوں کیتا کہناں دو تیاں دا قول پالیائی
اکے اینویں ہی رات گزار یائی کسے دودھ نہ گھٹ پوایائی
وارث حال کیکول ہوگ مایاں دا جنہاں نہ فرزند سمہا لیا ئی

جواب رانجھا

رانجھے کھو کے حال احوال سارا اوہنا لوکاں نوں چا سنا یائی
گھر مایاں دے رہیا لاڈلا میں ویکھو سائیں نے کھیل وکھلیائی
موتے ماں تے باپ تاں وخت پیا بھایاں وطن تھیں چا تر اہیائی
وارث ربدے بلجہ نہ تاہنگ کوئی باناں فقر داساں وٹائی
مراد مورث اعلیٰ قوم سیال کی عورت نکال لے جاتا ہے ملاح کو پٹواتا ہے
جنا جانناں - تکلیف برداشت کرنا
آرام کردن رانجھا
ہس کھیڈ کے رات گذاریا سو صبح اٹھ کے جیو اداس کیتا
راہ جانڈرینوں جھگی نظر آئی ڈیرا جاملا حاں دے پاس کیتا
اگے پلنگ بیڑی وچہ وچھیاں اتے خوب وچھاؤناراس کیتا
بیڑی وچہ وچا کے وکھلی نوں چا پلنگ اتے عام خاص کیتا

خبر کردن شباناں در شہر جھنگ

جاماہیاں پنڈوچہ گل کیتی اک سگو بیڑی وچہ گاؤندائے

اوبدے بولیاں مکھ توں پھل کردے لکھ لکھ داسداوہ لاؤندائے
 سنے لڈن جھبیل دیاں دونویں رناں بیج ہیر دی دے رنگ لاؤندائے
 وارشاہ کوریاں آفتاں نی ویکھ کیہا فتورہن آؤندائے

درتعریف دختران

کبھی صفت سہیلیاں کرے شاعر اکدوجی لوں نیناں دے وانگ بن دے
 اک بھاریاں گوریاں حسن روشن عاشق ویکھ چراغ پتنگ بن دے
 سرمہ کجلا کٹک قند ہاردائے ہن ویکھ محبوباندے جنگ بن دے
 ایس بجر جہناں دے ناز نیارے پر اصل سالاندے جھنگ بن دے
 ابرو وانگ کمان لاہور دن کول پکاندے جنگ بن دے
 جیہڑے نقش بینی پے وچہ سیالاں ایسے نقش نہ چین فرنگ بندے
 کڑنگی پائیکے لکدی چال چلن عاشق ماریارے پے ڈہنگ بن دے
 زلفاں کالیاں ناکنان مکھڑیتے خاطر عاشقانندی پے ڈنگ بن دے
 بیج تولیاں جھمیاں مکھڑیتے ہتھیں سو بندے نگن تے ونگ بن دے
 متھے مسجد اں دے محراب سوہن صفاں چونڈیاں دے کول سنگ بن دے
 گھر بار و سار اجاڑیاں سڑے چہ کھڑے کول چورنگ بن دے
 وارشاہ جنہاں شوق رانجھے دا گل گنت دے وچہ اک انگ بن دے

آمدن ہیر

لیکے سٹھ سہیلیاں نال آئی ہیر متزی روپ گمان دی جی
 بک موتیاں دے کنیں جھمکدیں کوئی حورتے پری دے شان دی جی
 کڑتی سوہے دی بک دے نال پھی ہوش رہی نہ زمیں آسمان دی جی
 اہدے تک بلاق جیون قطب تارا جویں بھنڑی قہر طوفان دی جی
 آبندیاں والے ٹلیں موئے اگے گئی کیتی تنبوتان دی جی

وارششاہ میاں جی لو ہڑ لئی بھری کبر ہنکارتے مان دی جی
 عام خاص مراد مستعمل کر دیا جس پر کوئی بیٹھانہ تھا۔ رانجھے نے اس کو عام
 کر دیا لاکھ روپیہ کا ایک خن کرتا ہے صاحبان عمل اور بادقار د باعزت
 کڑنگی۔ ہاتھ میں ہاتھ ڈال کر چلنا حسن کے غرور پرست جو بن۔ جوانی کی
 خوبصورتی۔ مطلب یہ کہ حسن کے طوفان میں ڈوبی ہوئی تھی۔ قہر اور غضب
 کا لفظ مبالغہ کے طور پر آتا ہے غضب کا حسن یعنی بے حد خوبصورت۔

وصف جمال ہیر

کبھی ہیر وی کرے تعریف شاعر متھے چمکدا حسن مہتاب دا جی
 خونی چونڈیاں رات جوں چن دوالے سرخ رنگ جوں رنگ شہاب دا جی
 سیال نال لکدی آوندینے جویں جھولدا پر عقاب دا جی
 نین زگسی مرگ موڑے دے گلہاں ہلکیاں پھل گلاب دا جی
 بھواں وانگ کمان لاہور دن کوئی حسن نہ انت حساب دا جی
 سرمہ نیناں دی دھار وچ پھب رہیا چڑھیا ہندتے کنگ پنجاب دا جی
 کھلی وچہ ترخناں لکدینے ہاتھ پھرے جیوں مست نواب دا جی
 جیہڑے ویکھنے دے رتجھوان آہے وڈا وعدا تنہاندے باب دا جی
 چہرے سوہنے تے خط خال سوہندے خوشخط کیوں حرف کتاب دا جی
 چلو لیاتہ القدری کرو زیارت وارشاہ ایہ کم ثواب دا جی

در تعریف ہیر

ہونھ سرخ یا قوت جوں لعل چمکن ٹھوڈی سبب ولایتی ساروچوں
 دندچنے دی لڑی کہ ہنس موتی دانے نکلے حسن انار وچوں
 نک الف حسین دا پیلانے زلف ناگ خزانے دی باروچوں
 لکھی چین کشمیر تصویر جی قد سرو بہشت گلزار وچوں

گردن کو نجدی انگلیاں رواہاں پھلیاں ہتھ کولڑے برگ چنار وچوں
 چھاتی ٹھاٹھدی ابھرے پٹ کھینون سیولمخدے چنے انبار وچوں
 دھنی حوض بہشت دا متک تہہ پیڈو مٹلی خاص سرکار وچوں
 کافور شہنا سرین بانکے حسن ساق ستون مینار وچوں
 سرخی ہوٹھا دی لومبز دنداسٹریدا ہو جے کھتری قتل بازار وچوں
 باہاں ویلنے ویلیاں گنھ مکھن چھاتی سنگ مرہر گنگ دھار وچوں
 شاہ پر دی بھین پنج پھول رانی گجھی رہے نہ ہیر ہزار وچوں
 سیاں نال لھدی مان متی جویر ہرنیاں ترٹھیاں بار وچوں
 لکا باغ دی پری کہ اندر انی حور نکلی چن انوار وچوں
 پتلی پکینی دے نقش روم والے لد ہاپری نے چن اجاڑ وچوں
 اپراہتے اوندولٹ مصر چمک نکلے میان دی دھار وچوں
 جو کوئی ویکھدا اوسدے حسن تائیں زخم لگدا اوس تلوار وچوں
 متھے آن لگن جیہڑے بھور عاشق نکل جان تلوار دی دھار وچوں
 عشق بولداندھی دا تھاؤں تائیں راگ نکھدا ذیلدی تار وچوں
 پھرے چھٹکدی چار دینال جٹی چڑھیا غضب دا کٹک قندھار وچوں
 کی کچھ دیکھینے رب وکھاوندائے انہاں کو اریاندے الوکار وچوں
 قزلباش جلاد سوارخونی نکل دوڑیا اڑدیزار وچوں
 وارشاہ جاں نیناں دادا لگے کوئی بچے نہ جوئے دی ہار وچوں
 غضب کو ہمراہ لئے ہوئے نین زگسی جوہرن کے آنکھ سے مشابہ اور
 مولے کی طرح شوخ خط وخال یعنی زیب وکھلار ہے اور پھب رہے تھے۔
 یعنی مکھن کو گوندھ کر جیسے غضب کی تلوار میان سے باہر آتی ہے الوکار فوج کا
 جھگھٹا جو مقابل فوج کے مقابلہ پر ہوتا ہے۔

در بیان آمدن دختران بردریائے چناب

آیاں نال اشتاب اتا ولے دے لیکے پریاں دیوانگ اڈاریاں نی
اک دوئی نوں آکھدی چلو اڑیوکر وہیر دے نال تیاریاں نی
چلو بہر دے نال اٹھ چلے نی لئے وچہ دریا دے تاریاں نی
جیہڑا ہیر دی تیج تے نظر آوے اوہنوں مار کرینے رکھے ساریاں نی
نگاہ مہڈی ویکھ کے پھٹ سٹن نین لکھڑے تیز کٹاریاں نی
اکو جیڈیاں حسن گمان سندروچہ عمر دے خاص میاریاں نی
نین شرتی کاتیاں سوئے چڑیاں عطر بھنیاں پریم سپاریاں نی
پچھی ڈھین آسماندی زمین اتے سنکے جھانجھراں دیاں چھکاریاں نی
ہتھیں پکڑ کے کانیاں شاہ پریاں دوروں کردیاں نے مارو ماریاں نی
نیڑے آنکے کڑکیاں وانگ بدلی نیڑے آن ہویاں ٹونے ہاریاں نی
کھ کھوں وکھانیکے پٹ سٹن لہو پیندیاں پریم پیاریاں نی
وارشاہ جھیل تے گڑاٹھا ہتھیں جا بکاں دیاں ہتھیاریاں نی
پرسیدن ہیر لڈن ملاح راکہ پلنگ کے خراب کرد
دس لڈنا کالیا کڑھنادے ساڈے پلنگ نوں کنہیں خراب کیتا
ساڈی تیج تے کون سوالیوئی میر کچھ نہ ادب آداب کیتا
کچھ خوف خدانہ مول کیتا میری جان تے تدمھ عذاب کیتا
تیرینال کرساں سارا ملک جانے جیہا پلنگ نوں تدمھ بے آب کیتا
امان زیان نہ کسے کرینے پاک لوکاں نے بیٹھ حساب کیتا
وارث کسے دا ناہ زیان کرینے رب حکم قرآن کتاب کیتا

آمدن ہیر نزد پلنگ و خشم گرفتن بر ملاح

طرف بیڑی دی سمجھ سن دوڑ آیاں ول پلنگے انہاں دھیان کیتے

ڈٹھا سوہنا اک جوان ستا اتے لال دوشالیاں تان کے تے
 آب پلنگ تے کون سوالیا جے میرے ویر دے تساں سامان کیتے
 پکڑے جھبیل تے بنھ مشکاں مار چھمکاں لہولہان کیتے
 کڑینے مارو نہ اسان بیدوسیاں نوں کوئی اسان نہ ایہ مہمان کیتے
 ایہ آن بیٹھا بولے راگ سوہنے سر لوکا ندے ایس احسان کیتے
 زلیخا وانگ جدوں ثابت رہینگی نی تاہیں جن ساں تدوں دھیان کیتے
 پنجر ہاریے رہتوں ڈریں موئے اگے کسے نہ ایڈ طوفان کیتے
 کبھی کیتوئی اسان دے نال ہیرے تیری مارنے چا حیران کیتے
 تیرے جیہاں صورتاں کئی ہویاں اوہناں حسدے نہ گمان کیتے
 اسیں بہت بیدوس بے عذرہاں تیرے عشق نے چا بے شان کیتے
 ایس عشق دے نشے نے نڈھینے نی وارشاہ ہوری پریشان کیتے
 چھاؤنی کا بازار جوئے کا وار۔ اکثر ایک نہ ایک تو ہار جاتا ہے۔ کبھی کبھی
 برابر بھی رہ سکتا ہے لیکن شاعر مصر و میں یہ ظاہر کرتا ہے کہ عشق کے جوئے
 میں دونوں میں سے کوئی بھی نہیں جیتتا اور آنکھوں کا داؤ لگانیکے لئے ہار
 تسلیم شدہ امر ہے اڑنے والے پرندے پرندے گر جاویں کانیاں درختوں
 کی سبز لکڑیاں جن کو چھمک بھی کہتے ہیں اولوں کی بارش ہوئی یعنی غضب
 بھڑکا مانت میں خیانت نہ کرنا چاہئے۔

رنجیدہ شدن بیوی ہیر

جوانی کملی راج ہے چو چکیدا آوے کسے دی کی پرواہ مینوں
 میں تے دھروہ کے پلنگ توں چاشاں آیا کدھرواں ایہ بادشاہ مینوں
 ناہیں پلنگ تے ایسوں نلکن دینا لارہیگا لکھ جے واہ مینوں
 ناڈو شاہ دا پت کہ شیر ہاتھی پاس ڈھکیاں لیزگا ڈھاہ مینوں

اہدے جیسے ہزار غلام میتھے اتے ایسدی نہیں بے چاہ مینوں
ایہ بودلا پیر بغداد گگا میلے آن بیٹھا وارشاہ مینوں

کلام کردن ہیر بارانجھا

انھیں ستیا تیج اسا ڈڑی توں اماں سسری وانگ کی پیاہیں وے
سکھیں لدھیا مینڈڑی تیج اتے توں تان کون کوئی آن پیاہیں وے
میں تاں سٹھ سہیلیاں نال کھڑی مینوں پیر ہویا گذر گیاہیں وے
آوے اٹھ کے دیہ جواب مینوں کیہا نکھڑا بوڑ ہو گیا ہیں وے
برے دناں دیاں تیریاں پھیریاں نی وس سوٹیاں دے پے گیاہیں وے

کوئی المر اپندھ ہے مدھ کیتا پینڈے ٹودیاں ای تھک گیاہیں وے
راتیں کتے اونندر اکیوئی ایڈی نیند والا ولڑھ گیا ہیں وے
سنجی ویکھ نھمڑی تیج میری اتے آہلکی آن ڈھیہ پیاہیں وے
اکے تاپ چڑھیا جن بھوت لگوا کے ڈائن کسے بھک لیاہیں وے
وارشاہ توں جیوند گھوک ستوں اکے موت آئی مر گیاہیں وے

مہربان شدن ہیر

کو کے مارہی مارتے پگڑ چھمک پری آدمی تے قہروان ہوئی
رانجھے اٹھ کے آکھیا واہ بجن ہیر ہسکے تے مہربان ہوئی
کچھے وکھلی کن دے وچہ والے زلف مکھڑیتے پریشان ہوئی
بھنے وال جیسے بنی چند رانجھے نین کجے دی گھمسان ہوئی
صورت یوسفدی ویکھ طیموس بیٹی سنے مالکے بہت حیران ہوئی
نین مست کلچرے وچہ دھانے ہیر گھول گھستی قربان ہوئی
انہوں ویکھ دیاں ہیر جو خوشی ہوئی عقل بھل گئی پریشان ہوئی
روپ جٹھ اوکھ کے جاگ لدھی ہیر وار گھستی سرگردان ہوئی

ایہ جو بناں ٹھگ بازار دائے ٹونے ہاریے رنگ رنگیے نی
 تیرے پنگ دا رنگ نہ روپ گھٹیا نہ کر شہدیاں نال بجلیے نی
 امیں تساں نوں ویکھ کے مست ہوئے تسین ہو گئے وانگ تھیلے نی
 وارشاہ بن کاروں ذبح کریے بول نال زبان رسلے نی

جواب ہیرا بارانجھا

گھول گھول گھتی تینڈی واٹ اتوں بلی وس ویکھا کش آوانائیں
 کسے مان متی گھروں کڈھیاں جس واسطے پھیریاں پاوانائیں
 کی نام تے ذات دا کون ہیں توں اتے کس دا پت کہا وناائیں
 کون چھڈ آویں کچھے مہر والی جس واسطے توں پچھتاوانائیں
 تیری صورت بہت پسند آوے سانوں جیو دیوچہ توں بھاوانائیں
 نین مست تے بھوڑا مکھ تیرا گلاں مٹھیاں نال ہساوانائیں
 کبہڑا وطن تے نام کی سلیاں داتے جدا گون سداوانائیں
 تیرے وارنے وارنے چوکنے ہاں منگو بابلا چارلیاوانائیں
 منگو بالیداتے توں چاک میرا یہ فند لگے جیتوں لاوانائیں
 وارشاہ چہیک بے نویں چوپیں سھے بھل جانیں جہڑیاں گاوانائیں
 جو تیری شان کے لائق نہ ہوتنہ اور شوخی کی بات الآیہ اور دنیا کی زندگی کی
 پونجی تو یہی ہے دنیا کی جنس سے محبت کرنا محصول لینے والا بد لحاظ

جواب رانجھا ہیرا

رانجھا ذات دا جٹ ہاں نڈیے نی پنڈت تحت ہزارہ ہزاریے نی
 موجود چوہدری دا پت لاڈلا ساں پیاوخت تقدیر جان ہاریے نی
 بھایان زمیں مینوں اوہ وٹڈتی پئی پانی دی بوند نہ کھاریے نی
 طعنے دین شریک تے لوک سھے جھلے گون ایڈی شرمساریے نی

کلام رانجھا

تساں جیسے معشوق بے تھین راضی منگویناں دی دھاروچہ چاہیے نی
نیناں تیریاں دے اسیں چاک ہوئے جویں جو منے توں ساریے نی
خوشی نال گمان نہ رجبہ ریئے کیتے قول نہ مول وساریے نی
کتھوں گل کچے نت نال تساں کوئی بیٹھ وچار وچارے نی
گل گھت جنجال کنگال ماریں جا ترنجبیں وڑیں کواریے نی
وارششاہ اس جگ توں اٹھ جاناں دلوں کبر ہنکارنوں ماریے نی

جواب ہیر بارانجھا

ہتھ بدھڑی رہاں غلام تیری سنے ترنجبیں نال سہیلیاں دے
ہوسن نت بہار تے رنگ گھنے وچہ بیلیاں دے نال بیلیاں دے
سانوں رب نے چاک بلا دتا بھل گئے نے پیارا رہیلیاں دے
دینھ بیلیاں دے وچہ کراں موجاں راتیں کھنڈساں وچہ جو بیلیاں دے
اساں سکدیاں نوں رب جگ دتا نرواں پھنیاں اساں اکیلیاں دے
اساں شوق پیار دیدار وائے ہور شوق نہ رنگ ہتھیلیاں دے
خوش پوش ہوشناک گوانڈھ ہووے کس کم گوانڈھ پڑتیلیاں دے
وارششاہ میاں اللہ مہر کیتی اساں کبھ لنے ہٹ پھیلیاں دے
یہ ایک کھیل ہے جس میں چار گننے مٹھا بنا کر دونوں ہاتھوں سے پکڑ کر اور
مرور کر دوسرے کے منہ میں سانچوڑ کر ڈالی جاتی ہے۔ اور بار کے گاؤں
میں جوان لڑکے اور لڑکیاں عام طور پر کھیلتے ہیں یعنی بھائیوں نے ایسی بنجر
زمین مجھے دی تھی جس پر بارش ہونے پر بھی پانی نہ چڑھتا تھا بلکل بیکار تھی
نیناں دے دھار۔ آنکھوں کے ڈوروں میں گاؤں میشوں کا گلہ چراؤں یعنی
جیسا تمہاری مرضی ہو اس قول کو پورا کرو اور مکمل کر ڈالو مجھ کو عشق کی

مصیبت میں ڈال کر تو اپنی سہیلیوں میں جاگھتے جنگل میں دوستوں کے ساتھ جگ موقع اور اتفاق۔

جواب رانجھا

نال نڈھیاں گھن کے چرکھڑینوں تساں بیٹھنا وچہ بھنڈار ہیرے
اسیں آن کے رلاں گے وچہ ویٹھے ساڈی کوئی نہ لے گا سا ہیرے
نکی دیکے ویٹھیوں کڈھ چھڈیں سانوں ٹھگ کے مول نہ مار ہیرے
اساں نال بے توڑ نہا ہونی ایں سچا دیہہ کھاں قول قرار ہیرے
آدر دیکے آئے غریب تائیں پھیر مول نہ کریں وگاڑ ہیرے
وارشہاہ دورکن ایمان دے نی منیں قول زبان اقرار ہیرے

قسم خوردن ہیر پیش رانجھا

مینوں باہلے دی قسم رانجھیا دے مرے ماں بے تدھ تہیں مکھ موڑاں
تیرے باجھہ طعام حرام مینوں تدھ باجھہ نہ نین نہ انگ جوڑاں
خولہ خضرتے بیٹھے کے قسم کھاہدی تدیوں خوار بے پریت دی ریت توڑاں
کوہڑی ہونیکے نین پران جوان تیرے باجھہ میں کونت بے ہوڑوراں
ایہ قول نہ توڑساں ماہیا وے وچہ دوزخاں دے بھاویں جان ہوڑاں
مدد نال خدائے دے میاں وارث دلوں غیر دلیلاں نوں چاہوڑاں

جواب رانجھا

چیتا معاملے پین تے سنن جائیں عشق جالنا کھڑا دوہیلوانی
سچ آکھنائیں نہیں آکھ مینوں ایہو سچ تے جھوٹھ دا ویلوانی
دہشت عشق دی بری ہے تیغ کولوں برچھی سالک تے سچ جوہیلوانی
ایتھوں چھڈ ایمان بے نس جائیں انت روز قیامت نوں میلوانی

تاب عشق دی جھانی بری اوکھی عشق گوروے جگ سبھ چیلوانی
وارشہا دی آس تہوئی پوری لے ہیر تاں کم سو ہیلوانی

جواب ہیر بارانجھا

تیرے نام توں ہیر قربان کیتی ماں جال جان تیرے اتوں واریائی
پاسا جاندا سیس میں لا بازی تساں جتیاتے اساں ہار یائی
رانجھا جیو دیوچہ یقین کر کے مہر چوچک دے پاس سدھاریائی
اگے پچھی ہو کے ہیر چلی کول رانجھے نوں آن کھلا ریائی
کر کے قسم سوگند اقرار سچا ایہو قول زبان پکاریائی
وارشہا ہن ویکھ لے ہیر جئی کیہا عشق دا مکر سپاریائی
چرخہ کاتنے کی جگہ ظاہری خوشامد اور چابلوسی پیچ کی مونت

تعریف کردن ہیر خاصیت رانجھا پیش پدر

ہیر آکھ دی جائیکے بابا دے تیرے نام توں گھول گھمیاں میں
جس اپنے راج دے حکم اندر ساندل باردے وچہ کھڈیاں میں
لاساں پندیاں پائیکے باغ کالے پزگاں شوق دینال پنگھایاں میں
جیتاں نازدے نال میں نیند کیتی تاں بھی کسے نہ مول جگایاں میں
میری جان بابل جویں ڈھول راجہ ماہی مہیں داڈھونڈ لیاں میں
وارشہا پیار ژاسوہدا آنگلاں تھوڑیاں چا مکایاں میں

پرسیدن چوچک از ہیر خاصیت رانجھا

باپ ہس کے پکھدا کون ہندا ایہ منڈراکت سرکا داائے
تھ لایاں پنڈے تے داغ پیندا ایہ مہیں دے نہیں درکار داائے
سگو چترتے عقل دا کوٹ نڈھا مہیں بہت سمہال کے چار داائے

کے نال پیار دے ہونگ دے کے سونا سنگ تے موم نہ مارداے
 مال اپنا جان کے سانجھ لیاوے کوئی کم نہ کرے وگاڑداے
 وسے نور اللہ دکھڑیتے پیار رب ہی رب چتا رداے
 وچہ کار ہوشیار دن رات رہنداری گئی نہ مول و ساداے
 سبھاریاں رونیاں کھیاں نوں کڈھ کھوڑیوں پھیر مڑ تارداے
 نالے صورت دا بہت ملوک دے نالے بہت ہی عقل وچار داے
 وارث جنہاں نوں ہور نہ تاہنگ کوئی کم تنہاں دے آپ سوارداے

کلام چوچک

کیہڑے چوہدری دا پت کون ذاتوں کیہا عقل شعور کوٹ ہے نی
 کیکوں رزق نے آن او داس کیتا اوہنوں کیڑے پیر دی اوٹ ہے نی
 فوجدار وانگوں کر کے کوچ دہانا جویں مارنقارے دی چوٹ ہے نی
 کنہاں جٹاں دا پتر ہے کون کوئی کیہڑی گل دی ایس نوں تروٹ ہے نی
 وطن ایس دا ذات تحقیق کرنی ایہ گل نہ سسٹی سوٹ ہے نی
 سیرت شکل فرشتیاں وانگ ایہدی منڈا جا پداے عمر چھوٹ ہے نی
 طبع ایس دی بہت حلیم دے نیناں نال کردا لوٹ پوٹ ہے نی
 وس پاس چنگی اچے ہے جانک منڈا جا پدا ہوگ گھبروٹ ہے نی
 ماں باپ بھراواں دے نال اسدا کیہڑی گل توں پے گیا پھوٹ ہے نی
 وارشاہ کیوں چھڈیا دیس اس نے کیہا جیو وچہ ایس دے کھوٹ ہے نی
 ثابت قدم اور بردبار دگاؤ میٹھوں کو چرانے والا ڈھونڈ لائی ہوں ہاتھ لگانے
 سے اسکے جسم پر داغ پڑتا ہے یعنی نازک بدن بیگار کی طرح کام و کرے گا۔
 تمام گمشدہ گاؤ میٹھوں کو کیچڑ سے نکال کر وہ پس لاوے گا اس بات کو ضائع
 نہ کرنا شکل صورت اچھی ہے۔ ابھی تو لڑکا ہے۔

جواب ہیر با پدر خود چو چک

پتر تخت ہزاریدے چو ہدری دا رانجھا ذات دا جٹ اصیل ہے جی
ایہدا بو پڑا مکھ تے نین نمھے وڈی سوہنی ایس دی ڈیل ہے جی
متھا ایس واچک دا نور بھر یا سخی جیو دا نہیں بخیل ہے جی
گل سوہنی پر ہیدی وچہ کردا کھوج لائے تے نیاؤں وکیل ہے جی
بیکر وچہ مقدمے جاہے نال عقل دے کرے سبیل ہے جی
لکھا جھڑیاں دی ایہ تاں اکھ لاپے ساؤ ذات دا نہیں ردیل ہے جی
ستیں پھیڑ میں ایہ طالع مندرانجھا اصل نسل تھیں حسب دلیل ہے جی
وارشہاہ چہ مجلسیاں سوہندانی عقل بخت دی نری تمثیل ہے جی

باز جواب دادن پدر ہیرا

کئی ڈوگراں جٹاں دی نیاؤں جانے پرھے وچہ دلادی لایاں دے
پاڑچیر کر جان دا کڈھ دیسوں لڑیا کاسنوں نال ایہ بھایاں دے
ہیرے بس نہ ایس توں نفع کوئی جس ویرپایا نال بھایا دے
ایس لڑکے دی عقل ہے بہت چنگی کیوں چھڈ آیا وگ گایاں دے
کس گل نوں رس کے اٹھ آیا اڑیا کاسنوں نال بھر جایاں دے
وارشہاہ دانا ہے بہت دسدا قصے جوڑ دا گلاں سنایاں دے

جواب ہیر و مقولہ شاعر

لانی ہونیکے معاملے دس دیندا منصف ہووڈے پھیڑیاں دے
واہوں کڈھ کے کنڈھے دے پار لائے ستھوں کڈھ دا کھوج چھیڑیاں
دے
مہر مہر دی دہار دیواوندائے ٹھنڈ پاوندا وچہ بکھیڑیاں دے

سجاری رونی نوں سانجھ لیاوے اکھیں وچہ رکھے وانگ دھیریاں وے
 سناں جواناں دا بھلا ہے چاک رانجھا جتھ نت پوندے لکھ پھیڑیاں دے
 وچہ مال دے رہے دلیر کھڑا پہلوان جیوں وچہ اکھیڑیاں دے
 سانوں رب نے آن ملایئے میں تاں پارکھاں وچہ دھیریاں دے
 وچہ کم دے بہت ہشیار رہندا اکھیں میٹ دانہ وانگ ہیریاں دے
 ہن خوشی دے نال توں آکھنی نیں انت ویکھسیں ساک سپیڑیاں دے
 وارشاہ ہے شیر جوان رانجھا کچھ پوندائے دہاڑیاں پیڑیاں دے
 مصیبت اور بلا دور کرتا ہے سات پشتوں سے بخت والا داؤ پیچ اچھے جانتا
 ہے دریا سے نکال کر کنارے پر لے آتا ہے مقدمات کے کھوج کھروں
 سے نکال دیتا ہے کشتی لڑنے کی جگہ۔

منظور کردن پدر ہیر شابانی رانجھا

تیرا آکھناں اساں منظور کیتا مجھیں دیہ سمہال کے ساریاں نی
 خبر دار رہے مجھیں وچہ کھڑا نیلے وچہ مصیبتاں بھاریاں نی
 رلا کرے نہیں وچہ کھنڈیاں دے ایس کدی نہیں مجھیں چاریاں نی
 متے کھیڈر جھے کھڑیاں جان مجھیں ہون پنڈ دیو وچہ خواریاں نی
 ایہ طبع دا بہت ملوک چنچل مہینوال ہونا گلاں بھارماں نی
 دینہہ رات پھرنا وچہ بیلیاں دے مگر مجھیاں بہت خواریاں نی
 تیرے کہے ہیرے کا ماں رکھیاے جیوں کریں توں نتاں ناریاں نی
 وارث نیک نصیب عاشقاں دے گلاں وگڑیاں رب سواریاں نی

آمدن ہیر پیش مادر مہربان

پاس ماں دے ہیر نے گل کیتی ماہی مہیں دا آن کے چھیڑیا میں
 نت پنڈ دے وچہ وچار پوندی ایہ جھڑا جانپڑیا میں!

سناں نت رلے منگو وچہ نیلے ماہی سگوی آن سہڑیا میں
 مائے کرم جاگے ساڈے منگواں دے ساواصل جھنڈا گھیر یا میں
 پہلوں دے دلاٹرا پچھیا سی گلاں مٹھیاں نال کھہڑیا میں
 اوہدی ذات صفات تحقیق کر کے رانجھا ذات دا فرق نکھیریا میں
 شیرن نال کلام حکایتاں دے اوہدا جیوڑا پگڑ لوڑیا میں
 وارشاہ ہن رے مہر کیتی بونا دکھ دا پگڑا وکھیریا میں

باز آمدن ہیر پیش رانجھا

پھیر ہیر رانجھئے دے کول آئی ہوئی بہت اوہن دلاٹرے تے
 مکھن کنڈر اوٹھے کھامیاں جھیں چھیڑ دے رے دے آسے تے
 ہسن گھبر و رانجھیا جال بھائی گزر آوسی دودھ دے کاسٹرے تے
 ہیر آکھیا رے رزاق تیرا میاں جائیں نہ لوکاں دے ہاسٹرے تے
 میں تاں سٹھ سہیلیاں نال لیکے کیڑ رکھساں ساہ ابھاسٹرے تے
 تیرے نال رنق شفیق ہو کے نظر پاوساں کھوج دے گھاسٹرے تے
 جھیں چھیڑ دے جھل دیوچہ دلیر آپ ہو بہیں اک پاسٹرے تے
 وارث رے نے کم بنا دتا پر عمر ہے نقش پتا سٹرے تے
 آلودہ کیا۔ بمعنی محبت سے تیرے حال کی خبر دمدم رکھوں گی۔ یعنی جہاں
 جہاں تو جائے گا تیرے قدموں کے نشان دیکھتی ہوئی تجھے ملوں گی۔ یعنی
 جسٹرے پتا شہ ٹوٹ کرنا بود ہو جاتا ہے

مقولہ قسم ہائے گیاہ

رب کرم کیتا وی بار ساری ہویا گھاہ پٹھارماں ماریارو
 نہنھی کھوئی کھنی ڈیلا مرک جھانبر دھامن کھبلاں باجہ شماریارو
 لہھی کھیری مرالاتے گربھ سحیر ڈٹل سیر کاہی وچہ باریارو

ڈھڈن گھویں دہرائی چرال مونک تھر مارجمیں اکا کاریارو
 گرڈہانلنہاک سوانک پلواھ دجھ سرکڑے بروہزاریارو
 آہر اپنے نال رنجھیڑے نے پنڈوں ہکیاں میںیں پچکاریارو
 ٹریاں ہواگڑ کچھڑ ٹینڈ بھدی دوروں دسداں جیوں کالی دھاریارو
 وارشاہ ہزارے دے چوہدری نے کامگتی دی چکائی کاریارو

رفتن رانجھا برائے چرانیدن گاؤ میشان

بیلے رب دانام لے جاوڑیا ہویا دھپ دے نال ظہیر میاں
 اوہدی نیک ساعت رجوع آن ہوئی آلے جانڈے پنج پیر میاں
 رانجھا دیکھ کے طبع فرشتیانندی پنجاں پیرانندی پکڑ اوہیر میاں
 بچہ کھا چوری چو مجھ و بوری جی وچہ نہ ہو دلگیر میاں
 رب کاج سواری آپ تیرے کوئی تڈھ نہ ہو وی بھیڑ میاں
 تساں تڑھیاں کل جہان تدا میرے تسیں ہو دلگیر میاں
 آکھے نڈیڑی سونی کرو بخشش نال رب دے تساں ہے سیر میاں
 کیتی عرض پھر ست سلام کر کے مینوں چونپ ہے وچہ شریر میاں
 حاصل ہو ورن سبھ مقصود تیرے پوسی ٹھیک نشانے تے تیر میاں
 بیڑا پار تھیںی فضل رب کرسی کیوں ہونائیں ایڈ ظہیر میاں
 چھاویں رکھ دے بیٹھ کے شوق سیتی سداؤندا وانگ فقیر میاں
 مینوں ہیر دا عشق ہے ہیر بخشو اوس رب دے تسیں امیر میاں
 بخشہ ہیر درگاتھیں تڈھ تائیں سانوں یاد کریں پوئے بھیڑ میاں
 مہر نال پنجاں پیراں بخش دتی خادم ہوگئی جٹی ہیر میاں
 تیرے ڈٹھیاں بلجہ نہ پلک رہسی آسی جھل بیلانڈھی چیر میاں
 وارشاہ جاں نیک نصیب ہوون مدد پیر فقیر امیر میاں

نا مہائے پران و عنایت کردن اشیار
 خولجہ خضر تے شکر گنج نور گوہری ملتان دا ذکر یا پیر نوری
 ہورسید جلال بخار یاسی اتے لال شہباز بہشت خوری
 طرہ خضرو مال شکر گنج دتا اتے مندر الال شہباز پوری
 خنجر سید جلال بخاری دتا کھوٹدی ذکرینے پیر تے اک بھوری
 مہربان ہوکے کرن بہت شفقت کوئی کرے نہ مدھ تے مول زوری
 مالک منگوں دا کیتارب تینوں دودھ پی بچہ جو مجھ بوری
 تینوں بھیڑ پوے کریں یاد جٹا ناہیں جاننا اساں پلک دوری
 وارشاہ جدوں سانوں یاد کرسیں آسیں آوانگے چھڈ کے ترت حضوری
 (ترجمہ) اور تو دیکھتا ہے زمیں دبی پڑی پھر جہاں ہم نے اتارا اس پر پانی
 تازی ہوئی اور ابھری اور اگائیں ہر بھانت بھانت رونق کی چیزیں
 تمہارے مہربان ہونے سے تمام جہان کامیاب ہو جاتا ہے۔

در تعریف گاؤ میشاں

بیلا باغ سہایا مچھیاں نے رنگا رنگ دیاں رنگ رنگیاں نی
 ڈاراں کونجاں دے وانگ وچ پھرن بیلا اک دوجی دی سنگ سنگیاں نی
 اک ڈھیلاں مومیاں بوڑیاں سن اک کیلیاں تے اک نیلیاں نی
 اک کندھیاں سنگ ولداسوہن اک دودھاں دے مٹ مٹیلیاں نی
 اک لنڈیاں برڑیاں بلیاں سن اک مٹھیاں اک کرنلیاں نی
 اک گھپلاں اک کھریڈ کھلاں اک مینیاں سنگ سہیلیاں نی
 اک ہرورہاریاں سوں پھر ڈاں اک سنڈھ تے موٹیاں ڈیلیاں نی
 سجر سوتے گھبناں کھا نگرڈاں نے اک ڈوکلاں اک ہتھیلیاں نی
 بوری مارکے اک اڈار ہویاں اک نال پیار سہیلیاں نی

اک وانگ مرغا بیاں چال چلن اک بولیاں چھیل چھیلیاں نی
 اک کرن اگالیاں وچہ ڈمہاں اک ڈھڈلاں اک پتیلیاں نی
 اک ڈردیاں سدرا نچھیڑے توں اک ہوک رانچھیڑیدی کیلیاں نی
 اک رچکے کھانیکے مست ہویاں آپو رے دیوچہ وصیلیاں نی
 اک کرن اگالیاں مست ہوکے مرکان کھانیکے ساویاں پیلیاں نی
 اک المبقاں سیاہ سفید سوہن پوچھل چوڑیاں بلیاں پیلیاں نی
 وارث ماہی دی سد نہ سنی جنہاں سک تیلیاں تے برے حیلیاں نی
 دیگر

مال وچہ جو ہیر دے آن چھڑیا مہر دوگولیاں نال خوشہالیاں نی
 ساہن مار بڑھکاں گائیں مگر لگے دھنیاں جھوٹیاں سنڈیاں بالیاں نی
 گائیں نہیں ولانیکے میں رانچھے ہتھ پھیر پیار سمہیا لیاں نی
 دم دم رانچھیے دی کیڑ رکھن جویں نال محبتاں پالیاں نی
 رانچھا ہیر داتے ہیر رانچھنے دی جھیں ہیر دیاں سہیاں دالیاں نی
 وارث تخت ہزار نوں چھڈ آیا کچھے ہیر دے تڑیاں گالیاں نی
 دیگر شمار گاؤ میشاں مادہ گاواں

رانچھے پگڑ کھونڈی منگو ہوک دتا جھیں جھل دیوچہ چاواڑیاں نی
 کٹے کتیاں ہو ردھنا پناں نی وچھے وچھیاں دین کداڑیاں نی
 وگ گائیاں تے ویڑیاں ویہریاندے اک لانجھ کرکے رانچھے تاڑیاں نی
 ہونڈریل تے اسراں دودھ لیٹراں تنہاں منہ کنڈالیاں چاہڑیاں نی
 اک بھجڈیاں رنگدیاں کھان موڑے اک وہندیاں چاہتھاڑیاں نی
 اک سنجیاں پھر دیاں دین چاہنگا اک جوڑیاں پکھڑاں ناڑیاں نی
 اک شوہ دریا وچہ لین لیاں اک چکڑیں پھاتیاں ماڑیاں نی

اک مونڈڑے منہ مونڈھاڑیاں رانجھے کڈھ کے کھویوں تاڑیاں نی
 کھرک ماریاں تے سرن والیاں نی کچھ موہکھراں نال دباڑیاں نی
 چچڑکھادیاں انھیاں کھڈے رلیاں رانجھے گھیر کے چھیڑیاں داڑیاں نی
 اک رہٹ تے ہلال دیاں ماریاں نی پڑے پے تے کنبہ متراڑیاں نی
 اک اچیاں لمیاں ویلڈیاں نی ولہا ہنڈراں اک گواڑیاں نی
 اک لیہڑ کے تے نکانک ہوياں اکناں ہاڑیا پیا بھکھیاڑیاں نی
 اک ڈگدیاں ڈھینڈیاں وگ رلیاں اک داٹوے کاوانتے پاڑیاں نی
 اک مار دوڑنگیاں ملہے پٹن اک کہندیاں بھندیاں جھاڑیاں نی
 نیلی نین دیاں مہیں سن نائیاں دیاں مٹھی دسکے اڈنکھاڑیاں نی
 کیاں موہراں دامنگووچہ سیالاں رانجھے پکڑ کھونڈی سبھے چاریاں نی
 وارشاہ رانجھیڑے ہیر پچھے چوہدراں سبھ اجاڑماں نی

آمدن ہیرنز درانجھا

ٹری جھنگ سیال توں ہیر جٹی آیا روح قلوبت جگا دنے نوں
 چڑھیا خلدتوں حسن داربر رحمت ساندل بار داملک وساوانے نوں
 رانجھے یار دے دا چاچڑھیاں آئی ہیروں دی ڈنچھ لاوانے نوں
 وارشاہ جیوں وچہ جہان بندے آون نیک اعمال کماوانے نوں

آمدن ہیرنز درانجھا درچراگاہ

ہیر چاہتتا کھنڈکھیر مکھن میں رانجھے دے پاس لیاؤ ندیے
 تیرے واسطے جوہ میں بھال تھکی بہہ کے اپنا حال سناؤ ندیے
 ڈھونڈھ بھال کے جوہ سبھ جھل بیلابندی پاس رانجھیے دے آوندیے
 ہتھیں اپنے رانجھے نوں ہیر جٹی چوری مہر دے نال کھواوندیے
 خدمتگاری پیار دے نال کردی ادب اک نہ مول بھلاوندیے

وارشہاہ جو حال احوال سارا کل پڑتے کھول وکھاندینے

جواب رانجھا باہیر

شرع وچہ منظور نہ قول رناں رانجھا ہیر نوں آکھ سناوندائے
مکرن دے جیڈنہ مگر کوئی رب وچہ قرآن فرماوندائے
مرشد جن تے رن دا پچھ شیطان جیہڑا افترا مگر پڑھاوندائے
رناں سچیاں نوں کرن چا جھوٹے مردآن دے وچہ سناوندائے
رناں منڈیاں پوستیاں بھنگیاندا اعتبار زبان نہ آوندائے
وارشہاہ جے قول تے دین پہرہ پت مہر دا چاک سداوندائے
پیٹھ کورگر کر پودوں کو خراب کرتی تھیں دل کارمان نکالنے کو کھان اٹھا کر
لائی سورہ ماندہ اے ایمان والو پورا کرو اقرار

جواب ہیر بارانجھا

ہیر آکھدی رناں نوں مندناہیں رن پنڈ تے آپ نوں جالدی اے
رن جیڈنہ کسے ہے ہٹھ کرنا رن ماں تے ملک نہ بھالدی اے
لیلی مجنوں دے تن وچہ دبھ اگی سونہی اپنے آپ نوں گالدی اے
زلیخا چھڈ سرداریاں ہوئی عاجز جھگی پائیکے ہٹھ سمہالدی اے
پیکے ساہورے سکیاں دین پچھا بکھی کرن نہ دولتیاں مالدی اے
کسی ہوشمید وچہ تھلاں موئی شیریں سمجھ لے اوسدے نالدی اے
ولی غوث ایہ رناں تھیں ہوئے پیدا حوا سمجھ لے آدم دے نالدی اے
ہٹھ رن دے جیڈنہ مرو کردار وارشہاہ نوں خبر اس حالدی اے
ایضاً

اللہ سچ تے نبی برحق میاں میں تاں اپنا دیاں اقرار تینوں
تیری بندی ہاں چجر ہے جان میری کھڑو بیچ لے ہٹ بازار مینوں

میتھوں بھلیاں نی ہور سبھ گلاں تیرے دردی بس ہے کار مینوں
 تیرے دامن میں لکڑی رہاں میاں جویں جاننا نہیں پاراتا مینوں
 تیرے نام دا ذکر دن رات ہے جی دیہہ مہر دے نال دیدار مینوں
 آپ کشاں جویں جو ہوگ لکھی توں تاں دلوں نہ مول وسار مینوں
 تیرے نام دا ذکر دن رات ہے جی دیہہ مہر دے نال دیدار مینوں
 آپ کشاں جویں جو ہوگ لکھی توں تاں دلوں نہ مول وسار مینوں
 تیرے نال ہی قول نبا ہو جاہیں حاویں جیت آوے بھاویں ہار مینوں
 ہن جیوندی مکھ نہ موڑساں میں وارشاہ دینال اقرار مینوں

نصیحت کردن ہیر میاں رانجھا

ہیر کرے تسلیاں رانجھنے دیاں میری گل دیول دھیان کرناں
 دوتی دشمنان وچہ ہے واس ساڈا صابر ہونیکے دکھاں نوں چا جرنان
 ایس عشق دے بحر دے لہر مار وا کے تر جاسی اکے ڈب مرناں
 دو جا کیدو ہے شکل شیطان دی جی چارہ ہندیاں اوس نہ فرق کرناں
 بیڑ عاشقان دانت پار لگسی سچ تا بتی داتساں قدم دھرناں
 ایس عشق دے کھیت دی کار ایہا نال تہمتاں معاملہ پیا دھرناں
 خلقت جگ الہمڑے بہت دیسی نہیں احتماں تھیں کجھ ہور سرناں
 دنیا جانکے سیس وچہ اکھلی دے اتے دھسکاں توں پھر کی دوڑناں
 میاں رانجھنا کوڑایہ دور ہوسی انت سچ دا سچ ای آرترناں
 جاں سوئی محبوب توں فدا ہوئے نہیں عاقبت نوں اک روز مرناں
 جاہل عاشقان نوں اینویں طعنے جویں کلب کملے لگے مگر ہرناں
 وارشاہ اک ربدی مہر باجوں نہیں عاشقان آسرا ہور پرناں
 (ترجمہ) اور پورا کرو اقرار اللہ کا جب آپس میں اقرار دو اور نہ توڑو قسمیں

کچی پیچھے اور کر کے اللہ کو اپنا ضامن کہاوت مشہورہ ہے کہ اوکھلی میں سردیا تو
دہمکیاں کیا ڈر کتے۔

نامہ نوشتن برادران بطرف رانجھا

جدوں رانجھنا جا کے چاک لگا نہیں سانھیاں چو چک سیالیاں نی
لوکاں تحت ہزار یوچہ جا کہیا کھونیاں اوس اگے بڑے مالداں نی
بھایاں رانجھیدیاں سیالاں نوں ایہ لکھیا ذاتاں محرم ذات دے حالداں نی
موجو چوہدری دا پت چاک لانیو ایہ بھی قدرتاں ذوالجلال دیاں نی
ساتھوں رس آیا تسیں موڑ گھلواونوں واہراں راتوں بھالداں نی
جنہاں بھوئیں توں رس کے اٹھ آیا کیاریاں بنیاں اس لالداں نی
ساتھیوں واہیاں پچیاں لے دانے اتے مانیاں پچھلے سالداں نی
ساتھوں گھڑی نہ ورسے ویر پیار وون بھانیاں ایسدے مالداں نی
ساڈے آکھیاں بے تسیں گل دیہو ایہ تاں خوبیاں نیک خصالداں نی
مہیں چار کے وڈھیو سو تک ساڈا ساتھ کھونیاں ایسدے مالداں نی
مہیں کٹک نوں دیکے کھسک جاسی ساڈا نہیں ذمہ پھر و بھالداں نی
ایہ صورتاں تھگ جو ویکھدے ہو وارشاہ فقیر دے مالداں نی
ایضاً

تسیں گل دیہوتاں احسان ہووے نہیں چل میلا اسیں آونے ہاں
گل پلوڑا پا کے ویر سمجھ اسیں رٹھرا ویر مناوے ہاں
ماں باپ جایا ویر رس آیا اگے تساں دے منصفی پاوے ہاں
ساڈینال ٹورا انصاف کر کے عرض عاجزی نال سناوے ہاں
اساں آیاں نوں تسیں بے نہ موڑو بڑے پے پکا پکاوے ہاں
نال بھایاں پنڈ دے پیچ سارے وارشاہ نوں نال لے آونے ہاں

جواب نوشتن مہر چوچک برادران راجھا

چوچک سیال نے لکھیار راجھیاں نوں نڈھی ہیر دا چاک اوہ ہنڈرا بے
اساں جٹ ہے جانکے چاک لیا دیئے تراہ جے جانے گنڈڑا بے
سارا پنڈ ڈرے اوس چاک کولوں سر ماہیانڈے اوہ گنڈڑا بے
ایڈا گھبرو گھروں کیوں کڈھیا جے لنگا نہیں کم چور نہ ٹنڈڑا بے
سر سوہندیاں بودیاں نڈے ہڑ دے کنیں لاڈلے دے بنے ہنڈرا بے
وارثشاہ نہ کسے نوں جانداے پاس ہیر دے راتن ہنڈرا بے
ایضاً

گھر آیاں دولتیاں کون دینا کسے ہنڈے پنڈوں نہیں ٹور یانی
اساں جیوندیاں ہیں جواب دینا ساڈا رب نے جوڑنا جوڑیانی
کسے چٹھیاں خط سنیہاں تے مال لٹیا نا ہیوں موڑ یانی
جائے بھایاں تے بھایاں پاس جم جم کسے ہکلیاتے نہیں ہوڑیانی
وچلے حال دی کجھ نہیں خبر سانوں کیہڑی گل توں رسا دوڑیانی
منگوال پیار دے سانجھ دائے اساں ڈھونڈ کے چاک ایہ لوڑیانی
ساڈینال رہے دنے رات ہسد اک گھڑی نہ اساں وچھوڑیانی
وارثشاہ ہزارے دے باغ وچوں اساں پھل گلاب دا توڑیانی

خط بینگہ صاحبہ بطرف ہیر

بھر جایاں راجھیدیاں تنگ ہوکے خط ہیر سیال نوں لکھیانی
ساتھوں چھیل سوا دھ وٹالے لوک یاریاں کدھروں سکھایانی
دیور چند ساڈا ساتھوں رس آیا بول بول کے گھراں تھیں سکھایانی
ساڈالال موڑو سانوں خیر پاؤ جانوں گملیاں نوں پایا بھکھیانی
جھٹ کیتیاں لال نہ ہتھ آون سوئی ملے جو توڑ دا لکھیانی

اللہ پر مطلع اور دے ڈالو یتیموں کو مال انکے اور بدل نہ لو گنداستھرے سے
 اور نہ کھاؤ انکا مال اپنے مالوں کے ساتھ یہ بڑا وبال یعنی بھائیوں نے میری
 زمین اور باپ کا تمام ورثہ لے لیا اور مجھ کو گھر سے نکال دیا یتیموں کا مال
 کھانیوالے آگ کھاتے ہیں میرے ساتھ سہانی کر کے مجھے ذلیل کیا۔
 جس سے میرے دل کو سخت صدمہ ہوا اور لاچار ہو کر گھر سے نکل گیا محبت
 کے ساتھ دل پھنسا لیا

جواب خط ہذا

بیر پچھ کے ماہیڑے اپنے نوں لکھو جواب چاٹوریائی
 تساں لکھیاتے اساں و اچھائی سانوں و اچھیاں ای لگا جھوریائی
 اساں دھیدونوں چا مہنیوال کیتا کدی ٹورناتے نہیں ٹوریائی
 کدی پان نہ دل تے پھیر پنچے شیشہ چور ہو یا کس جوڑیائی
 گنگا ہڈیاں گیاں نہ مڑ دیاں نی گئے وقت نوں کسے نہ موڑیائی
 ہتھوں جھڑے واہڑے نہیں وارث چھڈناں تے نہیں چھوڑیائی
 جواب نوشتن ینگہ صلحہ رانجھا بطرف ہیر
 جے توں سوہنی ہو کے پویں سوکن اسیں اک تھیں اک چڑھیندیاں ہاں
 رب جانداے بھیناں عمر ساری اسیں ایس محبوب دیاں بندیاں ہاں
 اوہ اساں دینال ہے چند بندا اسیں کھیتیاں نال سو بنیدیاں ہاں
 اوہ مارداگا لیاں دے سانوں اسیں پھیر مڑ چوکھنے ہندیاں ہاں
 اسیں ایس دے مگردیوانیاں ہاں بھایں چنگیاں تے بھایں مندیاں ہاں
 جس ویلوے دا ساتھوں رس آیا اسیں ہجڑورت دیاں رونیاں ہاں
 جے توں ایس دے کھاہڑیوں لہیں موئے ساری عمر دے لاواناں ہندیاں
 ہاں

وارث بہت لاچار خوار ہویاں رانجھا نظر آوے اسمیں جیندیاں ہاں
دیگر

بھر جایاں رانجھے دیاں پھیر لکھیا ہیرے تیریاں مہنیاں مہنیاں ہاں
ایہ اساں دینال تاں سو ہندائے بھائیں جھیل ہاں تے بھائیں کھونیاں ہاں
اہدی تھاں غلام ہورلیو ساٹھوں مھنوں احسان دیاں بنیاں ہاں
رانجھے یار باجوں اسمیں خوار ہویاں کونجاں ڈار تھیں اسمیں وچھنیاں ہاں
جوگی لوکاں نوں مٹکے کرن چیلے اسمیں ایسدے عشق نے نیا ہاں
وارششاہ رانجھے اگے ہتھ جوڑیں تیرے پریمدی اگ نے بھنیاں ہاں

نامہ نوشتن ہیر

چوچک سیال توں لکھ کے نال چوری ہیر سیالنی کہے پتیت ہے نی
ساڈی خیر ہے چاہندی خیرتساں جیہی خط دے لکھندی ریت ہے نی
ہور رانجھے دی بات جو لکھیا ہے ایہ تاں گل بڑی انانیت ہے نی
دکھیا چا قرآن مصحف لیسوں قسم کھا کے وچہ میت ہے نی
تسیں مگر کیوں ایسدی اٹھ پیو اہدی اساں دینال پریت ہے نی
اساں جاتر بنجاں وچہ بہنا سانوں گا ونا ایس دا گیت ہے نی
وہیں چھیڑ مجھے وچہ نیلے ایس منڈڑے دی ایہاریت ہے نی
راتیں لا اللہ توں یاد کرو وارششاہ دے نال میت ہے نی
تو اگر اس کا پیچھا چھوڑ دے اس کی جگہ اور غلام لو تو ہم احسان مندر ہیں گی
ایضاً

نی میں گھول گھتی اوہدے مکھڑے توں پا دودھ چوری اوہد ا قوت ہے نی
الا اللہ دیان جلیاں پاواندائے ذکر حتی تے لایموت ہے نی
نہیں بھایاں تے کر توت کائی سبھے لڑن نوں ہو مظبوط ہے نی

سونپ پیراں نوں جھل وچہ چھیڑنی ہاں اوہدی مدد نوں خضر تے لوط ہے نی
 ماریا تساں دیاں مہنیاں گالیاں دا ایہ تاں سک کے ہو یا تابوت ہے نی
 جدوں تسانتے سی گالیں دیندیاں ساہو ایہ اتاں اوتنی دا کوئی اوت ہے نی
 رانجھا بخشیا رب بہشت میوہ رس نہڑا جویں شہوت ہے نی
 نیلے وچہ مجھیں نت چار دائے رانجھے یار دا تھاں لاہوت ہے نی
 جس وقت آوے مینوں چن چڑھدار رانجھا دساوا انگ ملکوت ہے نی
 وارثشاہ پھراں اوہدے مگر لگی اے تیک اوہ رہیا اچھوت ہے نی

جواب خط ہیر از طرف ینگہ بطرف ہیر

ساڈا مال سی سو تیرا ہو گیا ذرا ویکھناں براخدا یاں دا
 توہیں جمیاں تے توہیں پالیائی نہ ایہ باپ دا تے نہ ایہ بھایاں دا
 شاہوکار ہو بیٹھی میں مار تھیلی کھوہ لیائی مال توں سلیاں دا
 گنڈا ہتھ آیا تساں گنڈیا ندے انھا چوہا جیوں تھوتھیاں دھلیاں دا
 آگ لین آئی گھر سانھیوئی ایہ تیرا سی ویر نہ بھایاں دا
 وارثشاہ دی ماری وگی ہیرے جیہا کھوہیوئی دیور بھرجایاں دا

جواب ہیر

تسیں ایس دے خیال نہ پوواڑیو نہیں کھٹ کچھ ایس پیار اتوں
 نی میں جیوندی ایس بن رہاں کیکول گھول گھول گھتی رانجھے یار اتوں
 میں تے ایہ ویا بچھ ویا بچھ لیا سودا کیتا ہے اڑد بازار اتوں
 میرے آکھنے تے نہیں چار دائے لوک کھدے کسب روزگار اتوں
 جھٹاں بیلیا نوچہ ایہ پھرے بھوندا سرو پچھا میں گنہگار اتوں
 میرے واسطے کار کماوندائے میری جند گھولی اہدی کار اتوں
 تہوں بھابیاں ساک نہ بندیاں سن جدوں سٹیا گپڑ پھاڑ اتوں

گھروں بھالیاں چاجواب دتا لہنہا بھونیں دے پٹیاں چار اتوں
 نا امید ہو وطن نوں چھڈ ٹریا موتی ٹرے جوں پٹ دی تار اتوں
 ایہ اکھدا میں نہیں جاو نا بے بھاویں لا لوزور سرکار اتوں
 بناں محبتاں گدیاں لکھ پھیر و نہیں مورچا جائے تلوار راتوں
 ایہ مہنا لہریگا کدی ناہیں ایس سیالندے سب سردار اتوں
 نڈھی آکھسن جھگڑ دی لوکاں اوس سوہنے بڑے یار اتوں
 وارشاہ سمجھا دیو بھائیاں نوں ہن مڑے نہ لکھ ہزار اتوں
 (ترجمہ) وہ یقین لائے اور چین پکڑتے ہیں ان کے دل اللہ کی یاد سے کہاوت ہے
 جب کسی کے مال کو کوئی جبراً چھین لیتا ہے تو کہتے ہیں میرا مال تیرا ہو گیا اب براہ خدا
 دکھلا تو سہی اس پیار سے کچھ سو نہیں

مشغول شدن ہیر در عشق رانجھا

چھنا چوری دا کٹ کے ہیر جی میں رانجھے نوں تر ت پہنچاوندی سی
 کر کے قسم سو گندتے قول سچا مڑ کے گھر اندے ول اوہ آوندی سی
 کتن تمن چھڈیا سارا ہیر جی ہر وقت رانجھیے تے جاوندی سی
 لوئی شرم دی لاہ کے سنے سیاں نال شوقدے گلے لگاوندی سی
 خلق وکھ کے اوسدی چال بھیری پنچے انگلیاں منہ وچہ پاوندی سی
 وارشاہ وچہ دوزخاں ساڑنیگے برے عملاں توں شرع فرماوندی سی

رسوا شدن ہیر در خلقت

نشر ہوئی ایہ گل وچہ جھنگ سارے ہیر دوستی چاک دے نال لائی
 نیلے ونجدی یار ہنداو نے نوں موہوں شرم حیا دی لُج لایہی
 گھر آوندی رانجھے توں وداع ہو کے ماں آکھدی کریں حیا کائی
 مینوں ساڑیا لوکا ندے طبعیا ننے برے لیکھ نوں گھر ساڈے ہیر جانی

مار ڈکرے کرنگے وڈھ تیرے چوچک باپ سلطان تے سکا بھائی
 آڈارینے چنچر ہارینے نی سر ساڈڑے وچہ تیں خاک پائی
 مرڑ جاہ رانجھیں توں ڈارینے نی ٹل جاہ آکھے میرے لگ جائی
 پئی ماں سمجھاوندی ہیر تائیں کیوں چاک دینال پریت لائی
 ساڈی گل دی لوک وچار کردے وچہ جھنگ سیال تے بھین بھائی
 وارشاہ تنہاں پوری نہ پیا جنہاں مایاوندی جندجان تائی

جواب ہیر با مادر

سن ملکے انبرینے میرینے نی چچر جان رانجھیں توں نہ نلساں
 بھاویں وڈھ کے ڈکرے کرن میرے ونج کر بلا ہوشہید مرساں
 عاشق ہوئے جو عشق دے وچہ ثابت جیکر رب میلے انہاں نال ملساں
 وارشاہ جے جیوندی مراگی میں لیلی مجنوں دینال میں جارساں

جواب مادر با ہیر

ملکی آکھدی بھیڑینے تینے نی گلاں چھڈا یہ بھیڑیاں واردیاں نی
 کتن تمن دا نہیں ہے چاتینوں اساں پکیاں تے تساں کھادیاں نی
 چوری کٹ کے اٹھ کے نس نیلے جاویں رانجھیدے پاس جو وادیاں نی
 دھیان ہون نہ جہڑیاں لگن آکھے جانوں دھیان نہ اوہ مالزادیاں نی
 پھل بیجیاسی کنڈے آگ ہے واہ واہ ایہ قسمتاں ساڈیاں نی
 وارشاہ نہ اچھیاں لگدیاں نی سانوں ایہ جو تیریاں وادیاں نی
 (ترجمہ) تو نہ سمجھ کہ لوگ خوش ہوتے ہیں اپنے کئے پر او ترعریف چاہتے
 ہیں اپنے کئے پر سو نہ جان کہ وہ خلاص میں عذاب سے اور ان کی دکھ کی
 مار ہے والدین کو ناراض کر کے غضب کی آگ میں جلانا یعنی غضب ایک
 آگ ہوتی ہے جو دل کو ناراض کرنے سے پیدا ہوتی ہے۔

گاہ گاہ آمدن ہیر نزد رانجھا

چوری ماں توں اٹھ کے کسے ویلے ہیر رانجھیدے پاس بھی آوندی اے
کسے وقت بیوقت بھی ہری جٹی چھنا چور واکٹ لیجا وندی اے
رہناں قول اترار تے تساں ثابت نال عاجزی آکھ سناوندی اے
وارششاہ میاں جیہڑا قول کیتو اوہوں گل سانوں بھلی بھاوندی اے
دیگر

کیدو لنگاں چاچا جیہڑا ہیر سندا اوہدا طور براوسیاؤندائے
داء تکدا کھڑا اوہ ویکھدا لے وانگ سوہیاں پھیریاں پاؤندائے
چوچک ہلکی نوں رات دن مت دیندا نڈھی مار کے نہی سمجھاؤندائے
نڈھی نال رانجھے پھرے وچہ نیلے کیدو سرورس پیا کرلاؤندائے
کرگ وچہ سنسار خوار سارے ماہی مہیں دامول نہ بھاؤندائے
مقصود درآیائی میاں وارث جیہڑی گل نوں نت چھپاؤندائے
ایضاً

کیدو ڈھونڈ دا کھوجنوں پھرے بھوندا بانس چوریدی بیلویں آؤندی اے
مگر لگ کے ہیر دے اٹھ ہويا جس راہ رانجھھے دے آؤندی اے
سب پھب گئی گل لنگڑیدی جس بات نوں ہیر کرلاؤندی اے
مقصود ہويا کیدو لنگڑے دا جیندی گل نوں ہیر پر تاؤندی اے
ہیر کول نہیں رانجھا ہے بیٹھا ٹنگ کیدو دی تیز ہو جاؤندی اے
سوال پانیکے منگدا چنگ چوری جدوں ہیرندی ول آؤندی اے
رانجھا آکھدا آؤ فقیر سائیں تہاڈی طبع سوہنی دس آؤندی اے
وارششاہ رانجھھے نوں ہیر جٹی سبھ نعمتاں روز کھواؤندی اے

سوال کیدو پیش رانجھا

کیدو سہیلیاں ٹوپیاں پاگلوچہ وانگ فقر دے رنگ وناوندائے
 امیں بھکھ نے مار حیران کیجئے آن سوال خدا ئی پاوندااے
 ہیر گئی جاں ندی ول لین پانی کیدو آن کے مکھ دکھا وندااے
 رانجھا ویکھ صورت اوسدی نوں مہر باگی نال بولا وندااے
 کیدوس احوال خوشحال ہویا طرف رانجھے دی دوڑیا آوندائے
 اتھے خیر دیویں اگے ملک تینوں کیدو ایہ سوال سنا وندااے
 ٹوپی پہنکے شیخدی بنے صورت اہلیس دے مکر بناوندائے
 حاضر پچھیا حب توفیق مولارنگ رنگدیاں سداں سناوندائے
 رانجھے رگ بھر کے چوری جادتی لیکے ترت اوہ پنڈول دہاوندائے
 ہیر پکھدی آنکے رانجھنے نوں ادھی چوری نوں کون لیجاوندانے
 رانجھا آکھدا ہک فقیر عاجز آن واسطہ رب دا پاوندائے
 دتی رب دے نام تے چاچوری کوئی بہت مجزوب سناوندائے
 رانجھے پچھیا ہیر نوں ایہ لنگا ہیرے کون فقیر کس تھاوندائے
 ہیر آکھدی میرا چنڈال چاچا اتھیں لاوندیا پیریں بجھاوندائے
 تیویں مردوچہ رانجھیا پائے پاڑے ماواں دھیاں نوں پاڑو کھاوندائے
 لہنوں ذراتوں خیر نہ پاوناسی لکھ وار سوال بے پاوندائے
 ایہ برا بخیل بداصل فاسق کوئی ایسوں بھلانہ بھاوندائے
 دوئی تھان شیطان ایہ جھنگ اندر کھنڈا مردا یہ وڈا سداوندائے
 داتکدا کھلا اڈیکداسی وانگ سوہیاں پھیریاں پاوندائے
 ایہا گل جھیٹی نوں کھا گیا جویں زخم تلوار دا کھاوندائے
 چنچیں کپڑیں ہیر نوں اگ لگی جدوں رانجھنا سخن الاوندائے
 جویں زخم تائیں پھیر پچھ کے تے کوئی اوسنوں لونچالاوندائے

ہیر بولدی کیتوتی برا ماہیا تیری مت نوں کون لیجاؤندا اے
 دیسی ستیاں گلاں جگا لنگاں اک دودھ دیوچہ چواؤندا اے
 سخن چین جہاں دا چغل لنگاں مانوں دھیاں دے ویر پواؤندا اے
 وارشاہ میاں ویکھ ٹنک لنگی ایہ شیطان دی کلا جگاؤندا اے
 (ترجمہ) اور چھوڑ دو کھلا گناہ اور چھپا اور جو لوگ گناہ کرتے ہیں سزا پائیں
 گے اپنے کئے کی اور جو لوگ برائیوں میں ہیں انکو سخت مارے (ترجمہ) وہ
 دغا باز تحقیق شیطان تمہارا دشمن ہے چنک محف چنکی یعنی تھوڑی سی چوری
 مجھے دے کیونکہ میں بہت بھوکا ہوں اور جو آگے بھیجے گا اپنے واسطے کوئی
 نیکی اس کو پاؤ گے اللہ کے پاس پھر اور ثواب زیادہ

جواب ہیر بارا بھیا

ہیر آکھدی رانجھیا برا کیتوتی تیں تاں پچھنا سی ٹھیرا یکے تے
 میرے آونے تیک اڈیکنا سی گا میں لایکے کوں اڑایکے تے
 ایہ تاں وچہ سنسار خوار کرسی ساڈے سچ نوں کوڑ بنا یکے تے
 میں تاں جاندا نہیں ساں ایہ سوہیاں خیر مگیا سو میتھوں آیکے تے
 خیر لیندائی پچھاں نوں تر ت نٹھا اٹھ و گیا کنڈو کھایکے تے
 نیڑے جاندا نی ٹھہرے جاہ نی جاہ پچھ لے گل سمجھایکے تے
 ہیر مگر نٹھی جا کھلا کیتا اوہنوں نال آواز بولایکے تے
 وارشاہ میاں ستھوں گل کچھی دوتن اڈیاں بک وچہ لایکے تے

جواب رانجھیا ہیر

ہیرے عاشقاں لکھ ملامتاں نینال صبر دے وشکر گزار دے نی
 سخی سائلاں مول نہ رد کردے خیر دیوندے نال پیار دے نی
 شیطان بخیل مکار کتا جیہڑا کردائے کم بیگار دے نی

دنیا داراں تے فاضاں ٹھگ لیندا عاشق صالح چادر کار دے نی
 ایہ ویلائی اج سمہال ہیرے ہوویں خوار نہ وچہ سنسار دے نی
 وارشاہ میاں کم سوئی کرینے ہوئے حکم جو پروردگار دے نی
 (ترجمہ) شیطان وعدہ دیتا ہے تم کونگلی کا اور حکم کرتا ہے بیجائی کا اور اللہ وعدہ دیتا ہے
 اپنی بخشش کا اور فضل کا اللہ کشائیش والا ہے سب جانتا ہے (ترجمہ) اے رب جیسا
 تو نے مجھ کو کھویا میں انکو بہاریں نہ دیکھاؤنگا زمین اور راہ سے کھوؤں گا ان سب کو مگر
 جو تیرے بندے ہیں۔

جواب ہیر بارانجھا

ہیر آکھدی رانجھیا برا کیتو ساڈا کم سی نال ویریاں دے
 ساڈے کھوج نوں تک کے کرے چغلی دن رات ہے وچہ بریاں دے
 ملے سراں نوں ایہ وچھوڑ دیندا بھنگ گھت دا وچہ کڑمایاں دے
 بابل انیری جا کے ٹھہر کر سی اتے آکھسی اتے آکھسی پاس بھر جایاں دے
 جھوٹھیاں سچیاں گلاں نوں میلداے وانگ لاگیاں کوڑیاں نایاں دے
 دولت دین تے دھرم ایمان سمھے وارشاہ ہے نال کمایاں دے
 گرفتار ہیر کیدورا

لی راہ وچہ دوڑ کے جانڈھی پہلے نال فریب دے چٹیا سو
 نیڑے آنکے شیبہنی دے وانگ گئی آکھیں روہدانیر پلٹیا سو
 سروں لاه ٹوپی گلوں توڑ سہلی لکوں چائیکے زمیں تے سٹیا سو
 پھیر زمیں تے ماریا نال غصے دھوبی پڑے تے کھیس نوں چھٹیا سو
 کیدو لنگے نوں پکڑ کے چورواگوں مار مار کے تے چا پھٹیا سو
 وارشاہ فرشتیاں عرش اتوں شیطان نوں نہیں تے سٹیا سو

ترسانیدن کیدورا

ہیر ڈھاکے آکھیا میاں چاچا چوری دیہ بے جیونا لوڑنائیں
 نہیں تے مارکے جند گوادریاں مینوں کسے نہ ہٹکنا ہوڑنائیں
 ہنہ ہتھ تے پیر لکادریاں لڑ لڑکیاں نال کی جوڑنائیں
 چوری دیہ کھاں نال حیا آپے کاہ اسماں دے نال اجوڑنائیں
 داہڑی پٹ کے دیروچہ دیوگی میں کیوں شرم دی لُج نوں توڑنائیں
 وارشاہ گناہ دی ندی اندر اینویں رایگاں عمر نوں بوڑنائیں

گر بیختہ شدن کید و پیش مہر چو چک

ادھی دلہ پئی آدھی کھوہ لئی چن میلکے پرھے لیاوندائے
 کہیا مندا نہیں ساؤ مول میرا چوری پلیوں کھول نہ دکھاوندائے
 نہیں چو چکے نوں کوئی مت دیندا نڈھی مارکے نہیں سمجھیا وندائے
 چاک نال اکھڑی جائے نیلے اج کل کوئی لیک لاوندائے
 ایہ گل جہان بے کھنڈ جاسی ڈھونڈھے ویلوینوں پچھوں تاوندائے
 گل آکھنی سی سوئی آکھ چھڈی ڈھول نوں جویں وجاوندائے
 جسو ویلوے مہر نے چاک رکھیا اس ویلوے نوں پچھوتا وندائے
 نڈھی ہیر نوں نہیں سمجھیا وندائے اتے چاک نوں نہیں تراہو وندائے
 اج اڈگئی مت بے چو چکے دی جیہڑا چاک نوں نہیں ہٹا وندائے
 وارشاہ جو عیب نہ کجائے رب اوسدا نہیں چھپا وندائے

انکار کردن چو چک پیش کید و

چو چک آکھدا کوڑیاں کریں گلاں ہیر کھیڈ دی وچہ سہیلیاں ندے
 پینگاں پائیکے سیال دے نال جھوٹے ترنجن جوڑ دی وچہ حویلیاں ندے
 ایہ چغل جہان دا مگر لگا فقر جان دے ہونال سہیلیاں ندے
 کدی نال مداریاں بھنگ گھوٹے کدی جانچے نال چیلیاں ندے

نہیں چوہڑے داہت ہووے سید گھوڑے ہون نہیں وپت لیلیاندے
وارششاہ فقیر نہ ہون ہرگز پتر جٹاں تے موچیاں تیلیاندے

طعنہ زدن زاناں مادر ہیرا

ماں ہیر دی تے لوک کرن چغلی تیری ملکنیے دھی خراب ہے نی
اسیں مامیاں پھوپھیاں لُج مویاں ساڈا اندرون جی کباب ہے نی
ایہ تاں ندی جہناں تے نشر ہوئی ایس دکھ دا اسماں عذاب ہے نی
اسیں منع کریئے سگوس شوخ ہوندی دیندی ٹھوک کے روک جواب ہے نی
دھیاں ساڈیاں دا سانوں فکر ہو یا تیری دھی دا ہور خطاب ہے نی
نال چاک دے میہوں لگیا سواٹھے پیر ہی رہے غرقاب ہے نی
نیلے جاندی مسیت دا نام لیکے کچھے مار قرآن کتاب ہے نی
لوکاں بھانے مسیت دے وچہ پڑھدی اوہدے سبق دا اوکھڑا باب ہے نی
چاک نال اکلیاں جائے نیلے ہو یا مایاں دھروں جواب ہے نی
شمس الدین قاضی نت کرے مسئلے شوخ دھی دا ویاہ ثواب ہے نی
تیری کڑی دا مغز ہے بیگماں دا ویکھو چاک جیوں پھرے نواب ہے نی
وارششاہ انگلیاں لوک گھٹن چڑھی ہیر نوں لوہڑیدی آب ہے نی

غمازی کیدو پیش مادر ہیرا

کیدو آکھدا دھی دیاہ ملی دھرونی رب دی من لے ڈالینے نی
اکے مارکے وڈھ کے کریں بیرے منہ سر بھن چوواں نال سائے نی
وکیہ دھی دے لاڈ کی وند کڈھیں انت جھورسیں برن فضا سنے نی
اکے پنہ کے تے بھورے چاگھتولب وانگ بھڑد لے دے آسنے نی
غصے نال ملکی تپ لال ہوئی جھب دوڑتوں مٹھنے نالینے نی
سدلیاں توں ہیر نوں ڈھونڈ کے تے تینوں ماں سدی دینے ڈالنے نی

کھڑ دہنے موہنے پاہڑیے نی مشندے یار دی دہنے نی
 وارشاہ وانگوں کتے ڈب موئیں گھر آسیا پے دی اے نائے نی
 بھیر کا بچہ گھوڑا نہیں بن جاتا۔ اسی طرح کیدو مکارو نی نہیں بن سکتا مارے
 مرگنی شوخی سے نقد جواب دیتی ہے غضب کی آگ گویا ہیرا یک تلوار ہے
 اور اس کو آب دی گئی ہے۔ جو شرم و حیا کو کاٹی چلی جاتی ہے۔ اسکے لکڑے
 کر ڈال۔ اور منہ سراس کا جلتی ہوئی لکڑیوں سے توڑ کیونکہ تو اسکی مالکہ ہے
 عقل دور ہوگئی۔ مت بمعنی نصیحت۔

غصہ ملکی مادر ہیرا ہیرا

ہیرا آکھدی آئیے ہسکے تے انی جھات نی انہڑیے میریے نی
 تینوں ڈوہنگوے کھوہ وچہ چا بوڑاں کل پٹیوئی بچنے میریے نی
 غصے نال آکھے ملکی ہیرا تائیں سانوں پٹیا نی چا کدے چیرے نی
 دھی جوان بے نکلے گھروں باہر لگے و سیں تاں کھوہ نگھیری اے نی
 کوتل وانگ کھلی پھریں وچہ نیلے آکھہر جا کدو وچھیری اے نی
 جیوں ورجیا تیوں تیوں سرے چڑسیں ہتھوں ہوئیں شوخ و دھیریے نی
 دھی جوان بے کیدی بری ہووے چپ کیتڑی چانہڑی اے نی
 تینوں وڈا ماڈرا جاگیائے تیرے واسطے منس کسنہڑی اے نی
 لوکانوچہ پوشاک توں پاک رکھیں دامن نال آلودلوڑاے نی
 وارث جیوندے ہون بے بھین بھائی چاک چو براں نہ سہیری اے نی

جواب ہیرا!

ہیرا کڑک کے آکھدی ماں تائیں مینوں شوق نہ چاء ویاہ دے نی
 رانجھے نال ہوئی جند جان اکو لکھے لیکھ ایہ دھروں درگاہ دے نی
 دل و جان تھیں میں حاضر گولڑی ہاں اگے میں رانجھے بادشاہ دے نی

چاک میراتے میں بندی چاکدی ہاں وعدے حشر دے توڑنباہ دے نی
 سچ آکھنو ڈران سنگنا نہیں بھائیں ڈرپاؤ مارچہاہ دے نی
 صدی تیرہویں وانگ نہ پکڑی ہاں نال حکم رسول اللہ دے نی
 منہ جھوٹھیاں تے جیٹھ لوٹھیاندی قول نہیں اعتبار دساہ دے نی
 حکم رب دے توں کرن سخن سچے جیہڑے نوں وارث اگے شاہ دے نی
 اس کے لاڈو لکھ کر کیوں ہنستی ہے آخزم کرے گی او ظالم عورت یا بند کر کے غلہ ڈالنے
 والے بھڑولی میں بند کر دو۔ اور اس کا دروازہ لیپ دو زبردست نیل گائے۔ جنگلی
 مینڈھے کی مادہ۔ یاد کی خبر گیر اور اس پر مست شدہ اس مصرعہ میں شاعر نے کمال
 کر دیا ہے فصاحت چپکتی ہے تو اس طرح گھر سے گم ہو گئی۔ اور گھر نہیں آتی۔ جس طرح
 ماتم والے گھر جا کر حجام عورت واپس نہیں آتی اور اسی جگہ رات دن رہتی ہے کیونکہ
 اس نے وہاں کھانا پکانا اور مہمانوں کی خبر گیری کرنی ہوتی ہے۔ مقولہ۔ مادر ہیر۔ یعنی
 تجھے عمیق کنوئیں میں غرق کروں۔ کیونکہ تو نے ہماری جڑ اکھاڑ دی تو نے ہم کو برباد
 کر دیا۔ چاک کی کنیزک۔ یعنی رانجھے کی غلام کوتل گھوڑے کی طرح مت پھر بڑی
 اہم بات تیرے دل میں اٹھی اب تیرے واسطے خاوند تلاش کرنا ضروری ہے وارث
 جنہوں نے بادشاہ کے آکے سر جھکایا

کلام مادر ہیر

ملکی ہیر نوں آکھدی سچہ کڑیئے گلاں کرنیں زوردھگانیاں نی
 کرن ماپیاں نال جواب ساہویں دھیان ہون نہ اوہ سیانیاں نی
 ساؤزادیاں دا چالا پکڑ دھیا تو بہ کرن تیتھوں کمن آنیاں نی
 ہیرے سچہ نہ ہونا دان بچی لجال ساڈیاں رکھ وکھانیاں نی
 شرع نبی رسول دا وکھ مسئلہ عاقاں دوزخاں وچہ جھکائیاں نی
 کریں نت مطالعہ علم داتوں گلاں جاہلاں نوں سمجھانیاں نی

تیرے طور وچوں ایہو وسدائے لیکاں جھنگ سیاں نوں لائیاں نی
متیں دتیاں باز نہ آوندیاں نے وارشاہ نے جیہڑیاں رائیاں نی

جواب ہیر

پہلو رب نوں یار داشوق ہو یا نبی پاک دا کرن جمال مائے
آیا وحی لیکے ہو یا ترت حاضر لیا یار نے یار نے یارنوں بھال مائے
آہمنوں ساہننا رج کے ویکھو نے گلاں کیتیاں فرق نہ وال مائے
ہور دلاں دیاں لیاں تے دتیوں نے ذات اک ہوئی ذات نال مائے
توئیں تحت ہزاریوں ٹور رانجھا رب میلیا جھنگ سیال مائے
پنجاں پیراں دتا رانجھا رب کولوں جھولی ہیر پایا خوشی نال مائے
سدا یار دا خاص معراج میرا نیلے وچہ ہوندا چاک نال مائے
بیلے جاؤنوں مول نہ مڑاگی میں توڑے کھوہ اندر گھت گال مائے
جج کجے دا کرن نوں جانیاں میں میرے مڑن دی نہیں مجال مائے
رب اواری تداں حکم کیتا جد ہو یا سی شوق کمال مائے
میل یار دانام معراج ہو یا کھول دیکھ قرآن دی فال مائے
رانجھے ہیر دیوچہ نہیں وتھ کوئی ایس گللوں سوچ سمہال مائے
رخ یار و آسیت تظہیر وسدا کراں دیتے ہوواں نہال مائے
رب ذوق تے شوق دی چاہ دیوے لہن غماندے دلونجبال مائے
پچھے چاک دے مرن قبول کرساں کراں ہو رنہ غیر خیال مائے
تاہیں جگ تے وارثا سیدماگی رانجھے یار دی ہیر سیال مائے

سرنش کردن مادر ہیر

تیرے ویر سلطان نوں خبر ہووے فکر کرے اوہ تیرے مکاؤ نیندا
چوچک باپ دے راج نوں لیک لائیا کہا فائدہ ماپیاں تاؤ نیندا

کڈھ چاک نوں کھوہ لے مہیں سجھے اساں چاک توں جیو بیزار کیتا
 اکے دھی نوں چاگرھے ڈوب کرے جانوں رب نے چاگہنگار کیتا
 جھب ویاہ کے دھی نوں کڈھ دیوں سانوں ٹھٹھ ہے ایس مردار کیتا
 وارشاہ نوں ہیر خوار کیتا مای رب صاحب سردار کیتا

غصہ شدن مہر چو چک

راتیں رانجھے نے مہیں جاں آند ڈھویاں چو چک سیال متھے وٹ پائی
 مہیں رانجھے نوں پاس بولا یائی سارا شہر برا کہن دھلایئی
 بھائی چھڈ مہیں اٹھ جاہ گھریں تیرا طور نہ اساں نوں بھلایئی
 سیالو کہو بھائی ساڈے کم ناہیں جائے اودھرے جدھروں آئی
 ٹھٹھے نال لوکاں سانوں ٹھٹھ کیتا اتے مہنیاں بہت اکلایئی
 سانوں مہناں ایس دا آئی ٹھٹھے نال جہان نے تالیئی
 جیا جھورداسی وس ویلے نوں کا ماں رکھ کے تے پچھو تالیئی
 بھلا کیتا سی ہن مند اپیش آیا کیتا اپنا ئی اساں پالیئی
 اساں ساہن نہ رکھیا ایہ نڈھا دھیان چارناں نہیں بنالیئی
 اتقوا من مواقع الہم وارشاہ ایہ دھروں لکھالیئی
 (ترجمہ) اور تم کو پورے بدلے ملیں گے دن قیامت کے

جواب رانجھا

ولو وسط اللہ الرزق بعبادہ رزق کھا کے مسیتاں چایاں نی
 کلاوا اثر بوا رب نے حکم کیتا اتسرفوم منع فرمایاں نی
 اچھا کھائے پینے جگ بھناں نہیں خواریاں کرنیاں آیاں نی
 کتھو پکن لہنہاں مشنڈیاں نوں جنہاں کھادیاں دودھ ملایاں نی
 الا علی اللہ رزقہایہ لے سانجھ مجھیں گھریں آیاں نی

سچا رب ہے رزق دے دین ہار اور شاہ گلاں سمجھایاں نی

رفتن رانجھا از خانہ مہر چو چک

رانجھا سٹ کھونڈی اتوں لاه بھورا چھڈ چلیا سبھ منگواڑ میاں
جیہا چورنوں کھری کا کھڑک پنچے چھڈ ٹردائے سنہ دا پاڑ میاں
دل چایا دیس تے ملک اتوں اوہدے بھاردا بولیا ہاڑ میاں
تیریاں کھولیاں چوراں دے ملن کھڑے کنیانوں کائی دھاڑ میاں
تیری دھی نوں آسیں کی جانے ہاں تینوں آؤندی نظر بہاڑ میاں
مینوں مہیں دی کجھ پرواہ نہیں نڈھی پئی سی ایس رہاڑ میاں
منگوا مگر میرے ہتھوں آوندائے مہیں پنیاں مہر جی تاڑ میاں
تیریاں مجھیں دے کارنے رات اڈھی پھران بندا قبر دے جھاڑ میاں
گھٹ بہویں چایاں ماہیاں دیاں صحی کیتانی کوئی کراڑ میاں
مہیں چاردیاں نوں برس گئے باراں اج اٹھیو اندرون راز میاں
ویہی کھتری دی رہی کھتری تے لیکھیا گیا ہے ہو پہاڑ میاں
تیری دھی رہی تیرے گھر بیٹھی جھاڑا مفت والیائی جھاڑ میاں
ہٹ بھرے بھکنے نوں سانجھ لیوکڈھ چھڈ یونگ کراڑ میاں
وارشاہ میاں پوری ناہ پیا پچھوں آیا سیں ٹرپتنے پاڑ میاں

حیرانگی رانجھا

رانجھا ہو دلگیر حیران بیٹھا ملیا صاف جواب جاں کاروائی
کھجل رات دن ہو یائے برسن ماراں وچہ بیلاندے مجھیں چاروائی
کے انب اتار تے دھک ملیار اکھا رہیا جو باغ بہار دائی
کیتی کتری کار برباد ہوئی دکھ محنت نوں مارے خار دائی
جٹ دے پیار تے ٹھگ لیا طمع دیکے ساک دی لاروائی

آکھن رانیاں ماہی نوں ڈھونڈ ملکی خاک اڈسی دھی جے نسی اونی
 مہیں پھرن خراب وچہ بیلیندے اندر کھوپیاں دے پھسا پھسی اونی
 ماہی منسی تاں گل بھلی تدیسی سیناں ہیر اوہدے چھجے رسی اونی
 وارثشاہ اولاد نہ مال زہسی اوہدا صبر جدھی محنت کھسی اونی
 حمت کردن ملکی پیش چوچک برائے آوردن رانجھا
 ملکی گل ساؤندی چوچکے نوں لوک بہت دیندے بددعا میاں
 باراں برس مہیں اوس چاریاں نی کیتی نہیں سوچوں چرامیاں
 حق کھوہ کے جاجواب دتا مہیں چھڈ کے گھراں نوں جامیاں
 لیکھا منگدا اپنی چاکری دا تھیلی دامان دی دیونی آمیاں
 پیریں لگ کے جامنا سنوں آہ فقر دی بری پے جامیاں
 جویں جانیں توں لیا اسنوں آکھیں ہیر دا ہو خیر خواہ میاں
 آکھیں ہیر تیرے بن رہے ناہیں جویں جانیں توں لیا میاں
 وارثشاہ فقیر نے چپ کیتی اوہدی چپ ہی دیگ رڑامیاں

جواب چوچک با مادر ہیر

چوچک آکھیا جاہ منا اسنوں ویاہ تیک تاں مہیں چرائی اے
 اج روز دا کجھ وساہ ناہیں خوشی دے وقت لگبھائی اے
 مکھن دہیں دیہو اوہدے چونڈیاں نوں اتے کھونڈی شام چڑھائی اے
 پڑکا چکن دوزی ہتھ چھیل چھلے نال وکھلی رنگ لگائی اے
 ایس جگ مکار دا کم ایہو کوئی مکر فریب بنائی اے
 ساڈی دھی دا کچھ نہ لاہ لیندا سب ٹہل نکور کرائی اے
 جدوں ہیر ڈولی یاٹوردیئے رس پئے جواب سنائی اے
 وارثشاہ اسیں جٹ سدا کھولے اک جٹکا فند بھی لائی اے

اگر وہ اجرت مانگتا تو بہت رقم دینی پڑتی زلفوں کے واسطے مکھن دہی اور اسکے عطا کو خوبصورت بنوادینا کپڑا ہاتھ میں چھلے بانسری رنگ دارمطلب یہ کہ خوشامد سے

پرسیدن ملکی رانجھارا

ملکی جاویڑے وچہ مچھدینے جیہڑا ویہڑا سی بھانیاں بھانیاں دا ساڈے ماہی دی خبر ہے کتے اڑیو کد ہماریا گیا کچھوں تادیاں دا ذرا ہیر کوڑی اوہنوں سدینے رنگ دھودے پلنگ دیاں پاویاں دا ملکی نال نہ بولیا میاں رانجھا جویں چورنوں خوف کڑا ریاں دا رانجھا بولیا ستھروں بھن آ کڑا یہ بیٹھا اے سردار نتھانیاں دا کھیت والیاں کھیت سمبال لیا کی زور ہے کیریاں لاویاں دا سرپے صفار کر ہورہیا جیہا بکانیاں باویاں دا وارشاہ جوں چورنوں ملے واہراو بھے ساہ لیند امارے باویاں دا

دلا سہ دادن ملکی رانجھارا

ملکی آکھدی لڑیوں جے نال چوچک کوئی خن نہ جیوتے لاوانائیں کیہا ماچیاں پتراں لڑن ہوندا تسا کھٹنا تے اساں کھاوانائیں چھڑ مال دے نال میں گھول گھتی مال سانجھ راتیں گھریں آوانائیں توہیں چوہیکے دودھ جماؤ ناہیں توہیں ہیر دا پلنگ وچھاوانائیں کڑی کل دی تیرے توں رس بیٹھی توہیں اوسنوں آماناؤ ناہیں منگو ماں سیال تے ہیر تیری نالے گھورنا تے نالے کھاوانائیں گھتھا ٹولنا کس ولاوانائیں سنجی ڈھاک نوں کس رلاوانائیں میں رانجھے نوں عرض سنایکے جی داغ ہجر دا چاگواؤ ناہیں تیرے نام توں ہیر قربان کیتی منگو سانجھ کے چار لیاوانائیں

منگو چھیڑے جھل وچہ میاں وارث اسماں تخت ہزارے نوں جاوانائیں

در بیان کلام را. نجھا باہیر سیال گوئید

رانجھا ہیر نوں آکھ داماں تیری پھر مڑرات چمڑی اے
میاں من لے اوسدے آکھنے نوں تیری ہیر پیاری دے امبڑی اے
چمڑمال دینال میں ہیر صدقے رسن عاشقاں گل نکمڑی اے
ہسن کھیڈ نیدا ایہو وقت ساڈا بے عمر نہیں کوئی لمڑی اے
نسبت کردی کتے صلاح کائی میرے مایاں نہیں ارمبڑی اے
گھوڑے دلاندے انت منہ زور ہوندے وس شوقدی واگ کس تھمڑی اے
قصے ہون جہان تے عاشقانہ گلاں سنڈیاں دی جند کمبڑی اے
کوئی سارنا ہیں دکھاں کہڑیاں نوں گھر مایاں دے ہیر جمڑی اے
کی جانے اٹھ کس کڑی یہسی اے ویاہ دی بات تے لمبڑی اے
وارث شاہ اس عشق دے ونج وچوں کسے پلے نہ بدھڑی دمبڑی اے

منظور کردن را. نجھا حکم ملکی

رانجھا ہیر دی ماں دے لگ آکھے چھیڑ مجھیاں جھلوں آؤندا اے
منگواؤ دتا وچہ جھاگمڑی دے آپ نہانیکے رب دھیاؤندا اے
بخشہار ستا ہے نام تیرا بخش ہیر ایہ شغل کماؤندا اے
صورت وچہ محبوب دے مہر ہو کے اگے نظر دے آن بہاؤندا اے
ہیر ستواں دا مگر گھول چھناں ویکھورزق رانجھیں دا آؤندا اے
گل پاپلہ پیریں جا پوندی منیں رانجھے نوں عشق مناؤندا اے
میرا مرن جیون تیرے نال میاں سجا لوک پیا بھس پاؤندا اے
پیر اپنے یاد کرائیں ویلے سانوں آسر جہاندے نانؤندا اے
رانجھا جیو دے وچہ دلگیر ہو کے پنجاں پیراں دا نام دھیاؤندا اے

پنجاں پیراں دی آمدن تر ت ہوئی ہتھ ہنھ کے سیں نواؤندااے
 رانجھا ہیر دونویں ہوئے آن حاضر اگوں پیر ہن ایہ فرماؤندااے
 وارثشاہ میاں تساں دوہاں تائیں پیر تاجتی نال بولاؤندااے

پند دادن پیران ہیرورانجھارا

بچہ دوہاں نے رب نون یاد کرنا نہیں عشق نون مہناں لاؤنااے
 رانجھا ہیر تیری تے تون ہیر دا ہیں ایس عشق اکھاڑاپاؤنااے
 اٹھے پیر خدادی یاد اندر تساں ذکر تے خیر کماؤنااے
 توہانوں مہنا جگ نے لاؤنااے پر عشق تھیں نس نہ جاؤنااے
 رانجھے ہیر دوہاں رل عرض کیتی اگوں پیراں دا ایہ فرماؤنااے
 ایس عشق دا ونج بیوپارایہو جیو جان تے سیں گواؤنااے
 رانجھا ہیر دونویں رہسن خوشی موتی لعل دینال پراؤنااے
 وارثشاہ پنجاں پیراں حکم کیتا بچہ عشق نون نہیں ڈولاؤنااے

آمدن قاضی برائے فہمائیش ہیر

ہیر و تکیہ بیلیوں گھریں آئی ماں باپ قاضی سدلیاؤندے نی
 دونویں آپ بیٹھے اتے وچہ قاضی اتے سامنے ہیر بہاؤندے نی
 بچہ ہیر تینوں آسیں مت دیندے مٹھی نال زبان سمجھاؤندے نی
 چاک چوبراں نال نہ گل کچے ایہ محنتی کبیرے تھاؤندے نی
 ترنجن جوڑ کے اپنی گھریں پپے سلگو گاؤنکے جی پرچاؤندے نی
 لال چرکھڑا اڈاہ کے چوپ مایئے کہیے سوہنے گیت جھناؤندے نی
 نیویں نظر حیا دے نال رچیے تینوں سب سیانے فرماؤندے نی
 چوچک سیال ہوری ہیرے جانی میں سردار تے پیچ گراؤندے نی
 شرم مایاں دیول دھیان کچے شاندار ایہ جٹ سداؤندے نی

باہر پھرن سوہندا کوریاں نوں اج کل لاگی گھر آؤندے نی
 اتھے ویاہ دے سبھ سامان ہوئے کھیڑے یئے بنا بناؤندے نی
 وارشاہ میاں چندروز اندر کھیڑے جوڑ کے جنج لیاؤندے نی
 اونٹ کس کروٹ بیٹھے گا۔ یعنی خدا جانے انجام کیا ہوگا شادی کا عرصہ
 لمبا ہے عشق کے بیوپار میں کسی نے کچھ کمایا نہیں۔
 ہمیشہ نقصان ہی ہوتا ہے ہاں اللہ تعالیٰ اور اس کے رسول صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم کی محبت میں کبھی نقصان نہیں ہوتا۔ فائدہ ہوتا ہے بڑے لوگ بے
 فائدہ کوشش کرتے ہیں۔

جواب ہیر با پد ر خود

ہیر آکھری بابلا عملیاں توں نہیں عمل ہٹایا جامیاں
 جیہڑیاں وادیاں عادتاں جان ناہیں رانجھے چاک توں رہیا نہ جامیاں
 شینہ چترے رہن نہ مان باہجوں جھٹ نال ایہ رزق کامیاں
 داغ انب دی رسا دلے ناہیں داغ عشقدا ابھی نہیں جامیاں
 ہو رسبھ گلاں منظور کراں اک چاک توں نہ ہٹا میاں
 جتھے قلم تقدیر دی وگ چکی کون جمیادے ہٹا میاں
 ایس عشق دے روگ دی گل اینوں سر جائے تے ایہ نہ جامیاں
 وارشاہ میاں جویں گنج سردا باران برس پٹن نہیں جامیاں

کلام چوچک بالکی مادر ہیر

جیہی دھی تده لاڈلی پالیانی کیہا فائدہ ایس توں لوڑیئے نی
 اہدے وڈھ لڑکے کھوہ جنڈیاں نوں گل گھٹکے ڈوہنگوے بوڑیئے نی
 سخی چاک توں ایہ نہ مڑے مولے اسمیں درجیے تے نت موڑیئے نی
 اوہدے جیوتے اک نہ آوندیئے بھاویں لکھ نصیحتاں لوڑیئے نی

ابدا اتری نال چاڈھڈ پاڑوسوئے اھیاں دیوچہ پوڑیئے نی
 سر بھن سونال مدہانیاں دے ڈھوئی نال گھڑتھنی توڑیئے نی
 ایس چاک توں ایہ سنوے مولے اسیں نت بہتیر ژاموڑیئے نی
 وارشاہ پھئے دل نہیں ملدے ٹھا موتی تے کچھا جوڑیئے نی

جواب ملکی مادرہیر

ملکی آکھدی مہر جی سنوں میتھوں حق امردا ساں وچاریائی
 حکم وچہ قرآن دے خون مندا اللہ پاک تے نبی پکاریائی
 چوچک آکھدا ملکنے جمدی نوں گل گھٹ کے پھاہ نہ ماریائی
 گڑھتی زہر دی گھول نہ دیتیوئی اوہ دا اج ثواب نثار یائی
 کر کے لاڈا نو کھڑے پالکے تے کواری دھی دا جج سواریائی
 مجھو ڈوہنگوے نڈھی نہ روہڑیوئی ماسہ زہر دادے نہ ماریائی
 لیہوں کتے نہ ڈوہنگوے بوڑیوئی ویہن لوہڑ کے مارنہ ڈاریائی
 وارشاہ خدا دا خوف کیتو قاروں وانگ نہ زمیں نگھاریائی
 (ترجمہ) قرار پکڑو اپنے گھروں میں اور دکھاتے نہ پھرو جیسے دکھانا دستور
 تھا پہلے پہل وقت نادانی کے لاگی۔ بمعنی مستحق۔ یہ لفظ ان اشخاص کے واسطے
 منسوب کیا گیا ہے جو گھر کے معتبر خدمتکار ہوں اور خاص شخصوں پر محاورہ
 زیادہ استعمال کیا جاتا ہے جیسے میراثی۔ برہمن۔ نائی۔ یہ تین قوم کے آدمی
 زمینداروں میں بیٹی اور بیٹے کا رشتہ کرنے کا حق رکھتے ہیں۔ چنانچہ زمانہ
 حال میں یہ رسوم اکثر کم ہوتی جاتی ہیں ڈھوئی۔ کمر۔ لک

کلام ہیر باپدرو مادرو قاضی

بنی کلنی بندیاں سمجھ مائے لگی درد جو ایس وجود ہے نی
 جنہاں گلاں داتو ہیں نام لیندی انہیں گلیں نہ کچھ بہود ہے نی

راجھے نال ہے قول قرار میرا قولوں پھراں تے ہوواں مردود ہے نی
 ہیر کھو کے راجھے توں وئیں کھیرے سنے قاضی دے توں خوشنود ہے نی
 میں تاں راجھے نوں چھڈاں نہ مول مامے جچرتن وچہ جان موجود ہے
 وچہ دوزخاں پائیکے ساڑیائی اوہ تاں کافر وڈایہود ہے نی
 دعوے انال خدا دے بخدا اسی اوپر بندگی دے نمود ہے نی
 جنہاں قول تے دھرم ایمان چھڈے وارشاہ وچہ حشر نابود ہے نی

کلام قاضی شمس الدین باہیر پر تدبیر

قاضی آکھدا پنہ تے ستی چڑھدے کہیا کسے نہ من دے مول میاں
 ایس مرن تے لک ہے پنہ لیا سولی سار فرہاد قول میاں
 سوہنی وچہ دریا دے ڈب موئی جدوں لگو سو عشق دا سول میاں
 روڈہ وڈھ کے ڈکرنی و ہڑتا ایس عشق دا ایڈا دھمول میاں
 کسی تھلاں دے وچہ شہید ہوئی جان کیتی سو عشق رنجوں میاں
 وارشاہ بے جان گواونی آں کریں عشق دا صرف قول میاں

جواب ہیر با قاضی!

ناہ مڑاں میں قول زباندے تھیں بھوویں دے نصیحتاں لکھ داری
 مسئلے جاسنا توں انہاں تائیں جیہڑیاں سندیاں نی تیری گل واری
 جیہڑی لکھی رضا سو نہیں مڑی کون جمیا میٹ دا ہونہاری
 وارشاہ میا ہن عاصیا ننتے فضل رب باہجوں کون کرے کاری

جواب قاضی باہیر

جویں عمر خطابؓ نے عدل کیتا نوشیرواں پت کہاوندے نی
 نہ رکھنے کدی اولاد ابھی جس توں روزالہم برے آندے نی

سر بیٹیانڈے چاجدا کردے باپ غصیاں تے جدوں آوندے نی
 سروڈھ کے نیس وچہ روہڑ دیندے اس کاں کتے بلے کھاؤندے نی
 کسی جام جلالی نے روہڑ دتی کئی ڈوڈھھاڈی پے گاؤندے نی
 اولاد جیہڑی کہے نہ لگے ماپے اوس نوں مارمکاوندے نی
 جدوں قہرتے آوندے باپ ظالم ہتھ بیٹیاں بھورڑے پاوندے نی
 جس وقت اسی موہوں آکھ دینے اوسے وقت تینوں مارچاؤندے نی
 ایس کم تھیں جیکر مڑیں ناہیں تیری گردنوں خون کڈھاوندے نی
 وارشاہ جے ماریے بداں تائیں ذمے خونہ دیونے آؤندے نی
 جو درد آدمی پر آتا ہے اُسے کاٹنا ہی پڑتا ہے تقدیر کون مٹا سکتا ہے

جواب ہیر با مادر وقاضی

پوے بتیا قوم اوہ نشے ہووے دھیاں ماریاں خون گواہ میاں
 منداگھت اولاد دینال کرناں اتھنلو حکم اللہ میاں
 جنہاں بیٹیاں ماریاں روز قیامت سر تہاندے وڈاگناہ میاں
 ملن کھانیاں تہناں پہاڑ کر کے جویں مایاں جے توں کھاہ میاں
 کہے ماں تے باپ دے اساں منے گل پلڑا تے منہ گھاہ میاں
 اک چاک دی گل نہ کرو مولے اوہداہیر دے نال نباہ میاں
 جیکر خوشی جہان دے چاہوندے ہو دیہو رانجھے نوں ہیر ویاہ میاں
 اساں عشق دے معاملے چک لئے رب چاہے تے توڑ نباہ میاں
 گلاں کرنیاں بہت سوکھالیاں نی اوکھا عشق دے چلان راہ میاں
 وارشاہ رب ذوق تے شوق دیوے جیہی ہیر نوں چاکدی چاہ میاں

کلام مادر باہیر وقاضی

ہیرے مہنا لوک شریک دیندے تیرا وکھ کے مندڑا راہ دھیا

بدی لکھی ہے ایہ نصیب میرے بھاریں وڈھ توں نال تلواریاں وے
 اول روز دا لکھیا آن ملیا ہیر گھو گھتی وارواریاں وے
 لہو کیونکر نکلے نہ بھا جتھے لگیاں تیز کٹاریاں وے
 سردتیاں باہجہ نہ عشق کپے ایہ نہیں سوکھالیاں یاریاں وے
 لوح قلم پئی سجدے عشق اگے بندی ہیر میں کون وچاریاں وے
 رانجھے چاک توں جھنگ سیال دیاں گھول گھتیاں چٹیاں ساریاں وے
 ویرا منگ دعوتوں رب اگے بی بی ہیر جیہاں ہون کوریاں وے
 کریں کوڑ نہ تیتھوں میں تھیں گھولی گلاں سچیاں ہون کراریاں وے
 خوشیاں نال قربان کر عشق اتوں بھیناں ہون بے لکھ ہزاریاں وے
 لکھاں دارواں نال نہ ہون چنگے جہاں لگیں عشق بیماریاں وے
 لگے دست اکوار نہ بند کچن وید لکھدے ویدگیاں ساریاں وے
 وارشاہ میاں بھائی ورجدے نی ویکھو عشق بنایاں خوریاں وے

کلام قاضی باہیر

قاضی آکھدا خوف خدا پیدا کر ماپے ضد چڑھے چار نہیں گے
 تیریوں کیاڑیوں جیہہ کڈھا سٹن مارے شرعدے خون گزار نہیں گے
 زور اوراں دے نال نہ ضد چلدی تیرے چاک چور برسہ مار نہیں گے
 قلعی قدر قضاوی روز قیامت تیریاں اکھیاں وچہ پگھار نہیں گے
 منکر ہون جو پیر استاد کولوں اوہنوں ڈوہنگوے کھوہ نگھار نہیں گے
 ماں باپ دے کہے توں عاق جیہڑے اوہ تاں کروڑ قیامتے ہانیں گے
 جس وقت دتا اساں چانٹوی او سے وقت ہی مارا تار نہیں گے
 تیری ذرہ نہ ہوندی اے نظر نیویں وانگ باز دے اکھیاں پار نہیں گے
 ماں آکھدی لوہڑ خداد بے تکھے شوخ دیدے تیرے پاڑ نہیں گے

وارشہاہ توں چھڈ بریااں نوں نہیں اگ دیوچہ پاساڑنیں گے
 خون کس طرح باہر نہ آوے جس جگہ تیز چھیریاں چل جاویں لاکھ دو اکرو
 اچھے نہیں ہوتا گہرے کنوئیں میں ڈبودیں (ترجمہ) مرد کو مارو ایک ایک کو
 دونوں میں سے سو سو چوٹ تہی کی اور نہ آوے تم کو ان پر ترس اللہ کے حکم
 چلانے میں اگر تم یقین رکھتے ہو (ترجمہ) کہہ دے ایمان والوں کو نیچے
 رکھیں اپنی آنکھیں۔

کلام ہیر با قاضی

قاضی عاشقاں سراں توں پنڈ سٹی میں تاں شرمدی بھار نہ لد مانگی
 کھیریں جان نہ کدی قبول کرساں توڑے ماررے سنگل بدھیان گی
 بھل جاں بے دلوں رانجھیرے نوں کتے ڈھونڈے آپ نہ لدھیانگی
 اج مکھ موڑاں بھلکے حشر نوں میں صف عاشقاں دی وچوں دی مانگی
 شہرت جگ جہان دی خوش مینوں جتیاں رانجھے دے عشقوں دی مانگی
 مجلس فاطمہ دے وچہ میاں وارث رانجھے چاک والی ہیر سد یاںگی

نامید شدن قاضی از ہیر

قاضی دے جواب ایہ اٹھڑیا کھہڑے پوناہیں کارے ہارنی دے
 ماں باپ قاضی سبھ زور لاون پیچ مگر اوہدے لوہڑے مارنی دے
 جھب ایس نوں کتے پرناہ دیہو ویکھو کم ایس بہوں گوارنی دے
 ادا مغز نہ پایا جاوندائے بیٹھی پانگ تے وانگ شکدارنی دے
 ماں کہے ہنیر خدا دا بے ویکھو برے چالے ایس یار نیدے
 وارشہاہ سبھے اٹھ گھیریں گئے قصے سن سن خون گزارنی دے

مقولہ شاعر

مستان کن سرودسنان کیما تويس شرع تے عشق تمثيل يارو
 عشق بادشاهی اگے شرع ہوئی تھانہ کووالی جیوں تحصیل يارو
 عاشق عشق دے جا حضور ہوئے جھیرے چھڈ کے طول طویل يارو
 لنگھے مار چھالیں جدوں پار ہوئے کوٹ ٹپ گئے جاناں حیل يارو
 سرتے سولیاں جھلیاں عشق کچھے چڑھے چنہ تے نبی خلیلؐ يارو
 عاشق کھڑے نی کاتی عشق دی نے ہوئے ذبح حضرت اسمعیلؑ يارو
 کیتی شرع ثبوت عاشقاں نے قاضی غفلتاں وچہ ذلیل يارو
 عاشق باز نہ آؤندے عشق ولوں بھاویں ہووے قال و قیل يارو
 کارن یار دے پاک دیدر کچھے منگ کھاوندے پکڑ زمبیل يارو
 وقت نزع دے بھی عاشق دید منگن کڈھے جان جدوں عزرائیل يارو
 روز حشر نوں بھی او سے حال اٹھن جدوں پور پھو کے اسرائیل يارو
 وارث پنتھ نیا رڑا عاشقاں دا قائم جہان دی ٹھیک دلیل يارو

جلسی فرستادن ہیر نزد رانجھا

ہیر سد کے اک سہیلوی نوں میں رانجھے تے تر ت پہنچا وندی اے
 میرے ماہی نوں آکھنا جا اڑیئے تینوں ہیر ایہ عرض سناؤندا اے
 ماں باپ قاضی سانوں تنگ کیتا جان وچہ شکجیاں آؤندی اے
 تسیں بیٹھے ہو خوشی دے نال ماہیا فوج نمائی اسانتے دہاؤندی اے
 کائی کرو دعا جناب اندر جیہڑی دکھ تے درد ہٹاؤندی اے
 وارشاہ دی عرض قبول ہووے جان تلخیوں پئی گھرا وندی اے
 بد فعل آدمی کے پیچھے مت پڑو جلدی شادی کردو اسکی مغروری حد سے زیادہ
 ہے یار والی عورت جانوں ہاتھ دھو کر

رسیدن پیغام ہیر نزد رانجھا

آہا جٹ دھولے سلان والا حضرت عشق استاد دکھاؤندااے
 سرتے پیراں دا حکم پروان کر کے رانجھا راگ ولے چت لاؤندااے
 ستیں سریں لائیکے وکھلی نوں انگل پورگرام تے لاؤندااے
 کھرج رکھب کنڈھاڑتے مدہم پنجم ہیوت اتے نکھا ہدا لاؤندااے
 اوڑب کھڑب شنپورتے تیوراں نوں آپو اپنی پنتھ تے لاؤندااے
 ڈھنگ سوہد کے تے ماجاں پتراں داوکھو دکھ کر شکل دکھاؤندااے
 بڑہت لگت سمہال الاپ کرے ودھ گھٹ نہ ماترے لاؤندااے
 ڈھاڈوں گھوروچے توڑیاں نال چلے نگہ تال تے خوب لگاؤندااے
 چنچل تال دھار توال ڈھیا گدھی دنب دی چال دکھاؤندااے
 تان لے وچہ آوندا محوہو کے کر کے واضح سم سجھاؤندااے
 تان سین بھی آن سلام کیتا بیجو باورائیں نوؤندااے
 بین کار بھی ویکھ الاپ چارے ہتھ چم قربان ہو جاؤندااے
 جلت رنگد کدی آواز کرے کدی لہر سرین دی چاؤندااے
 قفقس سندیاں سوزگراز ہو یا عاشق راگ دا انگ چلاؤندااے
 شوق نال وجائیکے وکھلی نوں پنجاں پیراں اگے گھڑا گاؤندااے
 کدی اوہد لے کاہن تے بشن پدے کدی مجھ پہاڑی تے لاؤندااے
 کدی ڈھول تے مارون چھوہد دینا کدی بوئیناں چاساؤندااے
 ملکی نال جلالی دے خوب گانویں وچہ جھیوری تے کلی چالاؤندااے
 کدی سوئی تے مہینوال والے نال شوق دے سندسناؤندااے
 کدی دھر بتاں نال کبت گانویں کدی سوہلے نال رلاؤندااے
 سارنگ نال تلنگ شہانیا ندے راگ سوہندا بھوگ پاؤندااے
 سورٹھ گجریاں پوربی لالت بھروں دیک راگ دی ذیل بناؤندااے

گاویں بھیر دی نال دھناسری دے روپ جوگ دے وچہ الاؤندااے
 مالکونس دیوچہ پھر گیت چھوہے کدی وچہ آساری آؤندااے
 ٹوڈی میگھ ملہارتے گوندلائے سری چیت ہی نال رلاؤندااے
 ماسری تے برج داراگ بولے اتے تاوڑا وچہ وچاؤندااے
 کداراتے بہاک وا راگ مارونالے کانھے دی سراؤندااے
 بھیر و نال بلاسیاں بھیم بولے اتے جنگلا پیا سناؤندااے
 کلیان دے نال بڑہنس بولے نت راگ دی ذیل بتاؤندااے
 بروے نال پہاڑی جھنجھوٹیانڈے ہوری نال آسا کھڑا گاؤندااے
 راگ بسنت ہنڈول تے رام کلیاں بدلونے دیاں سراں لاؤندااے
 پلاسیاں نال ترانیاں دے وارشاہ نوں کھڑا سناؤندااے

خوش شدن پیران بر رانجھا

راضی ہو پنجاں پیراں حکم کیتا بچہ منگ دعا جو منگنی اے
 اج ہیر جٹی مینوں بخش اٹھورنگن شوقدینال بے رنگنی اے
 مینوں کرو ملنگ بھبوت لاؤ بچہ اوہ بھی تیری منگی اے
 نہ سویں نہ چھڈا اُدھال جاویں گھر مایانڈے نہیں منگنی اے
 جیسے نال رلے تیسے ہو جائے ننگاں نال رلے اوہ بھی تنگنی اے
 وارث رانجھنے تے مہربان ہوئے پیراں آکھیا نہیں ایہ سنگنی اے

دعاء پیران در حق رانجھا

رانجھے پیراں نوں بہت خوشحال کیتا دعا دیتو نے جا ہیر تیری
 تیرے سبھ مقصود ہو رہے حاصل مدد ہوگے نیچے پیر تیری
 جتھے بنے بھاری کریں یاد سانوں مشکل ہوگ آسان اخیر تیری
 ہو رہے غیر توں جی اٹھا لینا ہوسی ہیر دے سنگ کھلیر تیری

جاہ گونج توں وچہ منگواڑ بیٹا بخش لئی ہے سبھ تفسیر تیری
 وارشاہ میاں پیراں کالماں نے کرچھڈی ہے نیک تدبیر تیری
 جیسے کے ساتھ ملیں ویسے ہو جائیں یعنی جیسے دوسرا آدمی سلوک کرے اسکے
 ساتھ ویسا ہی کرنا چاہیے

دریافت نمودن رانجھا حقیقت عشق از مٹھی حجام زادی

رانجھا پچھدا آئیکے نائنے نی دسین ول کوئی عشق دے گھات دانی
 مٹھا پھل بہشت دیاں میویاں دا مزا اڈھے یار دے وات دانی
 بحر عشق دیوچہ غرقاب ہویا ہور خوف نہ رنج آفات دانی
 عشق ہیر دیوچہ میں رجب رہیا اٹھے پیر جھورا بھات بھات دانی
 نال عقل و چار و چار کے تے دسین ذات صفات عورات دانی
 نالے آل تے نسل شریف ہووے کیہڑا چنگا ہے صفت صفات دانی
 گھر دس توں مٹھئی نیک بنتے جتھے واس ہووے دن رات دانی
 کتے جاگھ نویکی کنج گوٹے قطع وقت ہووے ملاقات دانی
 نیک بخت جیہی نظر آونی میں مینوں دس کوئی راہ نجات دانی
 وارشاہ پچھانکے دس جائیں عشق چنگا ہے کیہڑی ذات دانی
 جواب مٹھی نائن میاں رانجھا را
 مٹھی بولدی جیو تدبیر کر کے تینوں دنیاں رانجھنا چھوہراوے
 حال عشقدا اکھول سناونی ہاں جیہڑا ورتیا بھورا بھوراوے
 پنہدہ عشقدا چلنا بہت اوکھا راہ عشقدا اوہر سوہراوے
 مزہ عشقدا کوڑ آئے زہر وانگوں تلی گھت کے چکنا موہراوے
 کالے عشقدا حرف جیوں ناگ بیٹھے کنڈل گھت کے تیرا چوہراوے
 بھیت عشقدا نوں سوئی جانداے مرد رند جو عقدا گوہراوے

اینویں عشق غذا گھمیا ریا ندا اگے تین دا کھڑا انموہراوے
 کچا عشق جو لایا ندا پان وانگوں کچھے رہیا لوہاری تے تھوہراوے
 چڑھیا عشق مجھیانی نوں چھک وانگاں نہیں نہوں لیندا چنگا کھوہراوے
 عشق ترق بگیاڑ عیا لیندا شیخرا دیاں دازوز وہراوے
 اڈچڑے عشق روں پنجاندا جویں کچھیا دیوچہ گوہراوے
 دہا یا ما جھیوں عشق سی سکھنی دا اوہنوں پیا جھناں دا روہراوے
 لٹ پٹا ہے عشق بنگالناں دا ہندو ستاننا ندا چھنچوہراوے
 عشق باروچہ گجیا شیر وانگوں بھرڑی ڈرپ دا کیرتے کوہراوے
 توڑے کسدا عشق کواریاں دا دیندا سجر انت نہوہراوے
 گیا ٹھٹھ چماؤ ویاہیاں دا ساری عمر والا نیکے جھوہراوے
 ڈہوں مارکے تے ڈہاناں جھنگ اتے نہیوں ہندا ہاٹھا موہراوے
 بھنگ گھوٹواں عشق سندھیاں دا دیندا عمل سوایا دوہراوے
 بھات بھات دا دنیاں عشق تینوں جیہڑا ہووے اکہیر اتے دوہراوے
 وارشاہ رانچھیں نوں عشق دساں عشق جویں نتھو ردا پھوڑاوے
 مویشیوں کے بیٹھنے کی جگہ
 باز کیفیت نمودن از عشق مٹھی پیش رانجھا
 تینوں ہور بھی کھو کے دسی آں سب ذات کذات دا عشق بھائی
 مستحب سی عشق درویشی دا ڈیا ڈومنی دے اگے کچھ پانی
 گرہتی وانگ گھلیا عشق دا یا ندانہ لگدیا نہیں ہڈیں رچ جائی
 متھے نج لگے عشق خانگی دا جویں پھٹک حضور دی گجانی
 نیڑے ڈھکدا عشق نہ کجریاندے اگے مہو نیا ندا کھڑا جال پانی
 بہاری ہو بجواں عشق ماہتا نیندا اوچہ چنگڑی دا گھت گوجانی

چلے چڑھیا سی عشق کمکرا نیاں واسفلی گریندا پھرے تلوار چائی
 تنگ پھرے بے عشق کلانی دا بھٹھ جھیوریارے بھلی جوگ لائی
 عشق دا تری واہڈواں چوہڑیا ندا اگے خوجیانڈے کھڑا ہنجائی
 سولی چڑھیا سی عشق جوگیا نیاں دا جنہوں قبر سیال دی رات آئی
 قزلباش ہے عشق سی پیرنی دا چڑھیا غضبدا لک تے فوج دہائی
 کنڈل ماریا عشق سپاہ ناندے گھتے شوکراں تے مارے ڈانگ چائی
 پیرزادیاں دا عشق سرس ہوندا بتیا نیا ندا پچھ تجھ جانی
 صاف عشق ہے راجناں ڈیلناں دا گھم وٹیا ندا مچھی وانگ بھائی
 کھلا عشق توں ویکھ پیاڑناں دا اتے پشور ناند اپر دے وچہ پائی
 راگ سندر بولدا کھیو ژیدا اگے بھٹنی دا کھلا گیت گائی
 لیہنگا پایا ای عشق ونجاریاں دے تے مہانیاں دا پھرے نقش لائی
 نفع منگدا عشق دلانی دا اگے کھلا محصولن دا سول پائی
 وضو سازیا عشق سیدزادیاں دے اگے کھڑا ارائن دا پھل چائی
 دھرتھ منگدا عشق دھڑوانا ندا اگے کھڑا اتیتن دا نفس چائی
 لوہڑے مار دا عشق منہاریا ندا چوڑی گرنی دا چھڈے نہ سدھ کائی
 کھنڈبوریاں عشق اروٹیا ندا نفعے واسطے بیچھا سی ہٹ پائی
 رام جنی دے عشق دی گل کرینے پت لاه کے سٹیا وچہ کھائی
 کتراں کیہاں کترا درزنی دا اگے گنڈیاں دا کھڑا گنڈلانی
 کولا پٹ ہے عشق چھولنا ندا لچھے ریشمی وانگ نہ گنچھ کائی!
 ککے زانناں دا عشق عمر ساری اینویں لڑدیاں بھڑدیاں بیت جانی
 رولے وانگ ہے عشق پٹ پھیریا ندا جس نے وچہ دریا تھر تھل پائی
 گارے ڈھونواں ہے عشق بدوانیاں داسرتے نوکری تے پھرے گنڈ چائی

بے جھوا عشق پکھی واناں دا پنڈینڈ بھا جڑ سرتے پھرے چائی
 عشق ہتیارا چڑی مارنا اندراہ جانداں نوں مارے گھت جائی
 لچی وانگ ہے عشق کھرا نیندا اگے بہمنی دا کھڑا کھیر کھائی
 لڑ جوڑواں عشق پروتنی دا اگے نٹنی دا آوے ساگ چائی
 اوسیاں پاوندا عشق ستھو نیندا اگے کھڑا دھرو میندا خرچ کھائی
 عشق ساہنیا نیندا دے گھٹ کالی اگے کبے بھروین دا دھاڑ آئی
 نسن سھناں سی عشق لبا نیناں اگے کبے بھڑ بھونیدا موئے بھائی
 چھپ پیاسی عشق کشمیر نیندا اگے پہاڑنی دا بروے قید لائی
 بدبو کیتی سی عشق سراجنی دے اگے کجری دے سی بھلی بانجھ پائی
 چھٹا ہیراں دا عشق پھڑ ماروانگو مہانیاں ویکھ کے ڈنڈ پائی
 رنگ رتا سی عشق لیلہ رناں دا پھٹے گریندی مٹھی سی چاٹ لائی
 ٹھورو پکڑیا عشق سرینا ندے چمیارنی دے نال ہانجھ پائی
 عاجز عشق رناں پنڈاں والیاں دا سدھ پدھڑ اچا درنہ چکڑ کائی
 چکسے خور ہے شہرناں قہرناں وامٹھی ٹوکری توں بن ڈول جائی
 پکڑ لے ڈھانگے عشق مہیاں دے اگے سنگدا آؤندا ڈانگ چائی
 کھسا کھس ہے ماردا لگلو یاندا اگے مورنی دے کھڑی رکھ پائی
 اتھا پار سمندروں سمیاں دا مارے بٹیاں تے کھڑا ہاتھ لائی
 آتش عشق ہے آتھبازناں دا کرے خون جیندے مگر لگ جائی
 تارکشتی دا پیاسی کرہلا جویں گھت مہم سرکار آئی
 پڑ ماریا عشق ارچاریناں دے جیہڑا تترادہان کودہان کھائی
 سینتی مناں سی عشق صارفنی دا جھتے مہر محمد شاہ لائی
 چڑھ اوٹھتے عشق بلوچیناں دے پاسنی تے پھرے ساگ لائی

کوچ وانگ کر لاوے سپہنی دا جنہاں کونت پردیس نہ خبر کائی
 بدل وانگ گے بھرائیاں د اکول بیٹھیا ندا پیکن کھائی
 حکم کرے تے عشق بروالیاں دا منجی چالیندے جتھے ویر پائی
 پاڑ وانگ بے عشق کمونیا ندا اینیوں لیسن جو ماہاں دی داں بھائی
 چڑھیا کھمب تے عشق جو دھوبناں دا کھڑا پڑے یانداتے سک جائی
 اگے عشق توں ویکھ قضا نانا ندا یاری لاکے ماسنوں وڈھ کھائی
 وٹنے پھیر دائے رسی وٹنیاں دا ڈبگرنیاں دا چم گال جائی
 چاول وانگ چھڑ دا جندر کٹنا ندا چھج چھاننی گھت کے چھٹ جائی
 تلے وانگ بے بھڑک موچانیا ندادے دب دبیردی کھل جائی
 تارے توڑ دا عشق سنیا ریا ندا اتوں صاف تے اندروں دھوسائی
 کلے ٹھوکواں عشق ترکھانیاں دا اگے ماشکن دا کھڑا متک چائی
 عشق استرے وانگ سی تانناں دا ملوانیا ندا بیٹھا ستر لائی
 عشق گھڑتے چتر ہے پارمنی دا عزت آبرودی جس خبر پائی
 ماخور ہے سنتی سنگھنی دا چک مار کے گھ تے دند لائی!
 ساگ پھڑی سی عشق مہر سیٹاندے اگے کھڑا ننگدا تیج جائی
 ترے ۳۶۰ سے سٹھ سہیلی دا عشق ترٹھاری اکدینال نہ اک کائی
 تینوں وسوں میں عشق کی رانجھیاوے ناہیں بھٹ بہمن نہ ایہ ڈوم نائی
 عشق سر ہے قدر بدی دا جیندے لیکھ لکھیا جھولی ونج پائی
 عشق جہیاں وطن سیالیاں دے جھنگ باپ تے ند جھناں مائی
 پڑیلیا عشق سلہیاں دے کھڑ اوچہ میدان دے تمنو لائی
 اتے محل تے ماڑیاں گھت رہیا باہر جھونپڑی رانجھنے آن لائی
 وارشاہ بتاور گھرا یہوہور نہیں رانجھیا جا کائی

رانجھے آکھیا آکھاں بیٹھ ہیرے کوئی ہور تدبیر بنائے نی
 تیری ماں تے باپ دگبیر ہوندے کوں انہا نتوں بات چھپائے نی
 مٹھی نائَن نوں سد کے گل کچے جیتوں کہیں تیرے گھر آئے نی
 میں سیالاندے ویہڑے وراں ناہیں میتھے ہیر توں نت پنچائے نی
 من میری توں ایہ صلاح کچے ساڈا دوہاں دا بھیت چھپائے نی
 ہیر پنج مہراں ہتھ دتیاں نی کوں مٹھی ڈول بنائے نی
 کڑیاں پاس نہ کھولنا بھیت مولے سجا جیو دیوچہ لوکائے نی
 وارشاہ چھپائے خل۔ کولوں بھوویں اپنائی گڑکھائے نی
 اے یہاں سے معلوم ہوتا ہے کہ اس کتاب کی تصنیف کے وقت محمد شاہ
 دہلی کا بادشاہ تھا گوشت نوچ لیتا ہے رخسار و نکو دانت سے کاٹ لیتی ہے
 مستی اور ساکھنی عورتوں کے نام ہیں

تجویز نمودن درخانہ مٹھی

مایا دیکھ کے مٹھی نوں شرم آئی خوشی ہوئی سو بہت دھیان میاں
 مایا عیب چھاوندی ناقصا ندے مایا لاج رکھے ہر تھا میاں
 مایا بیجہ نہ کوئی ہے بانھ بلی مایا باجہ نہ پنڈ گراں میاں
 مایا داری آور کرے خلقت مایا باجہ نہ لیندائی ناں میاں
 مایا باجہ ڈبے عقل ہوش سمجھے کسے فکر نہ رہے اوسان میاں
 مایا واسطے دین ایمان ڈوبن نجماں احتماں نہ کوئی آن میاں
 دانشمند تے عقلمندے کوٹ پورے مایا باجہ اوہ ہون حیران میاں
 وارشاہ جے ذکر توں کریں خالق جو کجھ لکھیا ویکھ دیوان میاں
 اے کہاوت ہے۔ کہ راز کو پوشیدہ رکھنا بہتر ہے

نشان دادن خانہ حجاں

پھلے کوئی منگو جتھے پیٹھداسی اوتھے کون بیسی گھرنایاں دا
 مٹھی نائن گھراندى خصمنی سی نائی کم کردے پھرن سایاں دا
 گھرنایاں دے حکم سی رانجھنے دا جیہا ساہورے قدم جوایاں دا
 چاں بھاں مٹھی پردن والیاں دی جارا کھلدا ایف تلایاں دا
 مٹھی تیج وچھائیکے پھل پورے اتے آندا قدم خدایاں دا
 دونویں ہیر رانجھا اتے کرن موجاں کھڑیاں کھان جھیں سایاں دا
 گھڑی رات رہندی گھر ہیر جائے رانجھا وگ چھیڑے جھیں گایاں دا
 وارث اپنے کار وچہ جار جھن بوہا پھیر نہ ویکھدے نایاں دا

شناوی کردن ہیر و رانجھا معہ حلپساں دردریائے چناب

دیں ہووے دوپہرتے آوے رانجھا اتے اوہدروں ہیر بھی آؤندی اے
 ایہ نہیں لیا ہاوندائے اوہ نال سہیلیاں دھاؤندی اے
 جج نہاویندا کرکے روز جی نت ول جھاندے آؤندی اے
 رانجھے نال سہیلیاں ہیر نڈھی مزہ عشقدا خوب دکھاؤندی اے
 اتے آدریا جھناں دے تیرل ہو گھڑی نہاؤندی اے
 نالے نہاؤندی تے نالے کرے خوشیاں دزات ایہ کھیڈ چاؤندی اے
 اوہ وکھلی نال سرور کردا اوہ نال سہیلیاں گاؤندی اے
 کائی زلف نچوڑی رانجھنے تے کائی آن گئے نال لاؤندی اے
 کائی چمڑی لک نوں مٹک بوری کائی مکھ نوں مکھ چوہاؤندی اے
 کائی میریاں آکھ کے بچ جاندی مگر پوے تے ٹیاں لاؤندی اے
 کائی آکھدی ماہیا ماہیا وے تری مجھ کئی کٹا جاؤندی اے
 کائی مامزیدے خربوزیاں نوں کوڑے بلکے جابناؤندی اے
 کائی آکھدی ایدے ہورا کھیا وے ماہا ہولی پار نوں دہاؤندی اے

مردے تاریاں ترن چوا کر کے اک چھال گھڑم دی لاؤندی اے
 کتے تاریاں ترن چوا کر کے اک نوں نسل رہڑ دی آؤندی اے
 اک وانگ سکوہیاں سنگھ کڈھن اک اوگت وانگ بلاؤندی اے
 اک ڈھینگ بنے اک بنے بگلہ اک سنگھ جل کاؤنی آؤندی اے
 اک دے پسلیٹیاں ہوبہن مشک وانگراں ڈھڈ پھکاؤندی اے
 ہیر تری چو طرف ہی رانجھے دے موری مچھلی بن بن آؤندی اے
 آپ مچھلی نال چاؤراندے منیں رانجھے نوں کول بناؤندی اے
 اوس تحت ہزارے دے ڈنجرے نوں رنگ رنگیدیاں چالیاں پاؤندی
 اے
 وارشاہ جٹی ناز نیاز کر کے نٹ یارواجی پر چاؤندی اے

غمازی کردن کیدو نر دملکی

وکھ ماہیاں پالیاں حال اوہناں کیدو لنگے نوں جاسنا یائی
 کیدو سندا ای گل نوں بھاں واسی موہڈے پامر گاڑی آئی
 کیدو آکھا ملکنے بھیڑیے نی تیری دھی وڈا پنچر چائی
 جانیں تے چاکدینال گھدی ایس ملک دا رتھ گوائیائی
 ماں باپ قاضی سبھ ہارتھکے ایس اک نہ جی تے لیائی
 منہ گھٹ رہے وال پٹ رہے لنگ جٹ رہے لکائیائی
 سنگھ گھٹ رہے جٹاں پٹ رہے انت ہٹ رہے مینوں تائی
 مہڈیاں پٹ رہے تے نکھٹ رہے انت ہٹ رہے غیب چاریائی
 متیں دے رہے دل بھورہے پیر سنیوں رہے لوہڑا آئی
 وارشاہ میاں ستے معاملے نوں لنگے رچھ نے آن جگایائی

جواب ملکی با کیدو شیطان

ملکی آکھدی سدتوں بہر تائیں جھب ہوتوں اولیا نایاوے
 الفو موجیا موجیا دا گیاوے ڈھڈو ماچھیا بھج تول بھایا وے
 نتھو چھینیار لدو اویچیاوے کھری کرو بوالیا گاہیا وے
 صدتی پاؤلیا لکھنی تیلیاوے بہلی ڈھولیار لک توں ماہیا وے
 ویکھو نڈھری وڈھ کے کڈھڑینوں میں تاں آک کے گال سنیاوے
 لایق ایس اولاد میں کجھ نہاں دھی آتشی تھناں لایا وے
 جمن نچ ایہو جیہاں گھریں دھیاں جنہاں نے جگدی ریت بھلایا وے
 دھیاں ہونڈیاں آیا نے ملک اتے بہر لیک سیالانوں لایا وے
 کچھے چاک دے آپ رولاک ہونی سرما پاندے کھیہہ پائیوا وے
 مہنے مارٹریک تے نک وڈھن میری جھوریاں مت گویا وے
 اچھل جاوندی میں جمن ویراہدے کسے گھڑی تنی بہر جائیا وے
 بیلے وگدینے نت چاک کچھے گھر باردی ہوش بھلایا وے
 کھیڈن گئی مہا محلے گھروں نقلی نماں شام پئی نہیں آیا وے
 وارشاہ ماہی بہر نہیں آئی مہر منگواں دی گھریں آیا وے

رفتن مردمان بطلب بہر

جھکھڑوم تے جتو کلال دوڑے بیلہ چوہڑا اتے جھنڈو چاک میاں
 جاہیر اگے دھم گھتیا نے بچہ یکبھی اڈائی آخاک میاں
 تیری ماں تیرے اتے بہت غصے جانواں مار دیسی چوچک راک میاں
 رانجھا جاہ تیرے سر آہنی نالے آکھدی مارینے چاک میاں
 طوطا انب دی ڈالی تے کرے موجاں تے گولیلوا پوس پٹاک میاں
 چاہیں سالانے اج نہ اگ گھتی سارا کوڑماں بہت غمناک میاں
 سیالاں فکر کتیا تیرے مارنے دا گنے آپنوں بہت چالاک میاں

وارثشاہ یتیم دے مارنے نون جوڑی سب جھنا دی ڈھاک میاں
 جگدی ریت بھوائی یعنی جہان کی رسم یعنی شرم و حیا جو کنواری عورتوں کو ہونا چاہیے
 اسکو بدل ڈالا اور برخلاف اسکے کام کیا اندیشوں نے میرا عقل کم کر دیا ہے یعنی تیرا
 باپ بھینسوں کے چرواہے یعنی رانجھے کو جان سے مار ڈالے گا۔

آمدن ہیر نزد مادر

ہیر ماں نون آن سلام کیتا ماں آکھدی آئی نہری اے نی
 اڑدیکئے تے مالزادی اے نی غصے ماری اے زہردی اے زہری اے نی
 ہر بولی اے گولی سے اے بے حیائے گھنڈوئی اے گل دوپہری اے نی
 ادھلا گئے ٹہنی ایس گڑھنی ایس نی چھیل چھدرے چھنی ایس چھہریے نی
 توں اکائیے ساڑ کے لوہڑ دتا لنگ گھڑوگی نال مطہری اے نی
 ہن آکھنی اوں ٹل جاسا تھوں مہر رانجھے دے نال دی اے مہری اے نی
 چاک نال جا کے نیلے پھسیں کنڈھیں مشک گھتی اے کتی اے واہری اے
 نی
 جھکھو جھلی اے تے گھرک بلی اے نی گلوں ساڈیوں لہو گھڑی اے نی
 موت پئی اے تے سندھری اے نی مونہہ پائی اے تے ماساں چیری
 اے
 یاراں والی اے لندی اے گندی اے نی آسامنے چاک کھری اے نی
 نی ممولی اے شوخ پٹولی اے نی عشق باز نے خانگی اے شہری اے نی
 ان نتھی اے وگدی اے موہری اے نی ٹھگ ٹہلی اے ہوئی اے ٹھہری اے
 نی
 کوڑ گند نے زہردی اے رنگنے نی ویہڑ کھوڑی اے کٹک کرہری اے نی
 بھڑ بوتھی اے تے کوہڑ کرلی اے نی سر بھنساں نال کوٹہری اے نی

کپتی اے خوار سنسار ہوئی این ناہ توں شرم حیاتے تھہری اے نی
 چوگٹھ ڈھادی آڈ جھاردی اے گھزل واہن دی ڈونگی اے لہری اے نی
 ساہناں نال رہیں دن رات کھندی آٹلیں کپتی اے اوہری اے نی
 اج رات تینوں مجھواہڈ و باں تیری ساعت پئی آؤندی قہری اے نی
 ایس کم تھیں باز بے نہ آیوں تیری شامت آوسی کہری اے نی
 وارشاہ جدوں کپڑ دھری ہوسی ویکھیں نیل ڈانٹا اتے لہری اے نی

عذر بیوی ہیر

گندا بہت ملوک منہ جھوٹری وا ایڈ جھوٹھ پہاڑ کیوں تولنی نہیں
 اماں چاک نیلے اسیں پینگھ جھوناں ہے غیدے طوطے بولنی نہیں
 شعلہ نال گلاب تیار کیتا وچہ پیاز کیوں جھوٹھا گھولنی نہیں
 گداں کسیدی نہیں چرا آندی دانی ہونیکے غیب کیوں تولنی نہیں
 ان سنیاں نوں چا سنا یائی موئے ناگ و انگوں وس گھولنی نہیں
 وارشاہ گناہ کی اسان کیتا ایڈے غیدے کوڑ کیوں تولنی نہیں
 غیر دنگے ساتھ جانیوالی حملدار ہونے والی کتی کی طرح جماع کی خواہشمند
 موئے چتر والی۔ نو عمر گائے آنکھوں سے گھورنے والی موئے رخسار
 چاک کھدی۔ ملازم کی رگڑی ہوئی نو عمر گائے میٹھ جو سانڈ کے نیچے ٹھیر
 جائے بدکار بدنام گھزل واہن جس جگہ سے پانی زور سے پڑتا ہے آگے
 سے زمین کی مٹی اڑ جاتی ہے سانڈو کے ساتھ رات دن۔

کلام
 مادر
 ہیر
 سڑے لیکھ ساڈے لچ پئی تینوں ڈی سوہنی ڈھی نوں لیک لگی
 نت کریں یاری نت کریں توبہ نت کریں پکھنڈتے وڈی ٹھگی
 اسیں منع کر رہے ہاں مڑیں ناہیں تینوں کسے فقیر دی کہی وگی

وارششاہ ایہ کھنڈتے دودھ کھاندی ماری پھٹکدی گئی جے ہوگی

جواب ہیر

اماں بس کر گالیاں دے ناہیں گالیں دیتاں وڈا سراپ آوے
بنار بدی پٹنی بہت اوکھی دھیاں ماریاں وڈڑا پاپ آوے
لے جائے میں بھیڑا پٹنی نوں کوئی غیب تے سول داتا پ آوے
وارششاہ نہ مڑاگی رانجھنے توں بھاویں باپدے باپا باپ آوے

خاموش شدن ملکی

ملکی ویکھ کے ہیر دا شوخ دیدہ چپ کر ہی مونہوں نہ بولدی اے
سبھو خویش قبیلوے اپنے نوں رانجھے یار دے نام توں گھولدی اے
دم مارنیدی جاگہ رہے ناہیں اوہ تاں وڈے پھاڑنوں تولدی اے
لک بدہاسو آپ تے مرن اتے وارششاہ دیوانگ نہ ڈولدی اے

مخاطب شدن کیدو باسیالاں

کیدو آنکے آکھدا سوہریا اوئے میتھوں کون چنگا مت دیسا اوئے
مہیں مٹھیاں تے نال سیال مٹھے آجکل وگاڑ کر یسا اوئے
ایہ نت دا پڑا نہ جائے خالی پنج گڈوا پاس نہ ویسا اوئے
ہتھوں ماریالاں نے گل ٹالی پرہاں چھڈ جھیرا بہو بھسیا اوئے
اک رگ ودھیک ہے لگایندی رکت گھن فرنیج ملکھسیا اوئے
وارششاہ ایہ لچ مشنڈڑاے آکھیں میٹ بے بنے چسیا اوئے

بازکلام کیدو

کسے روزنوں ملک مشہور ہوسی چوری یاری جو عیب کوریاں نوں
جنہاں مان ہے نچنے کد نے دا کون رکھے رتاں ہریریاں نوں

دن رات خراب وچہ بیلیاں دے رانجھے نال ہے۔ ننھ دھاریاں نوں
 اوس پا بھلا ڈرے ٹھگیائے کم پہنچیا بہت خواریاں نوں
 جدوں چاک ادھال لے جاگ نڈھی تدوں جھورسوزیاں ہاریاں نوں
 وارشاہ میاں جنہاں لایاں نی سوئی جانڈے یاریاں واریاں نوں
 نہ سننے والوں کو سنا دیا مرے ہوئے سانپ کی طرح زہر گھولتی ہے کسی ولی
 کی بددعا نے تاثیر کی لعنت کی ماری ہوئی سفید رنگ یعنی لاغر بے رون چہرہ
 والی ہوگئی بھائی کے ماتم پر پیٹنے والی یہ اپنے آپ کو بددعا ہے جو عورتیں غصے
 میں اپنے حق میں کہتی ہیں مجھے غیب سے درود لانتپ چڑ ہے اگر چہ داداے
 کا باپ نصیحت کرنے کو آئے بڑے پہاڑ کا وزن کرنا ناممکن کام کا امادہ
 سوہرا خسر کو کہتے ہیں اور بطور دشنام بھی بولا جاتا ہے بھلی کا پھیر پاس سے نہ
 گذارا جائیگا یعنی تمہارے سر پر سے گذر کر چور کرے گا۔ مطلب یہ کہ ایک
 بھاری نقصان ہونے والا ہے

خبر یافتن ہیر از شکایت کیدو

قصہ ہیر نوں ترت سہیلیاں نے جاکن دے وچہ سنایائی
 تینوں مہنا چاک دا دے کیدو اس پرھے وچہ شور مچایائی
 ڈھول وانگ حرام شیطان دے جی ڈنکا وچہ باز دے لایائی
 ایہ گل جے جاوسی اج خالی توں ہیر کیوں نام دھرایائی
 کرچھڈنی ایس دینال ایسی سنے دیس جو کیترا پایائی
 وارشاہ اپرا ہدیاں رہن ناہیں لنگے رچھ نے معاملہ چایائی

تجویر نمودن ہیر باہمنشینان

رلو ملو کھاں تسیں سہیلیونی لنگے لچ دی بھگت سوارینے نی
 مارکنگے کڈھن ماچھیاندے اینویں جان تھیں چاگزارینے نی

نال مکیاں ہو ریاں کھل گھتو مار مار کے زمیں پکارینے نی
 ہولاں گھیاں پھراں دیوچہ مارو تالو بتیاں نال ابھائے نی
 اینویں مار کے چلے پرھے اندر چلو حال ہی حال پکارینے نی
 وارشاہ سہیلیاں آہندیاں نی ایہ چال توں سکھ لے ڈارینے نی

کلام ہیر باہمنشینان

ہیر آکھیاواڑ کے پھلے اندر گل پار سہ منہ گھٹ گھتو
 لیکے کڈھن تے کتکے ماچھیانڈے دھڑا دھڑا ہی مار کے کٹ گھتو
 سنگھوں پکڑ کھسیٹ کے پاچھی کسے ٹورے دیوچہ سٹ گھتو
 مارو ایس نوں لاکے اگ جھگی ساڑبال کے چیز سبھ لٹ گھتو
 نال بتیاں دے کر خوب جھاڑا بنگ پیر سبھ اوسدے جٹ گھتو
 وارشاہ میاں داہنری بھنری دا جو کوئی وال وے سبھ پٹ گھتو

گرفتن جلیسان ہیر کیدورا

سیال نال ملکہ ہیر متا کیتا کھنڈ پھٹ کے گلپاں ملیاں نی
 کیدو آن وڈیا جدوں پھلے اندر خراں ترت دے ہیر نوں گھلیاں نی
 ہتھیں پگڑ کے کانیاں شاہ پریاں غصہ کھائیکے ساریاں چلیاں نی
 کیدو گھیر جیوں گدھا گھمیاں پگڑے لاہ سہیلیاں پگڑ تھیلیاں نی
 گھاڑ گھرن ٹھھیار جوں پون دھمکاں دباہیں چھیڑ دیاں مہلیاں چلیاں نی
 وارشاہ وادان لوہار پوندے دھمکاں نال جویں بھونیں ہلیاں نی
 بڑی بات کے افواہ پھیلانیاں لے آدمی کے بارعین اللہ صاحب نے فرمایا
 کہ جو تہمت لگا دے (ترجمہ) پھنکارے ہوئے جہاں ہے پکڑو اور مار کے
 نکلے

زدو کوب کردن جلیسان کیدرا

گل پاکے سہیلیاں لاه ٹوپی پکڑ جلیوں سنگھ نوں گھٹیا نے
بھن دورتے گتکے چھڑن لتیں روہڑ وچہ کھڑل دے سٹیا نے
جھنجھوڑ کے کتکے توڑ موڈھالنگڑ پاڑ دھڑا دھڑا کتیا نے
چھاں پٹ کے تے نالے پٹ داہڑے مار مار کے تے چاٹیا نے
نالے مار کے مکیاں چور کیتا وانگ اوٹھ دے ڈھاہ کے جٹیا نے
وارششاہ میا کھچی پاڑ لانگڑ ایہ تاں بڑا کھتوا کھٹیا نے
ایضاً

اک مارتاں دوئی مار چھمک تریسی نال چٹا کیاں ماروی اے
کوئی اٹ نہ جتی ڈھیم پتھر کوئی پکڑ کے دھون بڈھاروی اے
کائی ہسکے چھبیاں دے گاہیں کائی پٹ پٹے اگ ساڑ دی اے
رورو عاجزی کرے تے پوے پیریں کھاوے قسم جبار تہاروی اے
کوئی پٹ داہڑی دیروچہ دیندی کوئی ڈنڈ کا وچہ گذاردی اے
کائی گھول کا لکھ منہ سر کرے کالاپیا وانگ میت گھنکاروی اے
اوتھے کوک فریاد نہ سنے کوئی رہی واہ نہ حال پکاروی اے
چور ماری دا ویکھن چلو ساہو وارششاہ ایہ ضبط سرکاروی اے
ایضاً

کیدو وکھانیکے مار آچنیاے گھر کے کھلے تے ماندرست خوروانگوں
نالے مار کھائے نالے مارے اوہناں سٹاں جھکدائے گڈو کور وانگوں
پاڑ چنیاں ستھناں کڑتیاں نوں چک وڈھ کے چیکد اچور وانگوں
دتے پھرن پروار جیوں دوالے گرد پانلان پاندیاں موروانگوں
ساہو کارو مال جیوں وچہ کوناں دوالے چوکیاں پھرن لہور وانگوں

وارث شاہ انگیار یاں کھکھدیاں نی اہدی پریت بے چند کورواگوں

ویران کردن دختران کیدورا

اوہ پھانکے کٹ چکچور کیتا سیالیں لائیکے پانساں دھلیاں نی
ہتھیں بال مواڑے کاہ کافی وڈے بھانڑبال لے آیاں نی
جھگی ساڑے بھانڈڑے بھن سارے ککڑکتیاں چابجھایاں نی
جل پاڑکے ساڑکے فتح پانی لگیاں ہیر نوں ملن ودھایاں نی!
کی لڑکیاں دی کرتوں وساں گلاں اک تھیں اک سوایاں نی!
فوجاں شاہ دیاں وارثا مار متھرا مڑ پھیر لاہورتے آیاں نی!
زلفیں اکھاڑ جلاتی ہے یعنی مارنے کیلئے تیار ہوار بندر مار کھانیوالے کی طرح
گیدڑ کی طرح دانٹوں سے کاٹتا اور شور کرتا کوٹ کر چکنا چور کیا ہوا۔

گریہ زاری کردن کیدو

کیدو لتھڑا متھرا خون ویدندے کوکے باہوڑی تے فریاد میاں
مینوں مار کے ہیر نے خوار کیتا پنجو پنڈ دیود یہو کھاں داد میاں
کفنی پاڑ پادشاہ تے جا کوکاں میں تاں پٹ سٹاں بنیاد میاں
مینوں بولنوں مار یا سچ پچھے شیریں مار یا جویں فرہاد میاں
چلو جھڑیئے چلکے پاس قاضی ایہ گل نہ جائے برباد میاں
وارث احتماں نوں بناں پھاٹ کھادے نہیں آؤندا عشق سواد میاں

زجر دادن چوچک کیدورا

چوچک آکھیا لگیا جاہ ساتھوں تینوں ول ہے جھڑیاں جھیریاں
سردار ہیں چوراں اچکیاں دا شوہا بیٹھا ہیں ساہویاں پیڑماں دا
تیرے وسب معلوم ہیں سب سانوں لاہڑی وڈا ہیں لگ لوڑیاں دا

آپ چورتے آپ مرھت ہوویں کھوج تاڑنائیں دورتے نیڑیاں دا
 تینوں صلح سلوک دا ول ناہیں ول آوندہ دکھ نکھیریاں دا
 کھوہ کل کہان سبھ راس گیرے تینوں ول ہے الٹیا گیریاں دا
 آپ چھیڑ کے تے پکھوں پھیریں بھوندا ایہونچ اے مانوان بھیریاں دا
 تینو دیر ہے نال ایانیاں دے اتے اول ہے دب دریریاں دا
 پھیریں چھیڑ دا کڑیاں ایانیاں نوں اتے رونائیں روکھیریاں دا
 پہلو چھیڑ کے اپنی وار رفتار کم بھیریاں جد کھیریاں دا
 ملے سراں نوں چاچھوڑنائیں تینوں مان ہے پان دوپھیریاں دا
 وارشاہ ابلیس دی شکل کیدو ایہو مول ہے سبھ بکھیریاں دا

جواب کیدو پیش چوچک

مینوں مار کے ادھلاں منج کیتا جھگی لامواڑ ساڑیا نے
 ککڑکتیاں بھنگ افیم لئی میری باؤلی چا اجاڑیا نے
 بھنگ گھوٹنے دور سبھ سٹے نالے باگھ بلی چاماریا نے
 دور بھنگے کنگے چھڑن لنتیں پیوند جلیاں پھول کے پاڑیا نے
 دھڑویل دھاڑے ملک مال لٹے میرا دیس تے دیس چاہاریا نے
 دھرونی رب دی چوچکا عشق کچھے میں غریب نوں ننھ کے ماریا نے
 ماراڈیاں بتیاں ڈھیم پتھر نال چھمکاں دے چم اتاریا نے
 وارشاہ غریب دا غضب پوسی دین دنی دا خوف وساریا نے
 رہنے کی جگہ جوکانوں کے چھیروکی بنی ہوتی ہے ارشاد سلطان محمود غزنوی
 جلدی جلدی بھواس ہو کر کوٹنے کے سوا عشق کا مزہ نہیں آتا سوہان جاسوس
 پیڑے مقابل فوج کے گولے اور تجھے الٹا جلانے کا طریقہ یاد ہے اور بعض
 آدمی ہے کہ خوش آوے تم کو بات اس کی دنیا کی زندگی میں اور گواہ پکڑتا

ایہ ریچھ فقیر کیوں چھیڑ یا جے اوس پرھے وچہ شور کھلاریا جے
 ساتھ سچ بولو کبھی گل چھچھے کرننگ فقیر کھلاریا جے
 لہو و کون فقیر تقصیر فقیر اندر پھڑ چوروانگوں کٹ ماریا جے
 پرھے وچہ میاں پکھوچھوہریاں نوں اک لافقیر کیوں ساڑیا جے
 کیدو آکھدا دھیاں دی رو کر کے دلوں رب تے نبی و ساریا جے
 وارشاہ فقیر غریب کیدو کتے وانگ کیوں ماردرکاریا جے
 پچھلے ہوس کا پچھلا حصہ جسکو فارسی میں پاشنہ کہتے ہیں اور پاپوش یعنی جوتی
 اور کلون یعنی ڈھیلا اور پتھر اور لٹھی سے مجھ کو سخت ماڑا اور چمڑا اتار ڈالا

جواب دختر اں پیش رئیساں

منہ انگلاں گھن کے کہن سبھو کارے کرن تھیں ایہ نہ سنگدائے
 ساڈیاں ہکاں دیول دھیان کردا پچھوں ہونیکے ستھناں سنگدائے
 سانوں کنیا کرے تے آپ پچھوں ہونیکے مہدار نگدا اے
 نالے کھو لکے جوگ جو دیندا گناں بنھ کے کھچدا سنگدائے
 تیزوں لاہ گھائی دوالے پھرے بھوندا بھوں بھوں کے موردا رنگدائے
 وارشاہ اجاڑوچہ جانیکے تے پھل کناں اساڈیاں سنگدائے

فریا د کیدو بار دوم پیش آ نہا

اوہ آکھدا مار گوادتا ہڈ گوڈرے بھن کے چور کیتے
 جھگی ساڑ بھانڈے بھن کھوہ داہڑی لاہ بھاگ پنے پٹ دور کیتے
 نادر شاہ پنجاب فتور پائے میرے باب دے انہاں فتور کیتے
 میری حال پکار نہ سنی کوئی شاہد حال دے اہل قبور کیتے
 سنگھوں پکڑ گھیٹ کی وچہ کھائی لتاں مار کے خلق حضور کیتے
 وارشاہ گناہ تھیں پکڑ کا فرہڈ پیر ملائکاں چور کیتے!

جواب ہیر و جلیساں او با پدر ہیر

وار گھتیاں کون بلاکتا درکار کے پھاں نہ مار دے ہو
اساں بھیا پٹیاں نہیں ہتھ لایا تسیں اتنی گل نہ سار دے ہو
اساں نیاؤں تسا ڈڑا ڈھونڈھ لہدا دھیان سد کے پرھے کھلہار دے ہو
بھولو باندرے وانگ کو پترے نوں مار چنگیاں تے پچکار دے ہو
فرنجیاں مکریاں ٹھکیریاں نوں منہ لاکے چاگاڑ دے ہو
مٹھی مٹھی ہاں ایڈا پراہد پیندا دھیان سد کے پرھے وچہ مار دے ہو
ایہ لچے مشنڈڑا اسیں کڑیاں اے سچ تے جھوٹھ نثار دے ہو
پرس ہو کے غدھیاں نال گھلدا تسیں گل کی چانکھار دے ہو
پہلے مار داناں وکاڑ کردا تسیں دے پیار سوار دے ہوا
وارششاہ میاں مرد سدا جھوٹے رناں سچیاں سچ نثار دے ہو

فریاد کردن کید و بار سوم

کید باہوڑی تے فریاد کوکے دھیاں والیوں کرو نیاں میاں
میرا ہٹ پساری التیا اے کول ویکھدا پنڈگراں میاں
میرا بھنگ فیم تے پوست سڑیا ہور نعمتاں دا کیہاناں میاں
طوطے باغ اجاڑ دے میواندے اتے پھاہ لیاوندے کال میاں
مینوں تساں تے برا بنا دتا ہن سچ میں کیہا سناں میاں
کی کہاں میرے حق بری ہوئی میرے ہی حق ایناں میاں
میری تساں دینال نہ سانجھ کائی پن کلڑے پنڈ دے کھاں میاں
کئی دولتیاں نے وڈے مال لٹے کھڑی کھڑی دالواں میں ناں میاں
پرھے وچہ میں آن پکار کیتی دسو باجہ پنچاں کدھر جاں میاں
وارششاہ نہ دے مول اوتھے جتھے ہون اپدھرے تھان میاں

دختروں کے ساتھ کشتی کرتا ہے۔ تم بات ڈبو دیتے ہو۔ یعنی انصاف نہیں کرتے

ایضاً

لہنہاں کواریاں نوں کوئی جا آکھوندی جو بنیاں دی سداو گسی نہ
جویں ٹھگیاں انہاں ایمان تائیں ایلئیں بھی اس طرح ٹھگسی نہ
جدوں عزتاں کل برباد ہوسن کوئی منہ تساڈڑے مگسی نہ
وارث روندڑے رہوگے عمر ساری نک وڈہیا کانگڑے لکسی نہ

تشفی دادن رئیسوں کیدورا

پنچاں آکھیا کیدو نوں صبر کرتوں تینوں ماریا تے جھکھ ماریا نے
ہائے ہائے فقیر تے قہر ہويا کوئی وڈا کی خون گذارمانے
بہت دے دلا سڑے پونچھ آکھیں کیدو لنگے نوں ٹھگ کے ٹھاریا نے
سبھ لڑکیاں نوں جھڑک جھنب دے کے کول کیدو دے کوڑ سپاریا نے
تیری جھگی نوں پھیر بنا دیساں جیہڑی لانجھ ولوں اونہاں ساڑیا نے
تینوں پوست انیم تے بھنگ دیساں ہور جو کجھ چا دگاڑیا نے
کیدو آکھدا دھیاں دے ول ہوکے ویکھو دین ایمان نگھاریا نے
وارث انھ راجہ تے بیداگری جھوٹھادے دلا سڑا ماریا نے

تنبیہ دادن مہر چوچک کیدورا

چوچک آکھیا آکھیں دھامینوں منڈی لاہ شاں منڈے منڈیاں دی
اکے دیاں تراہ میں تر ت ماہی ساڈے دلیں نہ تھاں ہے گنڈیاں دی
سر دھیاں دے چچک کے لکھ لاہاں اسیں سبھ پرھے ہاں لنڈیاں دی
کیدو آکھیا ویکھ پھڑا ناں ہاں بھلا ماں کہیڑی لہنہاں لنڈیاں دی
کیدو گل سکے خبردار ہويا کمر بدھی سو پکڑنے منڈیاں دی!

ایس ہیر دے برتھے دی بھنگ لیہاں سہیلی وٹساں چاک دے جنڈیاں دی
 آکھیں وکھ کے پھر جے نہ مارو تداں جانساں پرھے دوہنڈیاں دی
 وارشاہ اتھے کھیڈ پوندی ویکھو بڈھیاں دی اتے منڈیاں دی
 دوسری نعمتوں کا تو نام ہی نہ لو باغ تو طوطے اجاڑیں اور کوئے پکڑے
 جاویں عجب زمانے کی بات ہے مثل مشہور ہے کرے کوئی بھرے کوئی میری
 تمہارے ساتھ کیا شراکت ہے میں گاؤں سے گدا کر کے کھاتا ہوں اور تم
 دولت مند اور امیر ہو اسلئے انصاف نہیں ہوتا اس شہر میں سکونت نہ کرنی
 چاہیے جس کے مقانات ناہموار ہوں۔

آمدن کیدو نر دہیر

کیدو مہرتوں لے جواب ٹریا مڑ بھوکلدا ہیر تے آیا ای
 ایڈا قہر کیتوں نال شہدیاں دے تیرے جیوتے ترس نہ آیا ای
 سبھ رخت تے ماں متاں میرا وچہ جھگی دے چا جلا یا ای
 ہیر آکھیا کیدو نوں پاس تیرے چاچا بھیریا آیا ای
 اک بیج کے کسے نہ انب کھادے پھر وانہ شہوت نہ لایا ای
 جیہا بیجئے وارثا وڈھ لئی اے وچہ حدیث دے آیا ای

مقولہ شاعر

بولے جھوٹھ تے چغلیاں کرے غیبت راہ فقر دے وچہ نہ آیا ای
 بیچ تت مارے سوئی فقر ہو دے نہیں گدھے نوں گوڈرا پاپائی
 شاہی دوہاں جہاناں دی فقر ہیرگانی وچہ حدیث فرمایائی
 الفقد فحدی و الفقد منی حق فقر دے قول جو آیا ای
 لولاک لما حلقت الافلاک شان نبی دے رب فرمایائی
 وارثت مگر پویں گلیں وچہ دوزخ تینوں آکھ کھاں کبن پڑھایائی

کلام ہیرا کیدو

ہیرا آکھدی قول ایہ حق اوہناں جیہڑے مرد میدان دیدار دے وے
دستھ روزہ تے رات نوں جاگدے نی وچہ بندگی ہن غقار دے وے
ہر ہر دم دے نال اللہ آکھن اوہ جیوندے جگ نوں تار دے وے
جہاں حرص ہو وے وچہ جالی اوہ آدمی کسے نہ کار دے وے
تیرے جیسے بھکھے کے لکھ پر ن بھوندے خوار نخل تاں وچہ سنسار دے وے
وارششاہ فقیر بن پھرن جیہڑے وچہ روز قیامت دے ہار دے وے

جواب کیدو

جیہڑیاں دادیاں عاداتاں ناہ جاون بھادیں قید رکھو بھادیں چھڈ دیہو
اودوں گلوں انموڑ نہ مڑن ہر گز بھادیں وچہ زمین دے گڈ دیہو
+ نہوں ڈوہنگوے بوڑو وچہ بوڑو سٹو ڈو نگھا وچہ زمین ترڈ دیہو
میں تاں پھیراج گل ساؤنی نہیں میں چو چکے نوں تسیں سدو دیہو
بیلے جادوں نہیں جے ہیرا ہندی دونوں پر جے اوسدے وڈھ دیہو
وارششاہ بد عاداتاں نہیں جاون بھادیں جھنڈ کے وڈھکے کڈھ دیہو

کلام کیدو

کیدو آکھیا جیوتدیر کر کے وچہ جوہ دے جا کے کھیڈ دے نی
میرے آکھیاں دھیان نوں کون مارے چڈ کون ساڑے خون بھید دے نی
اکھیں ویکھ پرایاں جھگیاں نوں اگ لالنگے ہوری ترید دے نی
اچا ویکھ محل نہ ڈگ مرینے چھیڑ چھیڑینے اپنے جیڈ دے نی
چھنیں تک کے جنگھے وچہ بیٹھا ویکھ برے چالے ٹنک ڈیڈ دے نی
وارث اہل بہشت دے لوگ سدھے شوق خچریاں نوں بانگ مہیڈ دے نی

جستجو کردن کیدو ہیر و راجھا

وڈی ہوئی اجیر جا چھپیا ای پوہ مانگھ کتا وچہ کنواں دے
ہویا چھاہ ویلا تدوں وچیلے بھیرے آن پئے کسی پنواں دے
وچہیلے دے دغے تے چھپ ساگھیس وٹ کے وانگ گھسناں دے
پونانھہ کے رانجھے دے ہتھ ملایا ڈھیر آن لگے رتے چھنوں دے
بیلا لالوہی لال پکار داسی کدیو ہورہیا وانگ کھنواں دے
وارششاہ فسادی اگ پاون کم ایہ نی صورتاں رانواں دے

باہم خفتن ہیر و راجھا در چراگاہ

جدوں فعل کچورنیوں کھیڈیاں سبھے گھر وگھری اٹھ چلیاں نے
رانجھا ہیر نیارڑے ہوتے کندہاندی دیاں مہیں نے ملیاں نے
پئے وکھ کے دوہاں کلیاں نوں ٹنگس لنگے دیاں تیز ہو چلیاں نے
پرہے وچہ کیدو آن پگ مارے چلو وکھ لوگلاں اولیاں نے
لنگے رچھ ملاکوفاتی اے نے وکھوستیاں کلاں اتھلیاں نے
وارششاہ میاں جنہاں نیت میندی گلاں تیناں دیاں سد انگلیاں نے

رفتن چوک در چراگاہ و دیدن ہیر و راجھا

پرہے وچہ جیزتی کل ہوئی چونتھ وچہ کیجے دے چسکدی اے
بے شرم ہی ٹپکے سرے چڑھدا بھلے آدمی جی جان دھسکدی اے
چوچک گھوڑے تے تر ت سوار ہویا ہتھ سانگ جیوں بجلی لشکدی اے
سنب گھوڑے دے کاڑھی کاڑو جن ہیر سنڈیاں رانجھے توں کھسکدی اے
اٹھ رانجھیا بابل آؤندانی نالے گل کردی نالے پھسکدی اے
مینوں چھڈ سہیلیاں نس گیاں مکر نال ہوئی ہوئی رسکدی اے

میں پھیر نہ آوساں کدی اتھے بخشوتسی مینوں پئی ڈسکدی اے
 وارشاہ جیوں مورچے بیٹھ بلی ساہ تھٹ جاندی نہیں کسکدی اے

دیدن مہر چو چک ہیر ورا نچھا

مہر ویکھکے دوہاں اکلیاں نوں غصکھ کھانیکے ہو یانی رت وناں
 ایہ ویکھو اپر بد خدالے وے نیلے وچہ اکلیاں پھرن رناں
 اکھیں نیویاں رکھ کے ٹک چلی کچھے مارکے چورید اتھال چھناں
 چوچک آکھیا رکھ توں جمع خاطر تیرے سوٹیاں دیاں لنگ بھناں
 غیرت گئی سوکھا گلچرے نوں نال غضب دے کانپنے وچہ سنھاں
 سر وڈھ تیرا کر خون دیاں ایس شوردا پوے گاند بناں
 مارر انکا چابکاں رسیاندی مشکاں جوڑ کے تھمیاں ناں بھناں
 وارشاہ تیرے ناں کراں ایسی نت روندڑی کرتنگی یاد اسناں
 چپ چاپ دمباز لوگوں کی طرح جھوٹے کپڑے میں کچھ لپٹا ہوا ہونا جیسے
 چوہے کے بل پر بیٹھ کر ملی دم گھٹ لیتی ہے اور نہ کچھ حرکت کرتی اور نہ بولتی
 ہے اسی طرح ہیر بھی دم گھٹ کر بیٹھی رہی

عذر کردن ہیر پیش پدر

مہیں چھڈ ماہی اٹھ جاگھریں اوہدے کھانے دی خبر نہ کسے لیتی
 بھتا پھیر نہ کسے لیاؤن انیں اوہدوں پچھلی بابلا ہو بیتی
 ہوئی ہوئی توں کر معاف مینوں تیری جانی ہان بابلا دھی بیتی
 موہوں کڈھ کے آپ بدنام ہوناں نہی مہی جی ساواں وچہ ریتی
 مست ہوئیکے مہر بیہوش کھڑا جوں کسے ابدال نے بھنگ پیتی
 کتی لسنوں جھب ویاہ دینے ایہو مہر نے جیو دیوچہ جیتی
 کرچپ نہ بول توں بابلا وے جائے کھنڈ جہاں وچہ گل کیتی

وارثشاہ میاں نہیں کرو آکر فرعون جیہاں وال دھیان کچے

مجلس آراستہ کردن چو چک برائے شادی ہیر

چو چک پھیر گنڈھ سدا گھلے آون چو ہدری ساریاں چکراں ہے
سند ہو جوئے کھل سیال آئے چنگے جٹ جو تارڑاں تر گڑاں دے
چیمے چٹھے سیال تے باورے نی ملک آئے نی کھوکھراں ڈگراں دے
سد ہو ونیس بجر اوڑاںچ چد ہڑ پینچ چد ہڑاں واپلیاں کھوکھراں دے
مان باگرے گل تے ورک آئے ساؤست سارنگ جوڑے وگڑاں دے
ساہیاں گوندلاں ڈوگراں اوکھاں دے بیٹے پنچگرایاں لگواں دے
ہور بھائی جیہڑے سانجے بنیاں دے ٹرانے سیتی جو باہریاں مگراں دے
ہتھ دے روپیہ پلے پاشکر سوال پاوندے چھوہراں بکراں دے
کہیا لاگیاں سن توں سن ملیا تیر ساک ہو یا نال ٹھکراں دے
دھریا ڈھول جھیاں دین وییاں چھنے لیاوندیاں داناں شکراں دے
اک آوندیاں گاندیاں خوشی بھڑتھو ماریاں نی نال ہنگراں دے
راجھے ہیر سنیاں دگیر ہوئے دونویں دین گالیں نال اکراں دے
اک جوڑیاں جٹ اک نرڑ ہوندے ڈھوڈھکے نے لکھیاں اکھراں دے
کھیزے سیال کر توت دے دھنی دونویں وارث جوڑ سرے نانوں نکراں دے
مژدہ دادن کھیڑیاں و خوشنود شدن آں ہا
لی جادو ہائی جاں کھیڑیاں نوں لڈی مارکے گھنہراں گھتدے نی
چھالاں لان اچھیاں خوشی ہوکے لاجلساں کھیڈ دے وتدے نی
بولن راگ سہاگ دینال خوشی ہور ناچ نچن گتا گت دے نی
اکدو بے نوں دین مبارکاں جی ہور کم جو سون سوتدے نی
بھلے کرم ملے سانوں شرم والے رے جٹ وڈے اہل پت نے نی
وارشاہ دی شیرنی ونڈیا نے وڈے دیگچے دودھ نے بھتدے نی

(ترجمہ) اے آدمیوں ہم نے تم کو بنایا ایک نہ ایک مادہ سے اور رکھیں تمہاری ذاتیں اور گوتمیں تاکہ آپ کی پہچان ہو۔ مقرر عزت اللہ کے ہاں اسکو بڑے جسکو ادب پڑا۔ اللہ سب جانتا ہے ٹرنے سیتی اچھی حیثیت والے دولت مند جوڑیاں جٹ نزد دلہا اور دلہن کی مرضی کیخلاف ناٹھ کرنا: حسطن دو بیلوں کو آپس میں خلاف مرضی اوندھا جاتا ہے۔ نرڈنا کہتے ہیں۔ اور ڈھوٹھکن۔ دولونکا آپس میں چار سے نکاح ہونا یعنی اس تفسیر کا لکھا ہوا پیش آنا۔ یعنی لڑکے اور لڑکی کے والدین آپس میں کڑم ہوتے ہیں

غصہ شدن ہیر با مادر خود

ہیر ماں دینال آٹرن لگی تساں ساک کیتا نال زور دیاں دے
 مین تاں نہیں جاناں نال کھیڑیا ندے بھاویں لالے زور حضوریاں دے
 کدوں منگیا منس میں آکھ تیتھوں دیر کڈھیونے نال گھوریاں دے
 ہن کریں ولا کیوں اسان کولوں ایہ کم نہ ہوندے نی چوریاں دے
 جیہڑے ہون معتقیل چالاوندینی اناں ماڑیاں دیاں وچہ موریاں دے
 پہلاں مار کے پچھوں پیار کرنا چپ کرن نائیں نال وریاں دے
 چاچغدنون کونج دا ساک دتو پری بدھیا ای گل ڈھوریاں دے
 وارشاہ میاں گنا چکھ سارا مزے وکھ نے پوریاں پوریاں دے

صلاح نمودن ہیر بارانجھا

ہیر آکھیا رانجھیا قہر ہویا ایٹھوں چل بے اٹھ کے چلنا نہیں
 دونویں اٹھ کے لموے راہ پے کوئی اسان نے دیس نہ ملنائیں
 جدوں جھڑے وڑی میں کھیڑیاں دے کسے اسانوں مول نہ گلنائیں
 ماں باپ نے جدوں ویاہ دتا کوئی اسان دازور نہ چلنائیں
 امیں عشق دے آن میدان رنجھے برا سورمے نوں رنوں ہلنائیں
 وارشاہ بے عشق قزاق دوڑے ایہ کٹک پھر آکھ کس جھلنائیں

جواب رانجھا

ہیرے عشق نہ مول سودا دینداناں چوریاں اتے ادھالیاں دے
کڑاں پوندیاں نٹھیاں دیس وچوں قصے سنے نی کھونیاں گالیاں دے
معلوم ہويا تیرے سخن اتوں چالے دینی میں منہ کالیاں دے
کرجان قربان توں ورجنی میں پتر ڈٹھے نی کہناں ہوالیاں دے
ٹھگی نال تیں نہیں چرالیاں ایہ راہ نی رتاں دے چالیاں دے
وارثشاہ صراف سبھ جانڈے نی عیب کھوٹیاں پھٹیاں والیاں دے

تیری کردن مہر چو چک

چو چک سیال نے قول وزاردتے جدوں ہیرنوں پایاں مایاں نے
کڑیاں جھنگ سیال دیاں دھتبلہ ہوسبھے پاس رانجھئے دے آیاں نے
ہن تیری رانجھینیا گل کیکوں توں بھی رات دن مہیں چرایاں نے
اوبدے ویاہ دے ساز سامان ہو گئے گنڈھیں پھریاں دیس تے نایاں نے
آوے مور کھا پچھ توں نڈھڑی توں میرینال کیہاں چایاں نے
ہیرے قہر کیتا تیرے مایاں نے سبھے کلو کل چاگواپاں نے
جیتوں انت ایہو پچھا دیونا سی ایڈیاں محتاں کاہ کرایاں نے
ایہا حد ہیرے تیرینال ساڈی محل ماہڑ کے پوڑیاں چایاں نے
تینوں وہاہ دے ہارسنگار ہوئے اتے کھیڑیاں گھریں ودھایاں نے
کھاہ قسم سوگندتیں گھول پیتی ڈوب سٹیاں پوریاں پایاں نے
اعتبار کرناں قول رن دے تے نہیں کجھ وساہ جنہاں چایاں نے
سانوں ٹھگیوئی ہیرے دغا دیکے جیہیاں کیتیاں سوا اسان پایاں نے
رانجھے سد کے ہیرنوں چاگوٹے گلاں سجدیاں چانسیاں نے
کڑیاں بولیاں پھیر اکھ کر کے جیہاں سان تے پڑ چڑھایاں نے

اساں گل تیری اڑینے لہ لئی پٹ سٹیاں سبھ کمایاں نے
 تیریاں نینتاں ہور دیاں ہور ہویاں گلاں آس امید مکایاں نے
 باہوں پکڑ کے ٹوردے کڈھ دیسوں اینویں توڑ سنیناں جویں لایاں نے
 یار مار تھیں جدا کر دور ہوئے میرے باپ تقدیر لکھایاں نے
 اساں کہیا آس ہے نڈیے نی جتھے کھیڑیاں زراں وکھلایاں نے
 وارثشاہ ویاہ دی خوشی چڑھی اکھیں سیدے دیاں لال سوایاں نے
 چغدا ایک جانور کا نام ہے جسکو الو کہتے ہیں اسکو بہت منحوس سمجھا جاتا ہے کونج
 ایک پرندے کا نام ہے اگلے زمانے کے قصے میں ٹری قومیں فنا ہو گئیں
 یعنی مجھ کو پانا سر قربان کر نیسے روکتی ہے کیا مجھے کوئی کمینہ آدمی خیال کیا ہے
 بہادر کو میدان سے بھاگنا اچھا نہیں ہوتا۔

جواب راجھاباہیر

راجھے آکھیا موہوں کی بولنا نہیں گھٹ وکے دکھڑا پیونا نہیں
 میرے صبر دی داد جے رب دتی کھیڑیں ہیر سیال نہ جیونا نہیں
 یوم تشفق السماء بالعمام سارے دیس دے وچہ ایہ تھیو نا نہیں
 یومہ تبدل الارض زمیں پاٹوی نوں کس سیونا نہیں
 صبر دلاندے مار جہان پٹن اپچی کاہنوں اساں بکیو نا نہیں!
 تسیں کمایاں عشق نہیں واقف نیوں لاو نام دا پیونا نہیں
 اساں صبر تھیں کم جو پاؤنا نہیں انبر پاٹ پوے صبر سیونا نہیں
 وارثشاہ چپ کیتیاں گنج پائے اچا بولکے کاہ بولیو نا نہیں

آمدن جلیساں نزدہیر

رل ہیر تے ایساں فیر سبھے راجھے یار تیرے سانوں گھلپائی
 سوٹا کملی وکھلی سٹ کے تے اٹھ دیس پر دیس نوں چلپائی

جیتوں انت اونہوں پچھ دیوناسی اوہدا کلجہ کاسنوں سلپائی
 اسان تینی گل معلوم کیتی تیر انکل ایمان ہن چلیائی
 بیصدق ہوویوں صدق ہار یوئی تیر صدق یقین ہن ہلیائی
 اوہدا وکھ کے حال احوال سارا ساڈا روندماں نیر نہ ٹھلیائی
 دغا باز نے دغا کمایکے تے جیو جانا تھیں چا اٹھلیائی
 جیتوں اوسنوں بیسی جواب دینا عشق اوسدا کاسنوں ملیائی
 ہیرے لہ لئی اسان گل تیری تیرا دھرم تے نیم ہن چلیائی
 ہیرے قہر کیتوئی میموں ٹھگینے نی کدہ دھروہ نہ کسینوں پھلیائی
 بے مدھ انت ایہ گھولنا گھولنا سی کاہنوں اوسدا جیوا اوڈلیائی
 نراسدی راس لئے عشق کولوں نقادیاں بٹیاں نوں چلیائی
 دن رات ہیر تیرے عشق پچھے مہناں کل جہان دا جھلیائی
 وارث حقہ تے توں جدوں حق کھتھا عرش رب دا تدوں تھر تھرایائی
 زبان کو تیز کرنا اور خوب باتیں کرنا جس دن پھٹ جائیگا آسمان بادل کے
 ساتھ جسدن بدل جائیگی زمین آسمان پھٹ جائے تو صبر سے سیا جاسکتا
 ہے (ترجمہ) یہ بات ملتی ہے انہی کو جو سارا کہتے ہیں اور دیہات ملتی ہے
 اس کو جس کی بڑی قسمت ہے

جواب دادن ہیر

ہیر آکھیا اوسنوں کڑی کر کے بکل وچہ لکالیا یا بے
 میری ماں تے باپ توں کرو پردہ گل کسے مہ مول سنایا بے
 آہموں سامنے بیٹھ کے کراں گلاں تسیں منصف ہومکایا بے
 جیہڑے ہون سچے سوئی چھت جاسن رل جھوٹیاں نوں مہنالایا بے
 میں آکھ تھی اوس کملوے نوں لیکے اٹھ چل وقت گھسا یا بے

میرا آکھنا اوس نہ کن کیتا ہن کاسنوں ڈسکنا لایا جے
 اے ہے ویلا آکھے لگ جائے تسیں اوسنوں جا سجمایا جے
 وارشاہ میاں ایہ وقت گھتھا کسے پیر نوں ہتھ نہ آیا جے

آوردن ددختران رانجھارا نزدہیر

راتیں وچہ رلائیکے ماہیڑینوں کڑیاں ہیر دے پاس لے آیاں نی
 ہیر آکھیا آوندے نوں بسم اللہ اج دولتاں میں گھر آیاں نی
 لوکاں آکھیا ہیر داویاہ ہوندا اسپں دیکھنے آیاں مایاں نی
 سورج چڑھیگا مغربوں روزقیامت توبہ ترک کرکل بریایاں نی
 جنہاں مہیں داچاک ساں سنے نڈی سوئی کھیڑیاں دے ہتھ آیاں نی
 اوسیوقت جواب ہے ماکانوں ہک دھاڑ دیاں دے اگے لایاں نی
 ایہ سہیلیاں ساک تے سین تیرے سھے ماسیاں پھپھیاں تیاں نی
 تساں وہیاں بنن دی نیت بدھی لیکاں حد تے چکے لایاں نی
 اساں کہی ہن آس ہے نڈھی اے جتھے کھیڑیاں زراں دکھایاں نی
 وارشاہ اللہ نوں سوپوویوں نوں سانوں چھڈ کے ہوردے لایاں نی

جواب ہیر بارانجھا

نیوں لاکے لُج بے لُج ہوئی میتھوں کیتڑی نہ کوئی گل جانی
 ماں دے دلاڑے بہت سارے پیودے جھڑکاں دھی نچ جانی
 اک بھڑ کی تیرے عشق والی دو جیوتیاں نے میری جان تانی
 ہوئی لکھی ضا دینال ساڈے نہیں وچہ پریت دے شبہ کائی
 جیہڑی ہوونی سی سوئی ہو چکی ایہو خلق ساری سیر بھس پائی
 ایس ہوونی شاہ فقیر کیتے راجے بھوج دے مکھ لگام پائی
 وڈے دہم دھاری سبھ خاک ہوئیراون تیک رہ گئی اک رانی

جدوں شمس تبریز نے شرع منی رب اوسدی کھل سی چالاہی
 جدوں دھروہ سی آن اداس ہو یا تدوں رب نے اوسدی داد پائی
 وارشاہ پر بلاددے نال ہو کیسوئی منی تساں رضا آئی
 عورتوں کے لباس میں اب کس واسطے رونا شروع کیا ہانک کر چوروں کے
 حوالے کر دیں ہم کو چھوڑ کر دوسری طرف محبت لگائی مجھ سے کوئی بات نہیں
 کی جاتی بیفائدہ کوشش کی دھرو بھگت ایک سادھوکا نام ہے پر ہلا د بھگت بھی
 ایک سادھوکا نام ہے۔

جواب راجنھابا ہیر

ہیرے ماریا میں تیرے عشق دانی میوں مار کے پگڑ نوایانی
 ڈٹھے باجھ نہ رجدے نین میرے گھار سہرا پھیر پہنچائی
 دکھ سکھ میں جھوڑی پائے کیا مٹھری چاٹ لگائی
 وارث عشقہ ماریا کھینے نی اتھے آئی کے چاک سدایانی

جواب ہیر باراجنھا

مینوں قسم خدا سیدی راجنھیا دے تہہ باجہ نہ لگدا جی میرا
 نت پئی حیران میں پھر نیاں دے کچھ ہتھ نہ آوندا مول تیرا
 سکھ نال گھڑی نہ میں الیا دے دکھ اپنے مینوں پا گھیرا
 وارث اک تساڈڑی سک ساڑے دو جا خیال نہ چھڈدا مول کھیرا

جواب راجنھابا ہیر

ہیرے کدوں میں نہیں چڑیاں سن ایہ دکھ قہیرے کدوں جالے
 ہن نت نیلے وچہ جان میری شینہ کو کدے شوکدے ناگ کالے
 سر بل کے کونلہ ہو گیا اندر ہوں النہرے آن بالے

وارث لاکے نیوں حیران ہويا دو بے نت الامڑے ہیر والے

جواب ہیر بارانجھا

ہیر آکھدی رانجھیا قبر ہويا رہی شرم دی لُج نہ کامینوں
جوگن ہو بھوت میں لانیٹھی بھورا مہر نہ آوندی ذرا مینوں
کوہی وانگ دن رات کوراوندی دے لگا ٹڈھ کلچڑے گھامینوں
وارث نہیں محرم کوئی حال دائے رانجھا حال سانداساں جا کینویں

مقرر کردن روز شادی

کھیڑیاں ساہ کڈیاا بہنناں نوں بھلا متھ مہورت وارسیاں
نانویں سا ونوں رات سی ویر والی لکھ گھلایا ایہ زوارمیاں
پھیر رات نوں آن نکاح لینا کرچھڈیا ایہ اقرار میاں
اوتھے کھیڑیاں سبھ سامان کیتے ایدہر سیاں بھی ہوئے تیار میاں
رانجھا ویکھ کے ساز سامان سا راہو بیٹھائی بے قرار میاں
خط لکھیا جو دا آن پہتا چوچک لاگیاں نوں ٹورے دھارمیاں
رانجھے دعا کیتی جنج آوندی نوں پوے غیب دا کلک تے وھاڑمیاں
وارشہاہ سر بابلوا نال ہويا ہتھ تیر گانا تلوار میاں
بیان خور شہائے شیریں
لگے نگدیاں تے شکر پارے تلن ڈھیر لادتے وڈے کھیورانڈے
تلے خوب جلیب تے گل بہشت بوندی لڈو مکیاں پرے میوانڈے
میدہ کھنڈتے گھیو پارے چھھی بھابی لاڈلی نال جوں دیورانڈے
قلاقند مکھا نیاں سودا مٹھے پکوان کیتے نال تیورانڈے
ہور جو جہان دی رسم آہی سبھ جمع ہوئے نال بیورانڈے
لکا والیاں نتھ جمیل جھانجر بازوبند مالانال تیورانڈے

گن ماریاندے سبھے ہن وچے ماڑے ماڑیاں تے دکھ پھولدے نی
 شاندارنوں کرے نہ کوئی جھوٹھا کنگال جھوٹھا کرڈالدے نی
 وارشاہ لتاڑی دے پے ماڑے مارے خوف دے موہوں نہ بولدیے نی

اقسام برنجما

مشکی چاولاں دے بھرے آن کوٹھے سوئن پتی تے جھونڑے چھڑی دے نی
 باپتی مسافری بیگی سن ہر تہنچداتے زردے دھڑی دے نی
 باریک سفید کشمیر چاول خورش جیہڑے حورتے پری دے نی
 مٹھی کرچکا سیولا کرت کتھل میوا پاکے تھال وچہ دھڑی دے نی
 کل بیڈ بارتوا خوب چاول سکھداس نالے پے چھڑی دے نی
 گلاں سچیاں نال ہتھوڑیاندے موتی چون لنیو ہیان جڑی دے نی
 اتے زیوراں دا کجھ انت ناہیں رنگ رنگدے گہنے گھڑی دے نی
 وارشاہ ایہ زیوراں گھٹن تائیں پنڈ پنڈ سنیا رٹے پھڑی دے نی
 زبردستی اقبال نہیں مل سکتا ڈھونڈ کر جھونا کرتے ہیں مسکین لتاڑے جاتے
 ہیں زیور بنانیکے واسطے ہر ایک گاؤں کے زرگر پکڑے جاتے ہیں یعنی چھینے
 جاتے ہیں غریبوں بے گناہوں کے ناطے۔

تعریف زیورت

کنگن نال زنجیریاں بیچ نیاں ہارنال لونگیر پرابونے
 ترکانال کپوارندے جٹ سچے توڑے پاؤنٹے کجیریاں پھایونے
 پنچنی جگنیاں نال حمیل مالا عطر دان بھی نال گھڑایونے
 سوہنیاں الیاں نال پازیب پھجے گھنٹھارٹے گھنٹھارٹے والایونے
 گورکھ دھندا اگھوٹھی تے چونپ کلیاں کانہوں تے ہسن بناویونے
 وارشاہ گہنا ٹھیک چاک آہا سوئی کھڑے چاپوایونے

ایضاً

سکندری منھری بیر بلیاں پیل وڑے جھمکے ساریانے
ہس جھڑے کنگناں نال جگنی مکے نال ہی چاسواریانے
چنن ہار لوگا ہنڈیاں نال لوہلاں وڈی ڈول سانیڑے دہاریانے
چھلے کھپلاں نال تیار ہوئے نال داؤنی چاسواریانے
لاگ لاگیاں دے جیہڑے نقد آہے گن گٹ کے چاچاریانے
واج گھت کے ٹونک صندوق بدھے کئی رنگ واج رنگاریانے
ونگاں چوڑیاں چوہے زندیاں سن مچھلیاں واڑے ساریانے
بندے آرسی نال اگھوٹھاں دے مہر بچھوئی نال نتاریانے
جیہڑے زیور سبھ تیار ہوئے انگ لاوے ہارسنگاریانے
وارشاہ میاں اصل واج رانجھا اک اوہ بدرنگ کرماریانے

شمار پارچا ت جہیز ہیر

لال لنگیاں اتے متاع لاچے کہن کھیس تے ریشم سالاریاں نی
مانگ چونگ پناگلاں ڈورینے سن بونداں ہورنچنانیاں ساریاں نی
چوپ چھانلاں تے نالے چار سو پے چنداں موہراں دے باہنوں جھاریاں نی
رنگ رنگ دے واج تیار ہوئے سبھ جوڑ کے چاسواریاں نی
سالونہڑے چادراں بانٹے دیاں نال بھوچھناندے پھاکاریاں نی
وارشاہ چنگے سروپا خاصے پوشکیاں ملدیاں بھاریاں نی

ایضاً

لال گھگرے کلدویں نال مشرومشکے پگاندینال تسیلوے نے
بوک بندتے انہڑے بادلاسی زری خاصے چوتار سیلوے نے
دریانی دیاں چولیاں نال پھمن کینجواب تے چنیاں پیلے نے

چار خانے ڈوزیے مملتاں سن چو جھانڈاں بنت سکھیلوے نے
 الاہ تے جالیاں جھمیاں سن شیر شکر گلبدن ریلوے نے
 واج سرخ سفید تے زرد پیلے ہرے اٹلسی تے نال نیلوے نے
 نینوں خاعد تے کمر خاں تھان سارے اک گوہڑے اک پتیلوے نے
 وارشاہ دواوہڈھنی ہیر رانجھا سکے تیلڑے تے بڑے سیلوے نے
 (ترجمہ) اے نبی آدم ہم نے تمہارے لئے (ایسا) لباس اتارا ہے جو
 تمہارے پردہ کی چیز و نکو چھپائے اور (موجب) زینت (بھی ہو) اور
 پرہیزگاری کا لباس یہ (سب لباسوں نے) بہتر ہے نام اقسام پارچاٹ
 دوسرے کا لباس ان دونوں کا برا حال تھا

شمارظروف ہائے جہیز

سریندناں تھالیاں تھال چھنے لوہ کڑچھ تے نال کڑاہیاں دے
 کول گڈو پتیلے تے طبلہازاں تے رکاب برات پروایاں دے
 چمچے بیلوے دہنی تے دیکچے سن نال خوانچے طاسن بادشاہیاں دے
 بے حساب بے انت سن داج رتے جگرے پاٹ گئے ویکھ پرایاں دے
 گھمیاں نے مٹاں دے ڈھیر لائے ڈھکے بہت بالن نال کاہیاں دے
 مشکاں ماشکی بھرن اروے ہو بوکے سیکرے کھوہ و چہ پایاں دے
 خلقت جڑی ہے روٹیاں کھان والی کوئی دارنہ آوندے نایاں دے
 کوہن بکرے کرن پلاقلبہ کدے چھانکے بہت قصایاں دے
 لیا جس وچہ جگدے مہر چوچک خلقت جوڑ دے ہتھ دنایاں دے
 دیگاں کھچدے گھت زنجیر سے توپاں کھچدے کٹک بادشاہیاں دے
 رانجھا چھڈے کے مہین بینگلر ہو یا جا بیٹھائی وچہ سراہیاں دے
 ورشاہ میاں چارویاہ دائے نچے پھرن کھندے منگو ماہیاں دے

آمدن مردمان بر شادی کتخدائی ہیر

ڈاراں خوباں دے میلاں دے میل آئے حور پری دے ہوش گواندیا نئی
لکھ جٹیاں مشک پلٹیاں نی تن پدیاں وانگ سوہاندیا نئی
باراں ذات تے ست سنت ڈھکی رنگ رنگدیاں صورتاں آندیا نئی
اتے بھوچن سن نچتو نییے دے اتے لنگیاں تیز جھاندیاں نی
لکھ سٹھیاں دین تے لین گالیں واہ واہ اکے سہرا گاندیاں نی
پری زاد چٹھیاں نین خونی نال بیک مہین دے گاندیاں نی
نال آرسی مکھڑ ویکھ سندر کول عاشقاں نوں ترساندیاں نی
اک لاه کے چادران کڈھ چھاتی اوپر وارپوں جھاتیاں پاندیا نئی
اک وانگ بساتیاں کڈھ لاؤدیرا راہ دے نال ساندیاں نی
اک تاؤڈی مار دیاں پدیاں نی اک شوہ دیاں گھوٹیاں گاندیا نئی
اک گانوکے کوئراں کانگ ہویاں اک واہ وچہ دوہڑے لاندیاں نی
اک آکھدی مورنہ مار میرا اک وچہ مومو لڑا گاندیاں نی!
اک عاشقانہ دے گیت گاندیاں نی جنے کھنے نوں پیاں ساندیاں نی
وارشہاہ جیوں شیر گڑھ پٹن ملکے سنگتاں زیارتیں جاندیاں نی

متفق شدن مردمان ہر جنس بر شادی ہیر

جویں پیر نگاہے تیرتن تھمن بھڑتھومار کے تے رنگ لاندیا نئی
جیہڑی صدق دینال چل آوندیاں نی قدم چم مراد بھ پاندیا نئی
کڑیاں جھنگ سیال دیاں میل بنیاں کامن انگ سہاگ دے گاندیاں نی
جوڑے زری تے بادے ویا ہیاندے ویکھ کواریاں کول شرمندیاں نی
گلیاں جھنگ دیاں میل سہایاں نے تے انداز نیاز بتاندیاں نی
مطرب زادیاں ڈھول و جائیکے نینال چاوڑاں قدم اٹھاندیاں نی

اک عطر امیر پھلیل لاون اک وٹھ انگ ملاندیاں ی
 خونی پٹیاں تے ول پائیکے تے دنداسڑے رنگ رنگاندیاں نی
 بھڑتھومارکے پھمنیاں گھندیاں نی اک آوندیاں تی اک جانیدیاں نی
 وارشاہ دا چور ما کٹ کے تے دے فاتحہ دندوٹاندیاں نی
 جیسے بادشاہی لشکر توپوں کو کھینچتے ہیں کمرے باندھی ہوئی لک چناب کی کفیاں ایک
 گیت ہوتا ہے جس میں دلہا کے گھوڑے پر چڑھنے کی تعریف اور دعا ہوتی ہے

آمدن برات

ڈھاڈے بھگتے کنجریاں نقلے سن ڈوم اتے سو دو جائیکے جی
 کشمیریاں دکھی نال وا بے بھیراں تریاں چھنا چھنا نیکے جی
 پیا آن ہنکاری گھوڑیاں دا اڈی دھرت دی دھوڑ دھانیکے جی
 نیلی شرتی پنچکلیاں کله چھے پھمنیاں نال سجا نیکے جی
 مشکی چنے کیت عارقیے سن سبزے چنیاں رنگ چکانیکے جی
 نقری تیلے ککے سمند چوہے چلن چال کنوتیاں چانیکے جی
 ہک زم گرے عود رنگ سوہن ہناں رنگ حلوان سہانیکے جی
 برڑے ہک بگے شاہ پسندی جیہوے چلدے دھرت ہلانیکے جی
 ہک پنچ بہوٹیاں وانگ رتے دورول آوندے رنگ چکانیکے جی
 ہک رنگ مرجان عقیق سوہن پاون گج ہنکار سنانیکے جی
 ہوئے گھوڑیاں اتے سوار کھیرے چڑھے گھبرنج بنانیکے جی
 گاون کنجریاں خوب آواز کر کے اتے دسدیاں ہتھ بنانیکے جی
 وانگ مور دے پاملان پاندیاں نی ناچ نچدیاں پیر بنانیکے جی
 سپر وارکت سن بہت پڑھدے دیندے نک زبان سنانیکے جی
 گھوڑی سہاراگ مرانساں دا گوان ڈھوکاں نال سجانیکے جی

سونے روپے بلوردیاں ٹھوٹھیاں لاپوست پیوندے بھنگ چھنائیکے جی
 کیسر بھڑے پگاں دے پیچ آہے گھوڑے لوہل حمیل چھکائیکے جی
 کاٹھیاں سرخ بنات دیاں ہتھ نیڑے داروپی کے دہرگ وجائیکے جی
 پھلاں سہریاں طریاں نال لٹکن نکلے دتے نی لکھ لٹائیکے جی
 وچہ چونک دے جج اتار کیتا صفاں لورینے دین وچھائیکے جی
 مجلس لا بیٹھے دائرے دے پیاون شربت صاف چھنائیکے جی
 سونے روپے تے چرم دے لاحقے بدرے بھرتے چک چکائیکے جی
 تیچوان چکائے خوب نیچے سچے تلے دے بند پوائیکے جی
 وارشاہ دے مکھ تے بنھ مکٹ سوہن سہرے بنھ بھنائیکے جی

دشنام دادن دخترال مردمان برات

ویکھو جھنگ سیال بہتست بنیاں کڑیاں میدیاں خوب سہلانی
 پہلاں چھتیاں موبنیاں گند کے تے اکو جیڈیاں متاپکائی
 کائی آکھدی اماں مرادیا دے تیری بھین دا برت بھنایائی
 اماں تیری دا سید یا کھیڑیا دے نال چاک دے عقد بھنایائی
 آوے لاڑیا چیک چیک کبھی اتھے ماں اچک چکائی!
 بھانویں بھین بھینویں نوں ویچ کھاں دے لیکھا ایہو اساں ول پاپائی
 کائی دے گالیں کائی پانے کا من آپو اپنا ڈھول وچلایائی
 چوچک مہردیاں گھردیاں بلیاں توں بڑکھیڑیاں دا پڑوایائی
 جج کھیڑیاں دی جدوں آن ڈھکی کڑیاں کامناں تے زور پاپائی
 جج نھندی کرن تیاں جی نال موڑاں چاولیائی
 آوے سید یاسن سہا بلڑیدے کیو بیجرا نام دھرایائی!
 وارشاہ میاں پہلوں سمجنا سی کیوں جان کے بھار اٹھایائی

بدری فرشی پیچواں حقے کی اقسام ہیں۔ سونے کے سہرے دو لہے کے سر باندھے جاتے ہیں

آمدن بران و غمگین شدن رانجھا

جنج آوندی ویکھ کے کھیڑیاندی رانجھا بھجکے وانگ کباب ہویا
خوشی ہیر دی ویاہ دی سیدڑے نوں بہتیاں باجہ شراب ہویا
اج کوں پچھے رانجھے چاک تائیں نیگم ہیر تے کھیڑا نواب ہویا
بھلی موت آکھے رانجھا زندگی توں جیون باردے باجہ عذاب ہویا
لوک آکھدی چوچک نے ظلم کیتا ہارے قول ایمان خراب ہویا
رانجھا ہیر پچھے مہیں چارواسی مشہوری وچہ پنجاب ہویا
کیتا جدوں سوال سی کھیڑیاں نے رانجھے سمجھا سانوں جواب ہویا
وارشہاہ معلوم کرلین آپے روز حشر دے جدوں حساب ہویا

آمدن برات درجھنگ

چڑھی رنپوروں جنج کھیڑیاں دی ڈھکی شہر سیالاندے آمیاں
لاگی لکھ خوشامدی آکھلے ہنتھیں دتے نے سہرے گپڑا میاں
شہرنجیاں گھت وچہ ستھ بیٹھے جوڑے ڈھاڈیاندے کھلے آمیاں
وارشہاہ ڈھاڈی کھلے گاوندے نی کیتی کھیڑیاں نیک ادا میاں

ملاقی شدن سیالان باکھیڑیاں

جانجی کمران کس کے آن کھلے تدوں تیلیاں آن مثال پھڑی
لکھ لکھ گزاردے شکر اندہ جدوں جنج دروازیوں آن وڑی
بھراوا ویکھ سیالاں دا ہونے کنیں بندے تے سوہندے ہس کڑی
وارشہاہ کی پچھنا ہیر تائیں وانجی چلی جہان توں ہیر کڑی

(ترجمہ) ہم نے دکھائی امانت آسمان اور زمین اور پہاڑوں کو پھر سب نے قبول نہ کیا کہ اسکو اٹھادیں اور اس سے ڈر گئے اور اٹھالیا اسکو انسان نے یہ ہے بڑا بے ترس نادان روز اول خود فضولی کردہ داں فضولی خود جو ولی کردہ۔ (ترجمہ) تو کہو جمع کریگا ہم سب کو رب ہمارا پھر فیصلہ کریگا ہم سب کے انصاف کا اور وہی ہے انصاف کرنیوالا۔

ایضاً

نائی چاکے تھال پتا سیاں دا ادھر یا کھیڑیاندے اگے آمیاں
 بیچ روک روپے تے اک لنگی دھریا کھیڑیاں دا سروپامیاں
 ملنی کڑماندی ہوگئی پچھاں چلے لاڑا گھوڑی تے لیا چڑھا میاں
 وارشاہ سہا بلڑ نال چڑھیا چنگے کرے گا کم خدا میاں

روشن شدن آتشبازی برات

آتشبازیاں جھنڈیاں پھلجڑیاں بھونیں چھٹے تے باغ ہوا میاں
 ہاتھی مورتے چکیاں جھاڑ چھٹے تاڑو تاڑو پٹاکیاں پا میاں
 ساون بھادروں کجیاں جھنڈیاں نی مند چوہیاندی کرے تا میاں
 مہتابیان ٹونکے چلوراں سن دین چکیاں وڈے رسا میاں
 ہوائین چڑھدیاں طرف آسمان دے جی رنگ دے ہون شعامیاں
 تحت جو آنداسی کھیڑیانے وانگ باغ بہشت بنامیاں
 مغل وکھ پھوہارانا کرے بوہڑاں چھٹیاں ہرن نسامیاں
 اک لاکڑی آوندے کھیس لیکے تسبیح ذکر دی بہت پھر امیاں
 ہرٹ وگن تے ویلنے لکھ پردے داے چکیاں پھر دیاں تا میاں
 کوکباں چلن زمین کنبدی سی برج چڑھدے سن طرف سما میاں
 دوروں نیڑیوں ویاہ دے دیکھنے نوں آئی پرتھی ہم ہامیاں

شیر ہرن پئے چھدے نال خوشی مغل سوٹیاں تے بھڑتھوپا میاں
 لکھ آدماندے خلق آڈھکی رہیا پنڈ نہ وچہ سما میاں
 وارشاہ آتہبازی چھٹ گئی ہن اگلی گل سمایاں

کلام تمسخر نمودن مطربانی!

دوئی کاہن پانیکے چھند آکھے دے سٹھنیاں تے کھیڑے ہسدے نی
 ویلاں دین ان گنیاں نہ سدھ کانی کھیڑے پئے اتے وڈے گتدے نی
 بھاون رکھ پر بیٹھے وچہ کھیڑیا ندے چاول تھالیاں دیوچہ رکھدے نی
 کچھ گھیوتے شکران سدھ تاہیں کھنڈ چاؤ لاندے اتے سٹ دے نی
 لاگی دین پچھا وڑیاں لاگیاں نوں اتے ہور جور سم سوپ دے نی
 وارشاہ میاں کھیڑے کھان کھانا بہت جس ہونے چوچک جٹ دے نی
 آوردن برات ادرن روسمہا بدعت کردن باشوہ
 میل میل سیالاں نے جج آندی لگیاں شکن سب کروانے نوں
 گھت سرم سلائییاں دین گالیں اتے کھڈکنے نال کھڈاؤنے نوں
 منہ کھولکے چھانٹی توڑمانے ستھن سینیوں پار لنگھاؤنے نوں
 آبیٹھ کھڈکنے کھیڈ ملا جھنل لوگ سپاریاں پونے نوں
 نہ تیلیاں پہیزی وچہ بال دیوا آیاں نوشوہ دی بھجاؤنے نوں
 کانی آکھدی اماں مرادیا دے کئی آندی تال بٹھاؤنے نوں
 تیرے نئے سر باہیدی اماں ماری سد یواوسنوں پاس بہاؤنے نوں
 گائی دے گلتھ تے دے چھبی اک جھڑکدی دوئی ہٹاؤنے نوں
 اک ہسڈیاں کھیڈ دیاں دین موساں پاس بہندیاں لاڈلڈاؤنے نوں
 چھناں تھان دیوچہ چار کھیونے پکڑ زدر دینال دباؤنے نوں
 دئیں تر ت حساب کتاب سانوں چھڈ پیٹھیاں ولکے لادنے نوں

چچی نال اگھوٹھے دے کھول چھناں سالیاں کردیاں پیار رلاونے نوں
 موینال پھا کھچیا گھبرنوں روڑی لگیاں آن کھاونے نوں
 بھری گھڑا گھڑولی تے کڑی نہاتی ایاں پھیر نکاح پڑھاونے نوں
 گرد آن ہویاں دوالے سیدڑیدے تیاری کردیاں چھند پچھاونے نوں
 وارشاہ توں بیٹھ کے پچھن گلاں جادو کردیاں سحر لودانے نوں

گفتگو کردن خسراچیاں با سید افسر اجو

بیٹھ منگدیاں سالیاں چچ چھلا دودھ دے کنوارڑی چڑی داوے
 دودھ دے توں گھوڑی دا چوٹنا نال وچھنا کھنڈ دی پڑی داوے
 لونگال منجرید پوچھ کوٹ کر دے گھت گھت چھلہ کڑی چڑی داوے
 بناں بلداں دے کھوہ دے گیر سانوں ڈھ کھڑکنا کاٹھدا کڑی داوے
 اک کوار مہندی گانا ہتھ والا پیرن نوشہ لال دی تری داوے
 تیج پھلاندى تے بیوالونگاں والا دسین بیت بنی کیکوں دری داوے
 تمنبوتان دکھا سانوں ہاتھ تھماں پونچا دیہ کھاں سوئیدی چڑی داوے
 اک منس کسیر یدا کھڑی منگے ہاتھی پا کجے وچہ پھڑی داوے
 چیناں تلکناں تے جوین تیل تھندا ویکھاں ڈلھہ پیا کیکن چنی داوے
 انودھ موتی ہارسیاں دا گل انگیاں پانیکے پھڑی داوے
 کوری کڑی نے بافتہ کتیاں جیہڑا شہر تساڈرے انی داوے
 بھیرى ماؤں تے بھین تے پیو تیرا اوہدا نام چیرا سنی داوے
 ساڈے پنڈ دے چاک نوں دیہ اماں لیکھناں تیرے اینویں دریداوے
 سیدیاہس کے بول توں نال ساڈے غزل اینتہ کوئی جوں پڑہی داوے
 بدھی جنج چھڑا توں اپنی دے دنیا بیگدی قید توں پھڑی داوے
 وارشاہ جیجا کھڑیا وانگ پھلاں جوین پھل گلابدا کھڑی داوے

کلام سیدا

انی سوتنی ایس چھیل ملوک کڑیئے میتھوں اتینا چھیڑ نہ چھڑی دانی
تن سوٹھ دیوچہ بلقیس رانی ایہ لے چچ چھلا اوہدی پڑی دانی
چڑھیا ساون تے باغ بہار ہوئی دہجہ گھاہ سر کڑا کھڑی دانی
تنگیں پارسہ دہنی پور کڈھی ایہ لے دودھ کنوارڑی چڑی دانی
چینا کنکنی چوگ چو نیا ندی جیہڑا انت گھمیا راں دے چھڑی دانی
دودھ لیا ہے گھوڑی دا چوکڑیئے ایہ لے پی جے باپ نہ لڑی دانی
سوہیاں سادیاں نال بہار تیری مشک آندا لوگاندی دھڑی دانی
کھنڈ پوڑی دا وچھنہ ویاں تینوں نکلہ لال وچہ اوسدے دھری دانی
کس گل توں جیو متلاؤنی نہیں مزہ چکھ بادام تے گری دانی
اتھے اک دلیل کر بیٹھ کڑیئے ہن چار چوہیر نہ پھری دانی
تنبوتان دتا اساں باجہ تھاں میلہ ویکھ لے دھونکل تے چھڑیدانی
بناں بلداں دے کھوہ بھجھاتا اڈھ کھڑکنا کاٹھ دا گھڑی دانی
جھب نہا کے بک بھر چھیل کڑیئے چک کھوہ دانال لے گڑیدانی
ہورکون ہے جیہڑی منس منگے اساں منس آندا جوڑ جڑی دانی
اساں بھال کسیرے دا منس آندا پ جیہڑا اتے چڑھیدانی
چکھاں بوداتے ہندوستان اندر ایسی حکمت پیردی جڑیدانی
آکنج کواڑیئے ڈریں موئے جھہا پا نہ کنجی دی جھری دانی
جوڑی ہاتھیاندی کجے وچہ پانی ایہ لے ڈاریئے بھیرے بھڑیدانی
اک منگیو ایہ انڈٹھ کڑیئے پونچا سونے داکتے نہ گھڑی دانی
ہتھیں اپنی لیس سمبال کڑیئے ایہ لے گھرک بلا کڑی چڑی دانی
اک گل بھلی میرے یاد آئی روٹ سکھیا پیر دی تھری دانی

چال چلن مرغائیاں ترن تار ی بولیاں پھل گلاب دا جھڑی دانی
 انیاں لوڑگاں دے کوناں دینال منجا تیرے سون کول لے وڑی دانی
 سرمہ سرخی تے لئیں دندا سڑا توں شیشہ صاف وچہ آرسی جڑی دانی
 چولی مشک دی لے توں گھرک ترگا مشک سبھ سریر وچہ وڑی دانی
 اساں بھال کسیرے دا امنس آندا جیہڑا ساڑیاں مول نہ سڑی دانی
 اک چاک دی بھین تے تسی سبھو چلو نال میرے جوڑ جڑی دانی
 وارشاہ گھیرا کاہنوں گھتیا جے جیکوں چند پروار وچہ وڑی دانی
 لڑکیاں ایک قسم کا گیت گار کر اسکا جواب مانگتی ہیں اگلے زمانے کے ایک عالم بادشاہ
 کا نام ہے۔ بلقیس شہر صبا کی اک ملکہ کا نام ہے جس کی طرف حضرت سلیمان علیہ
 السلام نے خط لکھا تھا اور وہ مسلمان ہو کر انکی خدمت میں حاضر ہوئی اور اس کا تحت
 بھی ایک ساعت میں منگوا لیا جس کا قصہ قرآن شریف میں ہے۔

در بیان تشریف آوری قاضی شمس الدین برائے نکاح ہیر

قاضی سد بہایا فرش اتے آیا اوہ جو عقد پڑھا دے نوں
 دو شاہد تے اک وکیل کیتا نیت خیر دے ہتھ اٹھاوے نوں
 مسلمانی دے پنج بنادے کلمہ صفت ایمان پڑھاوے نوں
 لا الہ الا اللہ پاک کلمہ اکو کہیا شریعت بتاوے نوں
 چھ کلمے تے پنج نمازاں کہیاں مسئلے ہور بنا سمجھاوے نوں
 دلوں شک منائیکے کہیں بی بی تاں ایجاب قبول کرواے نوں
 غصہ کھائیکے ہیر سیال کہندی نا کر جھگڑا جی کھپاوے نوں
 میں تاں مکھ نہ موڑساں رانجھنے توں وارشاہ کی قول پھڑاوے نوں
 تیرا باپ تجھ سے نہ لڑے گا دھڑی وہ جو شادی پر عورتیں اپنی گوندھی ہوئے زلفوں پر
 صندل اور زعفران اور قنفذ کا لپ کرتی ہیں سرخ پیسہ مراد طائی مہر یہ ایک جگہ ہے

جہاں میلہ لگتا ہے اور قمار بازی حد سے زیادہ ہوتی ہے جس کی مثل مشہور ہے چھڑی مت پھری جو جلانے سے جلتا نہیں۔ یعنی جب تک دل و جان سے عورت اور مرد ایمان نہ لاویں نکاح نہیں ہو سکتا۔

کلام ہیر با قاضی صاحب

پڑھے علم جو عمل نہ کرے بھوراوچہ بادہ دوزخ سننا نہیں
 جیہذا حق نوں کرے ناحق میاں ایس جگتوں اوس کی کھٹنائیں
 وڈا کھوے ڈوہنگا وچہ نرک ہیگا رب قاضیاں نوں اوتھے سننائیں
 زہد بندگی رات دن کرن ناپیں وچہ آگ بریاں دے گھٹنائیں
 میں تاں وچہ ایمان دے ہاں ثابت بھلا قاضیا تده کی ڈسنائیں
 وارشاہ جو قاضیاں برا کیتا وڈے وہنگوے کھوے وچہ سننائیں

رنجیدہ شدن ہیر

قاضی سدیا پڑھن نکاح نوں جی ہیر ویہر بیٹھی بولدی اے
 میں تاں منگ رانجھیے دی ہو چکی ماں کفر تے عیب کیوں تولدی اے
 نزع وقت شیطان بے دیپانی پئی جان غریب دی ڈولدی اے
 اساں منگ درگاہ تھیں لیا رانجھا صدق سچ زبان پئی بولدی اے
 مکھن نظر رانجھیے دی اساں کیتا سنجی ماں کیوں چھاہ نوں رولدی اے
 اساں جان رانجھیے دے پیش کتی لکھ کھیڑیاں نوں چاگھولدی اے
 ویکھو محکمے عشق دے اساں کیتے سانوں ماں کیوں افترا بولدی اے
 انھی میونی دیوانگ میاں وارث پئی موت وچہ چھیاں ٹولدی اے

کلام قاضی باہیر

قاضی محکمے وچہ ارشاد کیتا من شرع دا حکم جے جیو نائیں

بعد موت دے نال ایمان ہیرے داخل وچہ بہشت دے تھیونائیں
 نال ذوق تے شوق دے نور شربت وچہ جنت العدن دے پیوانائیں
 وچہ شرم حیا دے رہیں ثابت اتے خوشی دینال دیکھو نائیں!
 چادر نال حیا دے ستر کچے کاہی درز حرام دی سیونائیں
 وارشاہ خوشی ہوسی جگ سارا عمر خوشی دے نال کشیونائیں

کلام ہیر باقاضی شمس الدین صاحب

ہیر آکھیا جیو نا بھلا سوئی جیہڑا ہووے بھی نال ایمان میاں
 سمھو جگ فانی اکو رب باقی حکم کینائی آپ رحمان میاں
 قول توڑیا ماں اقرا رکر کے کوکاں رب دے جادویان میاں
 اتھے سدا نہ رہیا مول کوئی اوڑک جاونا چھڈ جہان میاں
 کل شی حالک الا وجھہ حکم آیا ہے وچہ قرآن میاں
 میرے عشق نوں جان دا ڈھول باشک لوح قلم تے زمین آسمان میاں
 رانجھا چھڈ کے نظر نہ غیر کرساں بھاویں چلکے آوے جہان میاں
 میں تاں کدی نہ چھڈساں رانجھے نوں بھاویں دور کردن میری جان میاں
 میں تاں رانجھا رانجھا کوک ساگی چجر جان دے وچہ تران میاں
 وارشاہ اس زندگی کوڑ دی تے کیوں دتجئے مفت ایمان میاں
 (ترجمہ) اے ایمان والو حکم پر چلو اللہ کے اور اسکے رسول کے اور ضائع
 مت کرو کئے اپنے کو۔ (ترجمہ) وعدہ دیا اللہ نے ایمان والے مرد اور
 ایمان والی عورتو کو بہتی نیچے انکے نہریں اور مکان ستھرے رہنے کو بانگوں
 میں اور رضامندی اللہ کی سب سے بڑی ہے مراد ملنی۔ دنیا سب فناہ
 ہو جائیگی۔ مگر اللہ تعالیٰ کی ذات ہمیشہ رہے گی۔ اسلئے چاہیے کہ انسان
 نیک اعمال میں کوشش کرے اور خلوص نیت سے کام کرے۔

جواب قاضی صاحب باہیر

جو بن روپ دا کچھ وساہ ناہیں مان میتے مشک پلٹنے نی!
نبی حکم نکاح فرماتا رب فاکو امن لے جٹنے نی!
کدی دین اسلام دے راہ ٹریے جڑ کفر دے توں پٹے نی
جیہڑے چھڈ حلالا حرام تگن وچہ ہادیے دوزخ دے سٹے نی!
کہیا من توں ساریاں بھایاں دا قاضی آکھدا روپ پلٹنے نی
کھیڑا حق حلال قبول کرتوں وارشاہ بن ٹپے ڈنڈے نی!

کلام ہیر با قاضی

ہیر آکھدی قاضیا کریں توہ راہ سچ بناں کوئی راہ ناہیں
قلوب المؤمنین عرش اللہ تعالیٰ قاضی عرش اللہ دا ڈھاناہیں
جتھے رانجھے دے عشق مقام کینا اوتھے کھیڑیاندی کوئی واہ ناہیں
آچڑھی گولیر میں عشق والے اوتھے ہور کوئی چارہ لاناہیں
جے میں جیوندی کاج ایمان و سچاں ایہا کون جو انت فناہیں
بیکر پھراں میں اج رانجھیرے توں روز حشر دے وچہ پناہ ناہیں
چہار گمڑاں وچہ نہ پیر کوئی اتے لدھراں وچہ بادشاہ ناہیں
وارشاہ میاں قاضی شرع دے نوں نال اہل طریق دے راہ ناہیں

کلام قاضی

کرن عالماں نال جواب ساہواں نا معقول مجھول مرتد ہیرے
و پیکھن عالماں دا زیارت نبی دی اے جیہڑے ہون منکر سوئی رد ہیرے
اچاکوٹ ہے شرع محمدیٰ دا لنگ توڑسیں ٹپ نہ حد ہیرے
آپ غفلتاں دیوچہ ڈیوں توں کھوہ گھت کے گالیو جد ہیرے

جتھے ماں باپ تے اسیں راضی او سے تھاں دا کریں توں لب ہیرے
 وارشاہ دا آکھیا من جائیں نہیں ہووینگی ابو لہب ہیرے

کلام قاضی باہیر

ہیر روئیکے اٹھ کھلوتیائی سن کھاں گل توں نال ایمان قاضی
 ماں پو ایہو سی قول اقرار کیتا ہیر رانجھے دی ہے امان قاضی
 اک ویر دے قول توں پھیر پھر ناں کدوں ہو یاسی ایہ فرمان قاضی
 پہلا قول ہی تول کے بولنا سی ہو یا کس نوں ایہ نقصان قاضی
 اک ماں تے باپ اجوڑ کر دے دو جاتوں ہیں وچہ شیطان قاضی
 ایہ شورکس آسمینا نئیں جیہڑا کھنڈیا وچہ جہان قاضی
 رانجھے یارتوں مکھ نہ موڑساں میں پتھر ہڈاں دیو وچہ ہے جان قاضی
 وارشاہ پناہ ہوڑاہا بیٹھی اکو تکیہ رب رحمان قاضی

کلام قاضی باہیر بے نظیر

قاضی آکھ دا پھیر لاچار ہو کر پیر دکھ توں کجھ کے تھاں ہیرے
 کراں خوف خدا نیداڈراں موئے نہیں ڈکرے وڈھ کے کھاں ہوئے
 درے شرعدے مارا دیڑ دیساں کراں عمر خطاب دانیاں ہیرے
 گھت لکھاں دیو وچہ میں ساڑساں تینوں ویکھسی پنڈ گراں ہیرے
 کھیڑے کریں قول بے خیر چاہیں چھڈ چاک رانجھیئے داناں ہیرے
 آکھیں میٹ کے وقت لنگھاموئے ایہ جانناں بدلاں چھاں ہیرے
 میرا آکھنا جے قبول کر لیں شابا ہو سیا جگ وچہ تاں ہیرے
 وارشاہ ہن آسراب دا اے جدوں وڑے باپ تے ماں ہیرے
 سورہ محمد (ترجمہ) اور یقین لائے اور کئے بھلے کام اور مانا جو اترا محمد پراور
 وہی ہے سچا دین انکے رب کی طرف سے اس نے اتاریں ان کی برائیاں

اور سوارے انکے بال سورہ محمد (ترجمہ) اور جو لوگ منکر ہوئے ان کو لگی
 ٹھوکر اور کھو دیئے انکے عمل یہ اس پر کانبوں نے پسند نہ کیا جو اتارا اللہ نے
 پھر کھو دیئے ان کے ہیں۔

کلام ہیر با قاضی

ہیر آ کھدی سی میاں قاضیا دے کیوں چھیڑنا میں شرک شراریا نونوں
 درس عشق دی واقفی نہیں تینوں ملا خبر کی پاسپاریا نونوں
 رلے دلانوں پکڑ وچھوڑ دیندے بری بان ہے تنہاں ہتھیاریا نونوں
 کھاون ڈھیاں نت ایمان وچکن ایہو مارہے قاضیاں ساریا نونوں
 راہ سچ دے توں کر کے ترک قاضی کریں کوڑ دے ایڈسپاریا نونوں
 جھوٹھ ساڑ دا چا ایمان نونوں بے جیہی اگ ساڑے لکھاں ساریا نونوں
 نت شہر دے فکر سلطان رہندے ایہو شامت ہے رب دیاں ماریا نونوں
 جس توں لیوندے اوس دی گل کردے رب ماریا اہناں ہتھیاریا نونوں
 رب دوزخاں نونوں بھرے پا بالن کہیا دوس ہے انہاں پچاریا نونوں
 وارثشاہ میاں نبی بہت اوکھی نہیں جان دے ساں انہاں کاریا نونوں

کلام قاضی باہیر

جیہڑے شرع دے حکم تے رہن ثابت گھت وچہ بہشت دے اپنی گے
 جیہڑے ماں تے باپ دا حکم من اٹھ بہشت بھی انہاں چاہی گے
 جنہاں رد کیتا قول شرع تائیں اوہ دوزخاں دے وچہ ڈاہی گے
 وارث من توں آ کھیا اساں دانی نہیں کھل ائی تیری لاپنی گے

ایضاً

نزع وقت نہ کسیدے ساتھ رلنا خالی ہتھ تے جیب ہی جھاڑینگے

جیہڑے چھڈ کے راہ حلال دے نوں تگن نظر حرام دی مارینگے
 قبروچہ بہا کے مار گزراں اوتھے پاپ تے پن نثار نینگے
 دنیا اتے بھی روسیہ اسدا عاقبت نوں خوک سوار نینگے
 روز حشر دے ایہ گنہگار سبھے گھت اگ دیوچہ نگہار نینگے
 وارثشاہ ایہ عمر دے لال مہرے اک روز نوں عاقبت ہارینگے

کلام ہیر با قاضی

جیہڑے جاہل پر تفسیر قاضی انہاں آسرا رب دار کھنائیں
 پڑھن علم تے عمل نہ کرن جیہڑے وانگ ڈھول دے بول جو سکھنائیں
 جیہڑے سچیاں نوں کرن چا جھوٹے تنہاں دوزخاں دا ڈکھ چکھنائیں
 کھوہے ویل دیوچہ اوہ لائینگے وڈھ سپ اٹھوہیاں بھکھنائیں
 ایس ضددا کجھ سواد ناہیں اینویں خاک دا بک کیوں پھکھنائیں
 وارثشاہ ایس جگ جہان اتوں اسان عشق دے حرف نوں لکھنائیں

کلام ہیر با قاضی

مینوؤں کس بدہانکاح تیرا کون شاہد تے کون وکیل ہے نی
 بناں شاہداں روانکاح ناہیں ایہ تاں شرعی خاص دلیل ہے نی
 وکین جھوٹھ دی خبر اگم داہیں نص وقہ دیوچہ دلیل ہے نی
 ایہ تاں شرع سرپوش ہے سبھ فرقہ ردہوئے نوں ناں سبیل ہے نی
 شرع پکڑ چڑھا یا چاسول منصور جو مراد صیل ہے نی
 رانجھا بلاتجہ نکاح دے بدہیانہ دے کون کہے درست تمثیل ہے نی
 جیہڑا راہ خدائیدانہ جانے لوک اوسنوں کہن بخیل ہے نی
 وارثشاہ کس بدہانکاح تیرا اوچہ شرع دے جھوٹھ قلیل ہے نی
 تھوڑا پڑھا ہوا قرآن مجید کی خبر کیا جانتا ہے ترجمہ (بلی امن) کیوں نہیں

جس نے کمایا گناہ اور گھیر لیا اسکو اسکے گناہ نے سو وہی ہیں لوگ دوزخ کے اور آمیں رہیں گے ان کاموں اور معاملات کو نہیں جانتی تھی اگر تو ہمارا کہنا نہ مانیں گی تو تیری کھال اسی اتاریں گے یعنی سخت سزا دیں گے ایندھن ڈالکر دوزخ کو بھرنا خالی ڈھول کی طرح ان کی آواز ہی آدا ہے خاک پھانکنا بے عزتی اور خواری کا کام کرنا۔

کلام ہیر با قاضی

اگوں ہیر بولی میاں قاضیا دے تینوں کس استاد پڑھلانی
 تینوں شرع شریف دی خبر ناہیں سچ آکھ کیوں رب بھلایانی
 موجب شرع دے جھلی منصور سولی شاہ شمس نے چم لہلانی
 قاضی مسلیاں توں توں تاں ہیں جھوٹا تینوں کھول کے آکھ سنایانی
 سن قاضیا پتہ نکاح واجی اسان سچ دا سخن الایانی
 نیت عین حلال ہے عاشقانہ دی نقطہ نمین دا جہاں اڈایانی
 عین شین تے ناف خبیت میرے نجاں ہیرا ایمان دیولایانی
 قالو ابلی دے دن نکاح بدہاروح نبی دے آن پڑھلانی
 قطب ہو روکیل وچہ آبیٹھا حکم رب نے آپ کرایانی!
 جبرائیل مہکائیل "گواہ چارے عزرائیل" اسرائیل "آیانی
 اگلا توڑ کے ہو نکاح پڑھنا آکھ رب نے کدوں فرمایانی
 وارشاہ حقیقت دی خبر ناہیں قاضی دنیا دا نام دھرایانی

کلام قاضی باہیر

جہاں اللہ تے نبی تحقیق جاتا اوہ ذوق دینال وینجیں گے
 جہاں ناہ ملیاں پکچوں تاو نہیں گے بڈگوردیوچہ کوٹنجیں گے
 شرع نال انموڑ اجوڑ کردے بھاہ نرگ دیوچہ وینجیں گے

حکم نص حدیث دامن ہیرے اسماں ہور بھی کم کجھ حسینیں گے
تو بہ قسم قرآن چوان تینوں تیرا ماں تے باپ متنجیں گے
وارشاہ جہاندے کھیت اندر تے وڈھیننگے جیہے ہجینیں گے

کلام ہیر با قاضی

جیہڑے عشق دی آگ دے تاتتے انہاں خوف نرگدی لاسدائے
جہا اک دے نام داوردکیتا انہاں فکر اندیشوا کاسدائے
آخر صدق یقین تے کم پوسی موت چرخ ایہ پتلہ ماسدائے
دوؤخ موریان ملن بے صدق جھوٹے جہناں مال تکیا اس پاسدائے
جھوٹ بولنا کفر تھیں بہت مندا حکم حق فرمایا راسدائے
وارث جدھے تے رب دا قہر ہو یا اوہ تاں جھوٹھ دے وچہ آچھاسدائے
(ترجمہ) اور جس وقت نکالی تیرے رب نے آدم کے بیٹوں سے انکی پیٹھ سے اور انکی
اولاد اور اقرار کر لیا ان سے ان کی جان پر کیا میں نہیں ہوں رب تمہارا۔ بولے ہم
البتہ قائل ہیں کہیںگے قیامت کے دن ہم کو اس کی خبر نہ تھی ایسے ہی گائینگے جیسے بونینگے
(ترجمہ) اور کام نہیں ایماندار مردکا اور عورت کا جب ٹہراؤ گے اللہ اور رسول آسکا کچھ
کام کر رہے ان کو اختیار اپنے رب کے کام میں جس پر خدا کا قہر ہوتا ہے وہ جھوٹ
میں آکر پھنس جاتا ہے۔

کلام قاضی باہیر

قاضی آکھدا ہیر نوں ایہ مسئلے امن لئے جے مدھ نوں لوڑ ہے نی!
منے صدق یقین ایمان والا جیہڑا نہ منے سوار نموڑ ہے نی
لکھیا وچہ قرآن کتاب دے جی گنہگار خدادا چور ہے نی
حکم ماں تے باپ دامن لینا ایہا راہ طریق دی تور ہے نی
جو کجھ ماں تے باپ تے آسیں کرینے او تھے مدھ دا کجھ نہ زور ہے نی

جنہاں نیاں پچھوں تاونینگے پیر وکھ کے جھوردا ہو رہے نی
 کریں ترک حرام حلال کھائیں ایہو راہ شریعت دا تو رہے نی
 ان دھن تے کچھی رب دیسی وارثشاہ نون کاسدی لوڑ ہے نی

کلام ہیر با قاضی

ہیر عرض کیتی ہتھ بنھ کے جی گل سنے بے اصل دی چاہنی نہیں
 جیتاں ہے ایمان تاں چھڈ چھا مگردوں لہو بے ساہیوں لہنی نہیں
 قاضی ماں تے باپ اقرار کیتا ہیر رانجھے دے نال ویہنی نہیں
 اساں اوسدے نال ہے قول کیتا لب گوردے تیک نہانی نہیں
 انت رانجھے نوں ہیر پر ناہ وینی کسے روزدی ایہ پرانی نہیں
 وارثشاہ نہ جاندی میں کملی خورش شیر دی گدھے نے کھانی نہیں

کلام قاضی با ہیر

قرب وچہ درگاہ دے تنہاں نوں بے جیہڑے حق دینال نکائیں گے
 ماں باپ دے حکم دیوچہ چلن نال شوق دے اوہ ویانہیں گے
 جیہڑے چھڈ کے حکم بے حکم ہوئے وچہ ہاویہ دوزخ ڈانہیں گے
 جیہڑے حق دینال پیار و نڈن اٹھ بہشت بھی انہانوں چاہیں گے
 ٹرن فقہ تے پڑھن قرآن جیہڑے گناہ اوسدے ذمیوں لہنہیں گے
 کرن عکس جو شرع محمدیٰ دا وانگ چکیاں دوزخوں رانہیں گے
 نالے دورگناہ بھی ہون سارے حق نال جیہڑے رغبت چاہنہیں گے
 جیہڑے نال تکبری کرن آکڑ وانگ عید دے بکرے ڈہانہیں گے
 تن پالکے جنہاں خودردی کیتی آگے آگ دے عاقبت ڈانہیں گے
 وارثشاہ میاں جیہڑے بہت سیانے کانگ وانگ وہ پلک وچہ پھانہیں گے

کلام ہیر با قاضی

ہیر پھیر بولی میاں قاضیا دے توں سنیں نعرے میری آہ دے دے وے
 جیہڑے رب دے نام تے محو ہوئے منظور خدائیدے راہ دے دے وے
 جنہاں صدق یقین تحقیق کیتا مقبول درگاہ اللہ دے دے وے
 جنہاں اک داراہ درست کیتا انہاں ذکر اندیشہ دے کاہ دے دے وے
 مشکل راہ ہے عشقہ اقا ضیاء دے تکھے دیدڑے جائیے چادے دے وے
 جنہاں نام محبوب دا ورد کیتا اوہ تاں صاحب مرتبے جادے دے وے
 ایس دام دا پتہ کی جیو نے دا ایہ پتلے تابع ساہ دے دے وے
 رب بخش دیسی اونہاں بندیاں نوں جیہڑے حکم منن بارگاہ دے دے وے
 جیہڑے وڈھیاں کھانیکے حق روہنن اوہ چورا چکڑے راہ دے دے وے
 ایہ قرآن مجید دے معنے نی جیہڑے قول مضیں وارشاہ دے دے وے
 پاؤں دیکھ کر مورافسوس کرتا ہے طعام دولت خوش قسمتی شیر کی خوراک گدھا
 کھاویگا یعنی رانجھے کی عورت کھیڑا لیجائیگا (ترجمہ) وہی ہیں جنہوں خریدی
 گمراہی بدلے راہ کے اور مارا بدلے مہر کے سو کیا سہارا ہے انکو آگ کی عید
 کے بکرے کی طرح ذبح کئے جائیں گے تیز پشماں دلدار چاند کی
 (ترجمہ) پس جس نے تابع کیا منہ اپنا اللہ کی طرف اور وہ نیکی پر ہے اسی کو
 ہے مزدوری اپنے رب کے پاس اور نہ ڈر ہے ان پر اور نہ ان کو غم۔

کلام قاضی باہیر

غیر شرع دے جھمڑے جھمڑنی میں موہوں بول توں سخن سہال ہیرے
 پنجے وقت نماز گذاردی میں تیرے کپڑے پئی روال ہیرے
 دسین پڑھاں نماز پر تہہ کوہاں لاہ کپڑے سہ کنگال ہیرے
 رانجھا باجہ نکاح دے بدھیاندے تینوں کیونکر ہوگ حلال ہیرے
 وچہ دوزخاں پانیکے ساڑنیں گے اوتھے چھٹناں ہوگ محال ہیرے

ابراہیمؑ نوں پنہ تے چاہڑیو سوا سمعیلؑ قربانی تے آجاوے
 حضرت عیسیٰؑ آسمان تے چاہڑیو موسیٰؑ سنے کوہ طور اڈا جاوے
 آرارکھ چرایا ذکرینے نوں کیڑے صابر دے تن وچہ پا جاوے
 منصور سولی انا الحق پچھے عشق آپ دی حد پہنچا جاوے
 قدرت نال طوفان دا حکم ہو یا کشتی نوحؑ دی دھکا آجاوے
 عزاریل سجود تھیں سٹیو یونسؑ چھیاں دے مکھ آجاوے
 یعقوبؑ نوں حشر وکھا لیوسو یوسفؑ ائی توں مل وکا جاوے
 نہیں بھویں اوہ پناہیں دوستاں تھیں جیہی کرے کوئی تیبی پا جاوے
 شاہ شرف نے عشق قبولیا سی وانگر گھوڑیاں دوڑ دوڑا جاوے
 کھل لہیکی شمس تبریزؑ وانگوں دہنہہ نیزے برابر تے آجاوے
 ابوحنیمہ نوں عشق رنگین کیتا نال دریاں جان کوبا جاوے
 گھسن گھیرو ہیر وچہ پون ٹھا ٹھاں بیڑا پتن نہ کسید الا جاوے
 سلیمانؑ نوں تخت نوں سٹیو سودا اوہنوں اپنا آپ وکھا جاوے
 عشق شیخ سفغان بے دین کیتا اوہنوں رب رحیم رکھا جاوے
 ابراہیمؑ ادھم فقیر ہویا پیالہ شوق دا عشق پوآ جاوے
 ہووے عدل بے نوشریواں والا تینوں عشق دالون چکھا جاوے
 ناڈہو شاہ دی بیہیں توں پوتری نی جگ آکھدا گل شرما جاوے
 بیہیں جام جمشید دی رائیے توں لوک خوف تھیں اکھ چرا جاوے
 جیہی گل صنوبر دے نال ہوئی دھاراں تینوں بھی عشق چنگھا جاوے
 انی ہیر کریے متے لگے میرے سر کسے دے خون نہ آجاوے
 شریں لئی فرہاد نے جت بازی سر دے کے گل ویاہ جاوے
 کسی پنوں نوں عشق خوار کیتا مار تھلاں دیوچہ رلا جاوے

ایس عشق دے بان انوکھڑی اے لیا! مجنوں نوں گھت سند ہا جاوے
 سوئی ڈب موئی مہینوال کچھے گھت لمبڑے وہن لوڑیا جاوے
 مرزا گھت ککھا نوچہ ساڑیو سوسا جہاں سولیاں دے منہ آ جاوے
 کی جانے توں عشق دے معاملے نوں چند ربدن دے سنگ رلا جاوے
 عشق بڑا اولڑا بھوتنائیں ہڈیں وانگ زلیخا دے دہا جاوے
 ایس عشق دا سانگ او لڑائی کافی نوں آئین ٹھہرا جاوے
 عشق پاکندتے بند کردانگ گھت کھیل جھوکھا جاوے
 عشق سنگ کو سنگ نہ ویکھدائی تیرے کن وچہ بانگ سنا جاوے
 دھندو کاراندھیر غبار تینوں خونی شینہہ ہیرے متاں کھا جاوے
 سو دے عشق دے نوں ہتھ پاوانائیں مندروڑے جلالی دی آ جاوے
 ایہ عشق لوہار دوکان ہیرے کھلاں پھوک کے تادوصا جاوے
 کندھی گھت زبور فراق والی سول سہنیوں ماس توڑا جاوے
 ورمے وانگ کلچرا سل جاسی سر آہرن ودان کونا جاوے
 کندھی پادوالے دی چھک لیسی وانگر لونیاں انگ نہ لا جاوے
 تیرا اوپر سلطان پٹھان وانگ رگل گھٹ کے پار لنگھا جاوے
 ملکی ماں تیری ہیرے لُج مری چوچک باپ تیرا نم کھا جاوے
 اجو ویکھ شیریکاں نوں من جاسی تیر کونت بھی مجھ منا جاوے
 ہکا متھیوں ٹٹ سہاگ پوسی مہناں کڑمنہ دے مگر لا جاوے
 جوڑا پیرتے ہارمیل تیرے گہنار ہورن ہ کوئی ہنڈا جاوے
 چوڑا نتھ بوٹے تے ہس کڑیاں والے مرکیاں سبھ سیبھا جاوے
 سوہے ساوے تے بانہوں پھکاری تیرا رنگیار داج پھوکا جاوے
 پکاں مشک لا ورتے بوندا اودی سالو آنچا بھوکا جاوے

لاگی نگ وڈہن تیریاں پائیاں دا چیمے چٹھے دا نام لوٹھا جاوے
 لاگ کھیاں اس امید مٹے ڈوم بہمنناں رنگ ونا جاوے
 تیری وراسوئی ساڑ سٹن ساری پلنگ پہریاں نوں اک لاجاوے
 دھوتا داغ نہ لہے کوریاں دا سچے موتی دی آب گواجاوے
 وارثشاہ وانگوں پریشان ہوئیں متے ستیاں رین وہا جاوے

کلام ہیر باقاضی

ہیر آکھیا عشق دے راہ پونا نہیں کم ملوانیاں قاضیاں دا
 ایس عشق میدان دیاں کٹھیا نمنوں رتبہ کر بلا دیا غازیاں دا
 ترت وچہ درگاہ قبول ہووے سجدہ عاشقاں پاک نمازیاں دا
 راہ حق دے جان قربان کرنا یہ کم نہ جھوٹھیاں پازیاں دا
 کر کے قول زبان تھیں ہار جاناں کم بے ایماناں دھوکے بازیاں دا
 عشق سر ہے ذات خدا دی دا عاشق شان ویکھن کار سازیاں دا
 رانجھا نال ایمان قبولیا میں قصہ تم کردور درازیاں دا
 رانجھا چھڈ کے انگ نہ لاں کھیڑا ہوندا گدھے نوں حق نہ تازیاں دا
 جدوں کدوں کردا ترس عاشقاں تے مالک رب غریب نوازیاں دا
 وارثشاہ حقیقی دی لین لذت پہاں چکھ کے لون مجازیاں دا

کلام قاضی باہیر

اتمام تحصیل تفسیر ہاں میں جیندے سنے اصول قرآن ہے نی
 نامعقول زبان تھیں ہرف بولیں رجل کتے دی وڈی نادان ہے نی
 جہاں غیر دلیل تے قدم رکھے بخت نصرتے ہور شیطان ہے نی
 شرع نبی دینال نہ ہنھ جھیرا انج کرے نہ کوئی مسلمان ہے نی
 ماں باپ دے سامنے بولنی نہیں کسے گھتیا تینوں مسان ہے نی

وارششاہ استاد نون مندی نہیں تینوں لگے کی جن طوفان ہے نی
کلام
بیر

اتمام تحصیل جہاں اندر ابو شحمہ تے ڈوم شیطان ہے وے
انہاں دوہاں وچوں توں تاں نہیں قاضی کوئی جن تے بھوت طوفان ہیں
وے

تینوں نص حدیث دی خبر ناہیں جھگڑے واسطے بڑ حیوان ہیں وے
وارششاہ شکارنوں پھیریں بھوندا وچہ دولتاں بڑ امتاں ہیں وے

ایضاً

قاضی گل سمہال کے بول موہوں جب لگ جان نہ رانجھے توں مڑاں واری
مسئلہ جا سنا توں انہاں تاں جیہڑی سدیاں تے تیری گل واری
جیوندی جان نہ کراں قبول کھیڑا بھاویں دیہ نہیجاں لکھ واری
بے پرواہیاں رب دیاں ویکھ میاں کرے ککھ اتوں چالکھ واری
جیون مرن دا خوف نہ عاشقاں نوں جنہاں منی رضا جو ہونہاری
خالی ہتھ آیا اتے جائے خالی وارششاہ جو عمل تھیں مڑے واری

کلام چوچک با قاضی

چوچک آکھدا قاضیا سنیں متھیں مینوں تہہ تھیں کون ودھیک میاں
جج کھیڑیاندی لوہے آن بیٹھی لگی بہت مینوں ایہ تاں لیک میاں
کھڑا پچھدا جگ جہاں سارا اتے باہر دے کل شریک میاں
وارث دیاں تینوں جو کجھ منگسیں گا کریں گل میرے ہن ٹھیک میاں

کلام قاضی با چوچک

قاضی آکھدا چوچکا سنی میتھوں دغے باجہ نہ ہووسی کم تیرا

ایہ تاں جاندی پچ درپچ جڑہاں کوئی کرے ناہیں سخن دم میرا
 زبردست دا راہ نیا رڑائی کردا خوف ہے پیر فقیر جیہڑا
 چوری چوری سمجھاں وکیل تائیں دے بازیاں نال چا بھرے بیڑا
 جھوٹھ موٹھ دا اقوال اقرار کر کے نہیں عقدتوں چکيا جائے بیڑا
 بناں پچھیاں پڑھے نکاح قاضی سو بیر نمائی دا دوس کبھڑا
 کرن خوف خدا مول ناہیں قاضی کھان حرام دا لون بیرا
 وارشاہ نہ رو نماز روزہ حق دارنوں کرے ناحق جیہڑا

کلام ہیر با قاضی

بیر آکھیا قاضیا دغا کیتو کی وٹا ایس جہان توں جی
 بناں پچھیاں پر ہیں نکاح میرا ایہ فتویٰ نہیں قرآن توں جی
 لیکے رشوتاں کریں خوشامداں توں نہیں سنگد ادب برہان توں جی
 جھوٹی دنیا تے شان گمان جھوٹھا کیوں پھرنا میں آپ ایمان توں جی
 جیہا کیتوئی ملک سزا تینوں پادیں بدلہ رب رحمان توں جی
 وارشاہ کجھ عمل کما چنگا اوتر جائیں گا ایس جہان توں جی

کلام قاضی با چوچک

قاضی آکھدا چوچکا جھب ہو توں سد خویش قبیلوا لیاونائیں
 لے سد گواہ وکیل تائیں اساں شرعاً عقد نبھاونائیں!
 ڈنگی لکڑی دینال ڈنگ ساڈا اساں ڈنگ توں ڈنگ کڈ ہاونائیں!
 گھڑی ڈھل نہ لاوئی پھیرا تھے اساں تر ت نکاح پڑھاونائیں
 رانجھا نال تقدیر تغیر ہویا اتھے نواں فوجدار بہاونائیں
 فجر ہوندی نوں تحت دیوادینا ڈولی گھت کھاڑاونائیں
 جج تر ت تیار چاوداع کرنی ڈوم ڈلڑا پھیر پرچاونائیں

پوے قبر خدا پیدا جھوٹھیاں تے لعنت رب دی اے کا ذہین قاضی
 موہوں بول اوڑے بولنا میں وے توں ردہوویں مشرکین قاضی
 قدر عشق دا عاشقاں صادقانوں جھکھ مار دے نے جالبین قاضی
 سچ آکھے توں عاشق نہیں مڑ دے قول ان کنتم صادقین قاضی
 راجھے رب دے وچہ جے وتھ جاناں درجے عشق دے کویں ڈہین قاضی
 حسن چاک داتے جلوہ ذات ربی ہیر ویکھیا نال یقین قاضی
 نقش چاک دے حرف تبارک اللہ خوشخط لکھے خالقین قاضی
 رخ یار دا صفحہ قرآن دانی نور نبی ختم المرسلین قاضی
 اعوذ باللہ من الشیطان پڑھ کے کیتا رد شیطان لعین قاضی
 عقدے بسم اللہ الرحمن کھولے الرحیم تھیں میں صاحبین قاضی
 پوے نظر آکھاں الحمد للہ آوے یاد رب العلمین قاضی
 بخش الرحمن الرحیم اللہ روز حشر مالک یوم الدین قاضی
 پوچاں صدق توں ایاک بعدوایاک نستعین قاضی
 اهدنا الصراط المستقیم سدھے راہ صراط الذین قاضی
 لکھ نعمتاں انعمت علیہم اوپر اہناں جو اہل صفیں قاضی
 من حکم غیر المنعزب علیہم ہوئی امردی ہیر تلقین قاضی
 جنہاں شک کیتا اور گمراہ ہوئے پڑھ کے ویکھ ولا الضالین قاضی
 اک دارجے رانجھنا دید دیوے آکھاں مکھ تھیں لکھ آمین قاضی
 موہڈے کملی دھری مزلی دی کھونڈی رانگی ہتھ یسین قاضی
 نبی پاک ہویا چھیرو امتاں دارانجھے باجہ نہ مہیں چرین قاضی
 رانجھا دید شہید حسین مینوں کھیڑا شمر یزید لعین قاضی
 متھا چاک دا خاص محراب مسجد سجدے پئی ہاں نال یقین قاضی

آوے ریہہ سردتیاں لکھ وٹاں ہووے عشق ولوں آفرین قاضی
 کچھ عشق دے موت شہید مینوں حاجت نہیں تجھیز تکلفین قاضی
 جیوندی جان بے کراں قبول کھیڑا نگھر جاں میں وچہ زمین قاضی
 دہو کے بندیاں دے رب جانداے نال خیر خیر الماکرین قاضی
 اے قبر کے لائق کیوں اس قدر فساد برپا کئے لعنت اللہ علی الکاذبین

سردینے سے عزت رہ جائے گی تو لاکھ حاصل ہوگا اور عشق سے آفرین ہوگی
 سولی چڑھنا تے ڈرانہ فکر کرناں مڈھوں عشق دی رمز آئین قاضی
 وارث قول زبان توں ہار جاناں نہیں عاشقاندا مذہب دین قاضی
 (ترجمہ) اے ایمان والو آگے نہ بڑھو۔ اللہ سے اور اس کے رسول سے اور
 ڈرتے رہو اللہ سے اللہ خالق ہے جاننا۔
 کلام قاضی صاحب بارو سار
 قاضی پنڈ دے پیچ سدا سارے شطر نجیاں صفاں وچھا بیٹھے
 لئے سد گواہ وکیل سارے جھبڈے ہوئے نی آنکے سبھ کٹھے
 ایس نکاح دوشور فساد پوسی جیہا محکمہ پوندائی وچہ ستھے
 وارث ہیر نہ مڑدی اے رانجھنے توں بھاویں چاہنایئے زری لٹھے

کلام ہیر با قاضی

ہیر آکھدی دس کھاں قاضیا دے کہیا نال ساڈے متھا ڈاہیائی
 میں تاں کدی نہ کھیڑیاں نال جاواں ایس کر کے شور مچایائی
 دھی اپنی نوں پادہیہ وچہ ڈولی جیکر ترس تیرے من آئیائی!
 وارثشاہ توں قاضیا باز آویں ہیر آکھدی رب فرمایائی

کلام قاضی با ہیر

غصہ کھانیکے قاضی جواب دتا ہوئی بہت ہی جاہ انموڑیئے نی

قدم وکھ کے زمیں تے رکھیے نی چکڑ وکھ کے پیر سنگوڑیے نی
 بھورے کمبلوں چا جواب دیے ریشم نال دوشالیاں جوڑیے نی
 بھاویں لکھ شناس پیراگ ہووے سید مغل پٹھان بی لوڑیے نی
 چوٹی کھدر اں تھان ترسیاندے پنڈے نال نہ مول چوڑیے نی
 اوڑک ذات صفات تے اصل ہوندا گدھے نچرالن نہ گھوڑیے نی
 زری بدلہ خوب پچھان لئے سرینصاف دے بھوچھن جوڑیے نی
 چھڈ شیک مشائخ لنگوٹیاں دے وارشاہ دی واگ نہ موڑیے نی

کلام ہیر با قاضی

اک ہیر نے پھیر جواب دتا تینوں رب دی مار ہے قاضیاوے
 کھائیں وڈھیاں جھوٹھ حرام بولیں تینوں نبی دی مار ہے قاضیاوے
 آوے ٹریں نہ رب دیا ماریا وے ساڈے نال کیہا متھا سازیاوے
 وارشاہ خداتوں لین بدلہ جیہا نال ساڈے پھندے سازیاوے

کلام قاضی با چوچک

قاضی آکھدا اے ایہ جے روڑپکا ہیر جھڑیاں نال نہ ہاردی اے
 لیاؤ پڑھو نکاح منہ ننھ اسدا قصہ کوئی فساد گزاردی اے
 نالے لوکانتے ماییاں قاضیاں نوں نالے پنڈا ایہ سارے نوں ماردی اے
 گالیں دیندی اے پیکیاں ساہوریاں نوں رانجھے یار دانا م چتاردی اے
 چھڈ مسجداں دائریاں وچہ وڑدی چھڈ بکریاں سوریاں چاردی اے
 انہوں بلجہ ایجاب دے ننھ ٹوراویہ تاں نڈ ہڑی کسے نہ کاردی اے
 سانوں فکر فساد سمیٹنے دا ایہ ہور کھلا ر کھلا ر دی اے
 وارشاہ مدہانی اے ہیر جٹی عشق دہیں دا گھیونتا دی اے
 جیسے حضرت منصور نے محبت الہی میں سولی منظور کی (ترجمہ) اے اولاد بنی

آدم کی اتار دی ہم نے تم پر پوشاک کہ ڈھانکنے تمہارے عیب اور رونق
 کپڑے پر ہیز گاری کے سو بہتر ہیں کینہ سے ہنکر باعزت کو ماننا چاہئے کیسا
 مقابلہ شروع کیا ہے ہمارے ساتھ کیا فریب کیا کپڑا دیکھ کر پاؤں پھیلانے
 چاہئیں۔

جواب ہیر

ہیر آکھیا قاضیا پازیاوے دھکو دھکی نہ پڑھیں نکاح میرا
 پہلے روز میں عشق دے لڑ لگی رب بخیا کل گناہ میرا
 روح چاک دے نوں چھھی ماریا میں جانے رب رسول گواہ میرا
 میری گل دی نہیں پریت تینوں شاہد حالدائے وارشاہ میرا
 نکاح خواندن قاضی ہیر باسیدا بنارا ضعی ہیر
 قاضی بنجھ نکاح تے گھٹ ڈولی نال کھیڑ یاندے دتی ٹورمیاں
 تیور بیوراں نال جڑاڈ گہنے دم دولتاں نعمتاں ہورمیاں
 ٹھیک مہیں اتے نال اوٹھ گھوڑے گہنا کپڑا تے ڈنگر ڈھورمیاں
 زور اورى حرامیاں ظالماں نے ہیر بنجھ ٹوری وانگ ڈھورمیاں
 اوہ تاں ہیر نوں لیکے وگ ٹرے نال مال پرانے نہ زورمیاں
 ہیر کھیڑیاں نال نہ ٹرے مولے پیا پنڈ دے وچہ ایہ شورمیاں
 شاہ رکن عالم منت دار ہویا ہور لاتھکے سبھی زورمیاں
 ہیر روندڑی دھوندڑی چڑھی ڈولی ٹری پیر فقیر نوں سورمیاں
 کھیڑے ہیر نوں گھنکے رواں ہوئے جویں ماں نوں لے وگے چورمیاں
 وارشاہ میاں حق رانجنھنے دے کھیڑے لگئے زور وزومیاں
 زاد نالیدن و فریاد کردن ہیر بوقت سواری ہودج
 ڈولی چڑھدیاں ماریاں ہیر چیکاں گھمائی رانجھیٹیاں سلیاں وے

بناں اجل چٹھری چھری انہاں قاضیاں وڈتھیاں وے
 رہی سدھ نہ کچھ سہیلیاں دی ٹردی وار نہ گلیں ملایاں وے
 رکھیں اج اجوڑی رات بابل گاؤن ماسیاں پھپھیاں تیاں وے
 بناح روح دے جوین قلبوت ٹریامیرے باب تقدیر لکھایاں وے
 انہاں الگیاں لائیاں سکیاں نینال دھکیاں ڈولڑی پایاں وے
 اج دولتیاں تیریاں لٹ لیاں کر کے کھڑیاں دشمنان دہانیاں وے
 ہویا تخت ہزارہ تے جھنگ سناں ملن رنپور وچہ دوہایاں وے
 تینوں اج سیالاں دغے بازاں گنگے دتیاں سبھ چرایاں وے
 میرے بلجہ لیسے کون خبر تیری رسیں وچہ اروڑیاں کھایاں وے
 ایہ سہیلیاں بھی سو بھا کردیاں سن سراں نال ہی ہون سردایاں وے
 کیتی جدا قضا فی ڈاروچوں کوچ وانگ میں ہیر کر لایاں وے
 جاندی پیش نہ ڈاڈیاں نال کونیکوک دتیاں لکھ دہایاں وے
 راج ویکھیا نہ تھی مکھ تیرا اکھیں رتجھ دے نال سن لایاں وے
 لیاں لہنیا لہب سی جھٹ جیہڑا ساری عمر ہن دینیاں آیاں وے
 اک گھڑی نہ مدھ توں نکھڑی ساں پیاں لمیاں ایہ جدایاں وے
 تیرے نام توں رانجھنا لکھ واری بندی ہیر میں گھول گھملیاں وے
 اک گھڑی نہ مدھ توں نکھڑی ساں پیاں لمیاں ایہ جدایاں وے
 پھل ڈال دینال سہاوندی ساں ٹٹی کچھویوں کلی کر مایاں وے
 وگی واوچھوڑے دی ڈولیاں میں پتلی لگر دے وانگ جھٹلایاں وے
 بندی ہیر کملی مہربان رانجھا شرماں تھنوں ساریاں وے
 مینوں ہور امید سی ہور ہوئی رب کیتیاں بے پرواہیاں وے
 میرے بھادے پیر فقیر سہوں گئے گیاں رانجھیا الٹ خدایاں وے

سنی گئی نہ کوک فریاد میری گلاں رب رسول نے پایاں وے
 واناں لمیاں لمیاں میلے جیوندیاں دے حرصاں ساریاں دلوں گویاں وے
 اگے پوانگی وس بیگانیاں دے دیس اوپرے واہنڈیاں جلیاں وے
 ڈاہڈے رب وچھوڑ کے سچناں توں وس ویریاں دوٹیاں پایاں وے
 جویں آپ فرات توں کوفیاں نے کھڑیاں بیلیاں نہ ترہایاں وے
 رہی چاہ کنعان دی وچہ ولدے رب مصرے دول دھکیاں وے
 تدوں پلک دی نہیں کھلیں ہوندی جدوں قسمناں رب اٹھایاں وے
 شالا صبر پوے لہنہاں کلیاں نوں دنیا دولتتاں جہاں کمایاں وے
 اوہلے اکھیاں دے ہوئی محرماں توں اگے وسدیاں سبھ پرایاں وے
 اگے وچہ سر سجدے سجھدیاں نی پچھاڑکیاں بہت سختیاں وے
 موہوں ڈریاں بول نہ سکیاں چپ کراں گی نال شرمایاں وے
 انہاں ناناں ڈانناں لو بھ کچھے دے دے ملنیاں خوبوہایاں وے
 باجوں نکیاں داؤنیاں منہ میرے گھیرے گھت کے زردیاں آیاں وے
 ویکھ رانجھیا ہار سنگار میرا زلفاں کھلیاں بک تے آیاں وے
 باشک ناگ زمین آسمان حلے والاں لمیاں کیتیاں دہلیاں وے
 جوڑے سبز سوہے ساوے وپٹیاں نوں میرے انگ سفیدیاں لایاں وے
 رکھیں قدم رانجھیشیا بیج اتے خاطر شوہ دی ہون وچھایاں وے
 زوراوراں سپاہیاں ڈھک بدھی کسے آن نہ مول چھڈایاں وے
 دس ایس ویلے مدد کرن کیہڑے جہاں نیاں آپ رضایاں وے
 جی وچہ دہرواس سی رحمتاں دا گھٹاں قہر دیاں رب وسلیاں وے
 منگاں رب توں رانجھیا خیر تیری رد آفتاں ہون بلایاں وے
 لتھے کھان کارن لہنہاں جانجیاں نے کلھے مٹھیاں پڑے وچہ پایاں وے

ڈالی چاکہار اولارڑے کڑی چیکدی ریکدیان باہیاں وے
 اوٹھے رب دے باجہ نہ کوئی ساتھی ماپیاں دیکے داج ویاہیاں وے
 میاں اک اکلڑی وداع کیتی کلمہ نبی دے نال ہمراہیاں وے
 گلاں دلاں دیاں دلاں دیوچہ رہیاں ہویاں سوئی جورب نوں بھایاں وے

وارث ہیرے رانجھنے سوگ ہو یا خوشیاں کھیڑیاں لاگیاں نائیاں وے
 عشق کی دہی سے گھی نکالتی ہے ایسی چھری سے ذبح کیا گائے ذبح
 کرنیوالے ظالموں نے مجھ کو بے رحمی سے ذبح کر ڈالا
 جو مزہ آنا تھا اڑالیا تمام عمر اس کا بدلہ دینا پڑا
 آگے بیگانے نظر آتے ہیں
 آنکھوں سے اوجھل محرموں سے ہو جاؤنگی
 یعنی ولی شہید جنہوں نے خود راضی بقدری ہو کر صبر کیا وہ ہماری مدد اس وقت
 کیا کر سکتے ہیں
 کیاں مراد موجی حجام وغیرہ

مقولہ شاعر

مہیں ٹرن نہ باجہ رانجھیں دے بھوئے ہونیکے پنڈ پہنچا یونے
 توڑ جائیکے بوتھیاں اتاں کر کے شوہ گھاٹ تے دھنیل پائیونے
 مارچنگیاں لوکاں نوں ڈھد مارن بھانڈے بھن کے شور گھتائیونے
 لوکاں آکھیا رانجھے دی کرو منت پیر ٹب کے آن جگایونے
 چشمہ پیر دی خاک والا متھے وانگ سیوکاں سخی منایونے
 بھڑتھو مار یونے دوالے رانجھنے دے لال بیگ داتھڑ اپجائیونے
 پکوان تے پنیاں رکھ اگے بھولرام نوں خوشی کرایونے
 مگر مہیں دے چھیڑ کے نال شفقت سرٹمک چاچوایونے

واہو واہ چلے رات رات کھیڑے دارے جا کے دسبہ چڑھایونے
وارششاہ کھیڑے بہت خوشی ہوئے ڈولاہیر دا جان ہتھ آیونے

آرام کردن برات در راه

کھیڑے ویکھ کے بہت مکان چنگا اتر گھوڑیاں توں ڈیرہ لایونے
بہت خوشی ہو کے لڈی مار دے نینال شو قدے مجرا کرایونے
چھاویں بیٹھ سردایاں گھوٹیاں نے اک دوئے نوں چا پوایونے
وارششاہ رانجھا پریشان بیٹھا اوہنوں آہمول منایونے
صید نمودن کھیڑیاں ازروئے خوشی کتھرائی!
کھیڑے پہنچ اوتھے بہت خوشی ہوئے نیت صید شکار دی دہایونے
اکدوئے نوں دسدے ورزشاں تے ترکش تیر کمان سوار یونے
مگر ہر ناندے گھوڑے دوڑایوں نے آپو اپنا زور نتایونے
اک مارن بندوق نشانیاں نوں اک چلے کمان چا چا ہڑیونے
ہرن پہڑے نے بہت شکار کہتے نالے لونبر دوتن ماریونے
وارششاہ کباب بھن کھاوندے نے حصہ ہیر دا تر ت نتایونے

ملاتی شدن ہیر رانجھا در قافہ

ہیر ویکھ کے جامکان خالی مسیں رانجھے نوں تر ت بلاوندی اے
رانجھے یار نوں وچہ بہار ڈولی نال شو قدے انگ لگاوندی اے
کھیڑے ویکھ کے تے قہروان ہوئے ہیر ہارنوں توڑ وکھاوندی اے
منکے چکنے نوں کول سدایاں ایہ افترا چابنا وندی اے
لانی پھلدی چھٹی جے کسے اسنوں زہر کھامراں ایہ سناوندینے
وارث کھیڑیاں نے ویکھ چپ کیتی جنج کوچ دا حکم فرماوندی اے
نافرمان ہو کر زور سے واپس آئیں پاؤں سے ہلا کر بیدار کیا سردائیاں

بمعنی گھوٹے منگے چننے کے واسطے بلایا تھا۔
اگر کسی نے اس کو ذرا بھی دھمکایا تو زہر کھا کر مر جاؤں گی۔

باز گفتگو کردن

ہیر آکھیا آکھاں رانجھیا وے گلئیں لگ ملئیں جاندی واردونویں
نین ترسدے رہنگے عمر ساری کرینے دید نا آخری واردونویں
جیوندے رہے تے ملانگے نال قسمت پھیر رب میلے اک واردونویں
ملے ہیر رانجھا وچہ ڈوڑی دے چھھی گھت کے بانہہ اولار دونویں
جوس زندے وقت جدائی کردے روح بت روندے بھباں واردونویں
ہیر کھول بیٹھی کھاں پچھلیاں نوں رکھن وچہ دلدے یادگار دونویں
ہویاں جدوں اسلت دا حکم نازل اسی روز بیثاق دے یاردونویں
روحاں قالو ابلی پکار یاسی کردے آپ وچہ بہت پیاردونویں
آدم حوا وانگوں اسیں دکھ ہونے کر کے نرے ساں قول قرار دونویں
ڈاڈے نا تقدیر نکھیر دتا اسیں رون لگے زاروزار دونویں
دکھ درداندوہ مصیبتاں نوں کٹ جانگے وچہ سنسار دونویں
میرا یار ہیں تاں ملیں آپ پچوں رکھے پھیر ہوں ساں چلنہا دونویں
نہیں تے روز نشوردے چل ملسان کرساں رب دا پک دیدار دونویں
دتا پیغام الوداع وارث اکھیں رانجھیدیاں ہویاں بیدار دونویں

روانہ شدن برات کھیڑیاں

جج رواں ہوکے اوتھوں اٹھ ٹری دولا جانیگے پنڈ لہا یونے
اگوں لین آیاں سیاں وھڑی نوں بے تده آنڈری وے ملاگا یونے
ڈولا جابیٹھا جد کول بوہے گوہڑے روں دے تر ت انوا یونے
منگے پنج پیسے روک لاگیاں نے تلی ہیر دی پٹھ نکا یونے

آکھن لیف تلایاں ٹنگنے بھی منڈے پنڈے منگنے چایونے
 کڑیاں وہٹی نوں ڈولیوں کڈھ آندا تیل وچہ دہلیز ڈلہا یونے
 پانی وارپیتا س ہیر دی نے شکر رب داموہوں اکھایونے
 اگے رکھ قرآن تے سچ مہراں تر ت ہیر دا گھنڈکھلایونے
 کڑیاں وہٹی نوں کڑے تے لے آیاں دوالے ہیر دے جھر مٹ پایونے
 پھیر گوت کنالیدا آہر ہویا تر ت چوری نوں کٹ بنا یونے
 وچہ گھت پرات دے گھو چوری اگے ہیر دے آن دہرا یونے
 دے کچھڑی تے چوری دیان برکیاں ست نڈہا دیور گود بہا یونے
 پنج مہراں بھی ہیر دے ہتھ دیکے تر ت وہٹی دا گھنڈ لہا یونے
 ہسیاں سس تے سہتی ننان دونوں نالے دائی نوں کول بہا یونے
 دائی لاگیاں دی کرٹھل خدمت دل رانجھیدا خیال جاں آ یونے
 سروں لہ ٹمک بھورا کھس لیا آدم بہشت تھیں چاترا ہیونے
 ماں سدھے دی پاس گواہنڈناں تے جھر مٹ آن مبارکاں پایونے
 دھن بھاگ تیرے دا ج پنگ پہرا سنے وہنڑی ویکھ صلاحیونے
 جیہا پت سی رب نے نوہ دتی بوہا اجودا خوب سہا یونے
 گلاں ہیر دے دل دیاں ہیر جانے کجھ اوسدا بھیت نہ پایونے
 رانجھا روندڑا پچھاں نوں رواں ہویا کوئی و س نہ چلدا لایونے
 ویکھو ایہ بھی قدرتاں رب دیاں نے بھکھا جنتوں روح کڈہا یونے
 کھیڑے آکھدے پھیر نہ ملن دیہو ہیر رانجھے توں چا امکایونے
 وارشاہ قبیلوا خوشی سارا رانجھا ہیر دلگیر کرایونے
 اگر تو میرا یار ہے تو ا یک دفعہ مجھے آ کروہاں مانا پھر نکل چلیں گے۔
 ایک گیت ہے جو دلہن کی آمدن کے وقت گاتے ہیں ساس ڈولی سے پھرا

کر پانی پیتی ہے یہ ایک رسم ہے۔
بڑے برتن میں گھی کی چوری۔ رسم ہے۔

کلام ہیر بارا نجھا

لے وے رانجھیا واہ میں لاتھکی میرے وس تھیں گل بے وس ہوئی
قاضی ماپیاں لاگیاں ہنھ ٹوری مینڈی تینڈڑی دوستی بس ہوئی
گھر کھیڑیاندے نہیں وسناں میں ساڈے نال انہاں خرخس ہوئی
جاں جیواں گی ملاگی رب میلے حال سال تاں دوستی لس ہوئی
میں روندڑی رہاگی عمر ساری ساڈے دوستاندے سر بھس ہوئی
قسمت نال ملیاں تینوں رانجھیا وے بھاساندے حال گھڑہس ہوئی
کیسے چند رے وقت سی مہوں لگا سبھ رسدی بات پیرس ہوئی
وارششاہ توں پچھ لے لیکھ میرے ہونی ہیر نمائی دی سس ہوئی

جواب رانجھیا ہیر

جو کجھ وچہ رضا دے لکھ چھڈیا موہوں بس نہ آکھئے بھیڑیے نی
سنجاں سکھناں چاک نوں رکھیائی متھے بھورئے چندریے بھیڑیے نی
جے تاں منتر کیل دانہ آوے اینویں ستڑے ناگ نہ چھیڑیے نی
اکے یار دے نام توں فدا ہوئے موہردیکے کپے نیڑیے نی
جے ناہ اتریے پار دے نال پورے ایڈے پٹے نہ سہوڑیے نی
دغا دیونا ہووے جس آدمی نوں پہلے روز ہی چاکھڑیے نی
اس دینال نہ ہرگز گل کریے غصے نال چادلوں نکھیردیے نی
وارششاہ پیاس نہ ہووے اندر شیشے شربتاندے نہ چھیڑیے نی

کلام ہیر بارا نجھا

مائیں پئی ساں ہجر دے وچہ تیرے تینوں رانجھیا پاس لاوندی میں
 مکھن کھنڈ ملانی تے ددھ چوری ہتھیں اپنی کٹ کھواندی میں
 لاواں لینڈی شوق دینال تیرے مہندی گھو کے سس گنداوندی میں
 چھلے کڑے پنچا نگلاں پاچونکی مہندی گھو کے انگلی لاوندی میں
 باہیں لال چوڑا بازو بندناڈاں دھڑی نال سندھوردے لاوندی میں
 نکا بندلی پھب دے نال لوہلاں وانگر مور دے پانٹاں پاوندی میں
 تیرے شوق دے نال رانجھیا وے نک نتھ سہاگ دی پاوندی میں
 دن عید تے رات شبرات ہوندی وارشاہ پھر عیش مناوندی میں
 کیسے منحوس وقت یاری لگی۔
 لذت کی بات بے لذت ہوگئی۔
 مائیں ایک رسم ہے جو شادی سے پہلے دوچار روز لڑکی لڑکے کو کپڑے
 پہناتی ہیں اور سہیلیاں اسکے ہمراہ رہتی ہیں۔

کلام رانجھاباہیر

کر کے قول زبان بے ہاریونی تار عشقدی دلوں نہ توڑ میرے
 پہلوں نال پیار دے ٹھگیونی ہن کوڑ کہانی نہ جوڑ ہیرے
 جھاک دیکے باغ بہشت والی سانوں چائیں کلریں چھوڑ ہیرے
 کرینے ساتھ تے پار اتار دینے ہاہو وچہ نہ سٹیے بوڑ ہیرے
 پیڑ ویلنے وچہ کما دو انگوں میرا چلی نئیں رسا نچوڑ ہیرے
 آپ پری بنکے اڈنہار ہوئیں سانوں عشق دا جن چھوڑ ہیرے
 جا کے مانسیں پنگ وچھایاں نوں ساڈے رن نوں کندڑے روڑ ہیرے
 پہلاں نال محبتاں گلیں لا یو پچھوں کیتوئی مکھ مروڑ ہیرے
 آپ چلمیں ڈوڑی وچہ بہکے کر کے اساندے نال اجوڑ ہیرے

توہیں جیوندیاں دئیں یدار سانوں اسماں وت نہ جیوندیاں آوانائیں
جلدی آویدی کرنی تساں تیاری کوئی بھیس ہی خوب وناوانائیں
وارشہاہ تساں ساڈی خبر لینی نہیں تاں اسماں نے روح گواوانائیں

مقولہ شاعر

یارو جٹ دا قول منظور ناہیں گوز شتر دا قول رستیاں دا
پتاں ہون اکی جس جٹ تائیں سوئی اصل بھرا ہے بھایاں دا
جدوں پہن اڑ رہی تے عقل آوے جویں کترا ہودے قصادیاں دا
سروں لاہ کے چتراں پٹھہ دیندے مزہ آوندا تداں صفایاں دا
اکبر شاہ توں زور آور جٹ آ ہے جہاں کنھاسی پیر بل شاہیاں دا
جٹ کرے اپراہتے پھڑے کوئی مارئیے پت قصایاں دا
کچھر وندیاں گھنکھاں جٹ جانے پیشوا فساد بریائیاں دا
گلا کارتے جھاگڑو جٹ وڈے کھوہندے مال نی جانڈیاں راہیاں دا
جٹ غرض دے واسطے بنے متر بھائی بنے ہر قول تے تائیاں دا
جٹ جیڈ نہ کوئی گوارڈٹھا جوئیں یار نہ کوئی سپاہیاں دا
جٹی جٹ دے سانگ تے ہون راضی پھرے مغل تے دیس کی لایاں دا
دھیاں دینیاں کرن مسافراں نوں وچن ہوردے مال جوایاں دا
حصے تیر ہویں دے پنڈوں ہون مالک وند چھتریں ادھ تراہاں یا دا
جٹ چوہے دا کھوہ بنا لیندے چلے وس نہ مالکاں ساہیاں دا
موہوں آکھ کڑمایاں کھوہ لیندے منہ کرن کالا پھرنایاں دا
وارشہاہ میاں ترے ہی جھوٹھ جانو قول جٹ سینار قصایاں ندا

کلام را.نچھاباہیر

راجھے آکھیا سیاں گل گئے سارے اتے ہیر بھی چھڈ ایمان چلی

سر ہٹھاں نوں کرگیا پھیر چوچک جدوں ستھ وچہ آن کے گل ہئی
 دھیاں وچکلے قول زبان ہارن تے محراب متھے اتے دہون ڈھلی
 یاروں سیاں دیاں داہڑیاں ویکھدے ہو جیہی منگ منگواڑ دی مسر پئی
 وچوں کھولے تاباہروں صاف سدن گلاں کرن تے جانے کرم ہئی!
 وارثشاہ میاں دھی سہنی نوں گل وچہ چایا وندے ہین ٹلی!

ایضاً

پنچاں پنڈدیاں سچ توں ترک کیتی قاضی رشوتاں مار کے چور کیتے
 پہلے ہورنال قرار کر کے طمع ویکھ داماد چاہور کیتے!
 گل کرن ایمان دی کدھ چھڈن پیچ پنڈ دے ٹھگ تے چور کیتے
 اشراف دی بات منظور ناہیں چور چوہدری اتے لنڈور کیتے
 عالم اہل ایمان دے چپ سارے جاہل مسلیاں وچہ لاہور کیتے
 دنوں دن کجھ ہور دا ہور ہویا گئے وقت زمانیاں ہور کیتے
 تدوں فوج ایمان دی نس چلی جدوں حرص تے طمع نے زور کیتے
 کاں باغ ویوچہ کلول کردے کوڑ پھولنے دے اتے مور کیتے
 پھیراماس تے ہویا شکاریاں دارا کھنے بندیاں دے آدم خور کیتے
 بھونڈ بہت ہوئے پھلوڑیاں تے گوہا لد سنگھن اتے مور کیتے
 سرسٹ کے غازیاں گھاس وئی اچی پنک کے کھوتیاں شور کیتے
 وڑے شیر خدا دے وچہ گھریاں بل بیلاندے گدڑ کور کیتے
 زورادوی ویاہ لے گئے کھیڑے اسساں رو بہترڑے شور کیتے
 وارثشاہ جو اہل ایمان آہے تنہاں چاڈیرے وچہ گور کیتے
 گرفتاری کسی دوسرے کی ہونا طہ کہکر چھین لیتے ہیں اور بدنام جاموں کو
 کرتے ہیں جھولے یعنی بے اعتبار ہو گئے فریب کھیت مونگ مسور کے

جاتے

ہیں۔

جواب ہیر بارا بنجھا

چکھوں ہیر نے اک جواب لکھیا دغے باز جہان ہے ہورہیا
کہن ہور تے ہور کماوندے نی کئی لوک اس کم وچہ ہورہیا
دغے دارچاچوں نوں کرن سچے حق دار ہے انت نوں رورہیا
سیالاں سچ دے کھیت نہ آب دتا رانجھا حقدی جوگ نوں جورہیا
سچ خن نوں خلن چا ترک کیتا کوڑ سچ دے نال سمورہیا
وچہ مجلساں کوڑ دی فوج دہانی پھیرا سچ دا اک ناں ہورہیا
اوڑک وکھ کے دم دھی و پچیا جے رانجھا میل مشاہدے ڈہورہیا
وارشاہ کی فائدہ جیونے دا جو کجھ ہوونا سی سوئی ہورہیا

کلام رانجھا

یارو ٹھگ سیال تحقیق جانوں دھیان ٹھگنیاں سبھ سکھاوندینے
پت وکھ سرداراں دے موہ لیندے انہوں مہیں دچاک بناوندینے
قول ہارزبان دا ساک کھوہن چاپوندین ہوردے لاوندینے
داہڑی شیخ دی چھراقصایاں دا بیٹھ پرہے وچہ تیج سداوندینے
جٹ چورتے یاردا راہ مارن رنڈیاں موہندے تے راہ لاوندینے
وارشاہ ایہ جٹ نی سبھ کھوٹے وڈے ٹھگ ایہ جٹ جھناوندینے

مقولہ شاعر

ڈوگر جٹ ایمان نوں وچ کھاندے سنھاں مار دے تے پاڑ لاوندے نی
ترک قول حدیث دی نت کردے چوری یاری بیاج کماوندے نی
جیسے آپ ہوون تیسے عورتاں نے بیٹے بیٹیاں چوریاں لاوندے نی

لسی وچہ چا پاندیاں مندری نوں ہتھ ماردیاں نال ادایاں نی
 ہتھوں بیٹیاں شوخ ودھیک ہوون ہیر کرے نہ مول آدایاں نی
 سگوں سیدینوں وکھہ رنجور ہوئی بزاں بدھیاں پاس قصایاں نی
 وہٹی گھہر وکھولدے کانڑے نوں وانگ گکڑاں کرن لڑائیاں نی
 کھڑیاں وانگ روئل چنیل سبھے پھریاں ہیر دے منہ زور دیاں نی
 گپڑ ہیر دے ہتھ پرات پالے باہاں مردیاں وانگ پدایاں نی!
 مندری نہ جیٹی دے ہتھ آوے دل ہیر دے نہ صفایاں نی
 کڑیاں آکھدیاں کھول توں کانڑے نوں ول وہٹی دے ہور خفایاں نی
 گانے ایس بھی مول نہ کھلنا جے باہاں جھولیاں مار گویاں نی
 مینوں قسم ہے ہیر دے پیر دی جی کتھاں جاوواں گھول سکایاں نی
 پانی کسے بھی مول نہ ہکنا نئیں نہراں دھروں پھاڑوں جے آیاں نی!
 گانا کھویا لہنہا جٹیٹیاں نے جہیریاں خوشی دینال ویہیاں نی
 سنیاں سخن جٹیٹیاں ہیر نوں ججی اوسیوقت ہی اٹھ سدھایاں نی
 رہی سون سپت جٹیٹیاں دی لسی ڈوہل پرات لے آیاں نی
 سانوں آس امید برسات دی سی گھٹاں گڑیدیاں رب وسایاں نی
 سبھے اٹھ ٹریاں اوازار ہوکے کسے پھیر نہ مول بہایاں نی!
 لگے غم اندوہ فراق بہتے کوڑیاں مارڈھایاں گھریں آیاں نی
 کجھ شوق نہسی اسنوں نال سیدے جیو وچہ کللیاں کھلیاں نی!
 متھی ہوری ہور دی ہوئی شکر کرے جو رب رضایاں نی!
 چلیاں اٹھ سوانیاں اک گھریں کرن سون سپت نہ آئیاں نی
 وارشاہ میاں نیناں ہیر دیاں نے وانگ بدلاں دے جھڑیاں لایاں نی

بخندون اللہ (ترجمہ) دھوکا دیتے ہیں اللہ کو اور نالوں کو اور نہیں دھوکا دیتے مگر

جیہڑے پھلدا نت توں رہیں راکھا اوس پھانوں توڑلے گئے کھیڑے
 جسواسطے پھریں توں وچہ جھلاں جتھے باگھ بگھیلے تے شہمہ پیڑے
 کوئی نہیں وساہ کوریاں دا ایویں لکو نکمڑے کرن جیہڑے
 توں تاں محتاں میں دن رات کردا وکھ قدرتاں رب دیاں کون پھیرے
 دنے رات خواریں وچہ جھلاں تول کوریاں دے ہوئے نال تیرے
 کلس زری دا چاہڑیئے چاروزے جسویلوے آنکے وڑیں دیڑے
 تیریاں منتاں نیاں رانجھیا دے لاویں وچہ ہزاریدے وت ڈیرے
 دیگ دیوساں علیٰ دی جھنڈ سکھاں نازی پیر دے چاہڑیئے چاہرے
 اوس جوہ وچہ پھیر نہ پین پانی کھس جاں کھیڑیاں منہ پھیرے
 وارشاہ ایہ نذری اساں منہ خولجہ خضر چراغ دے لئے پھیرے

جواب نوشتن رانجھا!

بھابی خراں دی رت جاں آن پنہی بھور آسرتے پئے جالدے نی
 سیوں بلبلان بوٹیاں سکھیاں نوں پھیر پھل لگن نال ڈالدے نی
 اساں جدوں کدروں لبہاں پاس جاناں جیہڑے محرم اساڈڑے خالدے نی
 بھابی عشق نوں نسکے اوہ جاندے پتر ہون جو کسے کنگال دے نی
 بھابی عاشقان دے دل سچ ہوندا تساں کوڑپے وچہ خیالدے نی
 ابراہیم دھم تے حسن بصری پھر ہوئے نہ مالک مال دے نی
 نت وحدت دے دریا اندر پیندے مست شراب وصال دے نی
 سچیاں عاشقاں نوں کجھ خوف ناہیں آتش وچہ سریر نوں بالدے نی
 ایس عشق پچھے لڑن مرن سو رکے صفاں ڈوبدے کھونیاں گالدے نی
 مارے بولیاں دے گھریں نہیں وڑدے وارشاہ ہوری پھرن بھالدے نی
 مقولہ
 شاعر

موجود چوہدری دا پت چاک لایا ایہ دیکھنے ذوالجلال دے نی
 جنہاں سولایاں تے لئے جا جھوٹے منصور ہوری ساڈے نال دے نی
 لوکاں کول پیغام چاگھلدے نی ایہ گل کویں مگروں نالدے نی
 وارثشاہ جوگئے سو نہیں مڑدے لوک اساں توں آون بھالدے نی
 گئی عمر تے وقت پھر نہیں مڑدی گئے کرم تے بھاگ نہ آوندے نی
 گئی لہر سمندروں تیر چھٹا گئے مزے تے سے نہ آوندے نی
 گئی گل زبان تھیں نہیں مڑدی گئے روح قلوبت نہ آوندے نی
 گئی جان جہان تھیں چھڈد جسہ کئی ہورسیانے فرماوندے نی
 مڑاتے پھیر جے آوندے نی رانجھے یار ہوری مڑ آوندے نی
 اگے واہیوں چاگواونے ہن عشق تھیں چاگواندے نی
 رانجھے یار ہوراں ایہا ٹھان چھڈی کتے جا کے کن پڑاوندے نی
 اگے اپنی جند گواوندے نی اگے ہیر جٹی ہنہ لیاوندے نی
 بھابی وس ناہیں ہن کجھ میرے لوک تساں نوں نہیں سمجھاوندے نی
 ایہ جٹ دی ذات ہے وڈی کچھ کوئی جوگ داساگ بن آوندے نی
 ویکھ جٹ ہن فند چلاوندے نی بن چیلوے گھون ہو آوندی نی
 وارثشاہ میاں سانوں کون سدے بھائی بھابیاں تیر چلاوندے نی
 وہی ہوا جو تقدیر میں تھا یعنی سونے کا کلس خانقاہ پر چڑھاویں اس حد میں پھر
 پانی نہ پینا زبان سے نکلی ہوئی بات پھر واپس نہیں ہو سکتی۔

خط رانجھا بطرف ینگہا

خط لکھ کے رانجھے چاہتہ دتا موہوں بولیا بہت سلام کرنا
 دانے پانی دے وس نہ وس میرے جو کجھ لیکھ لکھیا سوئی پیا بھرنا
 یارو رزق ہوا داس ٹیا چارہ کجھ نہ چلدا موڑ دھرنا!

بھابی وس توں اسمیں بیوس ہوئے سانوں پیاہے عشق دریا ترنا
 سن بھابیاں خط خاموش ہویاں کہیا بھابیاں وس نہ مول مڑنا
 رب میلیں تدوں اوہ آن مجلسی وارثشاہ ہوراں ہن صبر کرنا

صلاح کردن خسر اچیاں ہیر

مصلحت ہیر دیاں ساہوریاں ایہ کیتی مڑ پیکڑے ایہ نہ گھلنی جے
 مت چاک مڑ چڑے وچہ سیالاں ایہ گل کوساک دی لہنی جے
 ماں باپ دے کہے نہ ایہ لگی موہرے فوجاں دے دلاں دے لہنی جے
 کدوں ساہوریاں دے حکم وچہ چلی ایہ تاں مڈھ دی جھل لہنی جے
 آخر رن دی ذات بیوفا ہوندی چا پیکڑے گھریں ایہ لہنی جے
 وارثشاہ دے نال ملن دینی ایہ گل کسے اتھلنی جے

گرفتارشدن ہیر بخانہ خسر اچیان

ہیر ساہورے گھر وچہ قید ہونی سوندی بہندی طعام نہ کھاندڑی اے
 دنوں دن اوہ سکدی جاندڑے ہاچہ درد نہ سول درماندڑی اے
 کسے نال نہ ہس کے بولدی اے منہ کج کے پئی شرماندڑی اے
 سانگ وچہ کلجے دے رڑک دے ئے سینے وچہ کہاڑیاں کھاندڑی اے
 دھکی پیکیاں ساہوریاں کھوہ گھستی ڈابو جان لیندی غوطے کھاندڑی اے
 دن وچہ دلایاں دے گذردائے جائے روندیاں رات وماندڑی اے
 بھاء لاوندی چوڑیاں بٹیریاں توں گہنا کپڑا انگ نہ لاندڑی اے
 دم دم رانجھا رانجھا کوکدینے بیٹھی رات دن درد پکاندڑی اے
 صورت رانجھے دی اکھیاں وچہ رکھے سر سیدڑے بھس پاندڑی اے
 بیڑی واڑ اقبال سویا دپہا اک پلک نہ دلوں بھلانڈڑی اے
 ڈردی سس ننان تے دو تیاں توں چپ کتیری وقت لنگہارنڈری اے

جدوں رانجھے دا ہیر نے نال سنیاں لکھ رب دا شکر مناندڑی اے
 کدی آ رنجا دئیں درس مینوں تیری مل خریدڑی باندڑی اے
 جدوں ملے بلی آوے چین مینوں وہی ہو جاوے میری چاندڑی اے
 کدی کسے دے کول نہ ڈھک بہندی رہے نت نو بکلی باندڑی اے
 وارثشاہ جھب آ دیدار دیوین نہیں جان ایویں ضائع جاندڑی اے

دیگر

وچا آھیں دے عشق دی چنگ پوڑی محرم راز ہووے سوئی آن کڈھے
 دھونڈے راہ پیاریاں وچہ اوجھڑ جنہاں تے ملک تے محل چھڈے
 سہتی بیٹھ کے پچھدی ہیر تائیں کہی بھابے سدھ نوں سحر وگے
 دنوں دن تہ سکدی جاوئیں دسیں ساوڑے پیلے رنگ گے
 بدن ہو گیا سک کے کرنگ تیرا ہڑباں سنے کنگروڈے ہڈ وڈے
 جمی سکری اے ہوٹھاں تیریاں تے لہو پھنڈا تے پندے جان پھڈے
 ویدن اپنے جیو دے دس مینوں کیہڑے دکھ کھاندے تینوں منہ اڈے
 آہیں مارنی نہیں ابھے ساہ لیکے کوئی جمدڑی نوں روگ پیانڈے
 موہوں گھلکے گل نہ کرنی میں توں چپ کیتڑے وانگ سبھا چڈے
 اڑینے بھابے گل نہ آکھ سکاں بھاویں مٹھڑیں کسے چھیل نڈھے
 تیرے طور وچوں ایہو سدائے چھوٹی عمر تے دکھڑے پئے وڈے
 کوئی چاء نہ وہیاں وانگ تینوں میں کھتھڑی ٹھری وانگ ترڈے
 کامن کسیدے پئے نے زور تینوں دہاگے ریشمی اتے تعویز گڈے
 وارثشاہ طبیب نوں مرض دسیں تیرے درد تے ویلوے سبھ کڈھے

کلام ہیر با سہتی

بھیت اولوں آخروں سب قصہ سارا کھو کے ہیر سنایانی

سہتی سندیاں ہیر توں سبھ گلاں وہی بیٹھ کے کول سمجھائی
 تیرے وانگ پیاریئے بھاپئے نی عشق دھا میرے دل آئی
 میں بھی نال مراد بلوچ دے نی تیرے وانگ پریم رچائی
 کسے ہتھ سینہوڑا گل اسنوں اوہ بھی عشق نے ہوگ ستیائی
 خط لکھ کے بھیج منگا اسنوں اوویں اوسے جے اس بھائی
 جھب دیگا آن دیدار تینوں خاطر جمع کراساں الیائی
 وارشاہ نیوں لائے دی لاج رکھیں عمل کریں جو رب فرمائی

رفتن سید ابر چار پائی ہری

اک رات سیدا بہت خوشی سیتی پلنگ ہیر دے تے چا پیر دھردا
 ہیر آکھدی اے نامز پڑھنی سیدا پلڑ کے تے زیروزبر کردا
 ہیر یاد کیتا پیر اپنے نوں حاضر ہونیکے پچھنا پیر کردا
 ہیر کہے امان میں رانجھنے دی پیر سیدے نوں پلڑ ظہیر کردا
 ہڈ پیر لبھدے سبھ چور کر کے پیر نہہ مشکاں چا اسیر کردا
 وارشاہ سیدا ہتھ جوڑ دائے میں تاں بھل گیا بخش پیر مردا
 پشت کی ہڈیاں بولنا چالنا خوش خلعتی کسی تکلیل جوان پر عاشق ہے درد اور
 ویلوا ویلا اندرونی اگر اسکی خواہش ہوگی فوراً آویگا۔

غسل کردن ہیر

فجر ہونی تے اٹھ کے ہیر جی بیٹھ اگنے وچہ اشان کیتا
 اونہدی پائیگے غم دے وچہ بیٹھی رانجھے یار دیول دہیان کیتا
 میں تاں تیری امان ہاں رانجھیا وے دیوچہ اقرار ایمان کیتا
 تیرے باجہ نہ انگ نہ نمین جوڑاں شاہد حال دا رب رحمان کیتا
 کتے رانجھنا نظر نہ آوندائے او سے وقت ہی جیو غلطان کیتا

ابھا ساہ لیکے صم بکم ہوئی پنڈ اوٹ کے تے سنسان کیتا
 ڈبی وچہ دلیل دے کھا غوطہ ہیر جاپتال ڈوگہان کیتا
 صورت پیر دے وچہ تصویر ہو کے رجوع رب دی طرف دھیان کیتا
 جاتا اک خدا برحق جی دوتی دور جور د شیطان کیتا
 ہویاں سبھ کدروں تاں دوروچوں دل ہیر دا نور نور ان کیتا
 بیچ پیر ہوئے آن ترت حاضر جدوں رب نے خم فرمان کیتا
 ویکھن پیر سجدے وچہ ہیر ڈھٹی رکھ پٹھ تے ہتھ جگان کیتا
 آکھن اٹھ بچی خبردار ہو جا کیڑے دکھ تینوں پریشان کیتا
 دلوں آہوڑی تے ہنجوں ڈلہہ پیاں چپ ہو کے منہ نموجھان کیتا
 آکھے جٹ جیہڑا تسان بخشیا سی اوہدے عشق مینوں خفقان کیتا
 عشق چاک دے جی اجاڑ دتا میں تاں اپنا آپ ویران کیتا
 اوکھے وقت اور پیر دھیر کردے رب تسان تائیں نگہبان کیتا
 دسین پیار دلا سڑا ہیر تائیں رب پیراں نوں چا مہربان کیتا
 آیا جوش تے کشف دازور کر کے پیراں چاک سگوں حاضر آن کیتا
 کر جھولی تے لیس مراد بچی پیراں جذبیاں نال فرمان کیتا
 جھولی ہیر دی رانجھنا پا پیراں پیراں وڑ انام نشان کیتا
 ہویا فیض جو اوہدیاں رحمتاں دا رب کرم دا دہن روان کیتا
 آکھن ظاہر بھی ملے گا جھب تینوں ظاہر باطنی حکم رحمان کیتا
 غوث قطب تے پیر اولیا ء اللہ رب فقر سندا اچاشان کیتا
 پنجاں پیراں اگے ہیر عرض کیتی نالے حال احوال بیان کیتا
 آکھے درد فراق رانجھیروے دا دن رات میں ورد زبان کیتا
 دتی ہیر نوں بہت دہرواس پیراں پیراں عشق ظالم پریشان کیتا

وارثشاہ فراق دے نال جٹی باراں ماہ دا ذکر بیان کیتا

احوال دوازده ماہ (بیان ماہ ساون)

چڑھیا ساون ماہ عذاب والا ہنھ مایاں ڈوٹری پایاں میں
رورو بہتیر رے زور کیتے قاضی کھیڑیاں ہنھ دیوایاں میں
طبع حرص چھچھے لہنہاں ظالماں نے وہن شوہ دے گھت رہڑیاں میں
خوشیاں نال کھیڈن کڑیاں سبھ بھاویں تی غماں دی ہنگھ جھونایاں میں
لہنہاں ماسیاں پھپھاں تیاں نے چھج چھاننی گھت اڈایاں میں
تی لکھ ہزار پکار کیتی پے گئی ساں وس قصایاں میں!
چھری عشق دی کٹ کے جگر میرا گھت بر ہوندی دیگ رہنایاں میں
ایس ویلے نوں نہیں جاندی ساں ہس رس کے اکھیاں لایاں میں
میرا وس نہ چلدا اک رتی رانجھے یار توں جدا ہوآیاں میں!
وارثشاہ تقدیر ایہ رب دیئے کونج کانگ دے ہتھ پنایاں میں
گہرے دھیان میں غور کرنے لگی مہینوں کی گنتی اللہ کے پاس بارہ مہینے ہیں
اللہ کے حکم میں جسدن پیدا کئے آسمان اور زمین انہیں سے چار ہیں ادب
کے۔

ماہ بھادوں

چڑھدے بھادوں رووندی ہیر جٹی مینوں رانجھنا نظر نہ آوندائے
راتیں نیند نہ آوندی تیج اتے دنے چرکھڑامول نہ بھاوندائے
اکھیں نظر نہ آوندیاں مینوں میرا روندیاں وقت وہاوندائے
ٹھاٹھاں مار فراق دی کانگ آئی جیوڈھداتے غوطے کھاوندائے
سرتے بدل آکڑ کدا عشق واللانت قہر دی بوند وساوندائے
میرا واس آیا وچہ ویریاں دے کوئی سچ نہ سخن الاوندائے

آپو اپنے مشغل مشغول سبھے کوئی ہمداتے کوئی گاوندائے
 کجھ کسیدی کسینوں سار ناہیں آپو اپنی لوک سناوندائے
 گڑیاں پنڈ دیاں نت اکاندیاں نے مینوں برہوں فراق ستاوندائے
 وارشاہ اللہ بن تاہنگ ناہیں ویکھاں رانجھنا کدوں ملاوندائے

ماہ اسوج

اسوج آس اللہ دی رکھ لئی ہوڑڈباہ بیٹھی سبھے ڈھیریاں میں
 رانجھنا یار ملاوناں ہک وار ری اوہدے عشق فراق نے گھیریاں میں
 تیز چھری پھڑ کے ہتھ عشق ظالم کیتی کٹ کے زرتوں زیریاں میں
 تتی چند دی چاہیوں چاٹھی وچہ اندھ غبار اندھیریاں میں
 کیسے تڑے وقت سی نیوں لگا آئی دکھاندے کھ و دھیریاں میں
 اوسیاں پاوندیکا نگ اڈاوندی ہاں رانجھنے یار دی حب سہیریاں میں
 تڑکڑ جمدیاں چڑھی ساں عشق والے تلی دکھ دے نال پنہیریاں میں
 رونوں صبر نہ آوند اکیاں نوں لکھ دتیاں دلوں دلیریاں میں
 اوہنوں شوقدینال گل لاوندیساں موہوں آکھدی ساں تری تیریاں میں
 وارشاہ قضا چاجدا کیتی عرضاں کیتیاں رو بہتیریاں میں

ماہ کتک

کتک ماہ دا کتک ہن زور چڑھیا میری آیا ہے جند مکاؤنے توں
 کیہاں رزق مہاراں نے چل لیاں گلکیاں چکیاں راہ بھلاؤنے نوں
 ایس ماہ دیوچہ سہیلیونی میرا جی چاہے نیلے جاؤنے نوں
 پیکے ہووندے تے نیلے ونجھدیاں ساں رانجھنے یار دے انگ لگاؤنے نوں
 رب جھنگ سیال توں کڈھ کے تے سٹی رنگپور خاک رلاؤنے نوں
 سہو سنگ سہیلیاں دور رہیاں آئی اک نہ جی پر چاؤنے نوں!

دردخواہ رانجھنے ہاتھ کون ہووے تتی ہیر دی پیڑ وٹا آونے نوں
 تتی ہیر بیمار داوید رانجھا کدوں آوسی روگ گوادنے نوں
 کتے سوہنا نظر آوندائے دن چاہوندا نہیں کسے چاہونے نوں
 وارثشاہ رانجھیے نوں لیکے جاندی ساں جھنانتے نہاونے نوں

ماہ مکھڑ

مکھڑ ماہ دیوچہ دکھ پئے بہتے دل چاہوندائے ملے آن رانجھا
 تیرا بوڑھا مکھ تے نین نھے وڈی سوہنی اے تیری شان رانجھا
 روز حشر دے نوں دا منگیر ہوساں نبی پاک دے پٹھ نشان رانجھا
 دین دنی دیوچہ مشہور تیری ہیر آکھ دا جگ جہان رانجھا
 کدی جھنگ سیالاں توں کرم ہووے پھیرازنگپور دے ویڑے پان رانجھا
 ڈبی ہیر نمائی نوں تارسیاں کر کے مہر دا اک دھیان رانجھا
 کدی آنکے پھیر سمہانی سی ہتھیں اپنی دھری امان رانجھا
 تیر مکھ ڈٹھیاں مینوں جند پوندی میرا توں ہیں دین ایمان رانجھا
 سیاں جواناں داتوں بھلا چاک نیا تیری جیہا نہ کوئی جوان رانجھا
 وارثشاہ کراوندی ہیر جٹی آریلیں نہ کریں گمان رانجھا

ماہ پوہ

پوہ ماہ وچہ کنبدی جان میری میں اکلڑ تیج تے سو وئی ہاں
 مینوں روندیاں رات و ہاوندی اے فجر ہووے تے اٹھ کھلو وئی ہاں
 آس پاس خالی کول یار ناہیں تیج کھا کے جان سگو وئی ہاں!
 کدی آکے ملنا سی بجا وے تیرے دکھاندے دھونے دھونی ہاں
 ماہر چگ ملامتاں تہمتاں دا گڈی صبر دی داہ کے ڈھونوی ہاں
 داہن جگر دے عشق دیاں لاسیاں جھولی دکھ دے بیجی بو وئی ہاں

سینے درد فراق دی پھیر چکی گئے عشق دے سینوں جھوونی ہاں
 سینہ لگن اتے کھیوں پا پانی دے مکیاں میدڑے گوونی ہاں
 جس وقت کوئی گھر نہیں ہوندا تاں میں بیٹھ نوکیلی روونی ہاں
 رانجھا مول ہ آوندا نظر مینوں وارث بنجوں دے ہار پروونی ہاں

ماہ مانگھ

چڑھے مانگ نوں جیواداس ہويا دل چاہو ندائے زہر کھامرینے
 اکے میل سایاں رانجھا چاک مینوں ضائع جان نہ آپ ونجامرینے
 سرسیلا ننتے کھیڑیاں بھس پاکے سوہنے یاروانام دھیامرینے
 چھڈ رنگ محل تے ماڑیاں نوں اگے چاک دے سیس نو امرینے
 کسے روز احسن مہمان تیرا سر کسے دے دری چڑھا مرینے
 بھٹھ تکنی آس بیگانزی جے ہتھیں اپنی خیر کما مرینے
 کھوہ مہڈیاں مولیاں نگدیاں نوں دھڑی دھونیا رزی سواہ لامرلے
 ٹھپ علم کتاب حکایتاں نوں حرف عشق واسبق پکا مرینے
 رہے ولے دے وچہ افسوس ناہیں یار رج کے گلے لگا مرینے
 وارشاہ نہ ملے درگاہ ڈھوئی جیکر یار توں مکھ بھوامرینے

ماہ پھاگن

پھاگن ماہ دی رت جاں آن پہنچی کھڑے باغ تے خوب بہار ہوئی
 سبز بوٹیاں نوں لگے پھل تازے ہر ہر باغدے وچہ گلزار ہوئی
 مانن نت بہار دی موج سیاں تتی پی ہاں جی اوازار ہوئی
 تیج عشق دی ہاتھ تکبیر کٹھی میری حشر دے تیک پکار ہوئی
 بی بی فاطمہ خدمت وچہ ہوساں کھلے وال تے حال خوار ہوئی
 دکھاں وچہ وہاوندی عمر میری رانجھے ہاتھ کسے درکار ہوئی!

توں حج جنینڈی انہڑیے نی میری جان نہ پار اورارہوئی
 لوک ہسدے خوشی دینال کھیڈن ساعت اساندی خوشیدی خوار ہوئی
 لوک ہسدے وسدے رسدے نی ساڈے بھادی تاں خس خوار ہوئی
 وارشاہ رانجھیے دے باجہ جٹی دنوں دن تاں آن بیمار ہوئی
 خوشنامنہ اورچشم جان پڑتی ہے بار بار بل چلانے کی کھیتی میں جھولی جس
 میں بیج ڈالتے ہیں بیگانہ آس رکھتی آف ہے آدمی اپنی بہتری آپ جانتا
 ہے۔

ماہ چیت

چڑھدے چیتز ماہ نوں سب سیاں زل بندیاں تلک لگاندیاں نی
 ہتھیں پاکنگن پہن زری زیور پیریں جھانجراں خوب چھنکاندیاں نی
 دلیں عطر عنقیر پھلیل لاون نال سد ہراں سیس گندا ندیاں نی
 خاطر خاوندان ہار سنگار کر کے بن پھب کے نت وکھاندیاں نی
 کول بجاندے خوشی رہندیاں نی میرے وانگ نہ کانگ ڈاندیاں نی
 آپو اپنے دل دیاں محرماں نوں نال شوق کلاویاں پاندیاں نی
 میں تڑی دامای کول ناہیں میرے جیووچہ کاتیاں جاندیاں نی
 گھربار وچوں ڈرن آوندائے گلیاں کھیڑیاں دیاں مینوں کھاندیاں نی
 نال شوقدے گھراں دیوچہ جا کے پہاں رانگی بیج وچھاندیاں نی
 وارشاہ اکلڑی ہیر جٹی ہو رکونتاں نوں انگ لگاندیاں نی

ماہ بیساکھ

چڑھدے ماہ بیساکھ نوں ہیر جٹی رانجھے بار دے باجہ حیران ہوئی
 زاری رووندی تے پلو پاوندینے کھندی جان بلب میں آن ہوئی
 تہمت شہر تان طعن ملامتاں دا ہیر جگ دے وچہ نشان ہوئی

میری آہ دی شور پکار سن کے تھر تھل زمین آسمان ہوئی
 رو رو کچھدی پنڈتاں جوگیاں نوں میری ساعت وچہ زیان ہوئی
 کدوں نیک ہوسن دن تڑی دے چنتا وچہ میری اڑھی جان ہوئی
 کسے تڑے وقت دا جرم میرا عمر دکھاں دے وچہ وہاں ہوئی
 میں تے مڈھ قدیم دی گولڑی ہاں نال صدیق یقین ایمان ہوئی
 رانجھا ملے مینوں تاں جیونی ہاں اسدے نام توں میں قربان ہوئی
 وارثشاہ کیوں اساں توں رس گیا ساتھیں نہیں سی گل بیشان ہوئی

ماہ جیٹھ

چڑھدے جیٹھ مہینے دے بھٹھ لونڈے میرا جیوڑا کمال آئی
 ساتھوں ہويا کی ایڈ خطا پیارے تساں دل تھیں چاہلا یائی
 چڑھکے کوٹھیاں تے راہ دیکھنی ہاں نت چت اڈیک تے لیاہی
 کڑ کے دھپ تے پھولیاں پوندیاں نی میرا تلخیوں جی گھبریاہی
 نالے اک فراق دی ساڑ دی اے رت لنبواں لوواں اکلیاہی
 کونتاں والیاں مان دیاں سرد کانے اسان تتر ا لکھ لکھلایہی
 موہوں روئیکے اڈدے بھور تائیں سسی وانگ ایہ سخن الیایہی
 آکھیں دس مخدوم قصورے دنوں میرے کم نوں کیوں اکلیاہی
 میں تاں بندی ہاں دماندے ماجہ تیری تیرے باجہ میں حال ونجایہی
 وارثشاہ زاری روندی ہیر جٹی تیرے درد فراق ستیایہی

ماہ ہاڑ

چڑھدے ہاڑ دے وچہ حیران جٹی بل بل اگ سینے اندر بچھدی اے
 بات ولے دی کھول نہ دسدی سی وانگ تیخ کباب دے بچھدی اے
 سینے وچہ فراق دی سانگ رڈ کے برچھی وانگ اڑیسدے بچھدی اے

نت چکھدی پاہنداں راہیاں نوں کوئی خبر نہ دیں دی بکھدی اے
 چھان چھٹ کے عشق نے پٹھیاں میں جند مہڈڑ یوانگ گجھدی اے
 کدی آنکے مکھ دکھا رانجھا جان لبان اتے آئی مجھ دی اے
 ہويا جیو اداس نہ پاس رانجھا کڑیاں چہ ہ کھیڈدی رجھدی اے
 دلوں درد پیارے دے نال کردی مکھوں ہور حکایتاں کجھدی اے
 گیا عشق ہڈاں وچہ رچ اوہدے اوتھے زور دی بات نہ بکھدی اے
 وارشاہ رانجھے ہیر تائیں کوئی جگدی بات نہ بکھدی اے
 آمدن زنے پیش ہیر وچیزے پرسیدن ازو
 ہويا سال تہیت تے اک جٹی طرف جھنگ سیالاندے تیار ہوئی
 کول ہیر دے جا کے بکھدی اے کہندی تیرے توں میں نثار ہوئی
 کوئی دس سنہرا ماپیاں نوں کیوں بیٹھی ایں توں اواز ہوئی
 جو کجھ دسناں سوئی دس مینوں تیرے غمازی میں غم خوار ہوئی
 میں تاں چلی آن سوہوریاں ول ہیرے گل چھنے دی روادار ہوئی
 وارشاہ جٹی ہیر رون لگی میں تاں رانجھے ہیر خوار ہوئی
 رفتن ز نے بطرف جھنگ و پرسیدن پیغام از ہیر
 اک و ہٹری ساہورے چلی سیالیں آئی ہیر تے لین سنہیاں نوں
 تیرے پیکڑے چلی ہاں دیہ گلاں کھول قصیاں جیہاں کیوہاں نوں
 تیر گھر ونال پیار کیا و ہٹیاں دسیاں نی اسان جیہاں نوں
 تیریاں ساہوریاں تھہ پیار کیا گرم کرو سہیاں بیہاں نوں
 ہیر آکھدی اوسدی گل انیویں ویر ریشماں نال جو لہیاں نوں
 وارث قاف نے لام تے میم بولے ہور کی آکھاں ایہاں تہیاں نوں

پیغام دادن ہیر

تھ ہنھ کے گل وچہ پاپلا کہیں دیس نوں دعا سلام میرا
 مینوں ویر یاندی وس پاپونے سیاں چاوساریا نام میرا
 مجھوواہ وچہ بوڑیئے مایاں نوں انہاں نال ناہیں کوئی کام میرا
 تھ جوڑ کے رانجھے دے پیر پگڑیں اک استیناں کہیں پیغام میرا
 کرو مہربانی تسیں آپ آؤ نہیں تے ہوندا جے کم تمام میرا
 وارث نال بیوارثاں رحم کچے مہربان ہو کے آؤ شام میرا

پیغام دادن بسمت رانجھا

ترٹی قبر فلور سر ہیر بدلے تیرے برہوں فراق نے کٹھیاں میں
 سنجیں تراٹ گلجج دے وچہ دہانی نہیں جیونا مردن تے رٹھیاں میں
 ہیر درد فراق دے نال بولی گلاں دسدی سبھ نکٹھیاں میں
 دن رات قرار آرام ناہیں اوہدے عشق دی آگ نے لٹھیاں میں
 تھ جھمنی پگڑ کے عشق ظالم پھنڈی وانگ کپاہ دی پھٹیاں میں
 ہجر ویلنے ٹیندیاں وانگ ویلی لٹھیں دردے چاہڑ کے ٹھیاں میں
 ترنجن جوڑ دلیاں دادکھ چھوپے آہیں وٹ کے پونیاں چھتھیاں میں
 کوئی دسدنا نہیں سدھیے والا رانجھے باجہ رہی ٹٹی کھتھیاں میں
 چور پین راتیں گھر ستیاں دے ویکھو ونہہ بازار وچہ مٹھیاں میں
 جوگی ہو کے آجو ملیں مینوں کسی انبروں قہر دی ترٹھیاں میں
 جندجھوریاں نے وچے وچہ کھاہدی مارے دکھ وچھوڑے دی ہٹھیاں میں
 لمی تذا امید دی رکھ دل تے کتن رب دی آس تے جٹیاں میں!
 نہیں چھڈ گھر بار اجاڑ ولیاں نہیں دستا نے نہیں وٹھیاں میں
 وارشاہ میاں پریم چھٹیاں نے مار پٹھیاں چھٹیاں کٹھیاں میں!
 آکھیں رانجھے نوں کدی آلے اوہدے درس دیدار دی بکھیاں میں

روضے حسنؒ حسینؒ شہیدؒ غازی بھولی پیر دی سکھناں سکھیاں میں
 کسے گھڑی سو لکھنی آرانجھا وانٹاں نت ادیک دی مکیاں میں
 کھاہدا ماس سریر دا عشق خونی کانے وانگ سریر دے سکیاں میں
 بھس پانیاں کھیڑیاں کوفیاں نوں سرسید ڈیدے تھکاں تھکیاں میں
 وارث باجہ ہووے دردخواہ کیہڑا اگے دشمنان ظالماں ڈھکیاں میں

آمدن عروس درخانہ خسرا چیاں بہ جھنگ

وہٹی آنکے ساہورے وڈی جس دن کچھے چاک سیالاں دا کیہڑا نی
 منگو چوچکے دا جیہڑا چاردا سی منڈا تحت ہزارے دا جیہڑا نی
 روروجھل ولیاں کرے گلاں نت سجرا دکھ نہ بیڑا نی
 بھور وُجھلی سٹ جنون ہویا کویاوس دا کتے نہ ڈیرا نی
 جیہڑا عاشقاں وچہ مشہور رانجھا سراوس دے عشق دا سہرا نی
 کتے دائرے کتے مسیت رہندا میراوسنوں دیہو سنہڑا نی
 عشق پٹ کے ترٹیاں گالیاں نی اجڑگیاں دا ویڑا کیہڑا نی
 وارث عشق داماریا پھرے بھوندا ہیر ویاہ کے لگیا کھیڑا نی
 زخمی کیا اور ذبح کیا جھمنی یعنی کپاس کے صاف کرنے والی لکڑی۔ منہ بند کر
 کے قید کیا چور رات کو سوتے ہوؤں کو لوٹتے ہیں
 آسمان سے قہر کی دری ہوئی عشق نے بناہ کر دیا۔ تمام عزت برباد کر دی۔ نہ
 آباد ہوتی ہوں اور نہ ہو گج

جواب دختر اں ہمراہ او گوید

کڑیاں آکھیاں چھیل ہے مس بھناں چھڈ بیٹھانی جگدے سبھ جھیرے
 سٹ وُجھلی اہل فقیر ہویا جس روز دے ہیر لے گئے کھیڑے
 وچہ بیلیاں کوکدا پھرے بھوندا جتھے باگھ بگھیلے تے شہینہ پیڑے

کوئی اوس دینال نہ گل کردا بلجہ منتروں ناگنوں کون چھیڑے
 بی بی آپ توں گل کر ہونیڑے اوس کلا دے کھوہ نوں کون گیڑے
 آکھو نال پیار دلا سڑے دے رب لادیس تیرے ناگ بیڑے
 چھوہری آکھدی میتھے دو اہدی خبر ہیر دی دیوسان جند پھیرے
 اڑیو آکھو جا رانجھیڑے نوں کتے پاو نے آپ توں آپھیرے
 کڑیاں آکھیا جاؤ لیاؤ اسنوں کویں گھیر کے ماندری کرونیڑے
 آکھیں وارثا جار انجھیڑے تینوں سد یا اج محبوب تیرے

آمدن دختران نزد رانجھا

کڑیاں جاو لایا رانجھے نوں پھرے دکھ تے دردا سدیاں
 آکھن گھن سنبھوڑا سجاں دا تینوں ہیر پیاری نے سدیاں
 سانوں تیرا سنبھوڑا ہیر دتا سبھ جیو دا بھیت الدیاں
 انہاں دماں دا کجھ وساہ ناہیں عزرائیل چڑھ دھون تے ودیاں
 جھب ہو فقیر تے پہنچ میتھے او تھے جھنڈا کاسنوں گڈیاں
 بلجہ تده نہ جیونا ہوگ میرا وچہ سیالاں دے جی کیوں گڈیاں
 تیرے واسطے مایاں گھروں کڈی اسان ساہور پیکڑار دیاں
 وارثشاہ ایس عشق دی نوکری نے دماں بلجہ غلام کر چھڈیاں

آمدن رانجھا پیس ملا

میں رانجھنے نے ملانوں جاکیہا چھٹی لکھو جی سجاں پیاریاں نوں
 تساں ساہورے جا آرام کیتا اسیں ڈھوئے ہاں سول انگیاریاں نوں
 پہلے دعا سلام قبول ہووے انہاں دوستان رب سواریاں نوں
 مہر باگی نال جو یاد کیتا پانی پایا جے بھکھے انگیاریاں نوں
 اک بھڑک کے زمین اسان ساڑے چا لکھیا جے دکھاں ساریاں نوں

توں تاں ٹھگ کے میں چرایاں رتاں سچ تے توڑ دیاں تاریاں نوں
 اک ہور بھی گلہ چا لکھیو جے ہیرے مارے نہیں آواریاں نوں
 اکے یار دے نام توں سیس دینے چھڈینے ایو ساریاں نوں
 چاک دہو کے فقیر ہواں کیمار ماریاں پچاریاں نوں
 گلہ لکھ جو یار نے لکھیانی بجن لکھدی جویں پیاریاں نوں
 میرا حال احوال تاں سبھ لکھیں ذرا چھڈیں نہ گلہ گذاریاں نوں!
 وارثشاہ نہ رب بن تاہنگ کوئی کویں جتھے پانسیاں ہاریاں نوں

مضمون خط

تینوں چاسی وڈا ویاہ والا بھلا ہویا جے جھب و بھی اے نی
 ایتھوں نکل گئیں بریاں دناں وانگو انت ساہورے جاتہی اے نی
 رنگ رتی اے ووہئی اے کھیڑیاں دینے کیدو لنگے دی گند جتھی اے نی
 چلیاں پایاں نی دکھاں نال پانی کرم سیدے دے مایاں دیگی اے نی
 سنگ چھڈ کے سنگ کوسنگ رلی اے کیوں سنگ دے سچ نوں بیجی اے نی
 کھیڑے ساہورے چا بنا یونے سیدے کھیڑے تے پھکے رہی اے نی
 قاصد ہیر نوں آکھدا جانیکے تے خط چاک دا لکھیالہی اے نی
 وارثشاہ تینوں ہن آکھدائے ٹھگی متراں نال نہ کیجی اے نی

جواب خط روانہ کردن ہیر بطرف رانجھا

رانجھے واسطے بہت اداس ہاں میں ربا میل توں چریں وچھنیاں نوں
 پنھ مایاں دتی ساں ظالماں نوں لگالوں کلچیاں بھنیاں نوں
 موت اتے سنجوگ نہ ملے منولے کون موڑ دا ای ساہاں پنیاں نوں
 جوگی ہو کے آتوں جناوے کون جان دا جوگیاں نیاں نوں
 ویٹر یوچہ توں آنکے پاپھیرا میں تاں لہ لوں یاراں نیاں نوں

وارثشاہ اس رب دی مہر باہجوں بھلاکون سہاوندنا رنیاں نوں

مقولہ شاعر

قید آب تے خورش نے واگ چھلکی کوکل لکا دے باغ دی گئی دلی
نیائی بنگالیوں چاک کملے سیدا پیا ازغیب دی آن ملی
چستی اپنی پکڑ نہ بار ہمت ہیر ناہیوں عشق دے وچہ ڈھلی
کوئی جا کے پکڑ فقیر کامل فقر مار دے وچہ رضا کلی
ہو کے مست ملنگ دیوانہ اتوں سہلی گوڈری پہن ہو شیخ چلی
وارثشاہ ایہ عشق دریا گلگر ہیر تلہیوں باجہ ملای ٹھنلی

نامہ نوشتن ہیر بطرف رانجھا

دتی ہیر لکھانیکے ایہ چھٹی میں رانجھے دے ہتھ لے جادینی
کتے بیٹھ نو بکلا سد ملاں ساری کھول کے بات سنادینی
ہتھ ہنھ کے میریاں سجاناں نوں روروسلام دعادینی
مرچکیاں جان بنے نک اتے اکوار بے دیدنال آدینی
کھیڑا ہتھ نہ لاوند منجری نوں ہتھ لائیکے گوروچہ پادینی
ککھ ہورہیاں غماں نال رانجھا ایہ چنگ لیجا کے لادینی
پڑھیں آپ جنازہ توں آرانجھا سامی گھت کے زمیں دبادینی
تساں حق حقیقت سمجھنی سی دل اپنے دی سمجھادینی
میرا یار ہیں تاں میتھے پہنچ رانجھا کن میں دے تینی پادینی
میری لیں نشاندی بانک چھلہ رانجھے یار دے ہتھ پھیڑا دینی
میری دے نشاندی کہیں اسنوں اتے ہور بھی بات بتادینی
وارثشاہ میاں اس کملوی نوں ڈہنگ زلف زنجیر دی پادینی

رسیدن خط ہیر نزد راجھا دھیر و

اگے چونڈیاں نال ہنڈایائی زلفاں کنڈلانا رین وکھ میاں
گھت کنڈل ناگ سیاہ پلمن وکھے اوہ بھلا جس لیکھ میاں
مل وٹنا لوہڑ دنداسڑے دانیں خونیاں دے بھرن بھیکھ میاں
احسن دی دید کردیکھ زلفاں خونی نیناندے بھیکھ نوں وکھ میاں
ہوئی ہوئی نوں کرو معاف میوں ہویاں سبھ نے اوس ویکھ میاں
پین مکیاں ہاون کلچرے نوں ونھ گئی ہے عشق دی میکھ میاں
دن رات پئی کرلاوندی اے اوہدے وچہ کلچرے چھیک میاں
وارشاہ فقیر رضا منہ فقر ماردے لیکھ وچہ میکھ میاں

پیغام دادن ہیر قاصد راجھا

ویرا قاصد ارب دا واسطائی آکھین جارا نھینے نوں غم میرے
پئی سکنی ہاں مکھ ویکھنے نوں آرہے نی نک تے دم میرے
آکھیں روندیاں نیر نکھٹ گیا آنسو پین جھولی چھم چھم میرے
تیرے عشق فراق توں ڈولیاں میرں پھیرا پا اٹن گھم گھم میرے
سیالاں وچہ میں تت بھر تڑی دے کیتے نجرے رب جرم میرے
راہ ویکھدیاں آکھیں پک گیاں کدی دیہ دیدار خصم میرے
جھب ملیں پنجاں پیراں دتیاوے سن دکھڑے درد لم میرے
وانگ جھنگ دے آن جو ملیں مینوں جھیرے رپورے دھون تم میرے
تیرے ہاجہ میں انگ نہ نین جوڑاں شاہد حال دے نی دودیں چم میری
جھب بوہڑ مینوں میرے سایاں وے گڈیں دین تے دنی دے تھم میرے
نت کولکدی کانگ اڈاونی ہاں ایہو لکھیا لیکھ کرم میرے
جے تاں جتیاں دی مثل پاو پیریں کجھ عذرناہیں ایس چم میرے

کدی آونائیں وے توں آن ماہی مڑ آزمائیں کبیرے کم میرے
وارششاہ رانجھینے نوں ملاں کیکول تن زور ناہیں پلے دم میرے

رسیدن خط ہیر نزد رانجھا

قاصد آ رانجھینے نوں خط دتا نڈہیوئی ہے نک تے جان میاں
کوئی پابھلاوڑ آ اٹھکیوئی سر گھتیا چامسان میاں
اک گھڑی آرام نہ آوندائے کیہا ٹھوکیو پریم دابان میاں
نال کھیریا ندے اوہدا پیار ناہیں لوک لا تھکے سبھ تان میاں
نال سون نہ دیندی اے سیدڑے نوں ڈھکی مول نہ اوسدی کان میاں
جس وقت منجی اتے لت دھروا اوسیوقت پیندا شور آن میاں
تیرے واسطے راتوں گئے تارے کشتی نوح دیوچہ طوفان میاں
موہوں تہہ دانام جو کڈھ بہندی او تھے نت پوندی گھمنسان میاں
تیرانام لے لے نڈھی جیوندی اے بھوویں جان تے بھوویں جان میاں
راتیں گھڑی نہ بیج تے مول سوندی رہے لوک پیتر اراں میاں
جوگی ہونیکے نگر وچہ پاپھیرا موجاں نال توں نڈھڑی مان میاں
وارششاہ میاں سبھ کم ہوندے جدو رب ہوندا مہربان میاں

خواندن خط ہیر میاں رانجھا

چٹھی نام تیرے لکھی نڈھڑی نے وچہ لکھے سودر فراق سارے
رانجھا تر ت پڑھا کے خوشی ہويا دلوں ساہ دی ٹھنڈی آہ مارے
ملاں لکھ توں در فراق میرا جیہڑا انبروں سٹ دا توڑ تارے
گلہ لکھ جو دلاندے دکھڑے دا لکھن پیاریاں نوں جو یں یار پیارے
قاصد دیکے خط فراغ ہويا کیتا پھیر خدا دا شکر بارے
وارث کم سوئی جیہڑے ریکری اوہدیاں قدرتاں توں میں تاں واروارے

خط رانجھا بجواب خط ہیر!

لکھیا ایہ جواب رانجھیڑ نے جدوں جیو وچہ اوسدے شور پئے
اوسے روز دے اسپں فقیر ہوئے جس روز دے حسن دے چور پئے
پہلے دنا سلام پیاریاں نوں مجھوواہ فراق دے بوڑ گئے
اساں جان تے مال درپیش کیتا تسیں لکڑی پریت نوں توڑ گئے
ساڈی گل نہ پچھدا مول کوئی مکھ یار جدو گئے موڑ گئے
ساڈاواس آیا وچہ الوواں دے اڈماراداریاں مور گئے
ساڈی ذات صفات برباد کر کے لڑکھیریاں دے نال جوڑ گئے
آپ ہسکے ساہورامایا جے ساڈے روپ دا رسا نچوڑ گئے
آپ ہو محبوب جا ستر بیٹھے ساڈے نیناندے نیز نکھوڑ گئے
وارششاہ میاں ملیاں واہراں نوں دھڑویل ویکھو زوروزور گئے

مضمون خط میاں رانجھا

ساڈی خیر ہے چاہوندے خیر تیری پھیر لکھو حقیقتاں ساریاں جی
پاک رب تے پیروی مہر باجوں کئے کون مصیبتاں بھاریاں جی
موجو چوہدری دا پت چاک ہو کے چوچک سیالیدیاں کھولیاں چاریاں جی
دنا دیکے آپ چڑھ جان ڈولی چنچر ہاریاں ایہ کوریاں جی!
سپ رسیاندے کرن مار منتر تارے دیندیاں جے پیٹھ کھاریاں جی
پیکے جٹاں نوں مار فقیر کر کے لین ساہورے آن گھمکاریاں جی
آپ نال سہاگ دے جارین پچھے لاجون پچکاریاں جی
سرداراں دیاں پتراں چاک کر کے آپ ملیاں جاسر داریاں جی
جسوقت کوئی اوتھے نظر کردا خوب کردیاں ہارسنگاریاں نی
وارششاہ کدھاریاں اساں کولوں راجے بھوج تھیں ایہ نہ ہاریاں جی

صلاح کردن را بجا بدل خود حکمت دیدار میر

را بچھے فکر کر کے تجویز کیتی کویں ہیر دادرش پالنے
سینہ اگ فراق طوفان تایامل کے یارنوں کویں بجالنے
دھونسا عشق دانویں سر پھیر گھڑیادل اپنے نون سجھالنے
کھرا کٹھن دریا ہے عشق والا پار لکھیے تلہا بنالنے
کرماں نال ہے لہدی ڈھیر دولت طالع ہون چنگے گنج پالنے
را بچھے آکھیا لٹ دی ہیر دولت جرم گالنے تاں بھیت پالنے
رنگ ہو رونا کے جاوڑیے نال ہیر دے انگ لگالنے
اوہ رب دے نورداخوان یغما شہدے ہوکے جرم وٹالنے
اک ہوونارہیا فقیر میتھوں ذرا تینا بھی وس لالنے
مکھن پالیا چکینا نرم پنڈا ذرا سواہ دے وچہ رلالنے
کسے جوگی توں سکھنے سحر کوئی چیلے ہوکے کن پڑالنے
اوتھے خودی گمان منظور ناہیں سر دستجے تاں بھیت پالنے
کتے بیٹھ نوکھا سد گوشے حرف عشق دا ورد سکھالنے
میرے ہون نصیت بے دھروں چنگے یار رج کے گلے لگالنے
اگے لوکاندے جھڑے بال سیکے ذرا اپنے نون چنگ لالنے
جدوں رن گھر باروساردیے تدوں جھڑے دی جاواہ لالنے
کنگھی وانگ ہے چیر یا آپ تائیں ہن زلف محبوب دی واہ لالنے
اگے جھنگ سیالاندے سیر کینا ذرا کھیڑیاں نون جھوک لالنے
کسے جوگی دے نال پیوند پائے رن لیاونے دا سحر پالنے
وارشاہ محبوب نون تدوں پائے جدوں اپنا آپ گوالنے

وہیدو ہور دیل دی غور کیتی اسان پہنچنا میں منزل دور یارو
 سرتے بھار فراق داندی تارو کویں لنگھئے پہلوے پوریارو
 خانے فقر دے عشق دی چال چنگی چلو ایس دکان ضرور یارو
 ٹنڈ لکڑیاں دی رکا لینی باجوں معاملے باجہ فتوریارو
 صبح شام ویلے وانگ آبدیا ندے حاضر بولنا ہور حضور یارو
 نال فکر دے چاہہ نہ تا بہتی نہیں جھلکنا بھارتوریارو
 دیکھے بانہہ سرہانے تے گھوک سونا پھیر اٹھکے بیٹھنا گھوریارو
 وارشاہ دا بولنا بھیت اندر دانشمندوں غور ضرور یارو

روانہ شدن رانجھا بخدمت بالنا تھ

مجھی عشق دی اک نوں وانگی سماں آئیئی شوق جگانے دا
 بالنا تھ دے ٹلے دا راہ پھڑیا متا جگیا کن پڑا ونے دا
 یار ملے تاں شکر بجالیائے کیا واعدہ عمر گوارنے دا
 یار آکھدے نے بالنا تھ جوگی ول جان دا پار لنگھادنے دا
 اک روز وچہ پنہدہ کر گیا سارا ایسا چاری بیکھ وناونے دا
 نا امید ہويا دنیا داریاں توں فکر لایا سو پھیر مڑا ونے دا
 نالے آکھدے کرامات ہووے نالے آکھ دا کم بناونے دا
 پٹے نال ملایاں دے نال پالے وقت آیا وقت آیا سورگڑ مناونے دا
 بندے سونے دے لاه کے چاچڑ ہیا کن پاڑ کے مندریں پاونے دا
 جرم کرم تیاگ کے تھاپ بیٹھا کسے جوگی دے ہٹ وکا ونے دا
 کسے اسے گوردیویدی ٹہل کرینے سکھئے رن کھسکا ونے دا
 وارشاہ میاں لدنہاں عاشقاں نوں فکر ذرانہ جند گوادنے دا

صدائے نمودن را بجھا برائے فقیر شدن

ہو کا پھرے دینا پنڈاں وچہ سارے آؤ کسے فقیر جے ہوونا جے
منگ کھاونا کم نہ کاج کرنا نہ کجہ چارنا تے نہ کجہ چوونا جے
ذراکن پڑا کے سواہ ملنی گور وسارے جگت دا ہوونا جے
نہ دہاڑی نہ کسب روز گار کرنا ناڈہو شاہ پھر مفت دا ہوونا جے
ناہ دینی دوہائی پھر جمنے دی کسی موئے نوں مول نہ روونا جے
منگ کھاونا تے مسیت سونا نہ کجہ دیونا تے نہ کجہ لیوونا جے
نالے منگنا تے نالے گھو راجی دیندار نہ کسے داہوونا جے
مست لکدے جنگلاں وچہ پھرنا تے غم نوں کھوہ ڈوہونا جے
باراں دیہاں دے واہیاں نفع ناہیں اک واہ کے رج کھلوونا جے
سدا خوشیدے نال نہال رہنا پنجوں ڈوہلکے مکھ نوں دہوونا جے
ویکھو چھڑ دیاں پوندیاں جا دھامن بھن رات نوں جوگنوں جوونا جے
دھر کے ٹنک تے ٹنک ننگ سونا دکھاں نال نہ جیو وگوونا جے
دلوں میل جہان دی پاک کرنی داغ حرص پلپیت دا دھوونا جے
کمر کس کے حاضرئ نہیں دینی ہننہ ہنہ کے نہیں کھلوونا جے
ہر کسے توں ٹہل کرا لینی ولی پیر فقیر سدا ونا جے
خوشی اپنی اٹھنا میاں وارث اتے اپنی نیند رے سوونا جے

ملاقی شدن را بجھا بابا لانا تھ

بالنا تھ دے دائرے جارا بجھا کل تھان مکان ول نظر کردا
روڑی گڑے دی رکھ کے ٹیک متھا سبھ جوگیاں دے جاچرن پھڑ دا
آسن جوگیاں دے بنے بہت سندر رنگارنگ دا کیتا سی چا پردا
کئی سبز سفید تے سوہنی سی ملمعہ پھیر یا چاندی تے ہور زردا

ایضاً

کر آس آیا کوئی زور ناہیں میتھے رب دے واسطے کروویا!
کوئی سکھنا بھریتے آوندائے پھر یا چاہے تے اوس تے کروویا
میں تاں ماریا دکھانتے ہوڑیاں دا تک سانجھ تساڈرے آن پیا
تیری وکھ کرامت میں شکر کیتا ایس واسطے آن رجوع تھیا
تیری صفت میں سنی ہے جوگیاں تھیں بالناتھ جگت وچہ ڈھیا
میں غریب سھے چھڈ کم آیا گوپی چند تے بھر تری جوگ لیا
تیرا مکھ ڈٹھیاں سبھ پاپ جھڑ دے ہور نرک دا ناس ہے نال بہیا
وارشہاہ جاں فقر دا پوے برقعہ دوہاں عالماں وچہ نہال رہیا

جواب بالناتھ

ناتھ وکھ کے بہت ملوک چنچل اہل طبع تے سوہنا چھیل منڈا
کوئی حسن دی کان ہشناک سندر اتے لاڈلامنوں تے باپ سندا
کسے دکھ توں رس کے اٹھ آیا اکے کسے دے نال پے گیا دھندا
ناتھ آکھ دا دس کھاں سچ میتھے توں ناں کبہرے دکھ فقیر ہندا
تیر طور نہ جوگدا کجھ دے مال مست دے توں تان نہیں لندا
پشماں تیریاں خون گذارناں نی طبع حاکی نہ غلام بندا
جوگی ہووے اصیل جوکلوں ہووے جوگی ہووے ناہیں جیہڑا چور گندا
وارشہاہ تساں جیہا چھیل بانڈا وچہ مجلساں سو ہندا چھیل منڈا

کلام راجھابا بالناتھ

بالناتھ نوں جوڑ کے ہتھ کہندا شربت جوگدا گھول میں پیونائیں
ایہ جگ مقام فناہ دا اے سبھا ریت دی کندھ ایہ جیونائیں

بھوگ بھوگنا دودھ تے دیں پیون پنڈا پاکے رات دن دھونائیں
 کھراکھن ہے فقر دی واٹ جھاگن موہوں آکھ کے کاہ وگوانائیں
 واہیں وکھلی تیتاں نال گھوریں گائیں مہیں ولانیکے چوونائیں
 سچ آکھ جٹا کہی بنی تینوں سولو چھڈ کے کھیہہ کیوں ہونائیں
 ہن ایہوئی آواز ما عقل ساڈی عمر آخری وچہ تساں روونائیں
 وارشاہ تینوں نت کہے جٹ ایس فقر وچہ اوکھڑا ہونائیں

کلام راجھابابا لنتھ

ابراہیم دھم چھڈ راج دتا باتاں حق دیاں چاوساریاں نی
 پارس لوچے نوں لے تے ہووے سونا سن گلاں میں ایہ نتاریاں نی
 ناتھا چھڈ دتے راج راجیاں نے فوجاں فقر تے جدوں اتاریاں نی
 کبر غپتاں جھوٹھ سبھ نس دیندے صفاں فقر نے جدوں کھلاریاں نی
 جوگی چھڈ جہان فقیر ہوئے ایس جگ وچہ بہت خواریاں نی
 لین دین تے دنا اینان کرنا لت گھت تے چوریاں پاریاں نی
 اوہ پرکھ نروید پدجا پنچے پنچے ادریاں جہاں نے ماریاں نی
 جوگ دیگے کرونہال مینوں کیہاں جیوتے گھنڈیاں چاٹریاں نی
 ایس جٹ غریب نوں ماریوں جویں اگلیاں سنگتاں تارماں نی
 وارشاہ میاں رب شرم رکھے جوگ وچہ مصپتاں بھاریاں نی

کلام ناتھ

ناتھ آکھدا جوگ دا سبق پہلا کرنا مار کے دی دا ناس جٹا
 پنج نت سارے وکھو وکھ کرتے اکوتت دار کھنا پاس جٹا
 ذکر عالماں فاضاں صوفیاں دا سبھے دسدے پاس نقاس جٹا
 دسں روح تے قلب دے راز مخفی ظاہر باطنی پنج حواس جٹا

چھڈ آسے جگ جہان والے کو رب دی رکھنی آس جٹا
 وارشاہ ایہ زندگی کوڑ دی اے اک دم دا نہیں دہر واس جٹا
 تمہارے جیسے فقر کیوں ہوتے ہیں جہان کی سب باتیں خواب ہوتی ہیں۔ آج اندر
 ونہ وس توے کس نے معلوم کئے۔ منہ سے کہہ کی کیوں آلودہ معلوم ہوتے ہیں پانچ
 حواس ظاہری۔

ایضاً

چھڈ دنا دغولیاں بخل کینہ ہو کے حرص ہوا تھیں پاک جٹا
 نہ توں اگ رہیں نہ توں رہیں پانی نہ توں ہیں ہوا نہ خاک جٹا
 آیوں ویکھ توں حال سر بندہیا ندا نالے خویش قبیلوا سماک جٹا
 چودا طبق چوکوٹ دی سیر کر کے ویکھ ذات خدا دی پاک جٹا
 اندر دین دنیا اوہدا نام سچا سارا نور ظہور افلاک جٹا
 وارشاہ تاں اپنا آپ جا پے جدوں کریں سریر ہلاک جٹا

ایضاً

مہادیو تھیں جوگ دا پنتھ بنیاں کھرا کٹھن ہے جوگ مہم میاں
کوڑا بکاکا سوا ہے جوگ سندا جیہی گھونکے پیونی نم میاں
جگ سن سادھ دی منڈلی ائے کہا جھوٹا رم تے چھم میاں
ادھیان لگانیکے جسم ہوناں پیش جائے نہ کھرب دھم میاں
لکھا نوچہ کوئی اک چاوندانی بھاری جوگ دی ایڈ رفم میاں
وارشہا اتھے پرکھ سوئی بیٹھے شوق نال روندے ترم ترم میاں

کلام راجھا بابا لانا تھ

تسیں جوگ دا حرف بتاؤ مینوں شوق جا گیا حرف نگینیاں دے
ایسے جوگ دے پنتھ وچہ آن وڑیاں چھین عیب ثواب کمینیاں دے
حرص اک تے فقر دا پوے پانی جوگ ٹھنڈ گھتے وچہ سینیاں دے
اک فقر ہی رب دے رہن ثابت ہو تھر کدے اہل خرتیتیاں دے
سو دے فقر دے گھراک بھارو کدے آھیں والیاں اتے نائینیاں دے
کرو نظر میں جٹ غریب اتے جویں چمک یلغار چرمینیاں دے
تیرے دوار تے آن محتاج ہوئے اسیں نوکر بلجہ مہینیاں دے
تیرا فقیر میں نگر منگاں چھڈاں واعدے لہنہاں روزینیاں دے
اللہ پاک سچا جدوں کرم کردا ہوندے سوئی فقیر یقینیاں دے
تسیں کرم کرو رب فضل کرسی دردور ہو جان رنجینیاں دے
دیدار خدا شفاعت نبیوں کرینے کم کوئی نہ اتھے دینیاں دے
وارث کرم بے کرو فقیر اتے رنگ خوب ہوون جنم مہینیاں دے

کلام بالانا تھ

ایس جوگ دے واعدے بہت اوکھے نادوں زور و جاو ناوے
 جوگی جنم گوڑی جٹا دہاری منڈی نرملہ بھیکھ و ناو ناوے
 تاڑی لائیکے ناتھ ول دہیان دہرنا دسیوں دوار ہی سانس چڑھاو ناوے
 جھے آئے داہر کھتے سوگ چھڈے نہیں مویان گیاں پچھوں تاو ناوے
 نام فقر دا بہت آسان لینا گھرا کٹھن ہے جوگ کماو ناوے
 نہادھو کے جٹاں نوں دھوپ دینی سدا انگ بھبوت روماناوے
 اوہیاں باشی جتی ستی جوگی جھات استری ول نہ پاو ناوے
 لکھ خوبصورت پری حور ہووے ذرا جی نوں نہیں بھر ماو ناوے
 کند مول تے پوست انیم بچہ نشہ کھائیکے مست ہو جاو ناوے
 تن چوپڑن آری نال ویکھن اتھے ستھرا روڈ کراونا اوے
 جگ خواب خیال دی بات جانی ہو کملیاں ہوش بھلاو ناوے
 گھت مدریں جنگلاں وچہ رہنا ہین کنگ تے سکھ و جاو ناوے
 جگن ناتھ گوداوری گنگ جگنا سدا تیر تھیں جائیکے نہاوناوے
 میلے ساہد اندے جاناں دیس پچھم نواں ناتھیاں دا درشن پاو ناوے
 کام کرو دھ تے لوبھ ہنکار مارن جوگی خاک درخاک ہو جاو ناوے
 رناں گھورا گاؤندا پھریں واشی تیتھوں اوکھڑا جوگ کماو ناوے
 ایہ جوگ کم نراسیاں واتساں جٹاں کی جوگ کماو ناوے
 طمع حرص نوں مار فقیر ہوناں اسان حق دا راہ بتاوناوے
 لوکاں بھانے ایہ جوگ دی بات سوکھی جیوندیجان تے خال ساو ناوے
 وارث جوگ دا جاننا کھرا اوکھا جوگ پاوناں جان گواوناوے
 مرد وہی بیٹھے ہیں جو شوق سے زار و زار روتے ہیں فقر کے گھر ایک نرخ
 بکتے ہیں پینا اورنا پینا کسی کی پرواہ نہیں بدقسمتوں کے کام سنور جائیں عورت

کی طرف نہ دیکھنا۔

کلام راجھاباناتھ

تسیں جوگ دیہوارتے کرد کرپا دان کردیاں ڈھل نہ لوڑینے جی
تیریاں سبھ گلاں منظور مینوں وچہ جوگ دے کون ہن بوڑینے جی
میں تاں رن گھرباروسار بیٹھا مڑمڑ گوروجی ناہ نکورینے جی
جیہڑا آس کرکے ڈگے ان دوارے جیواوسدا چانہ توڑینے جی
ناتھا اوڑک نہیں وگدے جگ ساہے جیکر نال پیار دے لوڑینے جی
لا تقطو اوی جیہڑا آس رکھے کیوں اونسوں چا پوسورینے جی
صدق پنھ کے تے جیہڑا چرن لگے پار لاینے وچہ نہ بوڑینے جی
وارشہاہ میاں جیندا کوئی ناہیں مہر اوس توں نہ وچھوڑینے جی

کلام بالاناتھ

گھوڑا صبر دا جوگ دی واگ دیکے نفس مانا کم بہوں چنگیاں دا
چھڈ زرانے حکم فقر ہونا ایہ کم ہے ماہنواں چنگیاں دا
عشق کرن تے تیج دی دہار کپن ایہ کم نہیں بھکھیاں سنگیاں دا
اتھے تھاؤں ناہیں اڑنگیاں دا ایہ کم ہے سرانتوں لنگھیاں دا
تیتھوں جوگ کمایا ناہ جاوے میاں فاندہ کی جوگ سنگیاں دا
جیہڑے مرن سو فقر تھیں ہون واقف نہیں کم ایہ مرن تھیں سنگیاں دا
شوق مہر تے صدق یقین باجوں کیہا فاندہ کٹریاں منگیاں دا
وارشہاہ جو عشق دے رنگ رتے کنڈی آپ ہے رنگ دے رنگیاں دا

کلام راجھاباناتھ

راجھاباناتھ آکھ دایار دے لمن والا کوئی وس سوڑارہ ناتھ

گھروں تیریوں کجھ نہیں خرچ ہوندا جوڑا مندرائ تے چککا سوہ اتا تھا
 اتا اتا نت کدوں آکھیا میں کروں آکھیا قالو ابلے اتا تھا
 کیہا ہورناں دا آیا پیش میرے کبھی چہڑی ایہ بلانا تھا
 پہاں عرش عظیم توں کھلے دھکے تھلے بھونیں تے ماریا چانا تھا
 پلے پانجیریاں سیر آنا دتا دیس توں باہر کڈھانا تھا
 ٹریا وانگ مسافراں دیس چھڈے نہیں دیکھنا ملک نوں آنا تھا
 ڈگا آن ہن تیریاں وچہ قدماں خیر مہدا جھوٹری پانا تھا
 نام یارداناف تھیں صاف نکلے جائے سینیوں ہو ہوانا تھا
 شغل حق دا وچہ وجود گھوکے دسویں دوار تے دیہ چڑھانا تھا
 میری عاجزی عجز منظور ہووے کون تہہ بانجوں دردخواہ نا تھا
 انجروا آن کے سازو بے ہو جائے ایہ جسم فناہ نا تھا
 فناہ فی اللہ دی منتروں لنگھ اگے کراں سیر جا ملک بقانا تھا
 وارث دکھ مصیبتاں دور ہوون فضل کرے بے آپ خدا نا تھا
 بدن چرب کرتا ہے فقیروں کا دیدار عورتیں دیکھتا پھرتا ہے فقر جان ضائع کرنا ہے
 سخاوت کرتے دیر نہ ہونی چاہئے فقر میں خواہ مخواہ ڈبونا چاہئے نا تجربہ کار بہل پیار
 سے چلتے ہیں محبت جدا نہ کرنی چاہئے عاشق ہونا اور تلوار کی دھار کا ٹنبرا ہوتا ہے
 بد مزاجوں کی یہاں جگہ نہیں ہے سر برہنہ تعلق مرنے سے ڈرنیوالے۔

کلام ناتھ بارانجھا

جوگ کرن سو مرن تھیں ہوئے استھ جوگ سکھینے سکھنا آئیانی
 نچا دہار کے گوارندی سیو کرینے ایہ بھی جوگیاں دا فرمایانی
 نال صفق یقین دے پنھ تقوے اوھنے پتھروں رنوں پایانی
 میل دلے دی دھو کے صاف کیتی تر ت گورونے رب ملایانی

ایضاً

جوگی آکھیا آجے جاننائیں رہیں ایس خیال تھیں باز میاں
سر سختیاں نرمیاں جھلیاں نی نہیں دسنادے دا راز میاں
جوگ جیوند بیجان مرجوانائیں اتھے کم نہیں لاڈتے نازمیاں
سدانفی دے راگ نوں گاونائیں کرکے کرنگ قلبوت داسازمیاں
ذکر شغل تے فکر دے وچہ رہنا ہوہو دانت آواز میاں
اتھے اپنے آپ نوں گالنائیں نہیں کھیلنے چرخ تے بازمیاں
کرکے خودی تکبروں ترک توبہ رہنا نیویاں وچہ نمازمیاں
من وچہ مسیت محراب تقوے صدق فقر دا جاء نماز میاں
ایس جوگ دا جالنا بہت مشکل رنگ رنگدے سوز گرازمیاں
بجر فقر وچہ تلہہ توکلے دا وارث حرص دا روہڑ جہاز میاں

مقولہ شاعر

جوگی ہولاچار جاں مہر کیتی تدوں چیلیاں بولیاں ماریاں نی
جھبھاں سان چہہا نیکے گرد ہوئے جویں تکھیاں تیز کٹاریاں نی
دنے بنن ادھوت گوردیو جوگی کرن رات نوں بہت خواریاں نی
وچہ زرگ دے ہووسی واس انہاں چھڈ دینیاں سواریاں چاریاں نی
ویکھ سوہنا رنگ جھیڑے دا جوگ دین دیاں کرن تیاریاں نی
جوگ دین نہ مول نماںیاں نوں نجاں کیتیاں محنتاں بھاریاں نی
ٹھرک منڈیاں دے لگے جوگیاں نوں متاں نجاں دیاں رب نے ماریاں
نی
واشہاہ خوشلداں سوہنیاں دیاں گلاں حقدیاں نہ زواریاں نی

کلام رانجھا با میدان بالنا تھ

بالنا تھ جیہا تساں جاننا ہاں جیہڑا ہویا ہاں تساں دا خاص بھائی
سبھے دیا کرو میرے حال اتے ہوواں عاقبت وچہ خلاص بھائی
جنہاں مر میں ہر پچھان لیا کم تنہاں دا ہویا سبھ راس بھائی
بدھی آس میں جوگ دے سکھنے دی جدوں ٹریا ساں ہو اداس بھائی
تساں نال میرا کوئی زور ناہیں کیوں چلیا ایڈوسواس بھائی
ویر ساہد دے نال جو ساہد کردا ایویں عمر اکار تھا جاس بھائی
عرش رب دا دل عاشقاں دا جیہڑا رنج کردا ہوندا تاس بھائی
فقر سوئی جو دوئی نوں دور کردے وارشاہ توں پچھ لے راس بھائی

کلام میدان بارانجھا

چیلے آکھدے منڈیا سنیں ساہوں آسیں سچ دے بات سناونے ہاں
باراں برس ہوئے سانوں ٹہل کردتے منگ پن کے نت کھواونے ہاں
جوگ اسان نوں مہر کرن نہیں دیندا پے دن رب دھیاونے ہاں
کدی اگ ہوندا کدی وانگ پانی کوئی ایس دانٹ نہ پاونے ہاں
لئے نت چرنا منتاں پیر دھو کے آسن ٹہلدا روز وچھاونے ہاں
ماتا گنگ توں جل نت لیا نیکے تے بھر بات اشناں کروانے ہاں
کرتی بیھیاں نوں متھا نیک کے تے نال صدق دے پیر دھواونے ہاں
وارث کرم سوئی جیہڑے پین جھولی ایویں رانگاں عمر گواونے ہاں

کلام رانجھا با تھ و میدان او

غیب کرن بیگانہ طاعت اور ستے آدمی یہ گنہگار ہوندے
چور کرت گھن نوکرتے چغل جھوٹھالوتی لاڈڑا زانی بدکار ہوندے

سادہ ہو ایسے زمانے دی چال ایسا کئی پیدل تے کئی اسوار ہوندے
 رب بہتیاں تھیں چا کرے تھوڑے اوہ چاہے تے اک تھیں چار ہوندے
 اک باجہ امید دے پار لگھن اک نال امید دے خوار ہوندے
 ایہو جیسے معاملے کئی سادہ واساں ڈٹھے نی وچہ سنسار ہوندے
 اساں جوگوں نہیں گل پہن پہنا تسیں کاسنوں ایڈ بیزار ہوندے
 وارث جنہاں امید نہ تانگھ کائی کم تنہا ندے عاقبت پار ہوندے
 یعنی جو لوگ دن کو مست بڑے گورو اور نیک ہوں اور رات کو برے کام
 کریں گے تو وہ دوزخ میں جائیں گے اور انکو سخت عذاب ہوگا اس واسطے ہر ایک
 انسان کو چاہیے کہ اچھے کاموں کی طرف رجوع کرے جن کا عقل خدا نے
 ہم کر دیا ہے سچ کی باتیں تحقیق نہ کہیں بیگانی نوکری گناہ ہے۔

مقولہ شاعر

رل چیلیاں تاکسا کیتا بال نتاھ نوں پکڑ پتھلیا نے
 چھڈ دوارا کھاڑ بھنڈار چلے جاراہ تے رند سبھ ملیا نے
 ٹوکاں بولیاں نال بے شرم ہوکے بالنا تھ دے جگر نوں سلیا نے
 غصے نال پکار پکار کردے گورو بولیاں نال پتھلیا نے
 سہلیاں ٹوپیاں مندریاں چھڈ چلے غصہ جیو دیوچہ اوڈلیا نے
 وارث رب بخیل نہ ہووے میرا چارے راہ نصیب دے ملیا نے

کلام را۔ نچھا با مریدان ناتھ

سجاں لوک نصیب ہے باب ماٹے میرا رب بخیل نہ لوڑیئے جی
 کچھ غور تے کم بنا دیجے لے دلاں نوں ناہ وچھوڑیئے جی
 ایہ حکم تے حسن نہ نت رہندے نال عاجزاں کرو نہ زوریئے جی
 کوئی کم غریب دا کرے ضایع سکواں اوسنوں بھلکے ہوڑیئے جی

بیڑا لڊیا هويا مسافراں دا پار لائے وچہ ناہ بوڑیئے جی!
 بھلا کردیاں ڈھل نہ مول کرائے قصہ دور دراز نہ ٹوریئے جی
 رنیں نال نہ مارینے پھیر لہ نہاں ہتھیں جنہاں نوں چاڑیئے گھوڑیئے جی
 ماں باپ جس دا کوئی نہ وھوے مہراستوں نہ وچھوڑیئے جی
 جیہڑا آس کر کے ڈگے آن دوارے جیواوسدا چانہ توڑیئے جی
 وارشاہ یتیم دی غور کریئے ہتھ عاجزاں دینال جوڑیئے جی

کلام بالنا تھ باخادمان خود

دھروں ہندڑے کاوشاں ویر آئے بریاں چغلیاں اتے انجھلیاں اوئے
 مینوں ترس آیا وکھ زہد تیرا گلاں مٹھیاں بہت رسیاں اوے
 پانی ددھ وچوں کدھ لین چا ترجدوں چھلکے پاوندے تیلیاں اوے
 گورو آکھیا مندران جھب لیا وچھڈ دیہو گلاں اٹھکھیلیاں اوے
 ناہیں رن ہن مرن تھیں بھور عاشق جنہاں سولیاں سمرانتے جھیلیاں اوئے
 وارشاہ پھر نا تھ نے حکم کیتا کدھ اکھیاں نیلیاں پیلیاں اوئے
 گلے میں پہن بیٹھا یعنی ہمیشہ قائم نہیں رہتا قسمت کے چاروں راہ بند
 کردیئے

لوگ تیرے حق میں برے نصیب کو معاملہ کرتے ہیں

قبول کردن مریدان فرمانا تھ

چیلیاں گورو دا پکن پروان کیتا چار سرگدیاں نیاں میلیاں نی
 سبھ تن سوٹھ جاں بھوئیں تیرتھ وچہ گوراں دے منتران کیلیاں نی
 نونا تھ بونجرا پیر آہے چوٹھ جوگنی نال رسیاں نی
 چھ جتی تے دے اتار آہے وچہ آنجیات دے چھیلیاں نی
 اک دوئے دے نال نہ بات کردا باتاں پھولیاں سبھ سوہیلیاں نی

وارثشاہ نہ طاقت ہے بولنے دی جتنے قدرتاں ربدیاں مہیلیاں نی

جوگی شدن رانجھا

دن چارسکا بندراں بال ناتھ دی نذر گذاریانے
غصے نال وگاڑ کے گل ساری ڈردے گوروتوں چارسواریانے
جیہڑے غصے تے کاوڑاں چغلیاں سن سبھ جیوتوں چاتاریونے
انہوں ہویا جناب تھیں جوگ بخشش آپو وچہ ایہ بات وچاریانے
بہت غضب کرو ہدی بات آہی سبھا جیواندر چاماریانے
زوراوراں دی گل ہے بہت اوکھی جان بچھ کے بدی وساریانے
گورو کہیا سوانہاں پروان کیتا نرداں پٹھیاں تے بازی ہاریانے
گھٹ ونکے صم بکم ہوئے کانی گل نہ موڑ کے ساریانے
کہنا کپڑا کل تاراج کیتا حسن باولی چا اجاڑیانے
لیا استرا گورو دے ہتھ دتا جوگی کرن دی نیت حادہاریانے
لیڑے لاہ کے گورو پیار دتا انگ لا بھبوت سواریانے
وارثشاہ ہن حکم دی پئی مہیٹی لکھ ویریاں ٹھگ کے ماریانے

حاضر شدن رانجھا بخدمت بالناتھ

بالاتھ نے سامنے سدویدو جوگ دین نوں پاس بہالیاسو
روڈ بھوڈ ہویا سواہ ملی منہ تے سبھ کوڑے دا نام گالیاسو
کن پاڑ کے جھاڑ کے حرص دست اک پلک وچہ من دھالیاسو
جیسے پتراں تے باپ مہر کردے جاپے ددھ پواکے پالیاسو
پڑھ کے منتر اپنے گورو والا پھیر رب دا نام سمہا لیا سو
لے کے استرا دردمراق والا اک پلک وچہ روڈ کرایا سو
سواہ انگ ما سرمن داہڑی پامندراں چانوالیاسو

خبراں کل جہان وچہ کھنڈگیاں رانجھا جوگڑا سازو کھالیا سو
 گورو چیلوے داربرن اک ہویا پردہ پائیے دیس نوں ڈہالیا سو
 اوہورا نچھناتے اوہوچاک جوگی کھیڑے چھلن نوں ساگ بنا لیا سو
 ہتھ گھپری سمر نانا سنگی اسم الکھ دا چا سکھالیا سو
 وارشاہ میاں سنیا رانگوں جٹ پھیر مڑ بھنکے گالیا سو
 چھلن نوں۔ الو بنانے کے لئے۔ آنکھوں میں دھول ڈال کر ہیر کو لے
 جانے کے لئے۔

نصیحت کردن بالناتھ رانجھارا

دیوے سکھیا رب دی یاد والی دس راہ جوگوراں دے جائیے جی
 سبھ تیاگ فکر اندیشڑے نوں راہ گوراند اگوراں توں پائیے جی
 ساڈا آتما جائے پراستری نوں اس طوری جوگ کمائیے جی
 لکھ پدنی چترنی نظر آوے اوتھے جیونوں ناہ ڈولائیے جی
 اتے دید نارب دی یاد دے گورو جوگدے پنتھ نوں پائیے جی
 نہا دھوکے چا بھوت ملینے اتے کسوت انگ وٹائیے جی
 سکھی دوارو سے جوگی بھیکھ مانگے دے دعا ایس سنائیے جی
 اسی بھات سوگرو دی بھیکھ لیکے مست لکدے دوار کو آئیے جی
 سنگی بھاوڑی کھپری ہتھ لیکے پہلے رب دا نام دہیائیے جی
 نگرالکھ و جائیکے جاوڑیے پاپ جان بے ناد گھوکائیے جی
 بڈھی ماں نوں جا کے کرو نہچا چھوٹی بھین مثال کر پائیے جی
 وارشاہ یقین دی گل چنگی سبھو حق ہی حق ٹھہرائیے جی

کلام رانجھابا بالناتھ

رانجھے آکھیا مگر نہ پو میرے کدی قہر دی واگ ہٹائیے جی

گورومت تیری سانوں ناہ پھی گل گھٹ کے چالنگھائیے جی
 پہلے چیلیاں نوں چاتیز کرینے پچھوں جوگ دی ریت بنائے جی
 اکوار جو دسنا دس پھڈو گھڑی گھڑی نہ گورواکائیے جی
 ایہ کو ہجڑی مت کو مت تیری گھت خندتے وچہ ڈوبائے جی
 لیک لائیکے پچھوندی مت دینی تینوں مت ایہ کس سکھائیے جی
 کروت بے ایہوسی سبھ تیری منڈے ٹھگ کے لیک نہ لائے جی
 وارشاہ شاگردتے چیلوے نوں کائی بھلی ہی مت سکھائیے جی

باز نصیحت کردن بالناتھہ را۔ نھارا

کہے ناتھہ رانھھینیا سبھہ بھائی سر جالنے جوگ بھروٹھوی نوں
 اکھ نادو جائیکے کرو نہچا میل لیاونا کلڑے روٹھوی نوں
 من ماریے جوگ نوں پالیے جیہا ماریے ناگ رکھ سوٹھوی نوں
 بچہ نفس شیطان نوں گھٹ ماریں جتھے ویکھسیس کوارٹھی دھٹری نوں
 داغ دنب توں بہت سمہال رکھیں چادر فقر دی چٹری دھوٹری نوں
 ہتھ پکڑ مطہر یقین والی ماریں نفس شیطان کھوٹری نوں
 حال فقر دے نوں ناہیں لنگ لائیں دلوں صاف رکھیں نیت کھوٹھوینوں
 فقر مٹھرا کھیت کما دوائے چوہاچور لاگو گئے ٹوٹھوی نوں
 پاسے جوگدے تے کھیدن جانبازی چلیں سبھہ کے چال اس گوٹھوینوں
 خصی بلدوانگوں گائیں وچہ پھرنا نہیں سنگھنادھڑ کی جھوٹھوینوں
 ایس مکھ آلود نہ جھوٹھ بولاں چارلیاونا اپنی کھوٹری نوں
 وڈی مان برابر جانی میں اتے بھین برابر چھوٹھوی نوں
 جتی ستی نمایاں ہورہیں رکھیں ثابت ایس لنگوٹھوی نوں
 ایس وڈی نوں ماں ہی جاننے ہاں اتے دھی برابر چھوٹھوی نوں

جیکر سامنے آوے تے منہ پھیریں کیسی ناہ ویکھیں اوس موٹوی نوں
وارششاہ میاں لیکے چھری کائی وڈھ دور کریں اس بوٹوی نوں

کلام راجھابالناٹھ

ثابت ہووے لنگڑوی سنیں ناتھا کاہ جھڑا چا اجاڑ دائیں
ایس عشق تھیں چپ بے رہے میری ایڈے پاڑنے کاسنوں پاڑدائیں
جیکر شوق ہوندا مینوں رب والا ہوندا مست است غفار دائیں
مینوں عشق نے مار حیران کیتا ٹھا تحت توں وڈے بہار دائیں
ایس جیونوں نڈھی نے موہ لیانت فقر د نام چتاردائیں
ہور کم نہیں سی جوگی ہوونے دا اک رکھنا ہاں غم یار دائیں
جیو مار کے رہن بے ہووے میرا ایڈے معاملے کاسنوں ہار دائیں
سر روڈ کرا کیوں کن پاٹن بے تاں کبر ہنکارنوں مار دائیں!
بے میں جاندا کن توں پاڑدینے ایہ مندرائیں مول نہ ساڑ دائیں
بے میں مست اجاڑ وچہ جابھندا مینیں سیالاندیاں کاسنوں چار دائیں
بے میں جاندا عشق تھیں منع کرنا تیرے ٹلے تے دہار نہ مار دائیں
اکے کن سودے پھیر میرے نہیں گھنوں دھلونت سرکار دائیں
بے توں کرنی سی میں نال ایہ ٹھگی پہلے روز چاہیں اتار دائیں
وارششاہ دینال کوئی گل کردا اوہنوں چاکے زمیں تے مار دائیں

کلام ناتھ

چچھوں تاوندہاں کیتی مورکھی میں لکھیں ہتھ نہ آوندا اوہ ویلا
کنیں ایس دے مندرائیں پابھیٹا ہویا ٹھگی دا آن کے ایہ ویلا!
ناتھ جھور داسی اوسو پیلوے نوں کیوں میں جھاگنا سی ایہ جھل بیلا
ساڈے سنگ دے وچہ کوسنگ رلیا جویں سنگ کریر دے نال کیلا

گنج فقر دینوں ایس مفت پایا کیتا خرچ نہ پلیوں اک دھیلا
مطلب پائیگے تے ہویا جٹ بھملا غرض واسطے ریلو بنے لیا
ہن کراں کیکول ہتھیں بخش چکا حال قال تے کھری ناوتھیلا
پہاں دنیاں لک کے جوگ لیا کر کے منتاں زاریاں ہوڈھیلا
جوگ مٹھوا کھیت کما دواتے ایہ بالکا غیب دا پیاتیا
پتر کھوتیا ندے گھوڑے نہیں ہوندے تھیوے اوٹھ ہ بھید دا جویں لیا
بوٹے اک دے انب نہ کدی لگن ہووے نہیں انار کریر ڈیلا
کتھوں جٹ میرے گرد آن ہویا گھر بارنوں چھڈ کے ہوو بہل
موڑے مندریں کن بے عیب منگے لا بیٹائی مارہن جگر سیلا
وارث جیوندی جان اکوار چھٹیاں آگوں کراں گا کسے نہ مول چیدا

ایضاً

کھاہ رزق حلال سچ بولیں چھڈ دیہ توں یاریاں چوریاں اوئے
تو بہ کریں تفسیر معاف تیری جیہڑیاں کچھلیاں صفیاں نکھوریاں اوئے
چھڈ چالے گوارپنے والے چنی پاڑ کے کیتیاں مورییاں اوئے
پچھا چھڈ جٹا خصماں سانجھ لیاں جیہڑیاں پاڑیاں کھنڈ دیاں بورییاں اوئے
بداہکاں جو ترے لالیاں جیہڑیاں ارلیاں بھنیاں توڑیاں اوئے
دھو دھا کے مالکاں ورت لیاں جیہڑیاں چائیاں کتیاں کھوریاں اوئے
چھڈ سبھ بریاں پاک ہو جانہ کرنال جگت دے زوریاں اوئے
رو لے وچہ توں ریڑیا کم چوری کوئی خرچیاں ناہیوں لوریاں اوئے
تیری عاجزی عجز منظور کیتی تاہیں مندرائ کن وچہ سورییاں اوئے
وارثشاہ نہ عادتائ جان دیاں فی بھاویں کٹھے پوریاں پوریاں اوئے

کلام راجھابا جوگی

اسیں جٹ ہاں مطلبی پار پورے داء ڈہنگ کر کے ویلا کڈ ہنائیں
اک گل توں جان قربان کرنی پردے دا ہٹھ نہ چھڈ تائیں!
گورو پرتے ربدانام لیکے جھنڈا رنگپور دے وچہ گڈ تائیں
وارث نک سیالاں تے کھیڑیاں دا نال سجدے رگڑ کے وڈھنا تائیں

کلام ناتھ بارانجھا

سچا وڈھکے پیلایاں حرص دیاں فقر گاہندے نفس کھلوڑیاں نوں
ہل واسنے دی چنگی جاچ تینوں واہ جاننا تائیں گھتھیاں پاڑیاں نوں
ویکے چڈیاں ہکیوئی و سبھیاں نوں ہولاں مار کے چوکھراں ماڑیاں نوں
وارثشاہ موتو قبل ان تموتو چھڈ جیوندی جان اکھاڑیاں نوں

کلام راجھا بانا تھ

نا تھا جیوندیاں مرن کھرا اوکھا ساتھوں ایڈنہ واعدے ہوونے نی
اسیں جٹ ہاں ناڑیاں کرن والے اساں پکڑے نہ پروونے نی
جیہڑا سخن منظور نہ کرینے کوئی موہوں آکھ کے چوا گودنے نی
ایس ٹلے تے آن خوار ہوئے ساتھوں نہیں ہوندے ایڈے روونے نی
اینویں کن پڑائیکے خوار ہوئے سارے عمر دے دکھ وکھوونے نی
رناں نالوں جوورجدلے چیلیاں نوں اوہ گورونہ تنھ کے چوونے نی
ساتھوں کھپری نادنہ سانجھ ہونے اساں انت نوں غھگڑے جوونے نی
رناں دین گالیں اسیں چپ کرینے ایڈے صبر دے پیر کس دھوونے نی!
ہتھ گھتتا گھڑیاں بھاریاں نوں پچھوں نیوکنے لک نہ ٹوہونے نی
اسیں جھڑیاں نوں گلوں لاہ بیٹھے جھیرے لمڑے مول نہ چھوونے نی
غلہ گھت خراس وچہ درڑ کرنا پہن چکیاندے نہیں جھوونے نی
کھچاں رناں لڑاکیاں کرن جھیدیاں گتاں پٹکے جھاڑے کھوونے نی
ہسن کھید نوں تساں چامع کیتا اساں دھوئیں دے گوہنے نہ ڈھوونے نی
وارشاہ آکھے اساں آخرت نوں کئے چوونے تے مٹے ڈھونے نی

کلام ناتھ بارا جھا

چھڈ چوریاں یاریاں دنا جٹا بہت اوکھیاں ایہ فقیریاں نی
جوگ جالنا سار وائر کلائے ایس جوگ وچہ بہت ظہیریاں نی
جوگی نال نصیحتاں ہو جاندے جویں اوٹھ دے نک نکیریاں نی
تونبا کھپری سمر نانا دنگی چمنا بھگ نریل رنجیریاں نی!
چھڈ تریبتاں دے جھاک ہو جوگی فقر نال جہان کی سیریاں نی
وارث شاہ ایہ جٹ فقیر ہو یا نہیں ہوندیاں گدھے توں پیریانی

ہوویں گور وگت داتا میں سچا جس تے کرم کریں پار لگہدائے
 مینوں ہیر دیہو سانوں طلب ایہا ہیر ہیر میا جی منگدائے
 ناتھ سمجھیا نہیں خیال چھڈ دا لگا ایس نوں تیر خدنگ دائے
 ناتھ کراشان بھوت ملیا تاڑی لایکے رب توں منگدائے
 رانجھا ناتھ اگے ایہو عرض کردا اساں عشق دوہاں رنگ رنگیائے
 ناتھا واؤ کولوں جویں ڈرے دیواتویں ہورناں توں دل سنگدائے
 آھیں میٹ مراتبے وچہ ہویا ہر طرف دھیان کرمنگ دائے
 ناتھ میٹ آھیں درگاہ اندر نالے عرض کرے نالے سنگدائے
 دوداں طبق لکائے نے تھانو تھائیں کینا بڑا اوپاتوں رنگدائے
 درگاہ لا ابالی ہے حق والی او تھے آدمی بول نہ ہنگدائے
 آسمان زمین دا وارثی توں تیرا وڈ اسپار ڈارنگ دائے
 رانجھا جٹ فقیر ہو آن بیٹھا لاہ آسرا نام تے ننگ دائے
 سبھ چھڈ بریایاں نبھ تقوی لاہ آسرا ساک تے انگ دائے
 مار ہیر دیاں نیناں نے خوار کینا لگا جگر وچہ تیز خدنگ دائے
 میرا نام سکے ملے آن چڑھیا کر کے پندھ ہراردے تے جھنگدائے
 شوق نال جنگ بیلہ چیر یا سوکیتا خوف نہ شیر پلنگ دائے
 لاٹ عشق دی نے تن جالیا سو جویں شمع تے حال پتنگ دائے
 گھون مون ہو کے سروچہ سواہ پائی چیر لاہ کے تے سوہے رنگدائے
 ایسا عشق دے مار حیران کینا سڑ گیا سوانگ پتنگ دائے
 کن پاڑ منا کے سیس داہری پی ہے پیالرا بھنگ دائے
 کریں فضل تاہیں بیڑا پار ہووے لگے پلک نہ دیر درنگ دائے
 سبھ شیخی مشائخی چھڈ کے تے بانا بھد یا فقر نہنگ دائے

توں رب غریب نواز صاحب پردہ ڈھکنا فقر دے لنگ دائے
 جوگی ہو کے تے پردیس آیا رزق دور جیوں کونج کلنگ دائے
 کیکول حکم ہے کھولکے کہو اصلی رانجھا ہو جوگی ہیر منگ دائے
 ہویا حکم درگاہ تھیں ہیر بخشی بیڑالادتا اساس ڈھنگ دائے
 پنجاں پیراں درگاہ وچہ عرض کیتی دیہو فقر نوں جنم ملنگ دائے
 وارشاہ ہن جنہاں نوں رب بخشے تہاں نال کیہہ محکمہ جنگ دائے

بالناتھ نے آنکھیں بند کر کے تاڑی لگائی جس جو صوفیائے کرام مراقبہ کہتے ہیں اس
 میں ہمیشہ دلی توجہ خداوند تعالیٰ کی ہوتی ہے اور دوسرے خیالوں سے قطع کیا جاتا ہے
 اور اس کی طرف سے فیض اور تجلیات کے وارد ہونیکا انتظار کیا جاتا ہے تاکہ فیضان
 رحمت ہاتھ سے نہ جاوے چنانچہ فرماتے ہیں یک چشم زدن غافل ازاں ماہ نباشی
 شاید کہلگا ہے کنداگا نباشی۔

مغرہ دادن بالناتھ رانجھارا

ناتھ کھول اکھیں کہیا رانجھنے نوں بچہ جاہ تیرا کم ہویائی
 پھل آن لگا اوس بڑے نوں جیہڑا وچہ درگاہ دے ہویائی
 سکے خوشی دینال تیار ہویا جٹ جوگدی جوگ نوں جویائی
 پڑھکے فاتحہ خیر دا گورو صاحب بچن فتحدا مکھ تھیں گویائی
 ہیر بخش دتی سچے رب تینوں موتی لعل دے نال پرویائی
 چڑھ دوڑ کے جت لے کھیڑیاں نوں بچہ شکن تینوں بھلا ہویائی
 کمر کس اداسیاں بنھ لیاں جوگی ترت تیار ہی ہویائی
 خوشی ہو کے کرو وداع مینوں ہتھ بھن کے آن کھلویائی
 کرو مہر مرے مگر لاؤ تھاپی رخصت دیہو ویلا رب ڈھویائی
 وارشاہ جاں ناتھ نے حکم کیتا ٹردا ٹلیوں پترا ہویائی

تیار شدن را بنجھا بطرف رنپور از خدمت بالنا تھ

رانجھے ٹردیاں ہویاں وچار کیتی کوئی ہور فریب بنائے جی
پٹ بوٹیاں ملے دیاں پا بگلی دھپے رکھ کے چاسکائے جی
چو نہ پیس کے بل وچہ پائی اے طباشیر وارنگ وکھائے جی
اٹ سٹ دیاں جڑھاں نوں پٹکے تے جڑھ پان دی آکھ سنائے جی
چھان کٹ کے پیکے پابگلی ہوگا ویدگی چادپوائے جی
کسے فنڈ فریب جے ملے پیارا ٹونے سحر جادو پڑھ جائے جی
میں لال شہباز حسین وانگوں ونکا چوڑیاں نتھ چلایے جی
وچوں مجلسوں اٹھ کے وانگ مجنوں پیر کتیا ندے چم آئے جی
درس یار پیارے دے دیکھنے نوں میدان جوگیا نداولیس لائے جی
وارث یار دادوں دیدار پائے جدوں اپنا آپ گوائے جی

حسد بردن مریدان بر جوگ را بنجھا

جوگی ناتھ نوں خوشی لے وداع ہویا چھٹا باز جیوں تیز طرار یا نموں
فوجدار حضور تھیں کوچ کیتا ڈنکا لگیا چوٹ نقاریاں نوں
اک پلک وچہ کم ہوگیا اسدا لگی اک پھر چیلیاں ساریاں نوں
اساں ٹہل کریندیاں عمر گزری ڈھل کیتی سو چیلیاں پیاریاں نوں
جوگ دیہو جو آوندے لوک نوں رب جاندا ساڈیاں نعریاں نوں
کدی مہر دی نظر نہ ویکھدے ہو پاویں رب توں کریں جو کاریاں نوں
جٹ کل دے آئے نوں جوگ ڈو کہیا مان اساں پچاریاں نوں
مڑ کے رانجھنے اک جواب دتا انہاں چیلیاں سبھ ہنسا ریاں نوں
بھلے کرم ہوں تاہیں جوگ پائے ملے جوگ نہ کرماندیں ماریاں نوں
اسیں جٹ انجان ساں پھس گئے کرم کیتا سو اساں نکاریاں نوں

رانجھا ہوجگوی آیا واہو واہی شوق ہیر دانام دیوانیاں دا
 وارشاہ میاں وڈا ویدرانجھا سردار ہے سبھ سیانیاں دا
 عاشق حقیقی کو جلوہ حق تعالیٰ شہادت کے وقت نصیب ہوتا ہے۔

روان شدن رانجھا بطرف رنگپور

جوگی ہوتیار جاں اٹھ ٹریا آیا پنڈ پر پنڈ بھہوٹوائی
 جیہڑے پنڈ وچہ آوے تا لوک آکھن ایہ اتان جوگیڑا بالڑا چھوٹوائی
 کنیں مندرائیں ایس نوں ناہ پھین اوہدے تیر نہ بنے لنگوٹوائی
 کوئی جوگیاں دے نہیں ڈول اوہدی ہڈ پیر ولوں ویکھو موٹوائی
 جاگہ مندرائیں دی سوہن والے ہتھ سوہند رانگلا سوٹوائی
 کسے مان متی گھروں چک دتا جیندا لکھیں وکاوندا پوترائی
 سانوں ایس جیہا چند ہتھ آوے پنے زری تے باولہ گوٹوائی
 کسے بھاگ بھری انہوں جمیاسی ایہ تاں حسن دی کان والوٹھرائی
 ست جنم کے ہمیں ہاتھ ہاتھ پورے کدی واہیا ناہیوں جوٹرائی
 دکھ بھجن ہاتھ ہے نام میرا میں ہاں دھنتر ویدا دا پوترائی
 ہیرا ہاتھ ہے وڈا گوردیو ساڈا آچلے اوس کا پوجنے چوترائی
 جو کوئی اسان دے نال دم مارداے ایس جگ توں جایگا اوترائی
 اسان نال ہے رب نے کرم کیتا اسان جوگ نہ لیا سی کھوٹوائی
 بالنا تھ سچا گورویا میں سینہ صاف ہے نوردا ہوترائی
 جھل عشق دا جھاگنا بہت اوکھا بہت راہراں راہ داٹوٹرائی
 حسبوں عشق دی رمز دی خبر ناہیں بھار پٹھ جیوں لدیا کھوٹوائی
 اسیں فقر ہاں ظاہر اتانگ کالے کوٹا بغل تے ہتھ بھنگ گھوٹوائی
 وارشاہ جو آگیا لے ساڈی ودھ پتراں دے نال سوٹرائی

کلام ایضاً

دھایا نلیوں رندلی کھیڑ یاندا چلیان مینہ جو آودا اٹھ اتے
کعبہ رکھ متھے رب یاد کر کے چڑھیا کھیڑیاں دی بچی گکھ اتے
موہنڈے پازنیل نوں پکڑ عاصا جوگ ڈوم دیندے جوس سٹھ اتے
چمنا کھیری پھار ہوڑی ڈنڈا کوئڈا بھنگ پوست چا بدھی سو پٹھ اتے
نشے نال جھولا دا مست جوگی جویں ساریاں جھولدے اٹھ اتے
بیراگ شناس جوڑن چلے رکھ ہتھ تلوار دی مٹھ اتے
جوگی خوشی ہو آودا کھیڑیاں نوں جویں جج بن آوندی ستھ اتے
واہو واہ دھانا رانجھا کھیڑیاں نوں وگے نیر جو وہن دی سٹھ اتے
اینویں سرک دا آودا کھیڑیاں نوں جویں فوج چڑھ آوندی لٹ اتے
وارث آن وڑیا جوہ کھیڑیاندی سائیں ہو یا رانجھیے دی پٹھ اتے

تبدیل کردن رانجھا لباس خود

رانجھا بھیس وٹائی کے جوگیاں دا اٹھ ہیر دے شہر نوں دھاوندائے
بھکھا شیر جویں دوڑا مارتے جویں چوراٹھ تے آوندائے
خنن یار دے یار نوں چت آئے کدی روونداتے کدی گاوندائے
تتر بول اشکن و سناوندائے من شیرنی پیر مناوندائے
نال چاردے جوگی سی سرک ٹریا جویں مینا نمبری دا آوندائے
دیس کھیڑ یاندے رانجھا جاوڑیا یا وارشاہ ایال بولا وندائے
آن شانک ترہنک جو دشمن ہے تیرا۔ درما پیچھے کٹا جو ہماری خدمت کرے
جزا لے تیز بادل کی بارش ناوید مشہور ہے کہ چور کا ہاتھ مال پر ہی پڑتا ہے۔

آمدن رانجھا در حد بست رنگپور

جدوں رڳپور دی جوہ جاوڙيا بھيڙاں چارے اياں وچہ باردے جي
 نيڙے آنڪے جوڳي نوں وکھ دائے جويس نين وکھن نين ياردے جي
 جھٽ چورتے چغل دی چيھه وانگوں گجھے ديڙے رهن نہ ياردے جي
 چوريارتے ٺھگ نہ رهن گجھے کتھوں چچين ايه آدمي کاردے جي
 تسيں کيہرے ديس توں آرہے نھن دس کھاں کھول نروردے جي
 ہمیں گنگ باشي چلے کينھ ميلے ہمیں پٽيھي سمندرون پار دے جي
 باراں برس بيٺھے براں ہسس پھر دے ملن والياں دی کلاں تاردے جي
 وارشاہ مياں چارے جگ بھوندے ہمیں قدرتاں کوديد مار دے بے

کلام چوپان بارانجھا

پالي آکھدا فقر نہ جھوٺھ بولن فقر سوئی جو جھوٺھ نوں مار دے جي
 بے فقر تے ايتنا جھوٺھ بوليس جھوٺھ دھرم ايمان نوں ساڙ دے جي
 سچ اللہ دا نام تے فقر دو جاہور جھوٺھ پسا رپسا دے جي
 پھیر آکھدا ناتھ جي وکھ تينوں امیں چال تے ڏول چتا دے جي
 سارے ملڪ تھیں ودھ نچروٺ پالي ٿردے پھر دياں بھيڙاں نوں
 چار دے جي

نوحے کچروٺ وچہ پالیاں دے دسواں حصہ ہے وچہ سنسار دے جي
 توں تاں چاک سیالاں دا نام دھید وچھڻ نچر پوہ گل نھارے دے جي
 مہیں چوچکے دیاں جدوں چاروا سئیں جی مان دائیں وچہ مار دے جي
 تیرا مہنہ ہیر سیال تائیں خبر عام سی وچہ سنسار دے جي
 نس جاہ ایتھوں مار سٹی گے کھیڑے سچ تے جھوٺھ نتادے جي
 ديس کھیڑ ياندے ذرا خبر ہووے جان تحت ہزار دے نوں مار دے جي
 نسن جاہ کھیڑے متاں لاہد کر نہیں پيادے بن لے جان سرکار دے جي

میاں جاہ تیتھتوں لیکھا منگنی گے وچہ روز حساب شمار دے جی
 کوئی حامی نہ وی مول تیرا نفسی نفسی ہی سبھ پکار دے جی
 مار چور کر سٹن گے ہڈ گوڈے ملک گور عذاب قہار دے جی
 آکھے لگ میرے مڑ جاہ ایہتھوں کھیڑے گھوڑیاں تے چڑھ تاڑ دے جی
 جس وقت ہووے خبر کھیڑیاں نوں او سے وقت تیری جان مار دے جی
 وارشاہ جیوں گورو وچہ ہڈ کڑکن گرزاں نال عاصی گنہگار دے جی

کلام را بنجھا با چوپان

فقر آکھدا پالیا قہر کیتو ایڈ جھوٹ دا ول کیوں بولیا ای
 ڈہانگا پھیر کے ٹکراں کریں اینویں ایڈا جھوٹھ اپراہد کیوں تولیا ای
 ایڑ چارناں کم پیغمبراں دا کہا عمل شیطان دا تولیو ای
 بھیڈاں چار کے تھنناں جوڑنا میں کیوں غضب فقیر تے بولیو ای
 امیں فقر اللہ دے ناگ کالے اساں نال کی گھولنا گھولیو ای
 ایالی آکھدا جھوٹھ نہ بول توں بھی مکھن پانیوں کسے نہ رولیو ای
 تیرا سب احوال معلوم کتیا لقمہ مکھ حرام دا چولیو ای
 واہی چھڈ کے کھولیاں چاریوں فی ہو یوں جوگیرا جیو جان ڈولیو ای
 کھیڑے لگے زور بزور تیتھوں روندنا پھرنا میں جھوٹھ چابو لیو ای
 سچ منکے پچھا ہٹ جا جٹا کہا کوڑ دا پھولنا پھو لیو ای!
 تیری سبھ حقیقت لہ لئی چلیاہ جاہ مڑ کے قہر تولیو ای
 وارشاہ ایہ عمر نت کریں ضائع شکر وچہ پیاز کوں گھولیو ای
 پنچھی۔ پرندہ ملاقات والوں کی مرادیں برلاتا ہوں چار اطراف پھرتے
 ہیں خدا کی قدرت دیکھتے ہیں طریق فریب چھوڑ کر حقیقت کہہ دے تیرے
 وطن تک تجھے مارتے جائیں گے آیت شریف (ترجمہ) کہہ دے اے محمدؐ

زمین کی سیر کرو اور دیکھو پرہیز گاروں کی عاقبت کیسی ہوتی
ایضاً

رانجھا آکھدا ملگ سزا تینوں جیہا دلوں توں طن بنا بیٹھوں
ایڈے جھوٹھ اپر اہتوں بولناکیں روز حشر دا اج بھلا بیٹھوں
کس عقل تے غیب دیاں دیں خبراں سر کفر دا بھاراٹھا بیٹھوں
کریئے ودھ کلام نہ مول بھائی کیہا کوڑا فرش وچھا بیٹھوں
اساں راہ مسافراں پاہندیاں تے کیہا افترا کوڑ بنا بیٹھوں
وارث دین تے دنی دا مدھ تھیسس نیواں ہوکے عمل سما بیٹھوں

کلام چوپان بارانجھا جوگ

آسنی چاکا سواہ لامنہ تے جوگی ہوکے نظر بھوا بیٹھوں
ہیر سیال دا یار مشہور رانجھا موجاں مان کے کن پڑا بیٹھوں
کھیڑے مار لیگئے منہ مار تیرے ساری عمر دی لیک لوا بیٹھوں
تیرے پیٹھیاں ویاہ لیگئے کھیڑے داہڑی پر ہے دیوچہ منا بیٹھوں
اوہ ویلوا اتھ نہ آوندا ای جدوں حق واڈھول مروا بیٹھوں
ہن رونائیں جدیاں سوہریاں نوں ہتھوں لال جاں خاک رلا بیٹھوں
منگ چھڈیئے نہ بے جان ہووے ولی ودھرا چھڈ چھڈا بیٹھوں
جدوں ڈٹھوی دا نہ لگ دا انے بو ہے ناتھ دے انت نوں جا بیٹھوں
ہن وارکی پچھنائیں مور کھاوئے جدوں رڑے تے مون منا بیٹھوں
اک عمل نہ کیتوئی نافلا اوئے اینویں کیما عمر گوا بیٹھوں
سر وڈھ تیرا کرن چا بیرے جس ویلے کھیڑیں توں جا بیٹھوں
وارشاہ تریاق دی تھان ناہیں ہتھیں اپنی زہر توں کھا بیٹھوں

کلام رانجھا باچوپان

رانجھا آکھدا ملگ سزائیں ایہ تاں ہويا ای بہت قصور تیتھوں
 ایڈے جھوٹھا اپراہدوں بولنائیں لیکھا منگسن روز نشور تیتھوں
 اک ودھ دے وچہ چاگھولیوای وڈا ہويا اے ایہ فورت تیتھوں
 گلاں واراں چھلاں دیاں ویکھ کے تے ڈرگیا شیطان لنگور تیتھوں
 اپنے آپ توں بنیاہیں عقل والا رہیا عقل شعور رہے دور تیتھوں
 وارث چاک بنائیں توں جوگیاں نوں سرٹ ہويا ہے جیو منور تیتھوں
 پانی سے کبھی کسی نے مکھن نہیں نکالا جتک بدن میں جان ہو (ترجمہ) البتہ
 جو یقین لائے اور کی نیکیاں اور عاجزی کی اپنے رب کی طرف وہ ہیں
 جنت کے لوگ وہ آسیں ہمیشہ رہینگے یعنی لوٹ لے گئے تیرے منہ پر مار کر
 کیا ہم نے عمر نہ دی تھی تم کو جتنے میں سوچ سکو جسکو سوچنا ہوا اور پہنچا تم پر
 ڈر سنا ہوا اب چکو کہ کوئی نہیں گنہگاروں کا مدد گار۔
 (ترجمہ) جو پسند رکھتے ہیں زندگی دنیا کی آخرت سے اور کہتے ہیں اللہ کی
 راہ سے اور ڈھونڈتے ہیں اس میں۔

کلام رانجھا

فقر آکھدا پالیاسنی میتھوں دساں جیودی سبھ تدبیر میاں
 ست جنم کے ہمیں فقیر جوگی نہیں نال جہان دے سیر میاں
 اساں سہیلیاں کھراں نادورتن بھیکھ کھانیکے ہون وہیر میاں
 بھلا چاہیں نہ چاک بنا سانوں آسیں فقیر ہاں ظاہر اپیر میاں
 نام مہریاں توں سانوں ڈرن آوے رانجھا کون تے کبڑی ہیر میاں
 جتی ستی ہاں ناتھ دے جوگ پورے ست پیہڑے جنم فقیر میاں
 جٹا چاک بنائیں توں جوگیاں نوں اپیاں جیو آوے سٹوں چیر میاں
 تھرا تھر کنبے غصے نال جوگی اکھیں روہ پلٹیا نیر میاں

نویں ناتھ چوراسی نے سدھ جیہڑے ہمیں انہانکے نال وزیر میاں
 ہتھ جوڑ ایال نے قدم پکڑے جوگی بخش لے ایہ تفسیر میاں
 میں تاں پھر نہ چھیڑساں جوگیاں نوں میری تک دینال لکیر میاں
 تسیں پار سمندروں رہن والے بھل گیا چیلہ بخش پیر میاں
 شکل چاک دی ہگی سی تیرے جیہی سریراں جیسے بھی ہون سیر میاں
 وارشاہ دی عرض جناب اور سن ہونا ہیں دلگیر میاں

کلام چوپان بہ منت پیش رانجھا جوگی

پالی عرض کیتی ہتھ نہہ کے جی قصے سنو حقیقتاں ساریاں دے
 تھبے بیلایاں وچہ لیجائے جٹی پہینگاں پینگھدی نال پیاریاں دے
 ایہ پریم پیا لڑا چکھو ای نین مست سن نال خناریاں دے
 واہیں وکھلی پھریں تے مگر لگی ہانجھ گھن کے نال کوریاں دے
 جدوں ویاہ ہو یا تدوں وہر بیٹھی ولی چاہڑیاں نال خوریاں دے
 دہاراں کھاہنگواں دیاں جھوکاں ہانیاں دیاں مزے یاریاں گھول کوریاں دے
 موساں نینگر اندیاں لاڈنھیاں دے مزے ماریاں عشق کوریاں دے
 جے ویاہ دتی رہیا روڈا توں نچے سکھنے ٹونک پٹاریاں دے
 کھیڈن والیاں ساہورے نہہ کھیڑیاں رن گڈیاں پیٹھ بخاریاں دے
 رانجھا وانگ ایمان شرابیاں دے نت پھردائی وانگ ونجاریاں دے
 معشوق پیارے جدا ہون کیکول عاشق ہیں بھوچھن پھاکاریاں دے
 نالے کرن وظیفہ جہان ٹھگن فند پھب دے نہیں چھلیاریاں دے
 نکیاں چھوہراں تے تنہاں پیار آون وانگ دے نہیں میاریاں دے
 وند بھنیاں ڈانناں وانگ بدھے تان چل دے نہیں وچاریاں دے
 مولی مہندیاں دے جدوں کھیت مارے لٹ لے فی ہٹ پیاریاں دے

چوڑے گرنیاں کرن پیار بہتے جتھے بال و پکھن چچھاریاں دے
 گندی رن بڈھی ہوئی ہے حاجن پھیرے مورچھل گرد مزایاں دے
 بڈھا ہوکے چور مسیت وڑا رل پھر دا ای ناں مداریاں دے
 پرہاں جاہ جٹا مار چھڈ نینگے ناہیں چھپ دے یار کوریاں دے
 کارگیری موقوف کر میاں چا کاتھتے ول ہے پاو نے جھار ماں دے
 کوڑے کرن پیار کڑا اڑانیویں ایہ بھی فند فریب پیاریاں دے
 وارشاہ فقیر قربان ہووے ابدیاں قدرتاں وکھن نیاریاں دے
 (ترجمہ) نہیں معلوم ہم کو مگر جتنا تو لے کہایا نوہی ہے اصل دانا حکمت والا جوگی کو
 تو رانجھا بناتا ہے جتک بدن میں جان ہو۔

کلام رانجھا باچوپان و تعریف سگان او

تسی عقلمدے کوٹ عمیل ہوندے لقمان حکیم دستور ہے جی!
 باز بھور بگلا لوہالونگ کالو شاہیں تہنی نال کستور ہے جی
 لونگا پشم پستہ ڈبا موت صورت سبزہ ہور شاہان منظور ہے جی
 پنچے باز جیسے لک وانگ چیتے پہنچا وجیا مرگ سمجھوور ہے جی
 چک شیبہ وانگوں گج مینہ وانگوں جینوں دندمارن ہڈچور ہے جی
 کسے پاس نہ کھولنا بھیت بھائی جو کجہ آکھیو سبھ منظور ہے جی
 میں تاں ہولا چار فقیر ہویا کوں ہیر دا ہووے حضور رہے جی
 پردیس وچہ کم آپیا میرا ہیر لئی اگے سر دور ہے جی
 شاہ علی نے سر چھپا یا سی پردہ پوشی وچہ فقر مشہور ہے جی
 وارشاہ ہن بنی ہے بہت اوکھی اگے سجھدا قہر قلور ہے جی

تواضع نمودن چوپان بارانجھا

پالی ہس کے مڑوچھا بھورا باہوں پگڑ رانجھئے نوں بیٹھ گیا
گلاں نال پیار دے کرن لگا مگروں بھیداں اٹھ بہگیاڑ پیا
پالی رانجھے نوں چالکاریا ای رانجھا اٹھ بہگیاڑ دے مگر پیا
وارث کل عیال سمہال لیاں لے لے ست تے بھیدا اک پاڑ گیا

مقولہ شاعر

رانجھا من سوال عیال داجی نعرہ گج کے کوک پکاریا ای!
کڈھا ایڑوں نہونوں چک دتا وچہ رڑے دے آن نتاریا ای
مارے خوف دے تر ت اوہ اٹھ نٹھا رانجھے نہونوں چالکاریا ای
گھر کی وٹ بگہیا ڈراکھڑا ہویا رانجھے کھیرا کھچ کے ماریا ای
پڑے وانگ زمیں تے ڈیہہ پیارا رانجھے نال چمے ڈھڈ پاڑیا ای
وارثشاہ ایال دے کول لیاا ویکھ قدرتاں توں بلہاریا ای

کلام چوپان

ایالی سچمال ایہ ہے فقر ثابت کرامات دے نال بھر پور ہے جی
صادق عشق دے وچہ ہلاک ہویا کیتا ذرہ نہ کجھ قصور رہے جی
میر تر ت سوال سو من لیا رکھ اکھیاں تے منظور ہے جی
دپکے راہ خدا دے سیس تائیں رکھے دہیان ضرور قبور ہے جی
تھ جوڑ ایالی نے پیر پگڑے تیرے کشف انور ظہور ہے جی
وارث ہس کے آکھ دا جاہ بھائی جو کجھ بولیو سبھ منظور ہے جی

کلام رانجھا با چوپان

رانجھے کہیا ایالی نوں بیٹھ بھائی بھیت کسے تھیں مول نہ پھٹ جائے

بھیت دسنا کسے دھلانا ہیں مرد سوئی جو ویکھ دم گھب جائے
 ہرگز بھیت ہی کسیدا نہ دیئے مار مار کے تے بھاویں ہٹ جائے
 گل جیودے وچہ ای رہے خفیہ کانگ وانگ پنجال سٹ جائے
 بھیت دسنا کسیدا بھلانا ہیں بھاویں پچھ کے لوک نکھٹ جائے
 وارشاہ نہ بھیت صندوق کھلے بھاویں جاندا جنڈ راٹھ جائے
 عیب دیکھ کر خاموش رہے

کلام چوپان بارانجھا

مارعاشقاندی لُج لاہیا ای یاری لائیکے گھن لیجوانی سی
 اکے یاری ہی متول نہ لاونی سی اگے ہیر ہی مارمکاونی سی
 انت کھیڑیاں ویاہ لیجوانی سی یاری اوس دے نال کی لاونی سی
 منگ ویاہ کے لے گئے جیوندے نوں مر جاناں لیک نہ لاونی سی
 لیکے ہیر تائیں کتے ننھ جانڈروں ایڈی دھم کیوں مور کھاپاونی سی
 مر جاوناسی دریا دے تے منڈ ہوں سمجھ کے پنڈ ایہ چاونی سی
 اکے ہیر ہی مار مکا ونی سی اکے اپنی جان گواونی سی!
 وارشاہ بے منگ لے گئے کھیڑے داہڑی پرہے دیوچہ مناونی سی

منع کردن رانجھا چوپان راز گفتگو

رانجھے آکھیا بس کر بیلیا اوئے تیری گل سنیا دل ہٹ جائے
 اساں جوگیاں صبر تھیں کم لینا بھاویں کوئی سانوں مارکٹ جائے
 میرا حق کھوہیا انہا ظالماں تے میرا صبر جڑھ سیدے دی پٹ جائے
 آکھیں ویکھ کے مرد ہن چپ کردے بھاویں چور ہی جھڑا الٹ جائے
 دیناں نہیں بے بھیت وچہ کھیڑیاں دے گل خوار ہووے کھنڈ پھٹ جائے
 تو دا کھیڑیاں دے بوہے اڈیائی متاں چاک نشانے توں چھٹ جائے

ہاتھی چور گولیر تھیں چھٹ جاندا ایہا کون جو عشق تھیں چھٹ جائے
وارشاہ میاں پالی سوئی چنگا جیہڑا وچھڑیاں نوں کرد اجٹ جائے

کلام چوپان

پالی آکھدا جو گیا ترس آوے تینوں ویکھ جو ان شکلیں جیہا
سیدا پک دشمن تیری جان دائے جسد اخوف مارے عزرائیل جیہا
جان بچھ تقصیر سہیڑیا ای کبر مارکے تے عزازیل جیہا
نیت صاف سیتی بیڑا پار تیر براکم نہ غیر دلیل جیہا
پھیر دیکھنے وچہ نہ آوانائیں تیر چمکدا حسن قدیل جیہا
سوہنا قدسی سرودے وانگ دسدا ہویا جو گیا خشک مغیل جیہا
شہباز ہما دا دبد بہ سی اج الو واں تے مثل چیل جیہا
عاجز ہو کماوندوں اسم اعظم ترت ہو جانڈوں اسرائیل جیہا
ہجر یوننی تیکدی صبر کدروں ہوندا قرب تینوں جبرائیل جیہا
تقویٰ منہ نمروددی پختہ چڑھدوں ہوندا نارٹوں نور خلیل جیہا
گھسا کرو خلیل دا جھل جانڈوں ہوندوں ذبح بسل اسمعیل جیہا
شمع حسن تے وانگ پتنگ سڑیوں رہیا رنگ نہ اوہ رنگیل جیہا
چھنے چوریاں دے کھا کھا غرق کیتے آیوں کھرا پکر نبیل جیہا
ایس کم نالوں کتے ڈب مردوں ہو دوں جٹ جے مردا صیل جیہا
گل سندیاں ناتھ حیران ہویا میٹ اکھیاں تے کھلا فیل جیہا
سد پینڈے دارنگپور جا پداسی اکے دور ہویا لکھ میل جیہا
گڈروانگ جا پے اج دس تیری دسین جناتوں شتر دی ڈیل جیہا
پھر میں منگ دا پنڈا خوار ہوندا پچھے ہیر دے ہو ذلیل جیہا
پنڈے لا بھوت ابھت ہونیویوں ہویوں رانجھیا سانگ جول بھیل جیہا

دھپے چمک دی گھہ انارورگی کا لاکٹ ہویا پنڈا انیل جیہا
 میرے آکھنے مندا سمجھ ناہیں غصہ کھائے کے ہو کڑیل جیہا
 وارشاہ فقیر نے سچ کہیا گے حق دے جھوٹھ قلیل جیہا
 دوستی لگا کر لیجاتی تھی ابتداء سے سوچ کر یہ گٹھڑی اٹھانی تھی ریش محفل
 منڈوانی تھی تیری باتیں سننے سے دل تھک جاتا ہے باز مشہور نہ ہو جائے
 یعنی جس طرح حضرت خلیل علیہ الصلوٰۃ والسلام نے نمرود کی پختہ میں صبر کیا تو
 آگ گلزار ہو گئی اسی طرح اگر تو بھی صبر کرتا تو مطلب کو پہنچ جاتا۔

ایضاً

ایالی آکھیان لے جاہ مور کھ سیدا یار نہ ساڈڑی گلدائی
 اسان رانجھیا ہس کے گل کیتی جاو کیکھ لے دا بے گلدائی!
 لاٹ دہے نہ جیو دے وچہ لگی ایہ عشق النبوا اک دا ای
 جاو کیکھ معشوق دے نین خونی تینوں نت الاہڑا جلدائی
 اسان دسناں چھڈیا وچہ پنڈاں کھادی قسم خدا جو جلدائی
 سہاں یار داتے گھسا بازوالا جھٹ چور داتے داء ٹھگدائی
 لیکے ٹھہری نوں کھسک جا چاکا سید اساک نہ ساڈڑا گلدائی
 وارث کن پائے مہیں چارمویوں اے تیک وی مہنا جلدائی

اطلاع نمودن چوپان میاں رانجھارا

جدوں رنگپور دے وچہ جاو میں اوے اوتھے جا لگھ جگاوانائیں
 ویٹڑے کھیڑاندے تلکن بازیاں نی ذرا سوہد کے قدم ککاوانائیں
 کڑیاں پنڈ دیاں آن کھہیڑ کرسن جھڑک جھنڈ کے مگروں لاہونائیں
 فقران جو گیاں وانگ سبھار رکھیں ایس لنگ توں داغ نہ لاوانائیں
 رناں لچیاں فقران نوں دین گالیں تینوں خواہ مخواہ پیا ستاوانائیں

سہتی نام ہے عقل شعور والی اوس نال تیرے متھا ڈاہو تائیں!
 شوخی وچہ جہان مشہور اوبدی کویں اوسنوں ٹھنڈیاں پاوانائیں
 سہتی نام ہے عقل شعور والی اوس نال تیرے متھا ڈاہو تائیں!
 چوداں طرح دا علم اوہ جاندی آذرا اوسنوں پتہ چلاوانائیں
 اوبدایار مراد بلوچ ہے اوئے اوہنوں رمز دے نال سمجھاوانائیں
 سیدا خاص دشمن تیری جان دائے ترلے کیتیاں باز نہ آوانائیں
 ہوندے وس نہ رانجھیا دا ء چھڈیں جیکر سگوں یار نوں پاوانائیں
 میرے آکھنے تے عمل کریں بھاویں بے تی ہیرنوں گھن سدھاوانائیں
 وما علینا الا البلاغ ہو یا وارث شاہ نوں فرض سمجھا و تائیں!

مقولہ شاعر

مرد باجہ مہری پانی باجہ دھرتی عاشق ڈٹھڑے باجہ نہ رجھدے نی
 لکھ سیریں اول سول آون یار یاراں توں مول نہ بھجدے نی
 بھیڑاں پیندیاں مردوند الیندے پردے عاشقانہ دے مرد کجہ دے نی
 دا چور تے یار دا اک ساعت تائیں وسدے مینہ جو گجہ دے نی
 فقر حال باجوں زاہد زہد باجوں عالم علم دے باجہ نہ چجہ دے نی!
 وارث یار دے پاک دیدار کچھے عاشق ویکھ لے جان نوں تجدے نی
 مصیبتیں تکلیفیں جو گرجتے ہیں برستے نہیں

کلام چوپان بارانجھا

ایلی آکھیا پھیر رانجھیرینوں مگر کھیڑیاندے جوگی وژن لگوں!
 جاگے بھاگ تیرے میاں رانجھیا اوئے تخت اکبریدے اتے چڑھن لگوں
 آکے تخت ہزارے تھیں سو بنیاں اوسیر جھنگ سیالیدی کرن لگوں
 بدل قہر قلور دے وانگ چڑھیوں جوہ کھیڑیاندی گڑ اور ہن لگوں

صورت رب دی نور جمال تیرا کالا منہ شیطان دا کرن لگوں
 آکھے لگ اہلیس دے وانگ آدم جان بچھ تفتخیر نوں پھڑن لگوں
 ابراہیم دیاں سنتاں جان کے تے کیوں پخہ نمرودی چہن لگوں
 موسیٰ وانگ مثال ہے شکل تیری آپ کم فرعون دا کرن لگوں
 یونس وانگ ہووے تیرا رب حافظ ڈھڈھ ڈھرے دیوچہ تڑن لگوں
 جی ہیر دا یار فقیر بنکے ستاں پہیریاں نوں ولی کرن لگوں
 لومڑ تخت ہزارے دیاں جھاڑیاں دا اتھے تختن والا بن ہرن لگوں
 سنڈاس بیراگ دی فوج لیکے نال کھیڑیاندے جوگی لڑن لگوں
 پیا اک اکلڑا مارنیکا اگے داہراں دے کتھے توں اڑن لگوں
 اگے پاڑ سیالاندے پاڑ یونی ہن کھیڑیاں تے کارا کرن لگوں
 رسا پیڑ کے مٹھری جان سند اگھٹ لہو دے دوستا بھرن لگوں
 ایس عشق استاد دے درس وچوں حرف وصل معشوق دا پڑون لگوں
 دفتر عاشقاں وچہ رانجھیا اوئے ناواں مہر پیغمبری جڑن لگوں
 رب کرے نصیب مراد مکھن وانگ دودھ دے عاشقا کڑہن لگوں
 اشکے بیلیا اوئے تیرے حوصلے نوں جیوندی جند نہ مرن توں ڈرن لگوں
 ہتھیں لہا کے چم جو دا توں دھونسہ اجل دا آپ نوں مرہن لگوں
 کھل عشق دی پھوک رانجھیا اوئے سونا تا قلبوت دا گھڑن لگوں
 رب توڑا خیر دے تیک دیوے جیہڑی گل پچھے بلی مرن لگوں
 موہلی درد فراق وجود چنیا گھت اکھلی عشق دی چھڑن لگوں
 اصلی وطن قدیم نوں چھڈ ٹریوں پیر اوپرے دیس وچہ دھرن لگوں
 ویکھ حسن جمال معشوق روشن عاشق وانگ پنگ دے سرن لگوں
 وارشاہ اللہ فتح دے تینوں پنڈ ویر یاندے جٹا وڑن لگوں

داخل شدن رانجھا در شہر کھیڑیاں

اٹھ و گیا رب نوں یاد کر کے اونویں آنکے ستھ وچہ دھیای ای
روفق وکھ کے پنڈ دی بہک رانجھے یار دا جیوڑا دیا ای
رانجھے اگے لیل نے قسم کھادی نگر کھیڑیاں دے جا کے دھیای ای
یارو کون سردار گراں کبھڑا اتے لوک کدو کناو سیای ای
اگے پنڈ دے کھوہ تے بھرن پانی کڑیاں نال رانجھا خریای ای
یار ہیر دا بھوویں تاں ایہ جوگی کسے لبھیاتے نہیں دیا ای
اہانام ہے رگپور کھیڑیاں دے کسے بھاگ بھری چا دسیای ای
پانی پو ٹھنڈا چھوویں گھوٹ بوٹی سن پنڈ دا نام کھڑھیای ای
ارے کون سردار ہے بھات کھانے سخی شوم کہا نام جسیای ای
اجو نام سردار ہے پت سیدا جس نے حق رانجھیے دا کھیای ای
باغ باغ رانجھیڑا ہو گیا جدوں نام جشییاں دیا ای
خوشی عیش نے آن مقام کیتا غم فکر اندیشہ انسیای ای
اوتھے خوب لباس بنا سکے تے جوگی ہوتیار اٹھ نسیای ای
سنگی کھری بنھ تیار ہویا لک چا فقیر نے کسیا ای
کوئی کرے جے رب سب میرا ہویا وں توں کم بیوسیا ای
جھب وچھڑے یار ملاساں ہویاں مدتاں جیوڑا سیا ای
کدی لے ہولاں کدی جھولدائے کدی روپیا کدی ہسیا ای
وارشاہ کسان جوہون راضی مینہ اوڑدے دیہاں وچہ و سیا ای
جان قربان کردیتے ہیں ژالہ باری کرنے لگا (ترجمہ) بھلا اور کون ہے جو
فوج تمہاری تم کو مدد دیگی رحمان کے سوا۔
سیر کردن رانجھا بہ لباس جوگیاں در شہر رنگ پور

پھرن بال کڑیاں مگر جو گيڑے دے خير مگداسی گھراں ساریاندے
 اجو گیا کہیا ایہ دیس ڈٹھو تکھن گھبرو بیٹھ وچہ داریاں دے
 اتھے جھول مستانیاں کرے گلاں سخن سنوکن پاٹیاں بھاریاندے
 کراں کون تعریف میں کھیڑیاندی پرے پھرن جو طرف کوریااندے
 مار عاشقاں دے کرن چاہیرے نین تکھڑے نوک کٹاریاندے
 دین عاشقاں نوں توڑے نال نیناں نین رہن ناہیں ہریاریاں دے
 ایس جو بنے دیاں ونجاریاں نوں ملے آن سو دا گریاریاندے
 سرمہ پھل دنداسرا سرخ مہندی لٹ لے نی ہٹ سپاریاندے
 نیناں نال کلچرا چھک کڈہن دن بھولڑے مکھ بیچاریااندے
 سو بنے سرخ سالو پشیمن جوڑے رنگارنگ سنگارنیاں دے
 جوگی ویکھ کے آن چوگردہویاں چھٹے پھرن وچہ ناگ پٹاریاندے
 اوتھے کھولکے اکھیاں ہس پودا اتے خواب وچہ میل کوریااندے
 شاہ پریاں نوں ویکھ حیران ہویا جیہا ملک زادہ وچہ باریاں دے
 کدی بول پوے کدی چپ کردا کدی کردائے سخن قراریااندے
 آن گردہویاں بیٹھا وچہ جھولے بادشاہ جوں وچہ عماریاں دے
 وارشاہ نہ رہن نچلوینی جہاں تراں نوں شوق نہاریاں دے

مقولہ شاعر

نور فقردا آن ظہور ہویا نہیں دولتیاں رہن چھپائیاں نی
 آس وندخلقت رجوع آن ہوئی آگے فقر چوکوت نوائیاں نی
 ڈٹھا حال فقیر دا جدوں رانا دوالے ہم ہما کے آئیاں نی
 اک درشن لین فقیر آیاں آساں رب نے تر ت پچائیاں نی
 سبھے نڈھیاں وڈیاں باہر پنڈوں آپو اپنی لوڑوں آئیاں نی

کئی بالکاں کوریاں بھج آیاں نیاریاں کجھ ویاہیاں نی
 ہوردانیاں سبھ بھردانیاں نی سبھے چل فقیر تے آیاں نی
 کئی بڈھیاں ٹھیریاں اٹھ ٹریاں ہتھ پگڑ ڈگوریاں دہائیاں نی
 جو کجھ ورتیا انہاں دے نال آہا گلاں فقر نوں کھول سنائیاں نی
 آپو اپنے کیر نے کرن بہکے رونے روندیاں بہت کر لائیاں نی
 کوئی آکھدی رزق دا پیا گھانا کوئی سک اولاد سکایاں نی
 کوئی آکھدی برا ہے سس سوہرانت کرے ننان لڑائیاں نی
 کوئی آکھدی مار کے خصم مینوں گھروں کڈھیا نال خطایاں نی
 کوئی درانیاں اتے جھٹانیاں نیکوئی دیواراں بہت ستائیاں نی
 کوئی کہے گوانڈناں نال میرا ایویں کوڑا پراہدیاں چائیاں نی
 کوئی آکھدی پت پردیس گیا ڈھلاں اوسنے کاسنوں لایاں نی
 کوئی آکھدی گھڑ اروگ مینوں گلاں کردیاں نہیں شرمایاں نی
 سینے جمدیاں عشق دی بھاء بھڑکی چولی چنگ چواتیاں لایاں نی
 جیہڑیاں بالکاں کنیاں چھوہڑاں سن رانجھے سد کے پاس بہایاں نی
 لیاؤ ٹھیکریاں کوریاں تسیں جا کے جیہڑیاں آویاں توں اج لاہیاں نی
 رانجھے آکھیا انہاں نہ عذر کیتا پاس آئیکے ڈھیریاں لایاں نی
 کولہ قلم دوات بنا کے تے لیکاں کھج کے ہتھ پھڑائیاں نی
 کسے آکھدا گلاں دیوچہ رکھو کسے لک دے نال بنھایاں نی
 کسے آکھدا کوٹھے دیوچہ پنو کسے وچہ بروہہ دبائیاں نی
 کسے گھڑے وچہ پان دا حکم کیتا سارے بٹراں گھو پوایاں نی
 سس سوہراتے دیور مرید ہو کے نند خاوند سب جھکائیاں نی
 کسے آکھداتوں خاطر جمع رکھیں تیریاں رب نے پوریاں پایاں نی

رب میلیس چریں وچھنیاں نوں موہوں کرن فقیر دعائیاں نی
 کسے آکھد اچرنے دے نہو دیکے پٹھیاں ست بھوایاں نی
 وارشاہ فقیری نے سبھ رناں ڈھنگ کر کے تے مگروں لاہیاں نی
 آمادہ کردن رانجھا کو دکان و دختران رابرے خبر رسانیدن درخانہا
 ماہی منڈیو گھریں نہ جا کہنا جوگی مست کملاک آوڑیا
 کنیں مدران سندراں سہیلیاں نی داہڑی پٹے سر بھواں مناوڑیا
 دم دم ہے تورودا نام جپ وامتھے جوگ داتلک لگاوڑیا
 کڑیاں نال نہ کردائی گل کائی گیان پوتھیاں شہد سناوڑیا
 کسے نال قدرت بھل جھنگے تھیں کویں بھل بھلاوڑے آوڑیا!
 کسے گھریں نہ جا کے آکھنا جے جوگی مست بدھوت ہے آوڑیا
 دم دم سے نال اوہ ذکر کردا پاک رب دا نام دھیاوڑیا
 چیتا نال میرا کوئی جالو متھے جوگ داتلک لگاوڑیا
 ہر وقت کھڑا کرے وردا اسداک رب دانام لے آوڑیا
 ہر گھڑی اوہ گرودا نام لیندا مہادیوتوں دولتیاں لیا وڑیا
 ذکر کردا ای بیٹھ کے ہوگوٹے کہیا سوہنی نال اداوڑیا
 کرے وردھنی جلی علیٰ والا نال کسے دے آکھ نہ لاوڑیا
 ہویا شوق فقیر دا دیس کیتا دنیا چھڈ کے نام جپاوڑیا
 وارث کم سوئی جیہڑا رب کرسی میں تاں اوسدا بھیجا آوڑیا
 آمدن دختران خانہ بخانہ وانظہار نمودن احوال جوگی پیش مادران خود
 کڑیاں وکھ کے جوگی دی طرح ساری گھریں ہسدیاں ہسدیاں آیاں نی
 مائے اک جوگی ساڈے نگر آیا کنیں اوس نے مندراں پایاں نی!
 ناہیں بولدا برزبان وچوں بھاویں پچھیا نا ہیوں پایاں نی

ہتھ کھپری پھاہوڑی موہنڈیاں تے مرگانیاں گلیں پہنیاں نی
 ارٹا ونداوانگ جلالیاں دے جٹاں وان گمداریاں چھایاں نی
 پریم تیاں اکھیاں رنگ بھریاں سد اگوٹریاں لال سوایاں نی
 خونی بانکیاں نشے دینال بھریاں نیناں کھیویاں سان چڑہایاں نی
 کدی سنگھی سٹ کے شگن بولے کدی سواہ تے ادسیاں پایاں نی
 کدی کنگ وجایکے کھڑار ودے کدی ہسکے نادگھوکایاں نی
 اٹھے پیر اللہ نوں یاد کردا خیر اوسنوں پاندیاں مایاں نی!
 نشے باجہ بھواں اوہدیاں تیاں نی مرگانیاں عجب سہایاں نی
 جٹاں سوہنڈیاں چھیل اوس نرہڑے نوں جویں چند دوالے گھٹاں آیاں نی
 سچ پچھو تے حوصلہ چچھ ناہیں گلاں کردا ابھت اتایاں نی
 نال کوئی ماردا نہ کسے نال لڑیا نیناں اوسدیاں جھڑیاں لایاں نی
 اوہدے حسن دیوانیاں کیتیاں نے گلاں مٹھیاں بہت رسایاں نی
 کوئی گوروپورا اس نوں آن ملیا کن پاڑ کے مندرائ پایاں نی
 کدی رل نجوم کتاب واچے پرشن قرء تے فال کڈہایاں نی
 کدی دے چوگی کدی پڑھے تسبیح کدی نہادھو دھوپ دکھایاں نی
 نال اوہ منڈیا گوڈری نہ جنگمنہ اداسیاں وچہ ٹھہرایاں نی
 کدی ہسدا تے کدی روندائے کدی کوک کے دے دوہایاں نی
 جیہڑیاں کھوہ اتے پانی بھر دیاں سن ہس کے گھراں نوں آیاں نی
 وارشاہ چیلہ بالنا تھ دائے جھوکاں پریمدیاں کسے نے لایاننی
 ملاقات باکرہ عورتوں کی آرام کر کے نہیں بیٹھتے ہیں۔ جن گھوڑوں کی
 نہاری کی خواہش ہوتی ہے۔

خاوند کے چھوٹے بھائی کی عورت کو درانی اور اسکے بڑے بھائی کی عورت کو جھٹانی کہا

جاتا ہے اور انکے خاوند کو دیوار اور جیٹھ کہتے ہیں۔

بیان کردن خواہر سید اپیش ہیر از حال جوگی

گھر آننان نے گل کیتی بھابی اک جوگی نواں آئیانی
کنیں اوسدے درشنی مندراں نے گل بینکھا عجب سہلیانی
پھرے ڈھونڈ دا وچہ حویلیاندے کوئی اوسنے لال گویانی
نالے گاونداتے نالے رووندائے وڈا اوس نے رنگ مچائیانی
سوہنا چند جیہا قدواگ سرے وکسی ماں کرمانوالی جلیانی
کوئی وڈی مراد وی چھک اوہنوں کسے بھاگ بھری چھیک للیانی
بیرے کسے رجونس دا اوہ پتر روپ تده تھیں دون سویانی
وچہ ترنجاناں گاوند پھرے بھوندا انت اوسدا کسے نہ پایانی
نیویں نظر پھر دا وچہ کھیڑیاندے متھے چمکداروپ سویانی
گل سہلیاں اتے محراب تھے بانا فقر دا خوب سہلیانی
درد نال پکار دا میل سایاں جانی یار کوئی اوس ونبجائیانی
ابراہیم دھم جیوں جوگ اندر کل مال تے ملک لٹائیانی!
حسن بصری جیوں آنکے عشق اندر تن خاک دیوچہ رلیانی
لوہبی سدائے کسے چیز دانی ساگک جوگیاں دا بن آئیانی
مرزے صاحبان نے ویکھو عشق پچھے تن خاک دیوچہ رلایانی
حضرت یوسف زلیخا دے عشق کارن باراں برس وچہ قید کرایانی
کامروپ تے دوسری کام لٹاں نیوں لا کے نفع کی پایانی
ایس عشق پچھے کیاں کرن قیمہ روڈا وڈھ کے ندی ڈڑہلیانی
گوروناتھ دا اوس نے نام لیکے پنڈوڑیاں نادو جلیانی
جتی ستی جوان ہے کاہن صورت گوپی چند جیوں جوگ لیایانی

کسی ویکھ جو آنکے عشق اندر لالچ نیند دی یارونجیانی
 کوئی آکھدی راجہ بھرتی اے راج حکم تیگ کے آئیانی
 پھرے ویکھدا اوہیاں چھیل کڑیاں من کسے تے نہ بھرمایانی
 کائی آکھدی حسن دا چور پھرواتا ہیں اوس نے کن پڑیانی
 کائی جھنگ سیالندا آکھدی اے کائی کہے ہزاریوں آئیانی
 کائی کہے پریم دی چاٹ لگی تاہیں اوس نے سیس منیانی
 کائی آکھدی کسے دے عشق چھپے بندے لاه کے مندر اپائیانی
 کہن تخت ہزارے دا ایہ جوگی بالنا تھ توں جوگ لے آئیانی
 کوئی کجھ آکھے کوئی کجھ آکھے عاشق اک نہ چت تے لئیانی
 انہاں لکھ ملامتاں تہمتاں نی جہاں بھار پریم دا چائیانی
 کائی آکھدی ایہ تاں نہیں جوگی ہیرو واسطے کن پڑیانی
 وارشاہ ایہ فقر تاں نہیں خالی کسے کارنے دے اتے آئیانی
 یعنی طالع مند عورت۔ شاہ صاحب کی محبوبہ کا نام بھی یہ تھا۔ جو کہ بہادر کے ٹھٹھے میں
 ڈھکوا تو م کی ایک عورت تھی اور آپ کو اس سے از حد محبت ہو گئی تھی۔ اسی محبت کے
 جوش میں آپ نے یہ قصہ تصنیف کیا۔

زاری کردن ہیر از شنیدن خبر راجنھارا

مٹھی مٹھی ایہ گل نہ کرواڑیو میں تاں سندیاں ہی مرگئی جے نی
 تساں ایہ جدو کنی گل کیتی کھلی تھلی ہی میں لڑھ گئی جے نی
 گئے ٹٹ تراں نے عقل ڈبی مینوں دھوہ کلچرے پئی جے نی
 کیکول کن پڑائیکے جویندایگلوں سندیاں ای جند گئی جے نی
 اوہدا دکھڑا روونال جدوں سنیاں مٹھی میٹ کے میں بہ گئی جے نی
 مسو بھنو دا نام جولیندیاں ہو جند سندیاں ای نکل گئی جے نی

کوئیں ویکھئے اوس مستانڑے نوں جد ہی دھم ترنجنے پئی جے نی
 ویکھاں کبھڑے دلیس دا ایہ جوگی استوں کون پیاری رس گئی جے نی
 اک پوست دھتورہ بھنگ پیکے موت اوس نے مل کیوں لئی جے نی
 جسدا ماں نہ باپ بھین بھائی کون کریگا اوس دی سعی جے نی
 سوہنا روپ انوپ گویا سو اوہ مویاتے میں مرگئی جے نی
 ہدیاں سہیلیاں توں میں گھول گھتی واردار صدقڑے گئی جے نی
 ہائے ہائے مٹھی اوبدی گل سنکے میں تاں نگھڑا بوڑھو گئی جے نی
 بھاویں بھکھو اراہ وچہ رہے ڈھٹھا کسے خبر نہ اوسدی لئی جے نی
 جیندا چند پتر سواہ لا بیٹھا دتا رب داماں سہ گی جے نی
 جس دا ویر امیر فقیر ہویا بھین اوسدی جیوندی رہی جے نی
 جس نرداکونت فقیر ہویا ترئی اوسدی چوڑھو گئی جے نی
 گلایاں وچہ دیوارزی ہوگی پھر دی سینے گھاہ فراق سہہ گئی جے نی
 جسدے سوہنے یار دے کن پائیاوہ تاں نڈھڑی چوڑھو گئی جے نی
 اڑیورونڈی رہیگی عمر ساری جوگی یار ہویا مرگئی جے نی
 ناہیں رب دے خوف تھیں لوگ ڈردے متھے لیکھ دے ریکھ وی گئی جے نی
 وارشاہ پھر دا دکھاں نال بھر یا خلقت مگر کیوں اوسدے پئی جے نی
 چند مراد خوبصورت خدا کی تقدیر پر صبر کرگئی جیتی رہی ہے یا مرگئی ہے لوگ اس کو کیوں
 دکھ دیتے ہیں۔

افسوس کردن ہیراز جوگی شدن رانجھا پیش دختران

رب جھوٹھ نہ کرے جے ہووے رانجھا تاں میں چوڑھوئی مینوں پٹیا سو
 اگے اگے فرامدی ساڑ سٹی سڑی ملی نوں مڑکیوں پٹیا سو
 میرے واسطے دکھڑے پھر دے کردا لوہا تا جیٹھے نال چٹیا سو

نالے رن گئی نالے کن پالے آکھ عشق تھیں نفع کی کھٹیا سو
 خون جگر دا عشق دے کھیت اندر پھجلی نیناں دی لا کے چھٹیا سو
 قدم رکھداسی نال دانیاندے پھج چھانی پامینوں چھٹیا سو
 ایہ رانجھیرا پھل گلاب داسی میرے جگر اندر جو بن لٹیا سو
 تیغ عشق دی نال شہید ہویا ویکھ سیدڑے نے سیس کٹیا سو
 مہربان ہے رب رسول اس تے جام وصل والباں تے چٹیاں سو
 جو کوئی ساتھ دیسی نال رانجھنے دے حصہ حور قصور تھیں کھٹیا سو
 ثابت قدم ہے عشق دے راہ اتے پیرا گال تے پچھاں نہ پٹیا سو
 تیغ صبر تھیں ماریا نفس موذی شرک کفر نوں گردنوں کٹیا سو
 ہویا چاک پنڈے ملی خاک رانجھے لاه ننگ ناموس نوں سٹیا سو
 بکل وچہ چوری چوری ہیر رووے گھڑا نیردا چا لٹیا سو
 ظاہر نہ رووے دلوں آہ مارے رانجھے ہو جوگی مینوں پٹیا سو
 نی میں گھول گھتی سکھیا رڑاسی میرے واسطے دکھڑا کٹیا سو
 لگا گرہن اس چند دے کلڑے نوں کن پاڑسریہ کیوں پھٹیا سو
 وارشاہ ایس عشق دے ونج وچوں جفا جال کی کھٹیا وٹیا سو

گفتن ہیر دختر اں را کہ بکسے حیلہ جوگی رابیا رید

گلے پائیکے کوں لیاؤ اسنوں رل کچھی اے کیہڑے تھاؤندانی
 کون گوروتے کس کن پاڑے چیلہ کس دا اوہ سداؤندانی
 کھیہ لائیکے دیس وچہ پھرے بھوندا تے بھچا منگ کے کھاؤندانی
 ویکھاں کیہڑے دیس دا چوہدری اے اتے ذات دا کون سداؤندانی
 ویکھاں ماچھیوں روہویں بیت ولوں راوی دریا دا اکے جھناؤندانی
 پھرے ترنجاناں وچہ خوار ہوندا وچہ وپیڑیاں پھیڑیاں پاؤندانی

آیا کس طرفوں کتھے جاو ناسوکی نانو سوباپ تے ماؤندانی
 وارشاہ پراٹھواہ کاسدائے کوئی ایس دا انت نہ پاؤندانی
 صلاح نمودن ہمدگرد ختران باہم جلیسان برائے مسخری جوگی
 پانی بھردیا آن میارکڑیاں ویکھ جوگڑے نوں کھلی ماریانے
 موجاں مانیاں جنہاں کوریاں دیاں ایہ تہاں دا حال وچاریانے
 جنہاں دوس نہ کسے دا کوئی کیتا کن تہاندے کاسنوں پاڑیانے
 ایہ جان دا کسے نہ چاک لدھا کول سد کے اوسنوں جھاڑیانے
 ہیر کھیڑیاں نال پیار وڈا اوہنوں آکھ کے اگ لاساڑیانے
 ہکاں کھو لکے بگاں ماریونے جگد ہوت اتیت تے دہاریانے
 مٹھیں بھرن تے مچلیاں ہو پکھن اوہنوں پنگ اتے چاچا ہڑیانے
 پہلے نال پیار دے جوگیڑے نوں کول سد بہا کے ماریانے
 چینچل ہاریاں کوریاں کن پاڑے ہائے ہائے مٹھی لیک ماریانے
 گلاں کرن تے ان کے شوکیاں نی ہمک جوگیدینال سواریانے
 کنگن پہنچیاں لاہ کے دیہہ ٹونباں ان بھکھیا مکر کھلاریانے
 سونے لنگ محبوب ہنوت وانگوں ایویں لائیکے چنگ چاساڑیانے
 نالے کرن گلاں نالے ہسدیاں نے صورت ویکھ فقیر ہیراریانے
 وارشاہ میاں اینویں پھاہ کے تے انجان سکوہڑاماریانے
 لوہا گرم کر کے زبان سے چائنازن بھی گئی اور کان بھی پھاڑے گئے بتاؤ کہ عشق سے
 کیا حاصل ہوا مجھے بہت شرمندہ کیا جنہوں نے کنواری لڑکیوں سے مزے اڑائے۔

رفتن دختران برائے آوردن جوگ بطرف ہیر

لین جوگی نوں آیاں دھنبلا ہو چلو گل بنا سواریے نی
 سبھے بلویاں جا نمکار جوگی اگوں بولیاسائیں سواریے نی

ایسے نال کیوں لایئے دوستی نی اوہدا اندروں جی اکھاڑیئے نی
 ہوکے نرم گلاں نال سٹھیانڈے اوہداہاؤں کلچرا اٹھاریئے نی
 وڈی مہر ہوئی ایس دلس اتے ویہڑے ہیر دے نوں چلو تارئیئے نی
 منگ نگر اتیت ہے اے کھانا باتاں حقڈیاں چاوساریئے نی
 میلے کنبھ کے ہمیں اتیت چلے نگر جا بیلکے بھیک چتاریئے نی
 وارثشاہ تمہیں گھروں کھا آیاں نال چاڑاں لہو گھمکاریئے نی

افسوس کردن دختران بر احوال جوگی

گنڈھیں گلا دیاں شوکیاں چھاتیاں نے بک جوگی دینال چھوہایانے
 ایسے سوہنے مکھ محبوب اتے کیوں دہوئیں دی سواہ رمایانے
 اوہدی ماں نمائی دے جگر اندر چھری درد فراق چلایانے
 وارثشاہ میاں سوہنی نڈھڑی دی حسن باولی کیوں چاڈھلایانے

ایضاً

کوٹیاں ویکھ کے حسن فقیر دے نوں اچی کوک تے شور پکاریانے
 ٹھگی نال کتا جوگی نڈھڑینوں کسے جرم دا ویر نتاریانے
 ویکھو سندر چودھویں رات دینوں لاگر ہن بھوت سنگاریانے
 والے پہنچیاں لاہ کے دے توں باوا رت بھجیا منگنے چاڑھریانے

عاجزی کدردن دختران نزد جوگی

رسم جگ دی کرو اتیت سائیں ساڈیاں سورتاں ول دھیان کچے
 اجو مہر دے ویہڑے نوں کرو پھیرا سہتی سوہنی تے نظر آن کچے
 چلو سیر کرو نگر کھیڑیانڈے جوگ پنٹھ دا کجھ گیان کچے
 ویہڑا مہر دا چلو وکھالیانی اے ذرا ہیر دی طرف دھیان کچے

سبھی .نہ کے ہتھ کھلوتیاں فی منوعرض اساڈی مان کچے
 منظور ہے عاجزی رب تائیں اوپر بندگی کبھ نہ شان کچے
 نالے کرن عرضاں مسکراندیاں فی نالے کہن دیدار ہی آن کچے
 ساڈی بنیٹی منو فقیر سائیں ایہو عاجزاں نال احسان کچے
 چلو ویکھئیے گھراں سرداریاں نوں اے صاحبو نہیں گمان کچے
 وارشاہ میں نہیں کرو آکر فرعون جیہاں ول دھیان کچے
 سینے کھول کر ایک دفعہ جوگی کو دکلائے پھر سر پر کپڑے لئے جس طرح محبوب عورتوں
 کوناز دکھانے کی عادت ہوتی ہے۔ بڑا کدو جو جوگیوں کے پاس ہوتا ہے۔ مراد عشق
 بازی کی باتیں چنانچہ جوگی کے جواب میں ہے رسم جگدی ہمیں نہ جانے ہاں۔ یہ
 عورتوں کی بات ہے۔ دنیا کی بات جماع کو کہتے ہیں۔

کلام جوگی بزبان فخریہ درلباس خود

ہمیں وڈے فقیرست پیہڑیے ہاں رسم جگ دی ہمیں نہ جانے ہاں
 کندمول اجاڑوچہ کھانکے تے بناس لیکے موجاں ماننے ہاں
 بگھاڑا ورمرگ تے شینہ چیتے ہمیں تنہاندیاں سورتاں جانے ہاں
 تمہیں سندراں سونیاں خوبصورت ہیں بوٹیاں باٹیاں جانے ہاں
 نگر بیچ نہ آتما پر چداپے ادھیان بہہ کے تنبو تانے ہاں
 گورو تیرتھ جوگ پیراگ ہووے روپ تنہاندا ہمیں پہچان نے ہاں
 لوک چھان نے بھنگ تے شرتتاں نوں اسمیں آدمی نظروچہ چھانے ہاں
 پری جن تے رن شیطان تائیں پڑھ سیفیاں آنہانوں رانے ہاں
 گل اپنی تے جیہڑا نہ آوے اوہنوں اپنی گل تے آن نے ہاں
 وارشاہ میاں یادرب دے بن ہور خیال نوں کوڑ پچھان نے ہاں

مقولہ شاعر

بچھوں ہو آریاں میار کڑیاں رانجھا وکھ کے مورچہ گھت ہویاں
اکھیں ٹڈیاں ریوں نے مکھ بنے ٹنگاں بانہہ وگا بے ست ہویاں
وکھ جو گیزینوں دلوں ریچھ پیاں موہوں کہن کیکول راہل پت ہویاں
گھیرا گھتو نے گرد جو گیزیدے چھیڑ چھاٹ اتے بیخ ست ہویاں
انی آکھاں چھنے نڈہڑی دا گردے چن وانگوں گھیرا گھت ہویاں
دھپے آن کھلوتیاں وہندیانی مڑھکے ڈیاں تے رورت ہویاں
رل گلیاں پچھلیاں دھم پانی گل چھنے نوں اک مت ہویاں
وارششاہ رانجھئے تے نڈہیاں دیاں گلاں انت حساب تھیں ات ہویاں

تعریف جوگ بزبان دختران

سیو ویکھو نی مست الست جوگی جیندا ربدے ول دہیان ہے نی
انہاں بھوراں نوں آسرا ربدائے گھر بارنوں تان نہ مان ہے نی
سونے وزی دیہی نوں خاک کر کے رن خاک وچہ فقر دی بان ہے نی
سو ہنا پھل گلاب معشوق نڈھا راج پتر تے سگو سجان ہے نی
دھن مال سہاگن جھیا سی کوئی حسن خزانے دی کان ہے نی
جنہاں بھنگ پیتی سواہ لا بیٹھے تنہاں مانواں نوں کہی کان ہے نی
جویں اسیں میاریاں رنگ بھریاں توں ایہ بھی اسا ڈراہان ہے نی
آؤ پچھئے ایہ کیڑے دیس دائے اتے ایسا کون مکان ہے نی
اڑیو ایہو سانوں نظر آوندائے ایہ تاں ہیر دی خاص امان ہے نی
وارششاہ نہ چھیڑیئے عاشقاں نوں یاد رب دے وچہ غلطان ہے نی
اس سے پانی بات منواتے ہیں منہ سے کس طرح کہیں کہ صاحب عزت تھیں دھوپ
میں کھڑی ہوئیں پسینہ میں ڈوبی ہوئیں سونے کے رنگ کا بدن یعنی چمکتا ہوا۔